nautilus

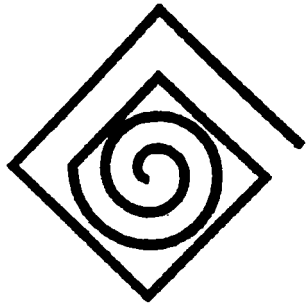

Ursula K. LeGuin

DEPOSEDAȚII

PREMIILE HUGO ȘI NEBULA

Ursula K. LeGuin este una dintre cele mai puternice voci ale literaturii SF. Și trebuie să adaug că ea este o apariție rară, deoarece scrie superb. Nu bine. Superb. (BRIAN ALDISS)

SF

De aceeași autoare:

Rocannon's World
(trad. rom. "Lumea lui Rocannon")
Planet of Exile
City of Illusions
The Word for World is Forest
(trad. rom. "Lumii îi spuneau pădure")
The Left Hand of Darkness
(trad. rom. "Mâna stângă a întunericului")
A Wizard of Earthsea
The Tombs of Atuan
The Farthest Shore
Tehanu: The Last Book of Earthsea
The Wind's Twelve Quarters
The Compass Rose
Buffalo Gals and Other Animal Presences
Always Coming Home

Ursula K. LeGuin

DEPOSEDAȚII

PREMIILE HUGO ȘI NEBULA

TRADUCERE DE EMIL SÂRBULESCU

NEMIRA
'95

Coperta colecției: DAN ALEXANDRU IONESCU
Ilustrația: TUDOR POPA

© Ursula K. Le Guin, 1974
THE DISPOSSESSED

Toate drepturile asupra acestei versiuni
aparțin S.C. NEMIRA S.R.L. Reproducerea integrală
sau parțială a textului este interzisă
și va fi pedepsită conform legii

Difuzare:
Editura NEMIRA, str. Crinului nr. 19, sector 1, București
Telefax: 668 54 10
Cartea prin poștă: C.P. 26-38, București

ISBN 973-569-065-9

1

Nu era decât un zid. Nu părea important. Construit din pietre nefinisate, lipite superficial cu mortar. Un adult putea cu ușurință să arunce o privire de partea cealaltă, chiar și un copil îl putea escalada. Acolo unde traversa drumul, în loc de poartă, zidul degenera în simplă geometrie, o linie, ideea unui hotar. Doar că ideea era reală. Importantă. De șapte generații încoace nu existase nimic mai important pe lume decât zidul cu pricina.

Ca toate zidurile, era ambiguu, cu două fețe. Ceea ce se afla în interiorul său, ori în afara sa, depindea de care parte a zidului te aflai. Privit din exterior, zidul împrejmuia un teren arid de șaizeci de acri numit „Portul Anarres". Pe teren se aflau câteva turnuri de lansare, o platformă de aterizare, trei depozite, un garaj pentru camioane și un cămin. Căminul avea un aspect durabil, neîngrijit și jalnic; nu avea nici un fel de spațiu verde, nu se vedea nici un copil; evident, nu locuia nimeni acolo și nici nu părea că va locui vreodată pentru prea multă vreme. De fapt, căminul era un local de carantină. Zidul împrejmuia nu numai terenul de aterizare, dar și navele care soseau din spațiu, oamenii care veneau cu acestea, lumile din care proveneau și restul universului. Împrejmuia universul lăsând planeta Anarres liberă în exterior.

Privit de pe partea cealaltă, zidul împrejmuia Anarres. Întreaga planetă se afla în interiorul său, un mare lagăr de concentrare, izolat de alte lumi și de alți oameni, în carantină.

Un grup de localnici se îndreptau pe drum către terenul de aterizare, alții așteptau pe locul unde drumul străpungea zidul.

Nu de puține ori oamenii veneau de la Abbenay, orașul din apropiere, în speranța că vor zări o navă spațială, ori pur și simplu pentru a vedea zidul. În definitiv, era singurul zid de delimitare din lumea lor. Nicăieri nu se vedea vreun anunț cu „Tre-

cerea oprită!" Mai ales adolescenții simțeau o atracție deosebită. Se apropiau de zid. Se așezau pe el. Vedeau o echipă de lucrători descărcând baloturi de pe camioanele cu șenile în dreptul depozitelor. Sau chiar și o navă de transport, pe platformă. Acestea soseau de opt ori pe an, fără să știe nimeni când, cu excepția oficialilor care lucrau efectiv la rachetodrom, așa că atunci când spectatorii se dovedeau destul de norocoși să zărească vreuna, aceștia erau mai întâi cum nu se poate mai emotionați, după care rămâneau acolo unde se aflau, iar nava pe locul ei, de partea cealaltă, un turn negru și imobil într-o încrengătură de macarale în mișcare. Apoi o femeie se desprindea dintr-unul din grupurile de la depozite și spunea: „Programul de astăzi s-a terminat, fraților". Purta banderola departamentului de apărare, o priveliște la fel de rară ca aceea a unei nave spațiale. Și asta era ceva. Dar, deși vorbea cu blândețe, tonul ei era categoric. Era chiar comandanta acestei grupe, iar dacă era provocată, avea să fie sprijinită de șefii ei. Și la urma urmei nu mai era nimic de văzut. Străinii, cei de pe alte tărâmuri, rămâneau ascunși în navă. Nu ofereau nici un spectacol. Chiar și pentru grupa de apărare spectacolul era la fel de plictisitor. Uneori comandanta își dorea ca cineva să încerce să treacă zidul, ori ca unul dintre astronauții străini să sară din navă, sau vreun puști din Abbenay să încerce să se furișeze pentru a o vedea mai bine. Dar așa ceva nu se întâmpla niciodată. Niciodată nu se întâmpla nimic. Iar când într-adevăr s-a întâmplat ceva, a prins-o nepregătită.

– Mulțimea de colo vrea nava mea? o întrebă căpitanul navei „Precautul".

Comandanta privi și văzu că de fapt se adunase o adevarată mulțime în jurul porții, o sută și mai bine de oameni. Stăteau acolo, fără să facă nimic, așa cum așteptau oamenii în gări trenurile cu alimente în timpul Foametei. Comandanta se simți cuprinsă de spaimă.

– Nu. Ei... ăăă... protestează, răspunse ea, în iotica ei greoaie, limitată. Protestează... ăăă... știi tu de ce. Pasagerul?

– Vrei să spui că îl vor pe bastardul ăsta pe care urmează să-l luăm la bord? Pe cine au de gând să oprească, pe el sau pe noi?

Pentru ea, cuvântul „bastard", intraductibil în limba pe care o vorbea, nu însemna nimic; poate că era doar un termen străin

pentru poporul ei, dar nu-i plăcuse niciodată sonoritatea acestuia, nici tonul căpitanului, nici măcar căpitanul.

– Puteți să vă îngrijiți singuri de voi? întrebă ea pe un ton tăios.

– La dracu! Voi să descărcați repede restul de marfă. Și să mi-l aduceți pe bastardul ăsta de pasager la bord. Doar n-o să ne facă nouă greutăți o gloată de odonieni! încheie el, bătând cu palma obiectul pe care îl purta la centură – un obiect metalic, asemănător cu un penis deformat –, privind-o de sus pe femeia neînarmată.

Aceasta privi cu răceală obiectul falic, despre care știa că este o armă.

– Nava va fi descărcată până la ora paisprezece. Ține-ți echipajul la bord, în siguranță. Lansarea la orele paisprezece patruzeci. Dacă ai nevoie de ajutor, lasă mesaj înregistrat la Centrul de control terestru!

Femeia ieși cu pași mari înainte ca ofițerul să-i poată răspunde. Mânia o făcea și mai categorică în fața propriei echipe și a mulțimii.

– Eliberați drumul! ordonă ea, apropiindu-se de zid. Vor trece camioane, cineva o să fie accidentat. Faceți loc!

Bărbații și femeile din mulțime îi aduseră argumente pro și contra, începură să se certe între ei. Continuau să traverseze drumul, iar unii trecură chiar în interiorul împrejmuirii. Cu toate acestea degajară, mai mult sau mai puțin, locul. Iar dacă femeia nu avea nici un fel de experiență în manevrarea unei mulțimi, nici ei nu se pricepeau cum să formeze o mulțime. Membri ai unei comunități, nu elemente ale unei colectivități, nu erau mișcați de sentimente de masă: câți oameni, tot atâtea emoții. Și nu se așteptau ca ordinele să fie arbitrare, așa că nu aveau nici un fel de practică în nerespectarea lor. Lipsa lor de experiență avea să salveze viața pasagerului.

Unii veniseră pentru a ucide un trădător. Alții, pentru a-l împiedica să plece, ori să-i strige insulte, sau doar să-l privească. Și toți aceștia din urmă închiseră calea abia croită a asasinilor. Nici unul nu avea arme de foc, deși câțiva purtau cuțite. Pentru ei, lupta însemna luptă corp la corp; doreau să-l prindă pe trădător cu propriile lor mâini. Se așteptau ca acesta să vină sub pază, într-un mijloc de transport. Pe când se străduiau să inspecteze un camion cu alimente și se certau cu șoferul furios,

omul pe care îl căutau a venit pe jos, de-a lungul drumului, neînsoțit. În momentul în care l-au recunoscut, traversase deja jumătate din terenul rachetodromului, urmat îndeaproape de cinci oficiali de la Apărare. Aceia care doreau să-l ucidă recurseră la urmărire (mult prea târziu) și la aruncatul pietrelor (nu chiar așa de târziu). Abia-l atinseră pe omul dorit, chiar în clipa în care ajungea la navă, dar o piatră de două livre îl izbi pe unul din gardă în tâmplă, omorându-l pe loc.

Chepengurile navei se închiseră. Militarii din gardă se întoarseră, cărându-și camaradul ucis. Nu făcură nici un efort de a-i opri pe liderii mulțimii care se apropiau în fugă de navă, deși comandanta, albă la față din cauza șocului și de furie, îi dădu dracului când ajunseră în dreptul ei, iar aceștia se abătură din drum pentru a o evita. Ajunsă la navă, avangarda mulțimii se risipi și se opri nehotărâtă. Tăcerea navei, mișcările abrupte ale macaralelor uriașe, cu aspect scheletic, imaginea stranie a pământului pârjolit, absența oricărui element la scară umană îi dezorienta. Explozia unei purjări de abur sau gaz, de la ceva conectat la navă, îi făcu pe câțiva să tresară; neliniștiți, ridicară privirea spre motoare, imense tuneluri negre deasupra capetelor lor. Undeva, dincolo de terenul de lansare, o sirenă mugi un avertisment. Mai întâi unul, apoi altul, se retraseră către poartă. Nimeni nu-i opri. În zece minute zona era eliberată, mulțimea risipită pe drumul spre Abbénay. Totul arăta de parcă, în definitiv, nu se întâmplase nimic.

În interiorul „Precautului" se petreceau însă o mulțime de lucruri. Deoarece Controlul devansase ora lansării, toate manevrele de rutină trebuiau derulate de două ori mai repede. Căpitanul ordonase ca pasagerul să fie legat cu centurile și închis în salonul echipajului împreună cu doctorul, pentru a nu sta în drum. Tot acolo se afla un ecran, pe care, dacă doreau, puteau să urmărească lansarea.

Pasagerul privea ecranul. Văzu terenul rachetodromului și zidul din jurul acestuia, iar departe, dincolo de zid, pantele îndepărtate ale munților Ne Theras, presărate cu boscheți de holum și – din loc în loc – mărăcini de lună argintii.

Și deodată, toate acestea se repeziră cu o viteză uluitoare spre partea de jos a ecranului. Pasagerul își simți capul apăsat pe suportul capitonat. Era ca la o consultație la dentist, capul împins spre spate și maxilarul deschis cu forța. Nu-i mai ajun-

gea aerul, simțea că-i vine rău, simțea cum, de spaimă, i se golesc intestinele. Întregul său trup striga împotriva forțelor uriașe care puseseră stăpânire pe el. Nu acum, nu încă, așteptați!

Dar ochii îl salvară. Ceea ce insistau să vadă și să-i transmită îl scoaseră din autismul terorii. Asta pentru că pe ecran vedea acum o imagine stranie, o câmpie de piatră întinsă, palidă. Era deșertul văzut de pe munții care se înălțau dincolo de Grand Valley. Cum de se întorsese la Grand Valley? Încerca să-și spună că se află într-o navă aeriană. Ba nu, într-o navă spațială. La marginea câmpiei se zărea sclipirea luminii pe apă, lumina traversând o mare îndepartată. Dar nu era nici un strop de apă în acele deșerturi. Atunci, ce se vedea? Câmpia de piatră nu mai era plană, ci concavă, ca un castron imens plin de strălucirea soarelui. Pe când privea cuprins de uimire, câmpia deveni tot mai puțin adâncă, revărsându-și lumina. Dintr-o dată, imaginea fu străbătută de o linie abstractă, geometrică, secțiunea perfectă a unui cerc. Dincolo de arcul acela totul era negru. Această negreală inversa întreaga imagine, făcând-o negativă. Partea reală, de piatră a acesteia nu mai era concavă și plină de lumină, ci convexă, reflectând, respingând lumina. Nu mai era o câmpie, ori un bol, ci o sferă, o bilă de piatră albă căzând înapoi în întunecime, căzând în depărtare. Era lumea lui.

– Nu înțeleg, spuse el cu glas tare.

Cineva îi răspunse. O vreme nu izbuti să priceapă că persoana care stătea lângă scaunul său îi vorbea, răspunzându-i, pentru că nu mai înțelegea ce este acela un răspuns. Nu era pe deplin conștient decât de un singur lucru – totala sa izolare. Lumea se prăbușise de sub picioarele sale și rămăsese singur.

Întotdeauna îi fusese teamă că se va întîmpla așa ceva, mult mai mult decât de moarte. A muri înseamnă a-ți părăsi eul și a te alătura celorlalți. Iar el se păstrase pe sine și îi pierduse pe ceilalți.

În cele din urmă se dovedi în stare să ridice privirea la bărbatul care stătea alături de el. Bineînțeles că era un străin. De acum înainte nu vor fi decât străini. Vorbea într-o limbă străină, iotica. Cuvintele aveau sens. Toate lucrurile mărunte aveau sens, doar întregul nu avea nici un sens. Bărbatul spunea ceva despre curelele care îl țineau ancorat de scaun. Încercă să le desfacă. Scaunul reveni brusc în poziție verticală, iar el aproape că se prăbuși, amețit și fără a-și putea ține echilibrul. Bărbatul în-

treba mereu dacă fusese cineva rănit. Despre cine vorbea? „Este el sigur că nu a fost rănit?" Forma politicoasă de adresare directă în iotică este la persoana a treia. Omul se referea la el, i se adresa chiar lui. Nu realiza de ce ar fi trebuit să fie rănit. Bărbatul tot repeta ceva despre aruncatul pietrelor. Dar piatra nu va lovi niciodată, își spunea el. Privi din nou ecranul, căutând roca, piatra albă căzând înapoi în întunecime, dar imaginea de pe ecran dispăruse.

– Mă simt bine, spuse el în cele din urmă, la întîmplare.

Răspunsul său nu-l impresionă pe celălalt.

– Vă rog să veniți cu mine. Sunt medic.

– Dar mă simt bine.

– Vă rog să mă însoțiți, dr. Shevek!

– Dumneata ești medic, spuse Shevek după o pauză. Eu nu sunt. Mi se spune Shevek.

– Ar trebui să vă aflați în cabina dumneavoastră, domnule, insistă doctorul, un bărbat scund, blond, cu chelie, fața contorsionându-i-se de îngrijorare. Este pericol de infecție. Nu trebuie să veniți în contact cu altcineva decât cu mine. Am petrecut două săptămâni la dezinfecție pentru nimic. Dumnezeu să-l bată pe căpitanul ăsta! Vă rog să mă însoțiți, domnule. Eu voi fi făcut răspunzător...

Shevek vedea bine că omulețul e îngrijorat. Nu simțea nici un fel de remușcare, nici un fel de simpatie. Dar chiar și acolo unde se afla el, în solitudine absolută, se aplică legea, unica lege pe care o recunoscuse vreodată.

– Bine! spuse el și se ridică.

Încă se mai simțea amețit iar umărul drept îl durea. Știa că nava își continua deplasarea, dar nu avea nici o senzație de mișcare. Nu era decât tăcere, o tăcere cumplită, terifiantă chiar în exteriorul pereților. Doctorul îl conduse prin coridoare metalice, tăcute, până într-o altă încăpere.

Era o cameră foarte mică, având pereții sudați, albi. Îi amintea lui Shevek de un anumit loc de care nu dorea să-și aducă aminte. Se opri în cadrul ușii, dar doctorul îl îndemna și se ruga de el, așa că își continuă drumul.

Se așeză pe patul ca o poliță, încă simțindu-se amețit și letargic și îl privi pe doctor fără nici un fel de curiozitate. Avea senzația că s-ar fi cuvenit sa fie curios; acesta era primul locuitor

din Urras pe care îl văzuse vreodată. Dar se simțea mult prea obosit. Ar fi putut să se întindă și ar fi adormit imediat.

Nu dormise toată noaptea anterioară, punându-și ordine în hârtii. Cu trei zile mai înainte îi însoțise pe Takver și pe copii până la „Peace-and-Plenty", și de atunci fusese ocupat, alergând la turnul radio pentru a schimba mesaje de ultimă oră cu locuitorii din Urras, discutând planuri și posibilități cu Bedap și ceilalți. În toate acele zile agitate, de când plecase Takver, avusese impresia că nu el face toate acele lucruri, ci că lucrurile îl fac pe el. Fusese în mâinile altora. Propria sa voință nu acționase. Nu fusese nevoie să acționeze. Dar propria sa voință era aceea care inițiase totul, care crease acest moment și zidurile care îl înconjurau în aceste clipe.

Cu cât timp în urmă? Ani de zile. Cu cinci ani în urmă, în liniștea nopții, la Chakar, în munți când îi spusese lui Takver: „Voi merge la Abbenay și voi demola zidurile". Chiar și mai înainte, cu mult înainte, în epoca Pulberii, în anii de foamete și disperare, când își promisese că nu va mai acționa niciodată decât după propria-i voință. Și ca urmare a acelei promisiuni ajunsese aici, în acest moment atemporal, în acest loc fără un pământ, în această cămăruță, această închisoare.

Doctorul îi examinase umărul zgâriat (zgârietura îl uluia pe Shevek; fusese prea tensionat și grăbit pentru a-și da seama ce se întâmplă pe terenul de aterizare și nu simțise piatra care-l lovise). Iar acum doctorul se apropia de el cu o seringă hipodermică în mână.

– Nu vreau așa ceva, spuse Shevek.

Iotica pe care o vorbea era înceată și, după cum prea bine știa din dialogurile prin radio, cu o pronunție defectuoasă, dar suficient de corectă din punct de vedere gramatical. Întimpina mai multe dificultăți în înțelegere decât în vorbire.

– Este un vaccin contra oreionului, explică doctorul, profesional, fără a-i acorda importanță.

– Nu! făcu Shevek.

– Știți ce înseamnă oreion, domnule? întrebă doctorul după un moment, frământându-și buzele.

– Nu.

– O boală. Contagioasă. Adesea severă la adulți. Nu o aveați pe Anarres: măsuri profilactice au eliminat-o atunci când a fost colonizată planeta. Este frecventă pe Urras. V-ar putea uci-

de. Același lucru este valabil și în cazul altor infecții virale comune. Nu aveți nici un fel de rezistență. Sunteți dreptaci, domnule?

Shevek dădu din cap ca un automat. Cu grația unui prestidigitator doctorul înfipse acul în brațul său drept. Shevek se supuse în tăcere la aceasta și la alte injecții care îi urmară. Nu avea dreptul la suspiciune sau protest. Se predase acestor oameni; renunțase la dreptul său prin naștere de a lua o decizie. Dispăruse, se îndepărtase de el o dată cu lumea lui, lumea Făgăduinței, piatra seacă.

Doctorul îi vorbi din nou, dar de data aceasta nu-l mai asculta.

Timp de ore sau zile a ființat într-o deplină uitare, un vid sec și nenorocit fără trecut sau viitor. Pereții îl strângeau din toate părțile. În afara lor era tăcerea. Brațele și fesele îl dureau de atâtea injecții. Făcu o febră care nu îl duse chiar până la delir, menținându-l pe o muchie între rațional și irațional, teritoriul nimănui. Timpul nu mai exista. El era timpul; doar el. El era râul, săgeata, piatra. Doar că nu se mișca. Piatra aruncată încă mai atârna suspendată la mijlocul drumului. Nu exista nici zi nici noapte. Uneori doctorul aprindea ori stingea lumina. Pe perete, deasupra patului era fixat un ceas. Arătătorul se mișca fără sens de la una la alta din cele douăzeci de cifre de pe cadran.

Se trezi după un somn lung, profund și pentru că era cu fața la ceas îl studie somnoros. Arătătorul trecuse puțin de 15 ceea ce, dacă ar fi citit cadranul începând cu miezul nopții, ca pe un ceas de 24 de ore din Anarres, ar fi însemnat că se află pe la mijlocul după-amiezii. Dar cum poate fi după-amiază în spațiu, între două lumi? Ei bine, la urma urmei nava își ține propriul timp. Toate aceste calcule îi dădură un curaj imens. Se ridică și nu se mai simți ametit. Coborî din pat și își verifică echilibrul – satisfăcător, deși avea senzația că tălpile picioarelor nu stabilesc un contact prea ferm cu pardoseala. Câmpul de gravitație al navei trebuie sa fie destul de slab. Nu-i plăcea în mod deosebit această senzație; avea nevoie de permanență, soliditate, fermitate. În căutarea acestora, începu să cerceteze metodic mica încăpere.

Pereții albi erau plini de surprize, toate gata să se dezvăluie la o atingere pe tabloul de control: lavoar, closet, oglindă, birou, scaun, dulap, polițe. De lavoar erau conectate câteva dispozitive

electrice misterioase, iar apa nu se oprea atunci când luai mâna de pe robinet ci continua să curgă până când o opreai – un semn, își spuse Shevek, fie al unei mari încrederi în natura umană fie al unor cantități nelimitate de apă caldă. Presupunând mai degrabă a doua alternativă, se spălă pe tot corpul și – negăsind nici un prosop – se uscă la unul din mecanismele acelea misterioase care emana un curent plăcut, înțepător, de aer cald. Negăsind haine noi, le îmbrăcă tot pe acelea pe care se descoperise purtându-le când se trezise: pantaloni largi, legați cu un șnur și o tunică fără nici o formă, ambele de un galben strălucitor, cu buline albastre. Se privi într-o oglindă. Consideră efectul de-a dreptul nefericit. Oare așa se îmbracă oamenii pe Urras? Căută în zadar un piepten, se mulțumi să-și dea părul pe spate și așa gătit încercă să părăsească încăperea.

Ceea ce se dovedi imposibil. Ușa era încuiată. Neîncrederea inițială a lui Shevek se transformă în mânie, un anumit fel de mânie, o dorință oarbă de a comite o violență, așa cum nu mai simțise până atunci în întreaga lui viață. Răsuci furios clanța imobilă, bătu cu palmele în metalul alunecos al ușii, dădu o lovitură butonului soneriei pe care doctorul îi spusese să-l folosească în caz de nevoie. Nu se întâmplă nimic. Pe panoul de comandă al interfonului mai erau o mulțime de alte butoane mici, numerotate, de diferite culori. Izbi cu mâna în toate deodată. Difuzorul din perete începu să bălmăjească.

– Cine dracu... da, vin imediat... afară... clar... ce... de la douăzeci și doi...

– Deschide ușa! strigă Shevek, amuțindu-le pe toate.

Ușa se deschise, doctorul aruncă o privire înăuntru. La vederea capului său chel, îngrijorat, gălbui la culoare, mânia lui Shevek se calmă, retrăgându-se într-un cotlon întunecat, interior.

– Ușa era încuiată, spuse el.

– Regret, dr. Shevek... o precauție... contaminare... îi ținem pe ceilalți izolați...

– Să închizi în afară, ori să închizi înăuntru, este același act, răspunse Shevek îndreptând asupra doctorului o privire luminoasă, îndepărtată.

– Securitatea...

– Securitate? Trebuie să fiu ținut într-o cutie?

– Salonul ofițerilor, plusă doctorul grăbit, pe un ton de scuză. Vă este foame, domnule? Poate că doriți să vă îmbrăcați și apoi vom merge în salon.

Shevek cercetă îmbrăcămintea doctorului: pantaloni albastri strânși pe picior, vârâți în cizme care arătau la fel de netede și fine ca și materialul pantalonilor, o tunică violetă deschisă în față și reînchisă cu catarame de argint, iar sub aceasta, vizibilă numai la gât și la încheieturile mâinilor, o camașă tricotată de un alb strălucitor.

– Nu sunt îmbrăcat? întrebă Shevek în cele din urmă.

– O, nu vă faceți probleme, pijamaua ajunge. Nici un fel de formalități pe o navă de transport.

– Pijama?

– Ceea ce purtați în acest moment. Îmbrăcămite pentru dormit.

– Haine pe care le porți în timp ce dormi?

– Exact.

– Unde sunt hainele în care eram îmbrăcat? întrebă el, clipind din ochi, fără nici un alt comentariu.

– Hainele dumneavoastră? Le-am dat la curățat... la sterilizat. Sper ca nu vă deranjează, domnule...

Doctorul examină un panou din perete pe care Shevek nu-l descoperise încă și scoase un pachet învelit în hârtie de culoare verde deschis. Despachetă vechiul costum al lui Shevek, care arăta foarte curat și oarecum redus ca dimensiuni, mototoli hârtia cea verde, activă un alt panou, aruncă hârtia într-un container care se deschisese și zimbi nesigur.

– Acesta este, dr. Shevek.

– Ce se întâmplă cu hârtia?

– Hârtia?

– Hârtia verde.

– A, am aruncat-o la gunoi.

– Gunoi?

– Eliminare. Este arsă.

– Voi ardeți hârtia?

– Poate că este doar aruncată în spațiu. Nu știu. Nu sunt medic spațial, dr. Shevek. Mi s-a acordat onoarea de a vă îngriji datorită experienței mele cu alți vizitatori din alte lumi, ambasadorii de pe Terra și Hain. Eu conduc procedurile de decontaminare și acomodare pentru toți străinii care sosesc la A-Io. Bi-

neînțeles, nu vreau să spun că dumneavostră sunteți un străin în același sens, precizează doctorul, privindu-l cu timiditate pe Shevek, care nu înțelesese chiar toate cuvintele, dar putea să discearnă, dincolo de cuvinte, firea sa preocupată, rezervată, bine-intenționată.

– Așa este, îl asigură Shevek, poate că acum două sute de ani am avut amândoi aceeași bunică, pe Urras.

Shevek începu să îmbrace vechile sale haine și, în timp ce își trăgea cămașa peste cap, îl văzu pe doctor introducând „hainele de dormit" în containerul pentru „gunoi". Se întrerupse, cu cămașa în dreptul nasului, apoi o scoase complet, îngenunche și deschise containerul. Era gol.

– Hainele sunt arse?

– A, acelea sunt pijamale ieftine, articole de consum – le porți și le arunci, costă mai puțin decât să le speli.

– Costă mai puțin, repetă Shevek meditativ, rostind cuvintele asemenea unui paleontolog care privește o fosilă, fosila care datează un strat întreg.

– Mi-e teamă că bagajul dumneavoastră s-a pierdut în alergătura aceea către navă. Sper că nu conținea nimic important.

– N-am adus nimic, răspunse Shevek.

Deși costumul său se decolorase aproape până la alb și chiar se strâmtase puțin, încă îi venea bine, iar senzația familiară, aspră a contactului cu pânza din fibră de holum era plăcută. Shevek se simțea din nou el însuși. Se așeză pe pat cu fața spre doctor și continuă.

– Vezi, eu știu că nu vedeți lucrurile la fel ca noi. În lumea voastră, pe Urras, trebuie să cumperi lucruri. Eu vin în lumea voastră, nu am bani, nu pot să cumpăr, deci ar trebui să aduc. Dar cât pot să aduc? Îmbrăcăminte? Da, aș putea aduce două costume. Dar mâncare? Cum aș putea aduce suficientă mâncare? Nu pot să aduc. Nu pot să cumpăr. Dacă trebuie să fiu ținut în viață, trebuie să-mi dați să mănânc. Eu sunt anarresian, îi fac pe urrasieni să se poarte ca anarresienii; să dea, nu să vândă. Dacă vă place. Bineînțeles, nu este necesar să mă țineți în viață! Înțelegi, eu sunt Cerșetorul.

– O, nu, în nici un caz, domnule, nu, nu. Sunteți un oaspete foarte prețuit. Vă rugăm să nu ne judecați după echipajul acestei nave, sunt oameni cum nu se poate mai ignoranți și limitați. Nici nu vă dați seama ce bine veți fi primit pe Urras. În definitiv,

sunteți un savant de renume mondial... de renume galactic! Mai mult decât atât, primul nostru vizitator de pe Anarres! Vă asigur, lucrurile vor fi cu totul diferite atunci când vom ajunge la Rachetodromul Peier.

– Nu am nici o îndoială că vor fi diferite, răspunse Shevek.

*

* *

Drumul spre Lună dura de obicei patru zile și jumătate dus și tot atâta întors, dar de data aceasta la călătoria de întoarcere fuseseră adăugate încă cinci zile de adaptare pentru pasager. Shevek și dr. Kimoe le petrecură în vaccinări și conversații. Căpitanul „Precautului" le petrecu menținându-se pe orbită în jurul planetei Urras și înjurând. Atunci când era nevoit să i se adreseze lui Shevek, o făcea cu o lipsă de respect în care se citea neliniștea. Doctorul, gata oricând să explice totul, avea răspunsul pregătit.

– E obișnuit să-i considere pe toți străinii drept inferiori, ceva mai puțin decât pe deplin umani.

– Odo îi spunea creația pseudo-speciilor. Așa este. Mi-am închipuit că poate pe Urras oamenii nu mai gândesc în felul acesta, deoarece aveți atâtea limbi și națiuni, ba chiar și vizitatori din alte sisteme solare.

– Aceștia sunt foarte puțini, deoarece zborul interstelar e atât de costisitor și de lent. Poate nu va fi întotdeauna astfel, adăugă dr. Kimoe, cu intentia vizibilă de a-l flata pe Shevek, sau de a-l face să vorbească mai mult. Dar acesta îl ignoră.

– Al Doilea Ofițer pare a se teme de mine, continuă el.

– A, în cazul său este vorba de intoleranță religioasă. Este un epifanist fundamentalist. Recită Principiile de bază în fiecare seară. O minte total rigidă.

– Atunci pe mine cum mă consideră?

– Drept un ateu primejdios.

– Un ateu! De ce?

– Cum de ce? Pentru că sunteți un Odonian de pe Anarres, iar pe Annares nu există nici un fel de religie.

– Nici o religie? Suntem oare de piatră, acolo pe Anarres?

– Mă refer la religia institutionalizată, la biserici, culte...

Kimoe se enerva cu ușurință. Îl caracteriza siguranța de sine plină de energie a medicului, dar Shevek i-o zdruncina în permanență. Toate explicațiile sale eșuau, după două-trei între-

bări din partea lui Shevek, într-o bâlbâială. Fiecare se baza pe anumite relații pe care celălalt nu le înțelegea. De exemplu, subiectul acesta curios al superiorității, al înălțimii relative, era important pentru urrasieni: adesea foloseau în scrierile lor termenul „mai înalt" pentru „mai bun", în vreme ce un anarresian ar fi utilizat „mai central". Dar care este legătura dintre a fi mai înalt și a fi străin? Nu era decât o enigmă printre multe altele.

– Înțeleg, răspunse el, o altă nedumerire limpezindu-i-se. Nu admiteți nici un fel de religie în afara bisericilor, tot așa cum nu admiteți nici un fel de moralitate în afara legilor. Știți, n-am înțeles niciodată chestia asta, cu toate cărțile urrasiene citite.

– Bine, în zilele noastre orice persoană luminată ar admite...

– Vocabularul complică lucrurile, spuse Shevek, urmărindu-și descoperirea. În pravică, termenul „religie" este nefrecvent. Nu! Cum se spune? Rar. Care nu este folosit prea des. Desigur, face parte din Categorii: al Patrulea Mod. Puțini oameni învață să practice toate Modurile. Dar Modurile sunt alcătuite din capacitățile naturale ale minții umane. Doar nu ești convins că noi nu avem capacitate religioasă! Că putem face fizică și în același timp să fim rupți de cea mai profundă relație pe care omul o are cu cosmosul.

–A, nu, în nici un caz...

– Într-adevăr, asta ar însemna să faceți din noi o pseudospecie!

– Cu siguranță că oamenii educați ar înțelege acest lucru. Ofițerii aceștia sunt niște ignoranți.

– Dar oare numai bigoților le este îngăduit să iasă în cosmos?

Toate conversațiile lor se desfășurau în felul acesta, epuizante pentru doctor și nemulțumitoare pentru Shevek și totuși extrem de interesante pentru amândoi. Reprezentau singurele mijloace pentru Shevek de a explora lumea cea nouă care îl aștepta. Nava însăși și mintea lui Kimoe reprezentau microcosmosul său. Nu se aflau cărți la bord, ofițerii îl evitau iar membrilor echipajului le erau strict interzise contactele cu el. Cât despre mintea doctorului, deși inteligentă și de o siguranță binevoitoare, nu era decât un amestec de artificii intelectuale chiar mai derutante decât toate fleacurile, dispozitivele și instalațiile care umpleau nava. Acestea din urmă i se păreau lui Shevek reconfortante – totul era atât de generos, elegant și plin de inventi-

vitate. Dar mobilierul intelectului lui Kimoe nu i se părea la fel de confortabil. Ideile acestuia nu păreau niciodată să se deplaseze în linie dreaptă; trebuiau să evite și să ocolească ba una, ba alta, după care sfârșeau prin a se izbi de un perete. În jurul tuturor gândurilor sale erau înălțate ziduri, iar Kimoe părea teribil de ignorant în privința lor, deși se ascundea permanent în spatele acestora. Pe tot parcursul acestor zile de conversație între cele două lumi, Shevek nu le-a văzut decât o singură dată surmontate.

Întrebase de ce nu sunt și femei pe navă, iar Kimoe îi explicase că nu e treabă de femeie să conduci un transportor spațial. Cursurile de istorie și cunoașterea scrierilor lui Odo îi ofereau lui Shevek un context în care să înțeleagă acest răspuns tautologic, așa că nu a mai comentat. Dar doctorul, la rândul său, i-a pus o întrebare despre Anarres.

– Este adevărat, dr. Shevek, că în societatea dumneavoastră femeile sunt tratate exact ca bărbații?

– Asta ar însemna o irosire de echipament de calitate, i-a răspuns Shevek râzând, după care a mai râs o dată pe măsură ce tot ridicolul ideii punea stăpânire pe el.

Doctorul a ezitat, evident, croindu-și drum pe lângă unul dintre obstacolele pe care le avea în minte, după care, cu un aer încurcat, a continuat:

– A, nu, nu m-am referit la aspectul sexual... evident, voi... ele... M-am referit la problema statutului social al acestora.

– „Statut" este același lucru cu „clasă"?

Kimoe încercă să-i explice termenul „statut", nu izbuti și reveni la primul subiect.

– Chiar nu există nici o deosebire între munca bărbaților și cea a femeilor?

– Ei bine, nu. Pare să existe o bază foarte mecanicistă pentru diviziunea muncii, nu crezi? Un om își alege munca în funcție de interes, talent, forță... Ce are sexul de a face cu asta?

– Bărbații sunt, fizic, mai puternici, conchise doctorul cu o siguranță profesională.

– Da, de multe ori, și chiar mai mari de statură. Dar ce importanță are asta când noi avem mașini? Dar chiar și atunci când nu avem mașini, când trebuie să săpăm cu lopata și să cărăm cu spinarea, poate că bărbații muncesc mai repede – cei mari –

dar femeile muncesc mai mult... De multe ori mi-am dorit să fiu la fel de rezistent ca o femeie.

Din politețe, Kimoe îl privi doar, cu ochii mari, șocat.

– Bine, dar pierderea a... a tot ce este feminin... a delicateței, ... și pierderea respectului de sine masculin... Cu siguranță că nu poți pretinde, în munca ta, că femeile sunt egalii tăi? În fizică, în matematică, sau ca intelect. Nu poți pretinde că te cobori tot timpul la nivelul lor.

Shevek s-a așezat pe scaunul confortabil, capitonat și a privit în jurul salonului pentru ofițeri. Pe ecran, conturul strălucitor al planetei Urras atârna nemișcat pe fundalul spațiului negru, ca un opal albastru-verzui. În ultimele zile imaginea aceea frumoasă și salonul îi deveniseră familiare, dar în momentul acela culorile aprinse, scaunele curbate, iluminatul ascuns, mesele de joc și ecranele televizoarelor, toate îi păreau la fel de străine ca atunci când le văzuse pentru prima dată.

– Kimoe, nu consider că pretind prea mult, a spus el.

– Desigur, am cunoscut femei extrem de inteligente, femei care gândeau exact ca un bărbat, a răspuns doctorul în grabă, conștient că aproape striga cuvintele, că – își spunea Shevek – bătuse cu pumnii în ușa încuiată și strigase...

Shevek schimbă subiectul conversației, dar nu încetă să se gândească la acesta. Problema superiorității și inferiorității trebuie să fie de o importanță majoră în viața socială de pe Urras. Dacă pentru a se respecta pe sine Kimoe se vedea nevoit să considere jumătate din rasa umană ca fiindu-i inferioară, cum izbuteau femeile să se auto-respecte? Îi considerau pe barbați inferiori? Și cum afectau toate acestea viața lor sexuală? Știa din scrierile lui Odo că în urmă cu două sute de ani principalele instituții sexuale urrasiene fuseseră „căsătoria", un parteneriat autorizat și susținut de sancțiuni legale și economice și „prostituția", care părea un termen mult mai larg, împerechere, în modul economic. Odo le condamnase pe amândouă, deși ea însăși fusese „căsătorită". Și oricum, instituțiile trebuie să se fi schimbat foarte mult în două sute de ani. Dacă avea de gând să trăiască pe Urras și cu urrasienii, ar face bine să se lămurească.

Era ciudat că până și sexul, timp de ani de zile o sursă de ușurare, încântare și bucurie, devenise peste noapte un teritoriu necunoscut, unde trebuie să pășească atent și să-și recunoască ignoranța. Și totuși, acesta era adevărul. Era prevenit nu numai

de izbucnirea ciudată de dispreț și mânie a lui Kimoe, dar și de o vagă impresie anterioară pe care episodul respectiv o adusese în prim plan. Atunci când abia sosise pe navă, în ceasurile acelea lungi de febră și disperare, fusese derutat, uneori încântat și alteori iritat de o senzație extrem de simplă: moliciunea patului. Deși doar un pat de cazarmă, salteaua ceda sub greutatea sa cu o suplețe mângâietoare. Îi ceda, îi ceda atât de insistent încât era întotdeauna conștient de asta când adormea. Atât plăcerea cît și iritarea pe care i-o produceau erau cu siguranță erotice. Mai era și dispozitivul acela de uscat cu aer cald: același efect. O gâdilare. Iar design-ul mobilierului din salonul ofițerilor, curbele moi de plastic în care fusese forțată duritatea lemnului și oțelului, netezimea și delicatețea suprafețelor și texturilor, nu erau toate acestea la fel de insinuant și insistent erotice? Se cunoștea pe sine destul de bine pentru a fi sigur că numai câteva zile fără Takver, chiar și în condiții de stres puternic, nu ar fi trebuit să-l epuizeze într-o asemenea măsură încât să simtă o femeie în fiecare tăblie de masă. Doar dacă nu cumva femeia se afla chiar acolo! Oare producătorii de mobilier urrasieni erau toți celibatari? În cele din urmă renunță. Va afla destul de curând, chiar pe Urras.

Chiar înainte de a-și pune centurile în vederea coborârii, doctorul îl vizită în cabină pentru a controla evoluția diverselor imunizări, dintre care ultima, o inoculare împotriva ciumei, îi producea lui Shevek o stare de vomă și amețeală. Kimoe îi dădu încă o pilulă.

– Asta vă va fortifica pentru aterizare, spuse el.

Shevek o înghiți cu stoicism. Doctorul își făcu de lucru cu trusa medicală și deodată începu să vorbească foarte repede:

– Dr. Shevek, nu cred că mi se va îngădui să vă mai îngrijesc, deși s-ar putea, dar dacă nu, am vrut să vă spun că asta... că eu... că pentru mine a fost o mare onoare. Nu pentru că... dar deoarece am ajuns să respect... să apreciez... asta pur și simplu ca ființă umană, amabilitatea dumneavoastră, adevărata dumneavoastră bunătate...

Iar cum durerea de cap a lui Shevek nu-l lăsa să treacă nici un răspuns mai potrivit, se întinse și luă mâna lui Kimoe, spunând: „Atunci, să ne mai întâlnim, frate!". Kimoe îi strânse mâna nervos, în stil urrasian, după care părăsi în grabă cabina. După plecarea acestuia, Shevek își dădu seama că îi vorbise în

pravică, numindu-l „ammar", adică frate, într-o limbă pe care Kimoe de fapt nu o înțelegea.

Difuzorul din perete revărsa ordine răstite. Shevek asculta, cu o senzație de amețeală și detașare. Senzațiile reintrării în atmosferă făceau să-i sporească starea de amețeală; era conștient de o speranță mică, dar profundă, că nu va fi nevoit să vomeze. Nu își dădu seama că aterizaseră până la reapariția la fel de grăbită a lui Kimoe, care îl conduse repede în salonul ofițerilor. Ecranul pe care Urras păruse atâta vreme suspendată, învăluită în nori și luminoasă, era acum alb. Încăperea era plină de lume. De unde apăruseră toți aceștia? Se simți surprins și încântat de propria capacitate de a se ridica, de a face pași, de a strânge mâini. Se concentra foarte mult asupra acestor lucruri, lăsând sensurile să treacă pe lângă el. Voci, zâmbete, mâini, cuvinte, nume. Mereu, numele său: dr. Shevek, dr. Shevek... În momentul următor el și toți necunoscuții din jurul său coborau o rampă acoperită, toate glasurile erau foarte puternice, pereții reflectând cuvintele. Conversația scăzu în intensitate. Un aer străin îi atinse fața.

Ridică privirea iar în momentul în care trecu de pe rampă la nivelul solului, se împiedică și aproape căzu. În intervalul acela dintre începutul unui pas și finalizarea sa se gândi la moarte, iar la sfârșitul pasului se afla pe un nou pământ.

Îl înconjura o seară atotcuprinzătoare, cenușie. Lumini albastre, estompate de pâclă, ardeau în depărtare, de cealaltă parte a unui rachetodrom întețoșat. Aerul de pe față și mâini, din nări și gât și plămâni era rece, umed, cu diferite parfumuri, plăcut. Nu era străin. Era aerul lumii din care provenise propria lui rasă, aerul de acasă.

Cineva îl prinsese de braț atunci când se împiedecase. În fața ochilor îi fulgerau lumini. Fotoreporterii filmau scena pentru programele de actualități: Primul Om de pe Lună, o siluetă înaltă, firavă, într-o aglomerare de demnitari și profesori și ofițeri de securitate, capul său cu o claie de păr ținut foarte drept (astfel ca fotografii să-i poată surprinde fiecare trăsătură), de parcă ar fi încercat să privească pe deasupra reflectoarelor, către cer, cerul acela nemărginit de ceață care ascundea stelele, luna, toate celelalte lumi. Ziariștii încercau să străpungă cordoanele de polițiști: „Dr. Shevek, în acest moment de importanță istorică, doriți să faceți o declarație?", fiind imediat respinși. Oamenii din

jur îl îndemnau să avanseze. Îl duseră pe sus către limuzina care aștepta, deosebit de fotogenic până în ultima clipă, cu părul său lung și expresia aceea ciudată de durere și recunoștință pe chip.

Turnurile orașului se înălțau în ceață, uriașe scări de lumină tulbure. Trenuri treceau pe sus, fulgere orbitoare sfâșiau noaptea. Ziduri masive de piatră și sticlă dominau traseele automobilelor și troleelor. Piatră, oțel, sticlă, lumină electrică. Nici o figură umană.

– Dr. Shevek, aici este Nio Esseia. Dar s-a hotărât că ar fi mai bine ca pentru început să vă ținem departe de aglomerația orașului. Mergem direct la Universitate.

În interiorul moale, capitonat al mașinii se aflau cinci bărbați împreună cu el. Îi arătau obiectivele mai importante, dar prin ceață nu putea discerne care din clădirile mari, abia conturate, trecând în zbor prin fața ochilor săi era Curtea Supremă și care Muzeul Național, care Directoratul și care Senatul. Traversară un râu sau un estuar; milioanele de lumini ale orașului Nio Esseia, estompate de ceață, tremurau pe apa neagră, în spatele lor. Drumul se întunecă, ceața era tot mai densă, șoferul reduse viteza. Lumina farurilor era reflectată de ceața din față ca de un zid care continua să se retragă simultan cu înaintarea lor. Shevek stătea ușor aplecat în față, privind afară. Nici ochii, nici mintea nu i se concentrau pe ceva anume, dar arăta distant și grav, iar ceilalți bărbați discutau în surdină, respectându-i tăcerea.

Ce să fie întunecimea ceva mai densă care se prelingea fără încetare de-a lungul drumului? Copaci? Oare, de când părăsiseră orașul, nu merseseră decât printre copaci? Îi reveni în minte cuvântul iotic: „pădure". Nu se vor trezi pe neașteptate în deșert. Copacii continuau să apară, pe coama dealului următor și pe a celuilalt și tot așa, verticali în răcoarea dulceagă a ceții, interminabili, o pădure acoperind întreaga lume, o interferență pâlpâindă de vieți, o mișcare întunecată a frunzelor în noapte. Apoi, pe când Shevek stătea așa, minunându-se, când mașina ieși din ceața de pe valea râului într-un aer mai limpede, pentru o clipă, din întunecimea frunzișului de pe marginea drumului îl privi un chip.

Nu semăna cu nici un chip uman. Era lung cât brațul său și înspăimântător de alb. Respirația țâșnea ca un abur din ceea

ce ar fi trebuit să fie nările și – înfiorător, fără doar și poate, mai era și un ochi. Un ochi mare, negru, trist, poate chiar cinic, dispărut în străfulgerarea farurilor.

– Ce-a fost asta?

– Un măgar, nu?

– Un animal?

– Da, un animal. Dumnezeule, aveți dreptate! Pe Anarres nu aveți nici un fel de animale mari, nu-i așa?

– Măgarul este un fel de cal, explică unul dintre însoțitori, iar un altul, cu o voce fermă, de om în vârstă, adăugă:

– Acela a fost cal. Măgarii nu cresc atât de mari.

Doreau să converseze cu el, dar Shevek din nou nu îi asculta. Se gândea la Takver. Se întreba ce semnificație ar fi avut pentru Takver privirea aceea profundă, fără sens, întunecată, din noapte. Ea întotdeauna considerase că toate viețile sunt corelate, bucurându-se de înrudirea cu peștii din acvariile din laboratoarele ei, căutând experiența existenței dincolo de limitele umane. Takver ar fi știut cum să răspundă din privire ochiului acela din întunecimea de sub copaci.

– În față este Ieu Eun. Sunt destul de mulți aceia care au venit să vă întâmpine, dr. Shevek: Rectorul, mai mulți Directori, chiar și Cancelarul, desigur. Tot felul de persoane importante. Dar dacă sunteți obosit, vom încheia formalitățile cât mai repede cu putință.

Formalitățile au durat câteva ceasuri. Ulterior, niciodată nu și le-a putut aminti cu precizie. A fost împins din cutia neagră și strâmtă a mașinii într-o altă cutie imensă, luminoasă, plină de lume – sute de oameni, sub un plafon aurit de care atârnau lămpi de cristal. A fost prezentat tuturor acelor oameni. Toți erau mai scunzi decât el și fără păr. Nici puținele femei prezente nu aveau păr pe cap; în sfârșit, și-a dat seama că aceștia trebuie să-și radă tot părul, chiar și părul fin, moale, scurt de pe corp, caracteristic rasei sale, precum și părul de pe cap. Dar compensau cu îmbrăcămintea minunată, uimitoare în privința croielii și culorii, femeile cu rochii lungi care atingeau podeaua, cu sânii descoperiți, talia, gâtul și capul împodobite cu bijuterii, dantelă și voaluri, bărbații în pantaloni și haine sau tunici roșii, albastre, violete, aurii, verzi, cu mânecile despicate și cascade de dantelă, ori veșminte lungi purpurii, ori verde-închis, sau negre care se deschideau în dreptul genunchilor pentru a dezvălui ciorapii

albi cu jartiere de argint. În memoria lui Shevek și-a făcut apariția un alt cuvânt iotic, unul pentru care nu găsise niciodată un corespondent, deși îi plăcea cum sună: „splendoare". Oamenii aceștia trăiau în splendoare. Au fost rostite discursuri. Președintele Senatului Națiunii A-Io, un bărbat cu ochii stranii, reci, a propus un toast.

– Pentru noua eră a frăției dintre Planetele Gemene și pentru vestitorul acestei noi ere, preadistinsul și multiubitul nostru oaspete, dr. Shevek din Anarres!

Cancelarul Universității i s-a adresat cu căldură, Întâiul Director al națiunii i-a vorbit serios, a fost prezentat ambasadorilor, astronauților, fizicienilor, politicienilor și multor altora, toți cu titluri lungi și denumiri onorifice atît înaintea numelor cât și după acestea, iar ei i s-au adresat și el le-a răspuns, dar după aceea nu și-a mai amintit vorbele nici unuia dintre ei, cu atât mai puțin răspunsurile sale. Foarte târziu în noapte se afla în mijlocul unui mic grup, traversând prin ploaia caldă un mic parc, ori o piață. Sub tălpi avea senzația elastică a ierbii vii; a recunoscut-o, pentru că se plimbase prin Parcul Triunghiular din Abbenay. Amintirea deosebit de vie și atingerea răcoroasă a vântului nopții îl treziseră. Sufletul i-a ieșit din ascunzătoare.

Însoțitorii l-au condus într-o clădire și apoi într-o încăpere care, au explicat ei, era „a lui".

Era o încăpere mare, de aproximativ zece metri lungime, evident o cameră comună, deoarece nu se vedeau nici un fel de despărțituri ori platforme pentru dormit; cei trei bărbați care se mai aflau încă în compania lui erau, probabil, colegii săi de cameră. Era o cameră comună deosebit de frumoasă, cu un întreg perete de ferestre, fiecare împărțită de o coloană zveltă care se înălța ca un copac pentru a alcătui un arc dublu în partea superioară. Podeaua era acoperită cu o mochetă purpurie, iar la cealaltă extremitate a încăperii ardea focul într-un cămin deschis. Shevek a traversat camera și s-a oprit în fața focului. Nu mai văzuse lemn ars pentru a produce căldură, dar nu se mai putea mira. A întins mâinile către căldura îmbietoare și s-a așezat pe un scaun de marmură șlefuită, în fața focului.

Cel mai tânăr dintre bărbații care îl însoțiseră s-a așezat la extremitatea opusă a căminului. Ceilalți doi încă mai vorbeau. Discutau despre fizică, dar Shevek nu a încercat să urmărească ce spuneau. Tânărul i s-a adresat cu glas scăzut:

– Mă întreb cum trebuie să vă simțiți, dr. Shevek.

– Mă simt greu, a răspuns Shevek întinzându-și picioarele și aplecându-se înainte pentru a primi pe față căldura focului.

– Greu?

– Probabil gravitația. Ori poate că sunt obosit, a explicat el privind către interlocutor; dar prin dogoarea focului chipul nu se distingea limpede, doar sclipirea unui lanț de aur și roșul închis, rubiniu al robei. Nu vă cunosc numele.

– Saio Pae.

– A, desigur, Pae. V-am citit articolele despre Paradox.

Shevek vorbea cu greutate, ca în vis.

– Trebuie să fie un bar pe aici. Camerele pentru profesori au întotdeauna un bufet cu băuturi. Ați dori ceva de băut?

– Da, apă.

Tânărul a reapărut cu un pahar cu apă chiar în momentul în care ceilalți doi li se alăturau în fața focului. Shevek a băut toată apa cu lăcomie și a rămas privind paharul din mână, fragil, cu o formă delicată, captând licărirea focului pe marginea aurie. Era conștient de prezența celor trei, de atitudinile lor, așa cum stăteau lângă el, pe scaun ori în picioare, protectori, respectuoși, posesivi.

A ridicat privirea către ei, cercetându-i pe rând. Cei trei l-au privit la rândul lor, în așteptare.

– Ei bine, mă aveți! a spus el, zâmbind. Aveți acum anarhistul vostru. Ce aveți de gând să faceți cu el?

2

Într-o fereastră pătrată dintr-un perete alb se vede cerul limpede, fără nici un nor. În centrul cerului este soarele. Se află unsprezece copii în încăpere, cei mai mulți închiși în pătuțuri de puf îngrădite, câte doi sau câte trei, pregătindu-se de culcare cu multă agitație și elocință. Cei doi mai mari rămân liberi, unul gras și activ demontând un panou de tras la țintă, iar un altul mai ciolănos stând în careul de lumină galbenă de la fereastră, urmărind cu privirea raza de soare, cu o expresie preocupată și stupidă.

În anticameră, matroana – o femeie cu un singur ochi și părul cărunt – se sfătuiește cu un bărbat înalt, cu înfățișare tristă, în vârstă de treizeci de ani.

– Mama a fost repartizată la Abbenay, spune bărbatul. Vrea ca el să rămână aici.

– Atunci să-l acceptăm la creșă cu program normal, Palat?

– Da, eu mă voi muta înapoi la cămin.

– Nu-ți face griji, ne cunoaște pe toți cei de aici! Dar ești sigur că oficiul de muncă te va trimite curând după Rulag? Pentru că sunteți parteneri și amândoi ingineri.

– Da, numai că ea este... Înțelegi, Institutul Central de Inginerie are nevoie de ea. Eu nu sunt chiar atât de bun. Rulag are de făcut o lucrare mare.

Matroana dădu din cap și suspină.

– Chiar și așa...! exclamă ea energic, după care nu mai scoase nici o vorbă.

Privirea tatălui era ațintită asupra copilului ciolănos, care nu-i constatase prezența în anticameră, fiind preocupat de lumină. În acel moment, grasul se apropia în grabă de ciolănos, deși cu un mers deosebit, șchiopătat, din cauza scutecului ud, care atârna. Se apropie de celălalt din plictiseală, ori din dorința

de a nu fi singur, dar de îndată ce ajunse în careul de lumină descoperi că acolo este mai cald. Se așeză cu greutate lângă ciolănos, împingându-l la umbră.

Extazul absorbit al acestuia se transformă dintr-o dată într-un acces de mânie.

– Pleacă! strigă el, împingându-l pe grăsan.

– Shev, nu trebuie să-i împingi pe ceilalți, spuse matroana care apăruse imediat la fața locului, dându-l la o parte pe cel gras.

Băiatul ciolănos se ridică. Chipul său strălucea de soare și de furie. Scutecele îi stăteau să-i cadă.

– Al meu! spuse el pe un ton înalt, cristalin. Soarele meu!

– Nu e al tău, spuse femeia cu blândețea siguranței de nezdruncinat. Nimic nu-ți aparține. Totul este pentru a fi folosit. Pentru a fi împărțit. Dacă nu împarți, nu poți folosi! încheie ea, ridicându-l pe copil cu un gest blând dar inexorabil și așezându-l alături, în afara careului de lumină solară.

Grăsanul rămase pe loc, privind indiferent. Celălalt tremura, țipând „Soarele meu!" și izbucni în plâns de supărare. Tatăl îl ridică, ținându-l în brațe.

– Gata, gata, Shev, fii cuminte! spuse el. Știi doar că nu poți să posezi lucrurile. Ce se întâmplă cu tine?

Glasul său era blând și tremura de parcă nici el nu era prea departe de a izbucni în lacrimi. Copilul slab, lung, din brațele sale, plângea neconsolat.

– Sunt unii care pur și simplu nu pot să ia viața așa cum este, comentă femeia cu un singur ochi, privindu-i plină de înțelegere.

– Acum îl iau cu mine în vizită la cămin. Înțelegi, mama pleacă în seara asta.

– Dă-i drumul. Sper că amândoi veți fi repartizați cât de curând, spuse matroana ridicând copilul ca pe un sac de grăunțe, cu chipul trist și ochiul cel bun pe jumătate deschis. Pa, Shev, sufletelule. Mâine, ascultă, mâine ne jucăm de-a camionul și șoferul.

Copilul încă nu o iertase. Suspina, agățat de gâtul tatălui său, ascunzându-și chipul în umbra soarelui pierdut.

În dimineața aceea orchestra avea nevoie pentru repetiție de toate băncile, iar trupa de dans țopăia de jur împrejur în sala

cea mare a centrului de instruire, așa că toți copiii care lucrau la „Vorbire-și-Ascultare" erau așezați în cerc pe pardoseala de spumă de mare a atelierului. Primul voluntar, un băiat zvelt, de opt ani, cu mâinile și picioarele lungi și subțiri, se ridică. Rămase foarte drept, așa cum stau copiii sănătoși. La început, obrajii săi acoperiți de puf avură o nuanță palidă, după care se înroșiră pe măsură ce aștepta să fie ascultat de ceilalți copii.

– Dă-i drumul, Shevek! îl îndemnă directorul grupului.

– Ei bine, mi-a venit o idee.

– Mai tare! spuse directorul, un bărbat solid, abia trecut de douăzeci de ani.

– Ei bine, începu băiatul zâmbind încurcat, mă gândeam... să zicem că aruncăm cu o piatră în ceva. Într-un pom. O arunci, iar piatra zboară prin aer și lovește pomul. Corect? Doar că nu poate. Deoarece... Vreți să-mi dați tăbliță? Uite, aici sunteți voi, aruncând piatra, iar aici e pomul, explică el scrijelind pe tăbliță. Să presupunem că acesta este un pom, iar aici e piatra. Vedeți? La jumătatea distanței.

Copiii râseră de felul în care desenase un arbore dё holum, iar băiatul zâmbi.

– Pentru a ajunge de la voi la pom, piatra trebuie să ajungă la jumătatea distanței dintre voi și pom, da? Iar apoi trebuie să ajungă la jumătatea distanței dintre prima jumătate și pom. După care trebuie să urmeze jumătatea dintre jumătatea aceea și pom. Nu contează cât de departe ajunge – întotdeauna există un loc, numai că în realitate este un moment, care se află la jumătatea drumului dintre ultimul loc în care s-a aflat și pom...

– Credeți că este interesant? întrerupse directorul adresându-se celorlalți copii.

– Dar de ce nu poate ajunge la pom? întrebă o fetiță de zece ani.

– Deoarece întotdeauna trebuie să străbată jumătate din drumul care a mai rămas de parcurs, răspunse Shevek, și întotdeauna mai rămâne o jumătate de drum de parcurs. Înțelegi?

– N-am putea spune că nu ai țintit bine cu piatra? întrebă directorul cu un zâmbet crispat.

– Nu contează cum țintești. *Nu poate ajunge la pom.*

– Cine ți-a dat ideea asta?

– Nimeni. Într-un fel, am văzut-o. Am văzut ce se petrece cu piatra în realitate...

– Ajunge!

Unii dintre copii vorbeau între ei, dar se opriră de parcă ar fi amuțit brusc. Băiețelul cu tăbliță rămăsese în picioare, tăcut. Arăta speriat și încruntat.

– Vorbirea înseamnă colaborare – o artă a cooperării. Iar tu nu cooperezi, mai mult individualizezi.

În sală răsunau acordurile ascuțite, viguroase ale orchestrei.

– Nu ai văzut singur așa ceva, nu a fost nimic spontan. Am citit într-o carte o teorie foarte asemănătoare.

– În care carte? Avem vreuna pe aici? întrebă Shevek, privindu-l pe director cu ochii mari.

Directorul se ridică. Era aproape de două ori mai înalt și de trei ori mai greu decât adversarul său și i se citea limpede pe chip că îi displace grozav copilul, dar în atitudinea lui nu era nici un fel de amenințare ori violență fizică, doar o afirmare a autorității, puțin slăbită de reacția sa plină de iritare la întrebarea ciudată a acestuia.

– Nu! Și încetează să mai individualizezi! răspunse el, după care își reluă tonul pedant, melodios. Așa ceva este direct contrariul a ceea ce urmărim noi în cadrul unui grup de Vorbire-și-Ascultare. Vorbirea este o funcție ambivalentă iar Shevek nu este încă pregătit să înțeleagă acest lucru, ca majoritatea dintre voi, așa că prezența sa este disruptivă pentru grup. Tu însuți simți acest lucru, nu-i așa, Shevek? Aș sugera să-ți găsești un alt grup care să lucreze la nivelul tău.

Nimeni nu mai spuse nimic altceva. Tăcerea și muzica aceea cu tonalități acute continuară în vreme ce băiatul înapoie tăbliță de scris și își croi drum în afara cercului. Ieși pe coridor și rămase pe loc. Grupul pe care-l părăsise începu, sub îndrumarea directorului, o povestire în grup, fiecăruia venindu-i rândul. Shevek ascultă vocile lor supuse și inima lui care încă mai bătea cu repeziciune. În urechi auzea un cântec, dar care nu provenea de la orchestră; era zgomotul pe care îl auzea atunci când se abținea să nu plângă. Observase acest zgomot cântat de mai multe ori până atunci. Nu-i plăcea să-l asculte și nu dorea să se gândească la piatră și la pom, așa că se concentră asupra Pătratului. Era făcut din numere, iar numerele erau întotdeauna reci și solide; când era în defect, se putea întoarce la ele, pentru că numerele nu aveau nici un cusur. Cu câtva timp în urmă văzuse Pătratul cu ochii minții, un desen în spațiu asemenea desenelor

pe care muzica le face în timp: un pătrat alcătuit din primele nouă integrale, cu cifra 5 în centru. Indiferent cum adunai șirurile, rezultatul era același, orice inegalitate echilibrată; era o plăcere să-l privești. Dacă ar putea alcătui un grup căruia să-i placă să discute astfel de lucruri! Dar nu erau decât doi-trei băieți și fete mai mari cărora le plăcea, iar aceștia erau ocupați. Ce-o fi cu cartea la care se referise directorul? Să fie aceasta o carte cu numere? I-ar explica modul în care piatra va ajunge la pom? Fusese un prost să spună gluma cu piatra și pomul, nimeni nu înțelesese că e vorba doar de o glumă, directorul avea dreptate. Pe Shevek îl apucă durerea de cap. Privi în interior, către modelele de calmare.

Dacă o carte ar fi scrisă numai cu numere, atunci ar fi adevărată. Ar fi justă. Nimic din ceea ce era formulat în cuvinte nu ieșea prea uniform. Lucrurile exprimate în cuvinte se contorsionau și mergeau împreună, în loc de a rămâne nealterate și de a se potrivi unul cu altul. Dar dincolo de cuvinte, chiar în centru, asemenea centrului Pătratului, totul este așa cum se cuvine. Totul se poate schimba, dar nimic nu se pierde. Dacă ai înțelege numerele, ai putea pricepe și chestia asta, echilibrul, modelul. Ai înțelege fundațiile lumii. Iar aceste fundații sunt solide.

Shevek învățase să aștepte. Era bun la asta, un expert. Mai întâi căpătase deprinderea așteptând întoarcerea mamei sale, Rulag, deși asta se întâmplase cu atâta vreme în urmă că nici nu-și mai aducea aminte. Se perfecționase așteptându-și rândul, așteptând să împartă, așteptând să i se împartă. La vârsta de opt ani întreba „de ce?" și „cum?" și „ce dacă?", dar foarte rar întreba „când?".

A așteptat până când tatăl său a venit pentru a-l lua într-o vizită la cămin. A fost o așteptare lungă: șase decade. Palat obținuse o scurtă deplasare pentru lucrări de întreținere la uzina de reciclarea apei din munții Drum, după care urma să își ia o decadă pe plajă, la Malennin, unde avea să înoate, să se odihnească și să se împerecheze cu o femeie pe nume Pipar. Îi explicase toate acestea fiului său. Shevek avea încredere în el, iar el merita încrederea. La sfârșitul celor șaizeci de zile a trecut pe la căminul de copii din Wide Plains, un bărbat înalt, slab, cu o expresie mai tristă ca niciodată. Împerecherea nu era tocmai ce îi lipsea. De Rulag avea el nevoie. Când îl văzu pe băiat, bărbatul zâmbi iar fruntea i se încreți de durere.

Le făcea plăcere să fie împreună.

– Palat, ai văzut vreodată o carte cu toate numerele?

– La ce te referi? Matematică?

– Așa cred.

– Ca asta?

Palat scoase o carte din buzunarul de la manta. Era mică, făcută pentru a fi purtată într-un buzunar și, ca majoritatea cărților, era legată în verde, cu Cercul Vieții imprimat pe copertă. Era tipărită foarte înghesuit, cu caractere mici și margini înguste, deoarece hârtia este o substanță care consumă o mulțime de arbori de holum și foarte multă muncă umană, așa cum precizează furnizorul de materiale de la centrul de învățare, atunci când rupi o pagină și te duci să-ți dea alta nouă. Palat deschise cartea pentru Shevek. Pe pagina dublă era o serie de coloane de numere. Iată-le, exact așa cum și le imaginase. Shevek primi în mâinile sale legământul dreptății eterne. Tabele logaritmice, baza 10 și 12, spunea titlul de pe copertă, deasupra Cercului Vieții. Băiețelul studie o vreme prima pagină.

– La ce folosesc? întrebă el, pentru că aceste aranjamente erau în mod evident prezentate nu doar pentru frumusețea lor. Inginerul, așezat alături de el pe banca tare, în camera comună, slab iluminată a *domiciliului*, începu să-i explice logaritmii. La celălalt capăt al camerei, doi bătrâni jucau „Întrecerea" și chicoteau. O pereche de adolescenți intră, întrebă dacă astă seară mai este liberă camera cu un singur pat și se îndreptă către aceasta. Ploaia se năpusti cu putere în acoperișul metalic al domiciliului cu un singur nivel, apoi se opri. Niciodată nu ploua prea mult. Palat scoase rigla de calcul și îi arătă lui Shevek cum funcționează; la rândul său, Shevek îi arătă Pătratul și principiul organizării acestuia. Când realizară că e târziu, era foarte târziu. Alergară prin întunecimea noroioasă, minunat parfumată de ploaie, către căminul copiilor, alegându-se cu o admonestare superficială din partea supraveghetorului. Se sărutară repede, amândoi scuturându-se de râs, iar Shevek alergă în dormitorul cel mare, la fereastră, de unde-l vedea pe tatăl său întorcându-se pe singura stradă din Wide Plains în întunericul umed, electric.

Băiatul se culcă cu picioarele pline de noroi și visă. Se făcea că e pe un drum, într-un ținut pustiu. În depărtare, traversând drumul, se zărea o linie. Apropiindu-se de ea, peste câmp, constată că e de fapt un zid. Se întindea de la un orizont la altul peste

pământul sterp. Era de nepătruns, întunecat și foarte înalt. Drumul ajungea până la zid și se oprea.

Trebuie să meargă mai departe și nu poate. Zidul îl oprește. În el se trezește o teamă dureroasă. Trebuie să meargă mai departe, altfel nu va mai ajunge niciodată acasă. Dar acolo este zidul. Nu există nici o cale.

Bate cu palmele în suprafața netedă și strigă la el. Vocea lui se aude fără cuvinte și ca un croncănit. Înspăimântat de sunetul ei, se ghemuiește, apoi aude o altă voce spunând, „Privește". E vocea tatălui său. Are impresia că și mama lui, Rulag, e acolo, deși nu o vede (nu-și amintește sub nici o formă chipul ei). I se pare că ea și Palat sunt amândoi în patru labe în întunecimea de sub zid, că sunt mai masivi decât ființele umane și de o formă diferită. Arată cu degetul, indicându-i ceva pe pământ, în praful acru unde nu răsare niciodată nimic. E o piatră acolo. Neagră ca zidul, dar pe ea, ori în interiorul ei, se află un număr; la început i se pare că e un 5, apoi crede că e 1, după care înțelege despre ce este vorba: numărul primordial, care este atât unitate cât și pluralitate.

– Aceasta este piatra fundamentală! rostește o voce cunoscută, dragă, iar Shevek este cuprins de bucurie. Nu mai există nici un zid în umbre, iar el știe că s-a întors, că este din nou acasă.

Ulterior, nu și-a mai amintit detaliile acestui vis, dar nu a uitat revărsarea de bucurie copleșitoare. Nu mai cunoscuse până atunci așa ceva. Atât de puternică era pentrū el siguranța permanenței, ca o geană de lumină care strălucește fără încetare, încât niciodată nu s-a gândit la aceasta ca fiind ireală, deși o trăise în vis. Atâta doar că, oricât de trainică era *acolo*, nu o mai putu redobândi nici prin dorul de ea și nici printr-un act de voință. Nu putea decât să și-o amintească, trezindu-se. Iar atunci când visa din nou zidul, așa cum i se întâmpla de nenumărate ori, visele erau neinteresante și fără finalizare.

Le venise ideea „închisorilor" din unele episoade din *Viața lui Odo*, pe care o citeau toți aceia care preferaseră să lucreze în domeniul Istoriei. Erau multe neclarități în carte, iar Wide Plains nu avea pe nimeni care să cunoască suficientă istorie pentru a le explica. Dar, la vremea când au ajuns la anii petrecuți de Odo în Fortul din Drio, conceptul de „închisoare" devenise de la sine

înțeles. Iar când un profesor de istorie itinerant a trecut prin oraș, acesta a dezvoltat subiectul cu reținerea unui adult decent forțat să explice obscenități unor copii. Da, a spus el, închisoarea era locul unde Statul îi ducea pe oamenii care nu se supuneau Legilor sale. Dar de ce nu părăseau, pur și simplu, locul acela? Nu aveau cum să plece, ușile erau încuiate. Încuiate? Ca ușile dintr-un camion în mișcare, ca să nu cazi ? Stupid! Dar ce *făceau* tot timpul în interiorul unei singure încăperi? Nimic. Nu era nimic de făcut. Ați văzut fotografii ale lui Odo în celula închisorii de la Drio, nu? Imaginea răbdării sfidătoare, capul cărunt plecat, mâinile împreunate, nemișcată în umbrele care o înconjurau. Uneori, prizonierii erau condamnați să muncească. Condamnați? În fine, asta înseamnă că un judecător – o persoană căruia i se conferise putere de către Lege – le poruncea să presteze anumite forme de muncă fizică. Le poruncea? Și dacă nu vroiau s-o facă? Ei bine, erau forțați; dacă nu munceau, erau bătuți. Un fior de emoție i-a cuprins pe copiii care-l ascultau, copii de unsprezece-doisprezece ani, dintre care nici unul nu fusese lovit vreodată și care nu văzuseră vreo persoană lovită, cu excepția cazurilor de mânie personală, imediată.

Tirin a pus întrebarea care era pe buzele tuturor.

– Vreți să spuneți că o mulțime de oameni băteau o singură persoană?

– Da.

– De ce nu-i opreau ceilalți?

– Gardienii aveau arme, prizonierii nu, a spus profesorul cu violența unuia obligat să povestească lucruri detestabile, fiind totodată jenat de aceasta.

Simpla atracție a perversității i-a apropiat pe Tirin, Shevek și alți trei băieți. Fetele erau eliminate din compania lor, nici ei nu puteau spune pentru care motiv. Tirin găsise o închisoare ideală, sub aripa de vest a centrului de instruire. Era un spațiu suficient de mare pentru a adăposti o singură persoană șezând, ori culcată pe jos, formată din trei pereți de fundație din beton și partea inferioară a planșeului de deasupra; fundațiile făcând parte dintr-o formă prefabricată, pardoseala alcătuia un tot cu pereții, iar o placă grea de piatră ar fi închis-o complet. Numai că ușa trebuia încuiată. Prin încercări repetate, au ajuns la concluzia că două proptele fixate între zidul din față și lespedea de

piatră ar închide-o cu o finalitate uimitoare. Nimeni din interior nu ar putea deschide ușa aceea.

– Ce facem cu lumina?

– Nici un fel de lumină, a spus Tirin, care vorbea cu autoritate despre asemenea lucruri, deoarece imaginația sa îl transporta chiar în miezul lor, utilizând faptele de care dispunea, deși în cazul acesta nu faptele îl conduceau la o asemenea siguranță. La Fortul din Drio, a continuat el, îi lăsau pe prizonieri în întuneric. Ani de zile.

– Măcar aer, interveni Shevek. Ușa asta se închide ca o cuplă de vid. Trebuie să aibă o gaură în ea.

– Durează ore întregi să perforezi prin spuma de mare. Oricum, cine va sta în cutia asta suficient de mult pentru a rămâne fără aer?

Îi răspunse un cor de voluntari și solicitanți.

– Ați înnebunit cu toții, le răspunse Tirin, privindu-i batjocoritor. Cine dorește cu adevărat să fie încuiat într-un loc ca acesta? Pentru ce?

Fusese ideea lui să realizeze închisoarea și asta îi ajungea. Nu-și dădea seama că unor oameni imaginația nu le este de ajuns; aceștia trebuie să pătrundă în celulă, trebuie să încerce să deschidă ușa care nu se deschide.

– Eu vreau să văd cum este, spuse Kadagv, un băiat de doisprezece ani, cu toracele dezvoltat, serios, și un aer dominator.

– Folosește-ți capul! răspunse Tirin pe un ton zeflemitor, dar ceilalți îl sprijiniră pe Kadagv.

Shevek aduse un burghiu de la atelier și practicară un orificiu de doi centimetri prin „ușă" la înălțimea nasului. Toată treaba dură aproape o oră, așa cum prevăzuse Tirin.

– Cât timp vrei să stai înăuntru, Kad? O oră?

– Uite ce este, răspunse Kadagv, dacă eu sunt prizonierul, atunci nu pot decide. Nu sunt liber. Voi trebuie să decideți când să-mi dați drumul afară.

– Așa este, spuse Shevek, dezarmat de logica acestuia.

– Nu poți sta prea mult înăuntru, Kad. Vreau și eu! spuse Gibesh, cel mai mic dintre ei.

Prizonierul nu catadicsi nici un răspuns. Intră în celulă. Ușa fu ridicată și așezată la locul ei cu o bufnitură, proptelele fixate, toți cei patru temniceri bătându-le entuziasmați cu ciocanele. Se strânseră cu toții în jurul orificiului de aerisire pentru a-și vedea

prizonierul, dar pentru că nu era nici o lumină în închisoare cu excepția celei provenite de la aerisire, nu zăriră nimic.

– Nu-i consumați tot aerul nenorocitului!

– Mai suflați-i niște aer înăuntru!

– Ba mai trăgeți-i niște vânturi!

– Cât timp îi dăm?

– O oră.

– Trei minute.

– Cinci ani!

– Mai sunt patru ore până la stingere. Ar trebui să ajungă.

– Dar vreau și eu!

– Bine, te lăsăm închis toată noaptea.

– În sfârșit, eu am vrut să spun că mâine.

După patru ceasuri au îndepărtat proptelele și l-au eliberat pe Kadagv. Ieși de acolo la fel de stăpân pe situație ca atunci când intrase, spunând că îi e foame și că nu e cine știe ce: dormise mai tot timpul.

– Ai face-o din nou? îl provocă Tirin.

– Bineînțeles.

– Nu, eu vreau să fiu al doilea...

– Lasă gura, Gib. Ascultă, Kad, ești tu în stare să intri înapoi acolo fără să știi când te vom elibera?

– Desigur.

– Fără mâncare?

– Le dădeau mâncare prizonierilor, interveni Shevek. Asta e treaba cea mai ciudată dintre toate.

Kadagv ridică din umeri. Atitudinea lui de nobilă îndurare era de netolerat.

– Uite ce este, le spuse Shevek celor doi băieți mai mici. Mergeți la bucătărie și cereți resturi de mâncare și mai aduceți și o sticlă, ori alt vas cu apă. O să-ți dăm un sac plin cu tot felul de chestii și o să poți rămâne în gaura aia cât îți poftește inima, continuă el, întorcându-se către Kadagv.

– Cât timp vreți *voi*, îl corectă Kadagv.

– De acord. Intră acolo! spuse Tirin, siguranța de sine a lui Kadagv trezindu-i pornirea satirică, teatrală. Ești prizonier. Nu ai replică. Înțelegi? Întoarce-te! Mâinile pe cap!

– De ce?

– Vrei să te retragi?

Kadagv îl înfruntă morocănos.

– Nu poți întreba de ce. Pentru că dacă întrebi putem să te batem, iar tu nu ai decât să suporți și nimeni nu te va ajuta. Pentru că te putem lovi cu picioarele în testicule, iar tu nu poți să reacționezi. Pentru că *nu ești liber.* Iar acum, tot mai vrei să mergi mai departe?

– Desigur. Lovește-mă.

Tirin, Shevek și prizonierul se priveau unul pe altul formând un grup ciudat, nemișcat în jurul lanternei, în întuneric, între zidurile masive de fundație ale clădirii. Tirin zâmbea cu aroganță, cuprins de încântare.

– Nu-mi spune tu mie ce să fac, bă profitorule. Tacă-ți fleanca și intră în celulă!

În momentul în care Kadagv se întoarse pentru a executa ordinul, Tirin îl îmbrânci iar acesta se întinse pe jos cât era el de mare. Prizonierul scoase un strigăt de surpriză sau durere și se ridică masându-și un deget care se zgâriase, ori poate se strivise de peretele din spate al celulei. Shevek și Tirin nu scoaseră o vorbă. Stăteau nemișcați, cu chipurile lipsite de expresie, în rolurile lor de gardieni. Nu mai jucau acum rolul cel nou, ci rolul îi juca pe ei. Băieții mai mici reveniră cu niște pâine de holum, un pepene și o sticlă cu apă. Vorbeau pe când se apropiau, dar tăcerea ciudată din dreptul celulei puse stăpânire pe ei imediat. Împinseră înăuntru mâncarea și apa, apoi ridicară ușa și o asigurară. Kadagv era singur, în întuneric. Ceilalți se strânseră în jurul lanternei.

– Unde o să urineze? șopti Gibesh.

– În pat, replică Tirin cu o claritate sardonică.

– Și dacă-i vine să facă și altceva? întrebă Gibesh, izbucnind brusc într-un râs ascuțit.

– Mă gândeam... Ce face dacă nu vede... pe întuneric? răspunse Gibesh fără a fi în stare să explice în totalitate imaginația sa umoristică.

Toți începură să râdă fără nici o explicație, răcnind până când li se tăie răsuflarea. Erau cu toții conștienți că băiatul încuiat în celulă îi auzea râzând.

Trecuse de ora stingerii în căminul copiilor și mulți adulți se culcaseră deja, deși luminile erau încă aprinse din loc în loc prin domicilii. Strada era pustie. Băieții o străbătură râzând și strigându-se unul pe altul, înnebuniți de plăcerea de a împărtăși un secret, de a-i deranja pe alții, plăcerea răutății pe cale de a

fi comisă. Treziră jumătate din copii, jucând leapșa pe culoare și printre paturi. Nici un adult nu interveni; tumultul se stinse de la sine.

Tirin și Shevek nu se culcară până târziu, discutând în șoaptă pe patul lui Tirin. Ajunseră la concluzia că însuși Kadagv o dorise, urmând a petrece două nopți în închisoare.

Grupul lor se întruni după-amiaza la atelierul de reciclarea lemnului, iar supraveghetorul îi întrebă unde este Kadagv. Shevek schimbă o privire cu Tirin. Se simțea deștept, stăpânit de un sentiment de putere în momentul în care nu răspunse la întrebare. Cu toate acestea, atunci când Tirin răspunse calm că Kadagv trebuie să se fi alăturat altui grup în ziua aceea, minciuna îi produse un șoc. Senzația lui de putere secretă îl făcu deodată să nu se simtă bine; picioarele îl dureau, își simțea urechile arzând. Iar când supraveghetorul i se adresă, Shevek tresări de panică, ori teamă, ori un sentiment asemănător, un sentiment cum nu mai trăise niciodată, ceva ca jena, dar mult mai rău, interior și malefic. În timp ce astupa și nivela găurile de cuie din plăcile cu trei straturi de lemn de holum, șlefuind apoi plăcile până la netezimea mătăsii, se gândea în permanență la Kadagv. Ori de câte ori privea în propria-i conștiință, îl vedea pe Kadagv. Era dezgustător.

Gibesh, care stătuse de gardă, se apropie de Shevek și Tirin după cină, cu un aer neliniștit.

– Cred că l-am auzit pe Kadagv spunând ceva acolo, înăuntru, cu o voce cam ciudată.

– Îi dăm drumul, spuse Shevek după un moment de tăcere.

– Fii serios, Shev, îl apostrofă Tirin, nu face pe sentimentalul cu noi! Nu deveni altruist! Lasă-l să termine și să se respecte pe sine la sfârșit.

– Pe dracu, altruist! Vreau să mă respect pe mine, răspunse Shevek, pornind către centrul de instruire.

Tirin îl cunoștea. Nu mai pierdu vremea certându-se și îl urmă. Băieții de unsprezece ani se înșiruiră în urma lor. Se strecurară sub clădire, până la celulă. Shevek scoase una din proptele, Tirin pe cealaltă. Ușa închisorii se prăbuși în afară cu un zgomot sec. Kadagv zăcea pe pământ, culcat pe o parte. Se scuală, apoi se ridică foarte încet și ieși afară. Se aplecă mai mult decât necesar sub acoperișul nu prea înalt, clipind din ochi la lumina lanternei, dar nu arăta altfel decât de obicei. Duhoarea care

îl însoțea era de necrezut. Din anumite cauze suferise de diaree. În celulă era mizerie, iar pe cămașă avea pete de materii fecale. Când le văzu la lumina lanternei, făcu eforturi să le ascundă cu mâna. Nimeni nu vorbi prea mult.

– Cât a durat? întrebă Kadagv după ce s-au târât afară de sub clădire și se îndreptau către cămin.

– Aproape treizeci de ore, socotindu-le și pe primele patru.

– Destul de mult, spuse Kadagv fără nici o convingere.

După ce l-au dus la baie să se spele, Shevek alergă la latrină. Ajuns acolo, se aplecă deasupra unui closet și vomă. Spasmele nu îl lăsară un sfert de oră. Când au trecut ceilalți, tremura tot, epuizat. Reveni în camera comună a căminului, mai citi ceva fizică și se culcă devreme.

Nici unul dintre cei cinci băieți nu a mai revenit vreodată la închisoarea de sub centrul de instruire. Nici unul nu a mai pomenit cândva de acest episod, cu excepția lui Gibesh, care s-a lăudat o dată în fața unor băieți și fete mai mari; numai că aceștia nu au înțeles, iar el a renunțat la subiect.

Luna strălucea pe cerul înalt, deasupra Institutului Regional Nordic pentru Științe Nobile și Materiale. Patru băieți de cincisprezece ori șaisprezece ani ședeau pe o culme de deal, între mici pâlcuri de holum ghimpos, cu privirile ațintite către Institut și către Lună.

– Ciudat! exclamă Tirin. Nu m-am gândit până acum...

Comentarii ale celorlalți trei cu privire la caracterul evident al observației sale.

– Nu m-am gândit până acum, continuă Tirin, imperturbabil, la faptul că există oameni care stau pe deal, acolo sus, pe Urras, privind către Anarres, către noi, spunându-și: „Uite, aceea este Luna!" Pământul nostru este Luna lor; Luna noastră este Pământul lor.

– Unde se află, așadar, Adevărul? declamă Bedap și căscă.

– În dealul pe care se întâmplă să ședzi, răspunse Tirin.

Cu toții priviră mai departe la discul de peruzea strălucitor, opac, nu tocmai rotund, la o zi după faza sa plină. Calota nordică de gheață îi orbea.

– E senin la nord, spuse Shevek. Soare. Aceea e A-Io, protuberanța maronie de colo.

– Toți stau tolăniți la soare în pielea goală, remarcă Kvetur, cu pietre nestemate în buric și nici un pic de păr.

Nu urmă decât tăcere.

Urcaseră dealul pentru companie masculină. Prezența femeilor era apăsătoare pentru toți. Li se părea că în ultima vreme lumea fusese plină de fete. Oriunde priveau, în stare de veghe sau în somn, nu vedeau decât fete. Toți încercaseră să se împerecheze cu fete; în disperare de cauză, unii încercaseră să nu se mai împerecheze cu fete. Nu ajutase la nimic. Fetele erau pretutindeni.

În urmă cu trei zile, la o lecție de istoria mișcării Odoniene, văzuseră cu toții aceeași prezentare vizuală iar imaginea nestematelor sclipitoare pe adâncitura trupurilor bronzate, unse cu ulei ale femeilor le revenise în minte, în intimitate, fiecăruia dintre ei.

Mai văzuseră cadavrele copiilor, cu păr, ca și ei, stivuite ca deșeurile metalice, înțepenite și ruginite, pe o plajă, bărbații turnând ulei peste acestea și aprinzându-le. „Foamete în provincia Bachifoil din Națiunea Thu", anunțase vocea comentatorului. „Trupurile copiilor morți de înfometare și boală sunt arse pe plaje. Pe plajele de la Tius, la șapte sute de kilometri depărtare, în Națiunea A-lo" – aici interveneau nestematele pe ombilic – „femei întreținute pentru utilizarea sexuală a clasei *avute*" – și comentatorul folosea cuvintele iotice, deoarece în pravică nu existau echivalente pentru nici unul din aceste cuvinte – „petrec toată ziua întinse pe nisip până când li se servește cina de către membri ai clasei *neavute*." Prim-plan al cinei: buze moi mestecând și zâmbind, mâini fine întinzându-se după delicatesele stivuite lasciv în vase de argint. Apoi o revenire la chipul orb, aspru al unui copil mort, cu gura deschisă, goală, neagră, uscată. „Unii lângă alții", comentase vocea aceea calmă. Dar imaginea care se înfiripase în mintea băieților, ca un balon uleios, irizat, era aceeași.

– Cât de vechi sunt filmele acelea? întrebă Tirin. Datează, oare, dinaintea Colonizării, ori sunt contemporane? Nu ne spun niciodată.

– Dar ce importanță are? interveni Kvetur. Așa trăiau pe Urras înainte de Revoluția Odoniană. Odonienii au plecat cu toții și au venit aici, pe Anarres. Așa că probabil nu s-a schimbat nimic. Tot asta fac, acolo! încheie el.

– De unde știm că tot asta fac?

– Ce vrei să insinuezi, Tir? întrebă Shevek.

– Dacă filmele acelea ar fi vechi de o sută cincizeci de ani, acum lucrurile ar putea fi cu totul altfel pe Urras. Eu nu spun că așa e, dar dacă ar fi, de unde am ști? Nu mergem acolo, nu vorbim, nu există nici un fel de comunicare. Într-adevăr, habar n-avem cum este viața pe Urras în zilele noastre.

– Cei din CPD știu. Stau de vorbă cu urrasienii care deservesc navele ce sosesc pe Rachetodromul Anarres. Sunt tot timpul informați. Trebuie să fie informați pentru a ne menține negoțul cu Urras și pentru a cunoaște, totodată, gradul de amenințare pe care ei îl reprezintă față de noi.

Bedap vorbise rezonabil, dar răspunsul lui Tirin se dovedi tăios.

– Înseamnă că cei din CPD pot fi informați, în vreme ce noi nu suntem.

– Informați! exclamă Kvetur. Am aflat de Urras de când eram la creșă! Nu-mi pasă dacă nu mai văd altă imagine a scârbavnicelor orașe de pe Urras și a unsuroaselor trupuri urrasiene!

– Asta e problema! continuă Tirin cu satisfacția celui care își urmărește linia logică. Toate materialele despre Urras aflate la dispoziția elevilor sunt identice. Dezgustătoare, imorale, excrementale. Dar, asculta-ți-mă! Dacă a fost atât de rău atunci când au plecat Colonistii, cum de a continuat timp de un secol și jumătate? Dacă erau atât de bolnavi, de ce n-au murit? De ce nu s-au prăbușit societățile lor avute? De ce ne temem chiar atât de mult?

– Infestare, răspunse Bedap.

– Suntem oare atât de firavi încât nu putem suporta puțină expunere? Oricum, nu pot fi *cu toții* bolnavi. Indiferent de felul în care arată societatea lor, unii trebuie neapărat să fie decenți. Chiar și aici oamenii se deosebesc, nu? Suntem noi toți odonieni perfecți? Uitați-vă la mucosul ăla de Pesus!

– Dar, într-un organism bolnav, chiar și o celulă sănătoasă este condamnată, insistă Bedap.

– Bineînțeles, poți dovedi orice folosind analogia asta și o știi prea bine. În sfârșit, de unde știm că societatea lor este bolnavă?

– Vrei să spui că CPD-ul și sindicatul aprovizionării învățământului ne mint în legătură cu Urras? întrebă Bedap mușcându-și degetul cel mare.

– Nu. Am spus că noi nu știm decât ce ni se spune. Dar voi știți ce ni se spune? întrebă Tirin, întorcând spre ei chipul său măsliniu, cu nasul cârn, vizibil în lumina puternică, albăstruie, a lunii. Kvet a zis-o, acum un minut. El a recepționat mesajul: detestați Urras, urâți Urras, temeți-vă de Urras.

– De ce nu? întrebă Kvetur. Iată cum ne-au tratat pe noi, odonienii!

– Doar ne-au dat Luna lor, nu?

– Da, pentru a ne împiedeca să distrugem statele lor profitoare și să instaurăm acolo societatea cea dreaptă. Și de îndată ce au să se descotorosească de noi, pariez că vor începe să-și organizeze guverne și armate mai repede ca niciodată, pentru că nu a mai rămas nimeni care să-i împiedice s-o facă. Dacă am deschide Rachetodromul pentru ei, crezi că ar veni ca prieteni și frați? Ei, o mie de milioane, iar noi douăzeci de milioane? Ne-ar elimina, ori ne-ar face – cum se spune?... care e cuvântul? – sclavii lor, pentru a munci în mină pentru ei!

– Bine. Sunt de acord că este probabil înțelept să ne temem de Urras. Dar de ce să-i urâm? Ura nu e funcțională; de ce ni se predă? Nu cumva pentru că dacă am ști cum este Urras în realitate am ajunge să ne placă... măcar o parte din Urras..., poate doar unei părți dintre noi? Nu cumva ceea ce dorește să prevină CPD-ul este nu doar ca unii dintre ei să vină la noi, ci ca unii dintre noi să dorească să ajungă acolo?

– Să ajungă pe Urras? întrebă Shevek, surprins.

Discutau pentru că le plăcea dezbaterea, le plăcea alergarea sprintenă a minții neîncătușate pe cărările posibilității, le plăcea să conteste ceea ce era necontestat. Erau inteligenți, mințile lor erau deja disciplinate către limpezimea științei și nu aveau decât șaisprezece ani. Dar în acel moment pentru Shevek plăcerea argumentației încetase, așa cum încetase, mai devreme, pentru Kvetur. Era tulburat.

– Cine și-ar dori vreodată să meargă pe Urras? întrebă el. Pentru ce?

– Pentru a afla cum este o altă lume. Pentru a vedea cum arată un cal!

– Asta e o copilărie! Există viață si în alte sisteme solare, interveni Kvetur arătând cu mâna spre cerul luminat de lună. Așa se spune. Si ce-i cu asta? Am avut norocul să ne naștem aici!

– Dacă noi suntem mai buni decât oricare altă societate umană, s-ar cuveni să-i ajutăm. Dar ni se interzice.

– Interzice? Cuvânt neorganic. Cine interzice? Exteriorizezi funcția integrativă însăși, spuse Shevek aplecându-se în față și vorbind cu patimă. Ordinea nu înseamnă „ordine". Nu părăsim Anarres pentru că noi *suntem* Anarres. Atunci când ești Tirin, nu poți părăsi pielea lui Tirin. Ți-ar place să încerci să fii altcineva pentru a vedea cum este, dar nu poți. Dar, vă întreb, sunteți opriți de la asta prin forță? Care forță? Care legi, guverne, ori poliție? Nici una. Pur și simplu, este vorba despre propria noastră ființă, de natura noastră ca odonieni. Este natura ta să fii Tirin și a mea să fiu Shevek și natura noastră colectivă să fim odonieni, răspunzători unul pentru celălalt. Iar această responsabilitate este libertatea noastră. A o evita, ar însemna să ne pierdem libertatea. Chiar v-ar place să trăiți într-o societate unde n-ați avea nici un fel de libertate, nici un fel de alegere, doar opțiunea falsă de supunere în fața legii, ori nesupunerea urmată de pedeapsă? Chiar ați vrea să trăiți într-o închisoare?

– Ba pe dracu', în nici un caz. Nu pot vorbi și eu? Problema cu tine, Shev, este că tu nu spui niciodată nimic până când nu aduni un camion plin cu argumente afurisite, grele ca piatra, iar apoi le răstorni pe toate și nici nu te uiți la cadavrul sângerând, strivit sub mormanul acela...

Shevek se trase înapoi, părând răzbunat, dar Bedap, un tânăr solid, cu fața lată, continuă să-și roadă unghia de la degetul cel mare și spuse:

– Cu toate acestea, problema ridicată de Tir rămâne. Ar fi bine să știm că totuși cunoaștem tot adevărul despre Urras.

– Cine îți închipui că ne minte? întrebă Shevek, iar Bedap, placid, îi înfruntă privirea.

– Cum cine, frate? Cine altcineva decât noi înșine?

Planeta soră își trimitea lumina asupra lor, plină de seninătate și măreție, minunată dovadă a improbabilității realului.

Împădurirea Litoralului Tamaenian de Vest a fost una dintre marile acțiuni ale decadei a cincisprezecea a Colonizării, an-

gajând aproape optsprezece mii de oameni pe o perioadă de peste doi ani.

Deși lungile zone litorale din sud-est erau fertile, oferind condiții de viață multor comunități de pescari și agricultori, terenul arabil era o simplă fâșie de-a lungul mării. În interior și spre apus, pe câmpiile nesfârșite ale regiunii de sud-vest, planeta era nelocuită cu excepția câtorva așezări miniere izolate. Era regiunea numită „Pulberea".

În timpul erei geologice anterioare Pulberea fusese o pădure imensă de holumi, planta dominantă, omniprezentă de pe Anarres. Climatul actual era mai cald și mai uscat. Milenii de secetă distruseseră arborii și uscaseră solul, transformându-l într-o pulbere fină care se ridica la fiecare adiere, formând dealuri, la fel de delicate și sterile ca orice dună de nisip. Anarresienii sperau să refacă fertilitatea acestui pământ agitat prin replantarea pădurii. Aceasta, își spunea Shevek, era în concordanță cu principiul Reversibilității Cauzale, ignorat de școala de fizică secvențială – de altfel respectată pe Anarres – rămânând, totuși, un element intim, tacit al gândirii odoniene. I-ar fi plăcut să scrie o lucrare în care să prezinte relația dintre ideile lui Odo și fizica temporală, mai ales influența Reversibilității Cauzale asupra manierei lui Odo de a aborda problema scopurilor și mijloacelor. Dar la numai optsprezece ani nu știa suficient pentru a scrie o asemenea lucrare și niciodată nu va ști destul dacă nu va reveni cât mai curând la fizică, plecând din nenorocita aceea de Pulbere.

În coloniile Proiectului toată lumea tușea în timpul nopții. Ziua, tușeau mai puțin; erau prea ocupați pentru a tuși. Inamicul lor era praful – materialul acela fin, uscat care bloca gâtul și plămânii, dușmanul și misiunea lor, speranța lor. Cândva, praful acela se aflase, bogat și negru, la umbra arborilor. După munca lor îndelungată, s-ar putea să fie din nou la fel.

Din piatră scoate ea frunzișul verde,
Din miez de stâncă apa curgătoare...

Gimar fredona întotdeauna melodia aceea, iar acum, în seara fierbinte când se întorceau la colonie peste câmp, cîntă cuvintele cu voce tare.

– Cine face toate astea? Cine e ea? întrebă Shevek.

Gimar zâmbi. Fața ei mare, mătăsoasă, era murdară și îmbâcsită de praf. Emana un miros puternic și atrăgător de sudoare.

– Am crescut în sud-est, răspunse ea. Acolo unde sunt minerii. E un cântec al minerilor.

– Care mineri?

– Cum, nu știi? Oamenii care deja se aflau aici atunci când au venit Coloniștii. Mineri în aur, mineri în cositor. Încă mai păstrează unele sărbători și cântece proprii. *Tadde* era miner, mi-l cânta când eram micã.

– Bine, dar ea cine e?

– Nu știu. Așa se spune în cântec. Oare nu asta facem noi aici? Scoatem frunzișul verde din stânci!

– Sună cam religios.

– Tu și cuvintele tale grele din cărți! Nu e decât un cântec. Of, aș vrea să ajungem mai repede la colonie și să fac o baie. Simt că put!

– Și eu put.

– Toți putim.

– În solidaritate...

Dar colonia era la cincisprezece kilometri de plajă și nu aveau decât praf în care să înoate.

Era un bărbat în colonie al cărui nume, rostit cu glas tare, semăna cu al lui Shevek: Shevet. Când era strigat unul din ei, răspundea celălalt. Shevek simțea un fel de afinitate pentru acest om, o relație mult mai deosebită decât aceea de frăție, datorită acestei asemănări întâmplătoare. De câteva ori îl văzuse pe Shevet urmărindu-l cu privirea. Încă nu-și vorbiseră.

Primele decade ale lui Shevek la proiectul de împădurire fuseseră petrecute într-o stare de repulsie tăcută și epuizare. Oamenii care aleseseră să lucreze în domenii esențial funcționale, ca fizica, nu ar trebui solicitați la asemenea proiecte și mobilizări. Nu e, oare, imoral să prestezi o activitate care nu îți place? Treaba era necesară, dar pe foarte mulți nu îi interesa unde erau repartizați și schimbau tot timpul serviciul; aceștia ar fi trebuit să vină ca voluntari. Orice prost poate face o treabă ca asta. De fapt, mulți dintre ei o puteau face chiar mai bine decât el. Fusese mândru de forța lui și întotdeauna se oferise voluntar la „corvezi" atunci când îi venea rândul odată la zece zile. Dar aici era vorba de fiecare zi, opt ore pe zi, în praf și arșiță. Toată ziua aș-

tepta nerăbdător seara când putea rămâne singur, să gândească, iar în momentul în care intra în cortul dormitor, după cină, capul îi cădea pe pernă și dormea ca un bolovan până în zori, fără ca vreun gând să-i treacă prin minte. Pe tovarășii săi de lucru îi găsea stupizi și necioplіți. Până și cei mai tineri ca el îl tratau ca pe un copil. Disprețuitor și nemulțumit, nu găsea satisfacție decât scriindu-le prietenilor săi, Tirin și Rovab, într-un cod pe care-l puseseră la punct la Institut, un set de echivalențe verbale pentru simboluri speciale ale fizicii temporale. Odată scrise, acestea păreau a avea sens ca mesaje, dar de fapt erau nonsensuri, exceptând ecuația sau formula filozofică pe care o mascau. Ecuațiile lui Shevek și Rovab erau autentice. Scrisorile lui Tirin erau foarte amuzante și ar fi convins pe oricine că se referă la emoții și evenimente reale, dar fizica pe care o conțineau era dubioasă. Shevek expedia adesea astfel de ghicitori, odată ce descoperise că le poate formula în minte pe când săpa gropi în stâncă cu un hârleț anost în timpul unei furtuni de praf. Tirin i-a răspuns de câteva ori, Rovab numai o dată. Era o fată rezervată, știa că e rezervată. Dar nimeni la Institut nu știa cât de nefericit era Shevek. Ei nu fuseseră repartizați, chiar în momentul în care începeau cercetarea independentă, la un nenorocit de proiect de plantat pomi. Funcția lor centrală nu era irosită. Lucrau, făceau ceea ce doreau să facă. El nu lucra. El era cel lucrat.

Este ciudat totuși cât de mândru te simți pentru lucruri făcute în felul acesta – de toți, împreună – câtă satisfacție îți oferă! Unii dintre tovarășii de lucru erau într-adevăr oameni formidabili. Gimar, de exemplu. La început, frumusețea ei musculară îl mirase, dar acum era el însuși suficient de puternic pentru a o dori.

– Vino cu mine astă-seară, Gimar.

– O, nu, răspunse ea, privindu-l cu atâta surprindere încât Shevek continuă cu o oarecare demnitate a durerii.

– Credeam că suntem prieteni.

– Suntem.

– Atunci?

– Sunt cuplată. S-a întors acasă.

– Ai fi putut să spui! spuse Shevek înroșindu-se.

– Bine, nu mi-a trecut prin minte. Îmi pare rău, Shev, mai spuse ea privindu-l cu atâta regret încât el insistă cu o oarecare speranță.

– Doar nu crezi că...

– Nu. Nu poți menține un parteneriat în felul acesta, câteva fărâme pentru el, câteva pentru alții.

– Cred că parteneriatul pe viață este cu adevărat împotriva eticii odoniene, spuse Shevek, aspru și pedant.

– Rahat! exclamă Gimar cu vocea ei blândă. Să posezi e rău; să împarți e bine. Oare ce poți împărți mai mult decât întreaga ta ființă, întreaga ta viață, toate nopțile și toate zilele?

El stătea așa, cu palmele prinse între genunchi, cu capul plecat, un băiat înalt, osos, neconsolat, nefinisat.

– Nu sunt de acord! spuse el după o vreme.

– Tu?

– N-am cunoscut niciodată pe nimeni cu adevărat. Iată de ce nu te-am înțeles. Sunt complet izolat. Nu mă pot încadra. Nu voi putea niciodată. Ar fi o prostie din partea mea să mă gândesc la un parteneriat. Chestia asta este pentru... pentru ființe umane...

Cu timiditate, nu dintr-o sfioșenie sexuală, Gimar își puse mâna pe umărul său. Nu îl îmbărbătă. Nici nu îi spuse că e la fel cu atâția alții.

– Nu voi mai întâlni pe nimeni ca tine, Shev, îi spuse ea. Nu te voi uita niciodată.

Indiferent de cuvinte, respingerea este respingere. Cu toată bunătatea ei, Shevek plecă de lângă ea cu sufletul schilodit, supărat.

Vremea era foarte fierbinte. Nu urmă nici un fel de răcoare, cu excepția orei dinaintea apusului.

Omul pe nume Shevet se apropie de Shevek într-o seară, după cină. Era un bărbat bine făcut, frumos, de vreo treizeci de ani.

– M-am plictisit să tot fiu confundat cu tine, spuse el. Caută-ți alt nume.

Mai de mult, agresivitatea aceasta înfumurată l-ar fi surprins pe Shevek. Acum îi răspunse cu aceeași monedă.

– Schimbă-ți tu numele, dacă nu îți place.

– Ești unul dintre profitorii aceia mărunți care merg la școală pentru a rămâne cu mâinile curate, răspunse omul. Întotdeauna mi-am dorit să-i trag o bătaie zdravănă unuia ca tine.

– Să nu mă faci tu pe mine profitor! răspunse Shevek, dar asta nu mai era o confruntare verbală.

Shevek îl doborî dintr-o lovitură, având brațele mai lungi și mai multă energie decât se aștepta adversarul său, dar până la urmă se văzu învins. Câțiva trecători s-au oprit să privească, au văzut că este o luptă corectă dar lipsită de interes și și-au continuat drumul. Nu se simțeau nici revoltați, nici atrași de simpla violență. Shevek nu striga după ajutor, așa că nu era treaba nimănui, decât a lui. Când își reveni, zăcea pe spate pe terenul negru dintre două corturi.

Se alese cu un țiuit în urechea dreaptă pentru câteva zile și o buză spartă care se vindecă greu, datorită prafului care irita orice rană. El și Shevet nu și-au mai vorbit niciodată. L-a mai văzut de la depărtare, pe lângă alte focuri, dar fără animozitate. Shevet îi dăduse ceea ce avea de oferit, iar el acceptase darul, deși multă vreme nu-l cântărise și nici nu-i apreciase natura. Iar în momentul în care a făcut-o, nu l-a mai putut deosebi de alte daruri, o altă etapă în maturizarea sa. O fată, care de curând se alăturase grupului său de lucru, s-a apropiat de el așa cum făcuse și Shevek atunci când plecase de lângă foc, iar buza lovită încă nu i se vindecase. Nu și-a mai amintit ce-a spus ea; îl tachinase, iar el răspunsese cu simplitate și de data aceasta. În noaptea aceea s-au dus pe câmp iar ea i-a oferit libertatea cărnii. Era darul ei, iar el l-a acceptat. Ca toți copiii de pe Anarres, avusese experiențe sexuale fără nici un fel de restricții, cu alți băieți și fete, dar și el și ei fuseseră copii; nu trecuse niciodată mai departe de plăcerea pe care o presupunea totul. Beshun, expertă a desfătărilor, îl conduse în centrul sexualității, acolo unde nu există nici răutate, nici neputință, unde cele două trupuri care se străduiesc să se unească anihilează, în strădaniile lor, clipa însăși, ridicându-se deasupra eului, depășind timpul. Totul era ușor acum, atât de ușor și de plăcut afară, în praful cald, la lumina stelelor, iar zilele erau lungi și fierbinți și luminoase, și pulberea mirosea ca trupul ei.

Lucra acum într-o echipă de plantare. Camioanele veniseră din nord-est pline cu pomișori, mii de puieți crescuți în Munții Verzi, unde ploua până la patruzeci de uncii pe an, limita ploilor. Au plantat pomișorii în pulbere. Atunci când au terminat, cele cincizeci de echipe care lucraseră al doilea an al proiectului au plecat în camioanele joase, privind în urmă pe măsură ce se îndepărtau. Se vedea ce făcuseră. Era o idee de verde, foarte slabă, pe curbele palide și terasele deșertului. Pe terenul mort se

depusese, foarte delicat, un văl de viață. Au ovaționat, au cântat, au strigat de la un camion la altul. În ochii lui Shevek au apărut lacrimi. *Din piatră scoate ea frunzișul verde...* , își spuse el. Gimar fusese expediată înapoi de unde venise cu mult timp în urmă.

– De ce te încrunți? îl întrebă Beshun, făcându-și loc lângă el o dată cu zdruncinăturile camionului și plimbându-și mâna pe brațul său puternic, albit de praf.

– Femeile, spuse Vokep în garajul camioanelor de la Tin Ore, în sud-vest, femeile au impresia că te posedă. Nici o femeie nu poate fi un adevărat odonian.

– Odo însăși...

– Teorie. Și nici un fel de viață sexuală după ce a fost ucis Asieo, nu? Oricum, acestea sunt întotdeauna excepții. Dar în cazul majorității femeilor, propria lor relație cu un bărbat se reduce la *posesie*. A poseda ori a fi posedat.

– Crezi că în privința asta sunt deosebite de bărbați?

– Cunosc. Ceea ce dorește un bărbat este libertatea. Ceea ce vrea o femeie este proprietatea. Nu-ți dă drumul să pleci decât dacă te negociază pentru altceva. Toate femeile sunt proprietariene.

– Păcătoasă afirmație cu privire la jumătate din rasa umană! exclamă Shevek, întrebându-se dacă Vokep are dreptate

Beshun se omorâse plângând atunci când îl expediaseră înapoi, în nord-vest, se zbătuse și suspinase și încercase să-l facă să-i spună că nu poate trăi fără ea, insistând că nici ea nu poate trăi fără el și că trebuie să fie neapărat parteneri. Parteneri, de parcă ar fi putut trăi măcar o jumătate de an cu un singur bărbat!

Limba pe care o vorbea Shevek, singura pe care o cunoștea, nu dispunea de nici un fel de expresii proprietariene privitoare la actul sexual. În pravică nu avea nici un sens dacă un bărbat afirma că a „avut" o femeie. Cuvântul cel mai apropiat ca înțeles de „f...t" și care avea și o utilizare secundară similară ca înjurătură, era specific: însemna viol. Verbul obișnuit, acordându-se numai cu un subiect la plural, nu putea fi tradus decât printr-un verb neutru, cum ar fi „a se împerechea". Însemna ceva făcut de doi oameni, nu ceea ce făcea, ori avea o persoană. Acest cadru de cuvinte nu putea conține – mai mult decât altele – totalitatea experienței, iar Shevek era conștient de zona rămasă în afară, deși nu era prea sigur care era aceea. Cu siguranță, simțise

că o „are" pe Beshun, că o posedă, într-una din nopțile acelea sub lumina stelelor, în Pulbere. Iar ea își închipuise că îl posedă. Dar nici unul nu avusese dreptate, iar Beshun, cu tot sentimentalismul ei, știa acest lucru. În cele din urmă îl sărutase de despărțire și îi dăduse voie să plece. Nu îl posedase. Propriul său trup, în prima sa izbucnire de pasiune sexuală adultă, îi posedase și pe el și pe ea. Dar totul se terminase. Se întâmplase. Nu se va mai întâmpla niciodată, își spunea el, la optsprezece ani, așteptând împreună cu un tovarăș de călătorie în garajul de la Tin Ore, în fața unui pahar cu o băutură de fructe dulce, lipicioasă, pentru o ocazie de a merge spre nord cu vreun convoi. Nu avea cum să se mai întâmple. Se vor mai întâmpla multe, dar nu va mai fi prins nepregătit a doua oară, doborât, înfrânt. Înfrângerea și supunerea aveau doza lor de extaz. Poate că nici Beshun nu va dori alte bucurii mai presus de acestea. Și de ce și-ar dori? Ea, prin libertatea ei, fusese aceea care îl eliberase.

– Știi, nu sunt de acord, îi spuse el lui Vokep, un chimist agricol cu fața prelungă, în drum spre Abbenay. Cred că bărbații trebuie să învețe cel mai mult să fie anarhiști. Femeile nu trebuie să învețe.

– Din cauza copiilor, răspunse Vokep dând din cap. Nașterea copiilor. Le transformă în proprietariene. Nu vor renunța. Atinge și fugi, frate, asta e regula. Nu te lăsa niciodată posedat! încheie el suspinând.

Shevek zâmbi și își bău sucul de fructe.

– Nu mă voi lăsa! promise el.

Era o bucurie să revină la Institutul Regional, să vadă dealurile nu prea înalte peticite cu arbuști de holum cu frunzele de culoarea bronzului, grădinile-bucătării, domiciliile, căminele, atelierele, clasele, laboratoarele unde locuise de la vârsta de treisprezece ani. Întotdeauna va fi unul dintre aceia pentru care întoarcerea este la fel de importantă ca și plecarea. A pleca nu era suficient pentru el, doar pe jumătate suficient; trebuie să se reîntoarcă. Într-o asemenea tendință era pesemne ascunsă natura imensei explorări pe care avea s-o întreprindă până la extremele comprehensibilului. Mai mult ca sigur că nu s-ar fi angajat în acea acțiune de ani de zile, dacă n-ar fi nutrit siguranța profundă că întoarcerea este posibilă, chiar dacă el însuși nu se va mai întoarce; că într-adevăr, chiar natura călătoriei, ca o circum-

navigație în jurul globului, presupune întoarcerea. Nu poți merge de două ori la același râu, tot așa cum nu te mai poți reîntoarce acasă. Știa aceasta; era însăși baza concepției sale despre lume. Totuși, din această acceptare a efemerului și-a dezvoltat el ampla sa teorie, în care ceea ce este cel mai schimbător este și cel mai plin de eternitate, iar relația ta cu râul, precum și relația râului cu tine și cu sine se dovedește deodată a fi mult mai complexă și mai liniștitoare decât o simplă lipsă de identitate. *Poți* merge din nou acasă, afirmă Teoria Temporală Generală, atâta vreme cât înțelegi că „acasă" este locul unde n-ai mai fost niciodată.

Se bucura, deci, să revină cât mai aproape de casa pe care o avusese ori și-o dorise. Atâta doar că își găsi amicii de acolo cam nematurizați. În anul trecut, evoluase destul de mult. Unele dintre fete ținuseră pasul cu el, ori chiar îl depășiseră; se transformaseră în femei. Cu toate acestea, se ținea departe de orice în afară de relații întâmplătoare cu fetele, deoarece pentru moment nu mai dorea nici un fel de altă aventură sexuală; avea altele de făcut. Era evident că fetele cele mai inteligente, ca Rovab, erau la fel de nepăsătoare și prudente; în laboratoare și echipe de lucru, ori în camerele comune ale căminelor se comportau ca bune colege și nimic altceva. Fetele doreau să-și termine pregătirea și să înceapă propria activitate de cercetare, sau să-și găsească postul dorit înainte de a da naștere unui copil. Doar că nu mai erau mulțumite cu experimentările sexuale adolescentine. Doreau o relație matură, nu una sterilă; dar nu încă, nu sosise încă momentul.

Fetele erau tovarășe bune, prietenoase și independente. Băieții de vârsta lui Shevek păreau ancorați în extremitatea unei copilării care se subția și se diminua încetul cu încetul. Erau superintelectuale. Nu păreau dispuse a se dedica nici muncii nici sexului. Dacă-l ascultai pe Tirin vorbind, ai fi crezut că el este acela care a inventat împerecherea, dar toate legăturile lui erau cu fete de cincisprezece ori șaisprezece ani, ocolindu-le rușinat pe cele de vârsta lui. Bedap, niciodată foarte energic pe plan sexual, accepta adulația unui băiat mai mic decât el, care avea o slăbiciune idealist-homosexuală pentru el, iar asta îi era de ajuns. Nu părea a lua nimic în serios, devenise ironic și secretos. Shevek se simțea îndepărtat de la prietenia acestuia. Nici o prietenie nu dura prea mult, până și Tirin era mult prea preocupat

de propria-i persoană și capricios – mai ales în ultima vreme – pentru a reînnoda vechea legătură, dacă Shevek ar fi dorit-o. Adevărul este că nu dorea. Se bucura de izolare din tot sufletul. Niciodată nu i-a trecut prin minte că rezerva pe care o constata la Bedap și Tirin ar fi putut constitui un răspuns; că personalitatea sa blândă, dar deja formidabil de ermetică și-ar putea alcătui propria sa ambianță căreia numai o mare forță, ori un mare devotament îi puteau rezista. În realitate, tot ceea ce observa era că, în sfârșit, dispunea de timp suficient.

Acolo, în sud-est, după ce se obișnuise cu munca fizică neîntreruptă și încetase a-și mai irosi creierul cu mesaje codificate și sperma în vise erotice, îi veniseră unele idei. Acum era liber să prelucreze aceste idei pentru a vedea dacă au vreo valoare sau nu.

Pe fiziciana principală de la Institut o chema Mitis. În momentul acela nu ea era aceea care coordona programa de fizică, deoarece toate funcțiile administrative se roteau anual între cei douăzeci de repartizați permanent, dar lucra acolo de treizeci de ani și dintre toți avea mintea cea mai deschisă. Întotdeauna, în jurul ei, exista un fel de spațiu psihologic liber, la fel ca lipsa mulțimilor în jurul unui vârf de munte. Lipsa oricăror constrângeri și manifestări ale autorității scotea în evidență esența. Aceștia erau oamenii autorității inerente; de fapt, unii împărați chiar că poartă haine noi.

– Am expediat lucrarea ta despre Frecvența Relativă lui Sabul, la Abbenay, îi spuse ea lui Shevek în stilul ei abrupt, camaraderesc. Vrei să vezi răspunsul?

Împinse către el peste masă un petec de hârtie mototolit, evident un colț rupt dintr-o coală mai mare. Pe acesta, mâzgălită cu caractere mici, se afla o singură ecuație:

$ts/2(R) = 0$

Shevek își puse palmele pe masă și se sprijini pe ele cu toată greutatea, privind cu insistență petecul de hârtie. Ochii îi erau curați, iar lumina de la fereastră îi umplea, făcându-i limpezi ca apa. El avea nouăsprezece ani, Mitis cincizeci și cinci. Femeia îl urmărea cu un sentiment de compasiune și admirație.

– Iată ce lipsește, spuse el.

Mâna sa găsi un creion pe masă și începu să scrie pe fragmentul de hârtie. Pe măsură ce scria, chipul său decolorat, ar-

gintat de părul frumos, tuns scurt, se îmbujoră, iar urechile i se înroșiră.

Mitis se furișă de cealaltă parte a mesei pentru a se așeza. Avea probleme circulatorii la picioare și simțea nevoia să șadă. Cu toate acestea, mișcarea ei îl deranjă pe Shevek. Îi adresă o privire rece, îngrijorată.

– Pot să termin asta într-o zi-două, spuse el.

– Sabul vrea să vadă rezultatele după ce o rezolvi.

Urmă o pauză. Culoarea lui Shevek reveni la normal, iar el deveni din nou conștient de prezența lui Mitis, la care ținea foarte mult.

– De ce ai trimis lucrarea lui Sabul, cu toate golurile pe care le conținea? întrebă el, zâmbind, plăcerea de a completa mental golurile dându-i un aer radios.

– M-am gândit că și-ar putea da seama unde ai greșit. Eu nu am reușit. Apoi, am vrut să vadă cu ce te ocupi... Știi, va dori ca tu să mergi acolo, la Abbenay.

Tânărul nu-i răspunse.

– Vrei să mergi?

– Încă nu.

– Așa m-am gândit și eu. Dar trebuie neapărat să mergi. Pentru cărțile și pentru oamenii pe care îi vei găsi acolo. Doar n-o să irosești o minte ca a ta în deșert! continuă Mitis cu o pasiune neașteptată. Este de datoria ta să cauți mai-binele, Shevek. Să nu te lași niciodată amăgit de falsul egalitarism. Vei lucra cu Sabul. E bun, te va pune la treabă serios. Dar trebuie să fii liber pentru a găsi calea pe care vrei s-o urmezi. Mai stai aici un trimestru, apoi pleacă! Și ai grijă, la Abbenay. Menține-te liber. Puterea se concentrează într-un centru. Tu vei merge în acel centru. Nu-l cunosc prea bine pe Sabul; nu știu nimic în defavoarea lui, dar nu uita: vei fi omul său.

Formele de singular ale pronumelui posesiv în limba pravică erau folosite mai ales pentru accentuare; vorbirea idiomatică le evita. Copiii mici ar putea spune „mama mea", dar curând învățau să spună „mama"; în loc de „mă doare mâna" spuneau „mâna doare" și așa mai departe. Pentru a spune „acest lucru este al meu și acela este al tău" în pravică spuneai „eu folosesc lucrul acesta iar tu îl folosești pe acela". Afirmația lui Mitis, „Vei fi omul lui", avea o sonoritate ciudată. Shevek o privi fără expresie.

– Ai treabă, spuse Mitis, ochii ei negri fulgerând parcă de mânie. La treabă! adăugă ea și apoi ieși pentru că un grup de studenți o așteptau în laborator.

Tulburat, Shevek privi spre petecul de hârtie mâzgălită. Se gândi că Mitis îi spusese să se grăbească și să-și corecteze ecuațiile. Nu după multă vreme avea să înțeleagă ce îi spusese Mitis cu adevărat.

În seara în care a plecat la Abbenay, ceilalți studenți au organizat o petrecere în cinstea lui. Petrecerile erau frecvente, sub pretexte din cele mai mărunte, dar pe Shevek îl surprinse energia consumată pentru aceasta, întrebându-se de ce este atât de izbutită. Neinfluențat de alții, nu știa că el îi influențează și nu avea nici cea mai mică idee că ei țin la el. Mulți dintre ei trebuie să fi economisit pentru această petrecere alocațiile lor zilnice cu mai multe zile înainte. Pe mese erau cantități incredibile de mâncare. Comanda pentru produse de patiserie fusese atât de mare încât brutarul cantinei dăduse frâu liber imaginației sale și preparase delicii necunoscute până atunci: napolitane condimentate, pătrățele ardeiate care să meargă cu peștele afumat, gogoși dulci, înotând în grăsime. Mai erau băuturi dulci, fructe conservate din regiunea Keran, creveți mici, sărați, grămezi de cartofi prăjiți, crocanți. Mâncarea grea și din abundență era amețitoare; toată lumea se înveseli grozav, unora le veni rău.

Se interpretară scenete umoristice și alte momente vesele, unele pregătite, altele improvizate. Tirin, îmbrăcat într-o adunătură de zdrențe din bena de reciclare, se plimbă printre ei în chip de Sărmanul Urrasian, Cerșetorul – unul dintre cuvintele iotice pe care toți le învățaseră la istorie. „Dați-mi *bani*", se jeluiește el, scuturându-și mâna pe sub nasul lor. „*Bani! Bani!* De ce nu-mi dați nici un *ban*? Nu aveți? Mincinoșilor! Propietariști împuțiți! Profitorilor! Uitați-vă la toată mâncarea asta. Cum ați căpătat-o, dacă nu aveți nici un *ban*?" Apoi, se oferă pe sine de vânzare. „Comparați-mă, comparați-mă, doar pentru câțiva *bănuți!*" se tânguiește el.

– Dar nu se zice *comparați*, îl corectă Rovab. Cuvântul este *cumpărați*.

– Comparați-mă, cumpărați-mă... Cui îi pasă? Priviți ce trup frumos, nu-l doriți? fredonă Tirin, legănându-și șoldurile zvelte și dându-și ochii peste cap.

În cele din urmă avu loc execuția lui în fața mulțimii, cu un cuțit pentru pește, după care reapăru în hainele sale obișnuite. Urmară iscusiți interpreți la harpă și cântăreți, multă muzică și dans și din nou conversație. Toți vorbeau de parcă a doua zi aveau să amuțească.

Târziu în noapte tinerii îndrăgostiți căutară camerele separate pentru a se împerechea. Alții, somnoroși, se îndreptară spre cămine și în final un grup restrâns rămase printre paharele goale, oasele de pește și firimiturile de prăjituri pe care aveau să le strângă înainte de a se face dimineață. Dar până în zori mai erau ceasuri întregi. Continuară conversația, ciugulind ba una, ba alta. Erau prezenți Tirin și Shevek, încă doi băieți și trei fete. Vorbeau despre reprezentarea spațială a timpului ca ritm și despre legătura dintre vechile teorii ale Armoniilor Numerice cu fizica temporală modernă. Despre cel mai bun stil pentru înot pe distanțe mari. Dacă în copilărie fuseseră fericiți. Despre fericire.

– Suferința este o înțelegere greșită, spuse Shevek aplecându-se în față, cu ochii mari și luminoși.

Era încă deșirat, cu mâinile mari, urechile clăpăuge și articulațiile ascuțite, dar sănătatea perfectă și forța maturității timpurii îl făceau deosebit de frumos. Părul său de culoarea cenușii, ca al celorlalți, era mătăsos și drept, purtat în toată lungimea sa și strâns pe frunte cu o bandă. Numai unul dintre ei purta părul în mod diferit, o fată cu pomeții înalți și nasul nu prea pronunțat, care își tăiase părul aproape negru de jur împrejur, ca pe o cască strălucitoare. Fata îl urmărea pe Shevek cu o privire atentă, serioasă. Avea buzele unsuroase de la gogoși și o firimitură pe bărbie.

– Ea există, continuă Shevek, e reală. O pot numi o neînțelegere dar nu mă pot preface că nu există, ori că va înceta vreodată să existe. Suferința este condiția în care trăim. Iar când apare, o recunoști. O cunoști ca fiind adevărul. Desigur, este just să vindeci bolile, să previi foametea și nedreptatea, așa cum o face organismul social. Dar nici o societate nu poate schimba natura existenței. Nu putem preveni suferința. Această durere, ori aceea, de acord, dar nu Durerea. O societate nu poate ameliora decât suferința socială, suferința care nu este necesară. Restul rămâne. Rădăcina, realitatea. Toți, aici de față, vom cunoaște durerea. Dacă trăim cincizeci de ani, vom fi cunoscut durerea de cincizeci de ani. Și în final vom muri. Aceasta este condiția în

care ne naștem. Mi-e teamă de viață! Există momente când... când sunt foarte speriat. Orice moment de fericire mi se pare trivial. Totuși, mă întreb dacă totul nu este decât o neînțelegere – această căutare a fericirii, această teamă de durere... Dacă în loc de a se teme de ea, de a fugi de ea, omul ar putea-o... penetra, depăși! Există ceva dincolo de suferință. Eul este acela care suferă și este un loc unde eul încetează să mai existe. Nu știu cum să mă exprim, dar cred că realitatea – adevărul pe care eu îl recunosc în suferință, dar nu-l întâlnesc în confort și fericire – că realitatea durerii nu este durerea. Dacă poți trece prin asta, dacă o poți îndura până la capăt.

– Realitatea vieții este în iubire, în solidaritate, spuse o fată înaltă, cu ochii blânzi. Iubirea este adevărata condiție a vieții umane.

– Nu, Shev are dreptate, interveni Bedap dând din cap. Iubirea nu este decât una dintre căi și poate merge în direcție greșită și eșua. Durerea nu greșește niciodată. De aceea nu prea avem de ales când este vorba să o îndurăm. O vom face, fie că ne place sau nu.

– Dar n-o vom face! exclamă fata cu părul scurt, dând din cap cu vehemență. Unul dintr-o sută, unul dintr-o mie parcurge tot drumul, până la capăt. Ceilalți ne prefacem că suntem fericiți, sau pur și simplu devenim indiferenți. Suferim, dar nu îndeajuns. Și suferim pentru nimic.

– Și ce ar trebui să facem? întrebă Tirin. Să începem să ne dăm cu ciocanele în cap timp de o oră în fiecare zi pentru a fi siguri că suferim îndeajuns?

– Tu faci un cult din durere, spuse altul. Țelul unui odonian este pozitiv, nu negativ. Suferința este disfuncțională, exceptând cazul în care se manifestă ca o atenționare a trupului împotriva pericolului. Din punct de vedere psihologic și social este doar distructivă.

– Ce altă motivație a avut Odo decât o sensibilitate de excepție la suferință - a ei și a celorlalți? replică Bedap.

– Dar întregul principiu al ajutorului reciproc este conceput să *prevină* suferința!

Shevek stătea pe masă, cu picioarele sale lungi atârnând, chipul concentrat și calm.

– Ați văzut vreodată pe cineva murind? îi întrebă el.

Cei mai mulți văzuseră, în vreun domiciliu, sau cu prilejul serviciului voluntar la spital. Toți în afară de unul ajutaseră, într-un moment sau altul, la înhumarea morților.

– Când eram în tabăra din sud-est am cunoscut un om. Pentru prima dată vedeam așa ceva. Aveau o defecțiune la motorul aeromobilului, s-a prăbușit la decolare și a luat foc. L-au scos cu arsuri pe tot corpul. A mai trăit aproximativ două ore. N-ar fi putut fi salvat. Nu avea nici un motiv sa mai trăiască atât de mult, nici un fel de justificare pentru acele două ore. Așteptam să ne expedieze anestezice de pe coastă. Am rămas eu cu el, împreună cu încă două fete. Participasem la încărcarea avionului. Nu era nici un medic. Nu puteam face nimic pentru el. Doar să mă aflu acolo, să fiu cu el. Era în stare de șoc, dar aproape conștient. Avea dureri îngrozitoare, mai ales de la mâini. Nu cred că își dădea seama că restul trupului său era carbonizat complet, simțea asta mai ales în mâini. Nu-l puteai atinge pentru a-l liniști, pielea și carnea s-ar fi desprins la atingere și ar fi țipat. Nu puteai face nimic pentru el. Nici un fel de ajutor pe care să i-l oferi. Poate că știa că suntem acolo, nu știu. Nu l-a ajutat la nimic. Atunci mi-am dat seama... înțelegeți... că nu poți face nimic, pentru nimeni. Nu ne putem salva unul pe altul. Nici pe noi înșine.

– Ce-ți mai rămâne, atunci? Izolarea și disperarea! Tu negi frăția, Shevek! strigă fata cea înaltă.

– Nu, nu o neg. Încerc să spun ce cred eu că este frăția în realitate. Începe... începe cu durerea împărtășită.

– Și unde se sfârșește?

– Nu știu. Încă nu știu.

3

Când Shevek se trezi, după ce dormise până în primii zori petrecuți pe Urras, nasul îi era înfundat, îl durea în gât și tușea foarte mult. Crezu că e răcit – nici măcar higiena odoniană nu păcălise răceala comună – dar medicul care aștepta să-i facă o consultație generală (un bărbat plin de demnitate, mai în vârstă) afirmă că este vorba de un caz sever de guturai, o reacție alergică la prafurile și polenurile străine de pe Urras. Doctorul scoase la iveală pilule și o injecție pe care Shevek le acceptă răbdător, precum și o tavă cu mâncare pe care Shevek o acceptă flămând. Doctorul îi ceru să rămână în apartament și plecă. De îndată ce termină cu mâncarea, Shevek începu explorarea, cameră cu cameră.

Patul, un pat masiv, pe patru picioare, cu o saltea mult mai moale decât priciul de pe nava „Precautul", și așternuturile complexe, unele mătăsoase, altele groase și călduroase, împreună cu o grămadă de perne ca niște nori cumulus ocupau o cameră separată. Pardoseala era acoperită cu covoare moi. Mai era un frumos scrin din lemn sculptat și lustruit și o debara suficient de mare pentru lenjeria unui întreg dormitor de zece persoane. Urma apoi camera cea mare cu căminul, pe care o văzuse cu o seară înainte, și o a treia încăpere care conținea o cadă, o chiuvetă și un closet complicat. Evident, aceasta din urmă era pentru folosința sa unică, deoarece accesul se făcea direct din dormitor și conținea numai un singur exemplar din fiecare dispozitiv, deși fiecare era de un lux senzual care depășea pe departe simplul erotism, înscriindu-se, după opinia lui Shevek, într-un fel de apoteoză a excrementalului. Petrecu aproape o oră în această a treia cameră, folosind pe rând toate dispozitivele și devenind el însuși extrem de curat în acest proces. Alimentarea cu apă era minunată. Robinetele rămâneau deschise până le închideai,

cada ținea probabil vreo șaizeci de litri, iar closetul folosea cel puțin cinci litri la o utilizare. Dar lucrul acesta nu era chiar atât de surprinzător. Până și deșerturile lor erau deșerturi de gheață, la poli. Nu e nevoie să economisească, nici un fel de secetă... Dar ce se întâmplă cu excrementele? Shevek analiză întrebarea, stând în genunchi, lângă scaunul closetului, după ce îi examinase atent mecanismul. Probabil că le elimină din apă la o stație de epurare, pentru îngrășăminte. Pe Anarres existau comunități pe litoral care foloseau un astfel de sistem pentru regenerarea solului. Își propuse să cerceteze acest aspect, dar niciodată nu avea să găsească momentul potrivit. Erau multe întrebările pe care nu le-a pus niciodată cu adevărat pe Urras.

În ciuda răcelii, se simțea bine și vioi. Camerele erau atât de calde încât amână îmbrăcatul și se plimbă de colo până colo în pielea goală. Se apropie de fereastra camerei celei mari și privi în afară. Camera era la mare înălțime. Tresări la început și se trase înapoi, neobișnuit să se afle într-o clădire mai înaltă de un etaj. Era ca și cum ai privi în jos dintr-un dirijabil: te simți detașat de pământ, dominator, neimplicat. Ferestrele dădeau direct peste un pâlc de copaci, către o clădire albă cu un turn pătrat, grațios. Dincolo de această clădire terenul cobora într-o vale largă. Întregul teren era lucrat, deoarece nenumăratele petece verzi care îi dădeau culoare erau dreptunghiulare. Chiar și acolo unde verdele se pierdea în depărtarea albastră se mai puteau încă distinge liniile mai închise la culoare ale cărărilor, gardurilor vii sau pomilor, o rețea la fel de delicată ca sistemul nervos dintr-un organism viu. În cele din urmă se înălțau dealuri, mărginind valea, falduri albastre după falduri albastre, moi și întunecate sub cenușiul uniform, palid al cerului.

Era cea mai frumoasă priveliște pe care o văzuse Shevek vreodată. Delicatețea și vitalitatea culorilor, amestecul de tipar uman dreptunghiular și contururile naturale viguroase, prolifice, varietatea și armonia elementelor creau impresia unei deplinătăți complexe cum nu mai văzuse el niciodată decât, poate, reflectată la o scară mică, pe anumite chipuri umane senine și înțelepte.

În comparație cu aceasta, orice imagine pe care Anarres o putea oferi, chiar și Câmpia Abbenay sau defileul fluviului Ne Theras, era stearpă, aridă și incipientă. Deșerturile din sud-vest aveau o deosebită frumusețe, dar aceasta era ostilă și atempo-

rală. Chiar și acolo unde oamenii cultivau Anarres cu cea mai mare grijă, peisajul lor era ca o schiță simplă trasată cu cretă galbenă în comparație cu această măreție împlinită a vieții, bogată în sentimentul istoriei și al anotimpurilor care vor veni, inepuizabilă.

Iată cum trebuie să arate o lume, își spunea Shevek în gând.

Undeva, afară, în splendoarea aceea verde și albastră, cânta ceva: o voce mică, înaltă, oprindu-se și începând din nou, incredibil de melodioasă. Ce să fie? O voce mică, plăcută, sălbatică, între cer și pământ.

Shevek ascultă, cu respirația întretăiată.

Se auzi o bătaie în ușă. Întorcându-se de la fereastră, gol și cuprins de uimire, Shevek spuse:

– Intră.

Intră un bărbat cărând mai multe pachete, care se opri de îndată ce trecu pragul ușii. Shevek traversă camera, rostindu-și numele în stil anarresian și apoi urrasian, întinzând mâna.

Bărbatul, în jur de cincizeci de ani, cu fața brăzdată, istovită, spuse ceva din care Shevek nu înțelese nimic și nu-i strânse mâna. Poate că îl împiedicau pachetele, dar nu făcu nici un efort să le mute și să-și elibereze mâinile. Avea chipul extrem de grav. Poate că se simțea stânjenit.

Shevek, care își închipuia că stăpânește cel puțin normele de salut urrasiene, era de-a dreptul siderat.

– Intrați, repetă el, după care, deoarece urrasienii foloseau întotdeauna titlurile și formulele onorifice, adăugă: Intrați, domnule!

Omul se lansă într-un alt discurs de neînțeles, apropiindu-se între timp de dormitor. De data aceasta Shevek prinse câteva cuvinte în iotică, dar nu pricepu nimic din celelalte. Îl lăsă în pace pe individ, pentru că părea că vrea să meargă în dormitor. Să fie oare un coleg de cameră? Dar nu era decât un singur pat. Shevek îl lăsă în voia lui și se apropie din nou de fereastră, și câteva minute omul se învârti și se tot foi în dormitor. Tocmai în momentul în care Shevek ajunsese la concluzia că individul trebuie să fie vreun muncitor din schimbul de noapte care folosește dormitorul în timpul zilei – aranjament practicat uneori în domiciliile temporar supraaglomerate – acesta își făcu din nou apariția. Spuse ceva – poate că, „Poftiți, domnule" – mișcând din cap într-o manieră ciudată, de parcă ar fi crezut că

Shevek, la cinci metri depărtare, era pe punctul de a-l lovi peste față. Omul plecă. Shevek rămase în picioare lângă fereastră, dându-și seama cu greutate că, pentru prima dată în viață, cineva se înclinase în fața lui.

Intră în dormitor și constată că patul fusese făcut.

Încet, adâncit în gânduri, se îmbrăcă. Când răsună o a doua bătaie în ușă, tocmai își punea pantofii.

Intră un grup, într-o manieră cu totul diferită, normală, de parcă, i se păru lui Shevek, aveau dreptul de a se afla acolo, sau oriunde le-ar fi plăcut să se afle. Omul cu pachetele ezitase, aproape că se furișase înăuntru. Cu toate acestea, chipul său și mâinile și îmbrăcămintea se apropiau mai mult de noțiunea lui Shevek privitoare la aspectul unei ființe umane normale decât noii săi vizitatori. Cel dintâi se comportase ciudat, dar arăta ca un anarresian. Aceștia patru se purtau ca anarresienii dar, cu chipurile lor rase și îmbrăcămintea somptuoasă arătau ca niște exemplare ale unei specii necunoscute.

Shevek izbuti să recunoască într-unul dintre ei pe Pae și în ceilalți pe bărbații care petrecuseră cu el seara precedentă. Le spuse că nu le-a reținut numele, iar ei se prezentară din nou, zâmbind: dr. Chifoilisk, dr. Oiie și dr. Atro.

– O, la naiba! Atro! Încântat de cunoștință! exclamă Shevek punându-și mâinile pe umerii omului și sărutându-l pe obraz înainte de a se gândi că acest salut frățesc, destul de comun pe Anarres, s-ar putea să nu fie acceptat și pe Urras.

Cu toate acestea, la rândul său, Atro îl îmbrățișă cu multă căldură și îl privi în față cu ochi cenușii, încețoșați. Shevek își dădu seama că omul e aproape orb.

– Dragul meu Shevek, spuse el, bine ai venit la A-Io! Bine ai venit pe Urras! Bine ai venit acasă!

– De atâția ani ne tot scriem scrisori, distrugându-ne unul altuia teoriile!

– Tu ai fost dintotdeauna distrugătorul cel mai eficient. Iată, stai puțin, am ceva pentru tine.

Bătrânul se scotoci prin buzunare. Sub roba universitară de catifea purta o haină, sub aceea o cămașă și probabil încă un strat dedesubt. Toate aceste veșminte, ca și pantalonii, aveau buzunare. Shevek îl privi aproape cu fascinație pe Atro scotocind prin șase ori șapte buzunare, toate conținând câte ceva, până

când scoase la iveală un cub mic, din metal galben, montat pe o bucată de lemn lustruit.

– Iată, spuse el, privind-l. Premiul tău. Premiul Seo Oen, știi doar. Banii sunt în contul tău. Poftim. Cu nouă ani mai târziu, dar mai bine mai târziu decât niciodată.

Când îi dădu obiectul lui Shevek, mâinile îi tremurau.

Era greu: cubul galben era din aur masiv. Shevek rămase nemișcat, cu trofeul în mână.

– Nu știu ce vreți voi, tinerii, spuse Atro, dar eu mă voi așeza.

Se așezară cu toții în fotoliile moi, adânci pe care Shevek le examinase deja, uimit de materialul cu care erau acoperite, o chestie maronie, nețesută, cu aspect de piele.

– Câți ani aveai acum nouă ani, Shevek?

Atro era cel mai de seamă fizician în viață de pe Urras. Prezența sa degaja nu numai demnitatea vârstei, dar și siguranța de sine nedisimulată a aceluia obișnuit să fie tratat cu respect. Pentru Shevek, nu era nimic nou. Atro avea exact genul de autoritate pe care Shevek îl recunoștea. De asemenea, îi făcea plăcere să i se spună în sfârșit, simplu, pe nume.

– Aveam douăzeci și nouă când am terminat *Principiile*.

– Douăzeci și nouă? Doamne sfinte! Asta te face cel mai tânăr laureat al Premiului Seo Oen de un secol și mai bine. Nu s-au hotărât să mi-l confere decât atunci când aveam șaizeci și ceva... Câți ani aveai când mi-ai scris pentru prima dată?

– Vreo douăzeci.

– Iar eu te-am luat drept un bărbat de patruzeci.

– Ce mai face Sabul? întrebă Oiie.

Oiie era chiar mai scund decât majoritatea urrasienilor, care, lui Shevek, i se păreau toți scunzi. Avea o față plată, prietenoasă și ochi ovali, negri ca lignitul.

– A fost o perioadă de șase sau opt ani când nu ai mai scris, iar Sabul a ținut legătura cu noi, dar niciodată nu a vorbit cu noi prin legătura ta radio. Ne-am întrebat care este relația dintre voi doi.

– Sabul este membru deplin al Institutului de fizică din Abbenay, răspunse Shevek. Lucram împreună cu el.

– Un vechi rival, s-a amestecat în cărțile tale, a fost destul de limpede. Nu mai e nimic de explicat, Oiie, interveni cel de-al patrulea bărbat, Chifoilisk, cu o voce răgușită.

Acesta era un om de vârstă mijlocie, oacheș, solid, cu mâinile delicate ale unui funcționar. Era singurul dintre cei prezenți a cărui față nu era complet rasă; își lăsase câteva fire pe bărbie pentru a se potrivi cu părul său scurt, gri-fer de pe cap.

– Nu e cazul să te prefaci că toți frații odonieni sunt plini de dragoste frățească, mai spuse el. Natura omenească nu se schimbă.

O serie de strănuturi opri lipsa de reacție a lui Shevek din a deveni semnificativă.

– Nu am batistă, se scuză el ștergându-și ochii.

– Ia-o pe a mea, spuse Atro, scoțând o batistă albă ca zăpada dintr-unul din multele sale buzunare.

Shevek o luă și în acel moment o amintire neoportună făcu să-i tresalte inima. Și-o aminti pe fiica lui, Sadik, o fetiță cu ochii negri, spunând: „Poți folosi batista mea". Această amintire, nespus de scumpă lui, era insuportabil de dureroasă în acele momente. Încercând să o evite, zâmbi la întîmplare și continuă:

– Sunt alergic la planeta voastră. Așa spune doctorul.

– Doamne sfinte! Doar n-o să strănuți așa tot timpul! exclamă bătrânul Atro privindu-l atent.

– Omul tău n-a trecut pe-aici? întrebă Pae.

– Omul meu?

– Servitorul. Trebuia să-ți aducă unele lucruri, printre acestea și batiste. Suficient să te aranjezi până când vei putea să-ți cumperi tu însuți. Nimic deosebit. Mă tem că nu prea ai ce alege dintr-un magazin de confecții pentru un bărbat de înălțimea ta.

Cînd Shevek pricepu în cele din urmă – Pae avea o vorbă blândă și totuși rapidă, care se potrivea cu trăsăturile sale plăcute; frumoase – Shevek continuă.

– Știți, eu sunt Cerșetorul, i se adresă el bătrânului, așa cum îi spusese doctorului Kimoe pe navă. N-am avut cum să aduc bani. Noi nu folosim. N-am putut aduce daruri; nu folosim nimic din ceea ce vă lipsește vouă. Așa că vin, ca un bun odonian, cu mâinile goale.

Atro și Pae îl asigurară că este un oaspete, că nu se pune problema plății, că pentru ei este un privilegiu.

– În afară de aceasta, guvernul Ioti suportă nota de plată, adăugă Chifoilisk cu vocea sa neprietenoasă.

Pae îi adresă o privire ironică dar Chifoilisk, în loc să-i răspundă, se uită drept în direcția lui Shevek. Pe fața sa oacheșă

se citea o expresie pe care el nu făcea nici un efort să o ascundă dar pe care Shevek nu o putu interpreta: atenționare, sau complicitate?

– Ascultați-l pe neregeneratul Thuvian, spuse bătrânul Atro cu glasul său sforăitor. Shevek, vrei să spui că n-ai adus cu tine absolut nimic? Nici un articol, nici o lucrare nouă? Așteptam cu nerăbdare o carte. O nouă revoluție în fizică. Să-i uluiești pe tinerii aceștia ambițioși, tot așa cum m-ai uluit pe mine cu *Principiile*. La ce-ai mai lucrat în ultima vreme?

– Ei bine, am citit lucrarea lui Pae – vreau să spun, dr. Pae – despre universul bloc, despre Paradox și Relativitate.

– Cum nu se poate mai bine. Saio este steaua noastră actuală, fără îndoială. Dintre toți, cel mai puțin întreg la minte, nu-i așa, Saio? Dar ce-are asta de-a face cu prețul brânzei? Unde-ți este Teoria generală temporală?

– În minte, răspunse Shevek cu un zâmbet larg, agreabil.

Urmă o foarte scurtă pauză.

Oiie îl întrebă dacă văzuse lucrarea despre teoria relativității a unui fizician străin, din altă lume, Ainsetain de Terra. Shevek nu o văzuse. Pe toți îi interesa cu intensitate, cu excepția lui Atro, care trecuse de pragul emoțiilor intense. Pae ieși în fugă din cameră pentru a-i aduce lui Shevek o copie a traducerii.

– E veche de câteva sute de ani, dar conține idei noi pentru noi, explică el.

– Poate, spuse Atro, dar nici unul dintre străinii aceștia din alte lumi nu poate urmări fizica *noastră*. Cei de pe Hain o numesc materialism, iar terrienii îi spun misticism, după care și unii și alții renunță. Shevek, nu te lăsa influențat de moda asta pentru tot ce este străin. Nu au nimic pentru noi. Scormonește singur după hrană, cum zicea tata, adăugă el, renunțând la tonul senil și ridicându-se de pe fotoliu. Hai afară să dai o raită prin dumbravă împreună cu mine. Nu e de mirare că ai nasul înfundat, așa cum stai închis aici.

– Doctorul spune că trebuie să rămân în camera asta trei zile. S-ar putea să fiu... infectat? Infecțios?

– Dragul meu, niciodată să nu acorzi atenție doctorilor.

–Totuși, dr. Atro, poate că în cazul acesta..., sugeră Pae cu vocea sa blândă, conciliantă.

– La urma urmei, doctorul e din partea guvernului, nu? interveni Chifoilisk cu o maliționitate evidentă.

– Sunt convins că este cel mai bun om pe care l-au găsit, spuse Atro fără să zâmbească și își luă rămas bun fără a-l mai îndemna pe Shevek să-l însoțească.

Chifoilisk plecă împreună cu el. Cei doi bărbați mai tineri rămaseră cu Shevek, discutând multă vreme despre fizică.

Cu o plăcere imensă și cu același sentiment de profundă recunoștință, Shevek descoperi pentru prima dată în viață conversația cu egalii săi.

Mitis, deși o profesoară de excepție, nu fusese niciodată capabilă să-l urmărească în noile domenii teoretice pe care, cu încurajarea ei, începuse a le explora. Gvarab era prima persoană pe care o cunoscuse a cărei pregătire și capacitate erau comparabile cu ale sale, dar el și Gvarab se întâlniseră mult prea târziu, chiar la sfârșitul vieții ei. Din acele zile, Shevek colaborase cu o mulțime de oameni talentați, dar, deoarece nu fusese niciodată un membru cu drepturi depline al Institutului de la Abbenay, niciodată nu avusese prilejul să-i conducă prea departe, aceștia rămânând ancorați în probleme demodate, ca de pildă fizica secvențială clasică. Nu avusese nici un egal. Aici, pe tărâmul inechității, îi întâlni, în sfârșit.

Era o revelație, o eliberare. Fizicieni, matematicieni, astronomi, logicieni, biologi, toți erau aici, la universitate, veneau la el, ori se ducea el la ei și discutau, iar din discuțiile lor se năștea noi lumi. Este în natura ideii să fie comunicată; scrisă, vorbită, aplicată. Ideea este ca iarba. Râvnește după lumină, prosperă în urma hibridării, crește mai bine dacă este călcată în picioare.

Chiar în prima sa după amiază la universitate, împreună cu Oiie și Pae, înțelese că descoperise ceva după care tânjise încă de când, copii la nivelul copilăriei, el și Tirin și Bedap obișnuiau să discute jumătate de noapte, tachinându-se și îndemnându-se unul pe altul în tot mai îndrăznețe zboruri ale imaginației. Își amintea cu precizie una din acele seri. Îl vedea pe Tirin, îl auzea pe Tirin spunând: „Dacă am ști cum este Urras în realitate, poate că unii dintre noi am dori să mergem acolo." Iar el fusese atât de șocat de această idee încât se năpustise asupra lui Tirin, iar Tirin se retrăsese imediat. Întotdeauna se dăduse înapoi, biet suflet condamnat, și întotdeauna avusese dreptate.

Conversația încetase. Pae și Oiie erau tăcuți.

– Îmi pare rău, spuse el. Capul e greu.

– Cum stai cu gravitația? întrebă Pae cu zâmbetul încântător al unui om care, ca un copil deștept, se bazează pe farmecul său.

– Nu bag de seamă, răspunse Shevek. Numai în... Ce sunt aceștia?

– Genunchi. Articulațiile genunchilor.

– Da, genunchi. Funcționarea este afectată. Dar mă voi obișnui, continuă el, privind spre Pae și apoi spre Oiie. Există o întrebare. Nu vreau să aduc ofense.

– Niciodată să nu vă faceți probleme, domnule.

– Cred că nici nu știți cum, spuse Oiie.

Oiie nu era un individ agreabil, ca Pae. Chiar și atunci când discuta despre fizică avea un zâmbet evaziv, care ascundea ceva. Cu toate acestea, sub aparența stilizată se ascundea ceva, simțea Shevek, ceva demn de încredere, pe când, în dosul farmecului lui Pae... ce se ascundea? În sfârșit, nu avea importanță. Era nevoit să aibă încredere în ei și o va face.

– Unde sunt femeile?

– Pae râse. Oiie zâmbi și întrebă:

– În ce sens?

– În toate sensurile. Aseară am cunoscut femei la recepție – cinci, zece – și sute de bărbați. Cred că nici una nu era om de știință. Cine erau?

– Soții. De fapt, una dintre ele era soția mea, răspunse Oiie cu zâmbetul său secretos.

– Unde sunt celelalte femei?

– O, în privința aceasta nu există nici un fel de probleme, interveni Pae cu promptitudine. Spuneți-ne doar preferințele dumneavoastră și nimic nu e mai simplu de asigurat.

– Mai auzi unele speculații pitorești despre obiceiurile anarresiene, dar cred că putem face față la aproape orice vă trece prin minte, completă Oiie.

Shevek habar n-avea despre ce vorbesc. Se scărpină în cap.

– Atunci, toți oamenii de știință de aici sunt bărbați?

– *Oamenii de știință*?

– Oamenii de știință, repetă Pae dregându-și glasul. Da, desigur, toți sunt bărbați. Bineînțeles, sunt câteva profesoare în școlile pentru fete, dar femeile nu trec niciodată de nivelul certificatului de absolvire.

– De ce nu?

– Nu sunt apte pentru matematică. Nu le duce capul la gândirea abstractă. Nu e genul lor. Știi cum este, ceea ce femeile numesc gândire trece prin uter! Desigur, întotdeauna există câteva excepții. Femei al naibii de mințoase cu atrofie vaginală.

– Voi, odonienii, le îngăduiți femeilor să studieze științele exacte? întrebă Oiie.

– Ei bine, da, le găsiți în domeniul științei.

– Nu multe, sper.

– În sfârșit, aproape jumătate.

– Am afirmat întotdeauna că fetele tehniciene, dirijate așa cum trebuie, pot lua o mare parte din povara de pe umerii bărbaților în orice situație de laborator. De fapt, ele sunt mai îndemânatice și mai iuți decât bărbații atunci când e vorba de sarcini repetitive, mult mai docile, mult mai greu de plictisit. Am putea elibera bărbații pentru munci originale mult mai ușor dacă am folosi femei.

– Dar nu în laboratorul meu! exclamă Oiie. Să stea unde le e locul.

– Dr. Shevek, găsiți vreo femeie capabilă de muncă intelectuală originală?

– Ei bine, mai degrabă ele m-au găsit pe mine. Mitis a fost profesoara mea. De asemenea Gvarab, cred că ați auzit de ea.

– Gvarab era femeie? exclamă Pae cu o surpriză sinceră și râse.

Oiie părea neconvins și ofensat.

– Desigur că nu ai cum să-ți dai seama după numele voastre, spuse el cu răceală. Presupun că faceți un caz din netrasarea nici unei distincții între sexe.

– Odo a fost femeie, răspunse Shevek, cu blândețe.

–Asta este! concluzionă Oiie.

Nu ridică din umeri, dar aproape că ridică din umeri. Pae privi respectuos și dădu din cap, exact așa cum făcuse atunci când Atro trăncănea vrute și nevrute.

Shevek își dădu seama că atinsese la acești bărbați o animozitate impersonală cu rădăcini foarte adânci. În aparență, ei, ca și mesele de pe navă, conțineau o femeie, una asuprită, redusă la tăcere, bestializată, o furie într-o cușcă. Nu cunoșteau altă relație decât posesiunea. Erau posedați.

– O femeie frumoasă, virtuoasă este pentru noi o inspirație, cel mai prețios lucru de pe pământ, spuse Pae.

Shevek se simțea foarte jenat. Se ridică și se apropie de ferestre.

– Lumea voastră este foarte frumoasă. Aș vrea să pot vedea mai mult. În timpul acesta când trebuie să stau înăuntru, vreți să-mi aduceți cărți?

– Bineînțeles, domnule. Ce fel de cărți?

– Istorie, ilustrații, povestiri, orice. Poate că ar trebui să fie cărți pentru copii. Vedeți, eu știu foarte puțin. Învățăm despre Urras, dar mai ales despre timpurile lui Odo. Înainte de aceea au mai existat opt mii de ani și jumătate! Apoi, de la Colonizarea lui Anarres a mai trecut un secol și jumătate. De când ultima navă a adus ultimii coloniști – ignoranță. Noi vă ignorăm, voi ne ignorați. Noi suntem, poate, viitorul vostru. Vreau să învăț, nu să ignorez. Aceasta este rațiunea pentru care am venit. Nu suntem oameni primitivi. Moralitatea noastră nu mai este tribală, nu are cum să fie. O astfel de ignoranță este un rău din care se poate naște alt rău. Așa că am venit să învăț.

Shevek vorbi foarte aprins. Pae îl aprobă cu entuziasm.

– Exact, domnule! Suntem cu toții pe deplin de acord cu scopurile dumneavoastră!

– Deci, în esență, ați venit ca un emisar al societății dumneavoastră? întrebă Oiie, privindu-l prin ochii aceia negri, opaci, ovali.

Shevek se întoarse pentru a se așeza pe scaunul de marmură de lîngă vatră, pe care deja îl simțea ca fiind locul său, teritoriul său. Vroia un teritoriu. Simțea nevoia precauției. Dar simțea cel mai puternic nevoia care îl adusese peste abisul sterp din cealaltă lume, nevoia de comunicare, dorința de a demola zidurile.

– Vin, spuse el cu prudență, în calitate de membru al Sindicatului de Inițiativă, grupul care discută cu Urras prin radio de doi ani încoace. Dar, știți, eu nu sunt ambasadorul nici unei autorități, al nici unei instituții. Sper că nu m-ați solicitat în această calitate.

– Nu, răspunse Oiie. V-am chemat pe dumneavoastră – Shevek, fizicianul. Desigur, cu aprobarea guvernului nostru și a Consiliului guvernelor mondiale. Dar aici vă aflați ca oaspete particular al Universității Ieu Eun.

– Bine.

– Dar nu suntem siguri dacă ați venit sau nu cu aprobarea..., continuă Oiie, cu o ezitare.

– A guvernului meu? întrebă Shevek, zâmbind.

– Știm că, nominal, nu există nici un guvern pe Anarres. Cu toate acestea, evident că există administrație. Și înțelegem că grupul care v-a trimis, Sindicatul dumneavoastră, este un fel de facțiune, poate chiar o facțiune revoluționară.

– Pe Anarres, toți sunt revoluționari. Rețeaua de administrație și management se numește CPD, Coordonarea producției și distribuției. Aceștia reprezintă un sistem de coordonare pentru toate sindicatele, federațiile și indivizii care efectuează o muncă productivă. Nu guvernează persoane, doar administrează producția. Nu au nici o autoritate, nici să mă sprijine, nici să mă oprească. Nu pot decât să ne comunice opinia publică despre noi – poziția noastră în conștiința publică. Asta vreți voi să știți? Ei bine, prietenii mei și cu mine suntem mai mult dezaprobați. Majoritatea oamenilor de pe Anarres nu vor să afle nimic despre Urras. Se tem de aceasta și nu vor să aibă nimic de-a face cu proprietarienii. Mă scuzați dacă sunt nepoliticos. Și aici este la fel, în unele cazuri, nu? Disprețul, teama, tribalismul. Așadar, am venit să încep să transform toate astea.

– Inițiativa dumneavoastră, în totalitate, comentă Oiie.

– Este singura inițiativă pe care o cunosc, spuse Shevek zâmbind, deosebit de convins.

*

* *

Petrecu următoarele două zile discutând cu oamenii de știință veniți să-l vadă, citind cărțile pe care i le adusese Pae, uneori pur și simplu stând la ferestrele cu arcade duble pentru a urmări venirea verii în valea cea mare ori pentru a asculta conversațiile scurte, duioase din aer liber. Păsări! Cunoștea deja numele cântăreților și chiar cum arătau, din ilustrațiile întâlnite în cărți, dar, atunci când auzea cântecele ori surprindea fâlfâitul aripilor de la un pom la altul, încă mai tresărea uimit, ca un copil.

Crezuse că se va simți atât de straniu, aici, pe Urras, atât de pierdut, de străin, de derutat – dar nu simțea nimic de felul acesta. Bineînțeles, erau nenumărate lucruri pe care nu le înțelegea. Câte nu vedea acum, pentru prima dată: toată această societate incredibil de complexă, cu toate popoarele, clasele, cas-

tele, cultele, obiceiurile sale și istoria sa magnifică, atrăgătoare, interminabilă! Fiecare individ pe care îl întâlnea era plin de surprize, o adevărată enigmă. Dar aceștia nu erau egoiștii bădărani, distanți, pe care se așteptase să îi întâlnească; erau la fel de complicați și de diferiți ca și cultura lor, ca și peisajul lor, erau inteligenți, erau buni la suflet. Îl tratau ca pe un frate și făceau tot ce le stătea în putință pentru ca el să nu se simtă pierdut, străin, ci acasă. Iar el, Shevek, într-adevăr se simțea acasă. Nu se putea împotrivi senzației. Întreaga lume, moliciunea aerului, căderea razelor solare pe dealuri, chiar și atracția gravitațională mai mare asupra corpului său, îi confirmau că se află, într-adevăr, acasă, în lumea proprie rasei sale și toată frumusețea acesteia era dreptul său din naștere.

Noaptea se gândea la liniștea, la tăcerea cumplită de pe Anarres. Acolo nu cânta nici o pasăre. Acolo nu erau alte glasuri în afara celor umane. Doar tăcere și pământuri pustii.

În a treia zi bătrânul Atro îi aduse un maldăr de ziare. Pae, care era un însoțitor foarte frecvent, nu spuse nimic, dar după plecarea bătrânului zise:

– Domnule, ziarele astea nu sunt decât maculatură de cea mai joasă speță. Amuzante, poate, dar să nu credeți nimic scris în ele.

Shevek ridică ziarul de deasupra. Era tipărit urât, pe hârtie grosolană – primul obiect confecționat fără grijă, de la aterizarea lui pe Urras. De fapt, arăta ca buletinele și rapoartele regionale ale CPD, care pe Anarres serveau de ziare, dar stilul său era foarte diferit de al acelor publicații murdare, practice, faptice. Era plin de semne de exclamare și ilustrații. Era o fotografie a lui Shevek în fața navei spațiale, Pae ținându-l de braț și încruntându-se. PRIMUL OM DE PE LUNĂ! anunța titlul uriaș de deasupra fotografiei. Fascinat, Shevek citi mai departe.

„Primul său pas pe pământ! Primul vizitator pe Urras de la colonizarea planetei Anarres acum 170 de ani, dr. Shevek a fost fotografiat ieri la sosirea sa cu transportorul lunar operat de Cosmodromul Peier. Distinsul om de știință, laureat al Premiului Seo Oen pentru servicii aduse tuturor națiunilor prin intermediul științei, a acceptat postul de profesor la Universitatea Ieu Eun, onoare niciodată acordată cuiva de pe o altă lume. Întrebat despre sentimentele sale la prima sosire pe Urras, înaltul, distinsul fizician a declarat: «Este pentru mine o onoare deosebită

să fiu invitat pe frumoasa dumneavoastră planetă. Sper că în momentul acesta începe o nouă eră a prieteniei inter-Cetiene, în care Planetele Gemene vor păși împreună în frăție și colaborare."

– Dar eu nu am spus nimic, protestă Shevek.

– Bineînțeles că nu. Nu am îngăduit ca gloata aceea să se apropie de dumneavoastră. Doar că asta nu împiedică imaginația de două parale a unui jurnalist. Vor declara că ați spus ceea ce doresc ei să fi spus, indiferent de ceea ce spuneți, ori nu, în realitate.

– Bine, răspunse Shevek în cele din urmă, mușcându-și buzele. Dacă aș fi declarat ceva, ar fi fost cam de genul acesta. Dar ce înseamnă „inter-Cetian"?

– Terrienii ne numesc „Cetieni", cred că de la cuvântul din limba lor pentru soarele nostru. Presa de scandal îl tot folosește în ultima vreme, este un fel de modă pentru acest cuvânt.

– Atunci „inter-Cetian" înseamnă Urras și Anarres la un loc?

– Așa cred, răspunse Pae, cu o lipsă de interes evidentă.

Shevek continuă parcurgerea ziarelor. Află despre el că este un gigant impunător, că e nebărbierit și posedă o „coamă" – ce-o mai fi și asta? – de păr încărunțit, că are treizeci și șapte de ani, sau patruzeci și trei, sau cincizeci și șase; că scrisese o carte foarte mare de fizică, intitulată (ortografia variind de la un ziar la altul) *Principali de Simultaneităte* sau *Principii de Simultaneitate*; că este ambasador de bune intenții din partea guvernului odonian, că e vegetarian și, ca toți anarresienii, nu bea. La această ultimă informație, Shevek nu se mai putu abține și râse până când simți o durere în coaste.

– La naiba, chiar că au imaginație! Își închipuie că trăim cu vapori de apă, ca mușchiul de stâncă?

– Vor să spună că nu consumați băuturi alcoolice, spuse Pae, râzând și el. Cred că singurul lucru pe care toată lumea îl cunoaște despre odonieni este că nu beți alcool. Apropos, e adevărat?

– Unii oameni distilează alcool din rădăcină fermentată de holum și îl beau. Susțin că acesta conferă libertate de acțiune inconștientului, ca și antrenarea undelor cerebrale. Majoritatea preferă a doua variantă, e foarte ușor de realizat și nu cauzează boală. Aici e ceva comun?

– Băutul, da. Nu știu nimic despre această boală. Cum se numește?

– Cred că alcoolism.

– A, înțeleg. Dar ce fac muncitorii de pe Anarres pentru un pic de veselie, pentru a scăpa măcar pentru o noapte de necazurile lumii?

– În sfârșit, noi..., răspunse Shevek, fără nici un fel de expresie în privire. Nu știu. Oare necazurile noastre sunt inevitabile?

– Ciudat! exclamă Pae și zâmbi dezarmant.

Shevek își continuă lectura. Unul dintre ziare era scris într-o limbă necunoscută, iar altul într-un alfabet cu totul diferit. Primul provenea din Thu, explică Pae, iar cel de-al doilea din Benbili, o națiune din emisfera vestică. Ziarul din Thu era bine tipărit și cu un format sobru. Pae precizează că este vorba de o publicație guvernamentală.

– Vedeți dumneavoastră, aici în A-Io, oamenii educați află știrile de la telefax, radio și televiziune, precum și din recenziile săptămânale. Aceste ziare sunt citite aproape în exclusivitate de clasele de jos – după cum vedeți, sunt scrise de semidocți, pentru semidocți. În A-Io ne bucurăm de o libertate totală a presei, ceea ce în mod inevitabil înseamnă o mulțime de maculatură. Ziarul thuvian este scris mult mai bine, dar nu prezintă decât acele aspecte pe care Prezidiul Central Thuvian le dorește publicate. În Thu cenzura este absolută. Statul este totul și totul este pentru stat. Un loc nu tocmai potrivit pentru un odonian, nu-i așa, domnule?

– Iar acesta?

– Chiar că n-am nici o idee. Benbili e o țară cam înapoiată. Tot timpul fac revoluții.

– Un grup din Benbili ne-a trimis un mesaj pe lungimea de undă a Sindicatului, chiar înainte de a pleca eu din Abbenay. Își spuneau odonieni. Există astfel de grupuri aici, în A-Io?

– Nici unul de care să fi auzit eu, dr. Shevek.

Zidul. Acum Shevek recunoștea zidul când se izbea de el. Zidul era șarmul, politețea, indiferența acestui tânăr.

– Cred că ți-e teamă de mine, Pae, spuse el brusc și fără menajamente.

– Teamă de dumneavoastră, domnule?

– Deoarece, prin existența mea, infirm necesitatea statului. Dar de ce să-ți fie frică? N-am să-ți fac nici un rău, Sao Pae, știi doar. Personal, sunt destul de inofensiv. Ascultă, nici măcar nu sunt doctor în fizică. Noi nu folosim titlurile. Mi se spune Shevek.

– Știu. Scuzați-mă, domnule, dar știți, în termenii noștri ar însemna lipsă de respect. Pur și simplu, nu merge! se scuză Pae, sperând să fie iertat.

– Nu mă poți recunoaște ca egal? întrebă Shevek privindu-l fără nici un semn de iertare ori de mânie.

– Dar, într-adevăr, domnule, știți, dumneavoastră sunteți un om foarte important..., răspunse Pae, dezarmat total.

– Nu are nici un sens să-ți schimbi obiceiurile pentru mine, spuse Shevek. Nu contează. Mi-am închipuit că te-ai bucura să te eliberezi de ceea ce este inutil. Asta-i tot.

Zilele petrecute înăuntru îl lăsară pe Shevek încărcat cu un mare surplus de energie, iar când încetă carantina își epuiză însoțitorii prin dorința sa nestăvilită de a vedea totul dintr-o dată. Îl plimbară prin Universitate, care era un oraș în toată regula, numărul total de studenți și profesori ridicându-se la șaisprezece mii. Luând în considerație căminele, cantinele, teatrele, sălile de întruniri, Universitatea nu se deosebea prea mult de o comunitate odoniană, cu excepția faptului că era extrem de veche, exclusiv masculină, incredibil de luxoasă, fiind organizată nu federativ ci ierarhic, de sus în jos. Cu toate acestea, își spunea Shevek, *îți dă senzația* de comunitate. Trebuie să nu uite deosebirile.

Îl plimbară prin țară în automobile închiriate, splendide mașini de o bizară eleganță. Nu se vedeau prea multe pe șosele. Chiria era foarte mare și doar puțini oameni aveau mașini proprietate personală deoarece impozitele erau foarte ridicate. Toate aceste luxuri care, dacă ar fi îngăduite fără restricții publicului larg, ar conduce la consumul unor resurse naturale de neînlocuit, ori la alterarea mediului cu deșeuri, erau strict controlate prin legislație și impozitare. Spuneau că A-Io conduce lumea de secole în domeniul controlului ecologic și al utilizării resurselor naturale. Excesele Mileniului al Nouălea erau acum istorie antică, singurul lor efect de durată fiind lipsa anumitor metale care, din fericire, puteau fi importate de pe lună.

Călătorind cu mașina ori cu trenul, Shevek văzu sate, ferme, orașe, fortărețe din timpurile feudale, turnurile ruinate

ale epocii, străvechea capitală a imperiului, veche de patru mii patru sute de ani. Mai văzu terenurile agricole, lacurile și dealurile Provinciei Avan, inima țării A-lo, și spre nord culmile munților Meitei, albi, imenși. Îl uimeau fără încetare frumusețea pământului și bunăstarea oamenilor. Ghizii aveau dreptate: urrasienii știau cum să se folosească de lumea lor. Copil fiind, îl învățaseră că Urras este o lume în descompunere, de inegalitate, nedreptate și gunoaie. Dar toți oamenii pe care îi întâlnea și toți aceia pe care îi vedea prin satele cele mai mici erau bine îmbrăcați, bine hrăniți și – contrar așteptărilor sale – harnici. Nu pierdeau vremea prosteste, așteptând să li se poruncească ce să facă. La fel ca anarresienii, își vedeau de treaba lor. Asta îl uimea. Pornise de la presupunerea că dacă elimini pornirea naturală de a munci a unei ființe umane – inițiativa, energia creatoare spontană – și o înlocuiești cu motivație externă și constrângere, acesta va deveni un muncitor leneș și delăsător. Dar nu muncitori delăsători întrețineau acele ogoare splendide, ori confecționau acele mașini superbe și trenuri confortabile. Atracția și obligativitatea *profitului* reprezentau cu siguranță o înlocuire mult mai eficientă a inițiativei naturale decât fusese el obișnuit să creadă.

I-ar fi plăcut să stea de vorbă cu unii dintre oamenii aceia robuști și cu un evident respect de sine pe care îi zărea prin orășele, să-i întrebe, de exemplu, dacă se consideră săraci; pentru că dacă și aceștia erau săraci, va trebui să-și revizuiască accepțiunea proprie a acestui cuvânt. Dar niciodată nu părea a avea timpul necesar, cu toate cele pe care ghizii săi doreau ca el să le vadă.

Celelalte mari orașe din A-lo erau mult prea depărtate pentru a fi vizitate într-o excursie de o zi, dar merseră de mai multe ori la Nio Esseia, un oraș situat la cincizeci de kilometri de Universitate. Acolo, în cinstea sa, se organizară o întreagă suită de recepții. Nu-i făceau o plăcere deosebită, nereprezentând ideea sa despre cum trebuie să se desfășoare o petrecere. Toți erau extrem de politicoși și vorbeau foarte mult, dar nu abordau nici un subiect interesant și zâmbeau atât de mult încât păreau de-a dreptul îngrijorați. Dar hainele lor erau magnifice. Într-adevăr, dădeau impresia că pun toată nonșalanța de care ducea lipsă comportamentul lor în îmbrăcăminte, mâncare și diferitele preparate pe care le beau, ori în mobilierul luxos al încăperilor din palatele unde se țineau recepțiile.

I se prezentară obiectivele importante din Nio Esseia – un oraș cu cinci milioane de locuitori – un sfert din întreaga populație a planetei sale. Îl duseră la Piața Capitoliului și îi arătară ușile înalte, de bronz, ale Directoratului, sediul Guvernului din A-Io. I se permise să asiste la o dezbatere în Senat și la o întrunire a comitetului director. Îl duseră la grădina zoologică, la Muzeul Național, la Muzeul Științei și Industriei. Îl conduseră la o școală, unde copii încântători, în uniforme cu albastru și alb, interpretară în cinstea lui imnul național din A-Io. Îl duseră la o fabrică de piese electronice, o oțelărie complet automatizată și o centrală de fuziune nucleară, pentru a se convinge cât de eficient își poate organiza o economie proprietariană producția manufacturieră și furnizarea cu energie. Îl conduseră apoi printr-un nou complex de locuințe ridicat de guvern, pentru a-i demonstra cum are grijă statul de cetățenii săi. Îl însoțiră într-o croazieră pe estuarul fluviului Sua, aglomerat de nave de pe toată planeta în drum spre mare. Îl duseră la Curtea Supremă de Justiție, unde petrecu o zi întreagă asistând la judecarea unor procese civile și penale, o experiență care îl lăsă uimit și îngrozit, dar ei insistară că trebuie să vadă tot ceea ce era de văzut și dus oriunde dorea să meargă. Când întrebă, cu oarecare neîncredere, dacă ar putea vedea locul unde este înmormântată Odo, îl duseră drept la vechiul cimitir din districtul Trans-Sua, îngăduind chiar unor jurnaliști de la acele ziare cu o proastă reputație să îl fotografieze acolo, la umbra bătrânelor sălcii, cu ochii pe piatra de mormânt simplă, bine întreținută.

Laia Asieo Odo
698-769
A fi întreg înseamnă a fi parte;
adevărata călătorie este întoarcerea.

Îl mai duseră la Rodarred, sediul Consiliului Guvernelor Mondiale pentru a se adresa consiliului plenar al acestui organism. Sperase să cunoască, ori chiar să întâlnească și alți străini acolo, pe ambasadorii de pe Terra, ori Hain, dar programul evenimentelor era planificat mult prea strâns pentru a îngădui așa ceva. Își pregătise cu multă atenție cuvântarea, o pledoarie pentru comunicații libere și recunoaștere reciprocă între Lumea Nouă și Lumea Veche. Cuvântarea fu primită cu ovații în picioare, timp de zece minute. Gazetele săptămânale respectabile o comentară aprobator, numind-o „gestul moral dezinteresat al frăției umane făcut de un mare savant", fără a-l cita prea mult,

așa cum n-o făcură nici celelalte ziare. De fapt, în ciuda ovațiilor primite, Shevek avea curioasa senzație că nimeni n-o auzise.

I se acordară și mai multe privilegii și permise de intrare: la Laboratoarele de cercetări ușoare, la Arhivele naționale, la Laboratoarele de tehnologie nucleară, la Biblioteca națională din Nio, la Acceleratorul de particule din Meafed, la Fundația pentru cercetări spațiale din Drio. Deși tot ce vedea pe Urras îl făcea să doresca să vadă și mai mult, cele câteva săptămâni de viață de turist erau prea mult. Totul era atât de fascinant, uimitor și minunat încât în cele din urmă deveni destul de copleșitor. Își dorea să se stabilească odată la Universitate și să lucreze și să se gândească la toate pentru o vreme. Dar pentru o ultimă zi de vizite ceru să fie condus prin incinta Fundației pentru cercetări spațiale. Pae se arătă foarte încântat atunci când Shevek îi ceru acest lucru.

Multe din lucrurile văzute până atunci îl uimiseră pentru că erau atât de vechi, de sute de ani, ori chiar milenii. Fundația, dimpotrivă, era nouă, construită în ultimii zece ani, în stilul luxuriant, elegant al timpului. Arhitectura era impresionantă. Se folosiseră mari suprafețe de culoare. Înălțimile și distanțele erau exagerate. Laboratoarele erau spațioase și aerisite, fabricile și atelierele mecanice anexate erau adăpostite în spatele unor splendide portaluri în stil neo-Saetan, cu arcuri și coloane. Hangarele erau imense domuri multicolore, transparente și cu aspect fantastic. În schimb, oamenii care lucrau acolo erau foarte tăcuți și serioși. Îl îndepărtară pe Shevek de însoțitorii săi obișnuiți și îl conduseră prin întreaga instituție, incluzând fiecare etapă a sistemului experimental de propulsie interstelară la care lucrau, de la computere și planșetele de desen la o navă pe jumătate terminată, enormă și suprarealistă în lumina portocalie, violetă și galbenă din încăpătorul hangar geodezic.

– Aveți atâtea, îi spuse Shevek inginerului care se ocupase de el, un bărbat pe nume Oegeo. Aveți atâtea cu care să lucrați și lucrați atât de bine cu ce aveți. Totul este magnific – coordonarea, cooperarea, măreția proiectului.

– N-ați putea face nimic la scara asta, acolo, de unde veniți, nu? îl întrebă inginerul, zâmbind.

– Nave spațiale? Flota noastră spațială este alcătuită din navele în care Coloniștii au venit de pe Urras – construite aici, pe Urras – cu aproape două secole în urmă. Pentru a construi o singură navă cu care să transportăm cereale peste mare, un șlep,

e necesară o planificare de un an, un mare efort al economiei noastre.

– Da, bine, noi avem bunurile, spuse Oegeo dând din cap. Dar, știți, dumneavoastră sunteți omul care ne poate spune când să renunțăm la toată chestia asta, când s-o aruncăm la gunoi.

– Să renunțați? Ce vrei să spui?

– Deplasarea mai rapidă decât viteza luminii, continuă Oegeo. Tranzilienta. Vechea fizică afirmă că nu este cu putință. Terrienii spun că nu este posibil. Dar hainienii, care, la urma urmei au inventat acționarea pe care o utilizăm noi astăzi, spun că se poate, doar că ei nu știu cum s-o facă, deoarece abia acum învață fizica temporală de la noi. Evident, nu e în buzunarul nimănui, al nimănui din lumile cunoscute. Dr. Shevek, rezolvarea se află în mâinile dumneavoastră.

– Eu sunt teoretician, Oegeo, nu proiectant, răspunse Shevek, îndreptând asupra inginerului o privire distantă, cu ochii duri și limpezi.

– Dacă veniți cu teoria, unificarea Secvenței și Simultaneității într-o teorie generală a câmpului temporal, atunci noi vom proiecta navele și vom ajunge pe Terra, ori Hain, ori în galaxia următoare chiar în clipa în care vom părăsi Urras! Epava asta, continuă el, privind spre capătul hangarului la scheletul nedeslușit al navei pe jumătate construită, înotând în fascicule de lumină violetă și portocalie, va fi tot atât de demodată ca un car cu boi!

– Visați la fel cum construiți, adică superb, spuse Shevek încă reținut și distant.

Mai erau și alte lucruri pe care Oegeo și ceilalți doreau să i le arate ori să le discute cu el, dar nu după multă vreme Shevek spuse, cu o simplitate care preîntâmpina orice intenție ironică:

– Cred că ar fi mai bine să mă conduceți înapoi la însoțitorii mei.

Ceea ce se și întâmplă. Își luară rămas bun cu o căldură reciprocă, după care Shevek intră în mașină, pentru a coborî din nou.

– Era să uit, spuse el. Mai avem timp să mai vedem și altceva la Drio?

– Nu mai este nimic la Drio, răspunse Pae, politicos ca întotdeauna și încercând să-și ascundă îngrijorarea cu privire la escapada de patru ore a lui Shevek în mijlocul inginerilor.

– Aș dori să văd fortul.

– Care fort, domnule?

– Un castel vechi, de pe vremea regilor. A fost mai târziu utilizat drept închisoare.

– Orice construcție de acest fel ar fi fost demolată. Fundația a reconstruit în întregime orașul.

Odată instalați în mașină, pe când șoferul închidea ușile, Chifoilisk (o altă sursă probabilă pentru proasta dispoziție a lui Pae) întrebă:

– De ce ai mai vrut să vezi un alt castel, Shevek? Îmi închipuiam că ai avut parte de destule ruine străvechi, să-ți ajungă o vreme.

– Fortul din Drio este locul unde Odo a petrecut nouă ani, răspunse Shevek cu chipul imobil, așa cum rămăsese de la discuția cu Oegeo. După Insurecția din 747. Acolo a scris *Scrisorile din închisoare* și *Analogia*.

– Mă tem că a fost demolat, răspunse Pae, înțelegător. Drio era un fel de oraș muribund, iar Fundația a făcut curat și a luat-o de la capăt.

Shevek dădu din cap, dar după ce mașina străbătu o șosea pe malul râului către intersecția cu drumul spre Ieu Eun, trecu de o colină la cotul râului Seisse iar sus, pe colină, se afla o clădire greoaie, ruinată, implacabilă, cu turnuri sfărâmate din piatră neagră. Nimic nu ar fi putut fi mai diferit de construcțiile uimitoare, senine, ale Fundației pentru cercetări spațiale, domurile arătoase, fabricile luminoase, pajiștile și cărările îngrijite. Nimic nu le-ar fi putut face să semene mai mult cu niște fragmente de hârtie colorată.

– Cred că acela este Fortul, remarcă Chifoilisk cu obișnuita satisfacție de a plasa o observație lipsită de tact acolo unde era cel mai puțin dorită.

– Toată în ruine, constată Pae. Trebuie să fie părăsită.

– Shevek, vrei să ne oprim și să arunci o privire? întrebă Chifoilisk, gata să bată în geamul șoferului.

– Nu, răspunse Shevek.

Văzuse ce dorise. Încă mai exista un Fort la Drio. Nu avea nevoie să intre acolo și să cerceteze sălile ruinate în căutarea celulei unde Odo petrecuse câțiva ani. Știa cum arată o celulă de închisoare.

Înalță privirea, cu chipul încă imobil și rece, către zidurile greoaie, întunecate, care acum se înălțau aproape deasupra mașinii. Mă aflu aici de multă vreme, spunea fortul, încă mai sunt aici.

Revenit în apartamentul său, după cina în sala de mese a profesorilor plini, se așează singur în fața șemineului neaprins. Era vară în A-lo, apropiindu-se de cea mai lungă zi a anului, și deși trecuse de opt, încă nu se întunecase. Cerul de dincolo de ferestrele arcuite încă mai arăta o tentă din culoarea sa din timpul zilei, un albastru pur, tandru. Aerul era plăcut, mirosind plăcut a iarbă cosită și pământ reavăn. În capela de dincolo de pâlcul de pomi se vedea o lumină și o muzică abia auzită străbătea prin aerul acela care vibra imperceptibil. Nu cântau păsările, era o muzică umană. Shevek ascultă cu atenție. Cineva exersa Armoniile Numerice la armoniul din capelă. Lui Shevek îi erau la fel de cunoscute ca oricărui urrasian. Atunci când Odo a reînnoit relațiile dintre oameni, nu a încercat să facă același lucru și pentru relațiile de bază ale muzicii. Ea întotdeauna respectase ce este necesar. Coloniștii din Anarres lăsaseră în urmă legile omului, dar aduseseră cu ei legile armoniei.

Încăperea mare, umbroasă, era tăcută, întunecându-se treptat. Shevek o cercetă cu privirea, arcurile duble, perfecte ale ferestrelor, marginile sclipind abia vizibil ale pardoselii parchetate, curbura energică, estompată a coșului de piatră, pereții cu lambriuri, toate admirabile prin proporții. Era o cameră frumoasă și omenească. O cameră foarte veche. Casa profesorilor fusese construită în anul 540, acum patru sute de ani, cu două sute treizeci de ani înainte de Colonizare. Înainte ca Odo să se nască, generații de învățați trăiseră, lucraseră, discutaseră, gândiseră, dormiseră și muriseră în această cameră. Timp de secole Armoniile Numerice traversaseră pajiștea printre frunzele întunecate ale arborilor. Mă aflu aici de multă vreme, îi spunea camera, încă mă mai aflu aici. Dar tu ce cauți aici?

Nu avea răspuns. Nu avea nici un drept asupra frumuseții și măreției acestei lumi, câștigate și menținute de munca, devotamentul, credința oamenilor săi. Paradisul este pentru aceia care fac Paradisul. El nu aparținea acelor locuri. El era un om de frontieră, membrul unei semințiii care își negase trecutul, istoria. Coloniștii din Anarres întorseseră spatele Vechii Lumi și trecutului acesteia, optând numai pentru viitor. Dar la fel de si-

gur cum viitorul devine trecut, tot așa și trecutul devine viitor. A nega nu înseamnă a realiza. Odonienii care părăsiseră Urras greșiseră, greșiseră în curajul lor disperat de a-și nega istoria, de a renunța la posibilitatea întoarcerii. Exploratorul care nu vrea să se întoarcă, ori nu vrea să-și trimită înapoi corăbiile pentru a spune povestea sa, acela nu este explorator; e doar un aventurier, iar fiii săi se nasc în exil.

Ajunsese să iubească Urras, dar ce rost avea dragostea sa arzătoare? Nu aparținea acestei lumi. Nici măcar nu era o părticică din aceasta. Nu făcea parte din lumea nașterii sale.

Singurătatea, certitudinea izolării pe care le simțise în prima oră la bordul navei de transport puse stăpânire pe el și se instală ca starea lui adevărată, ignorată, suprimată dar absolută.

Era singur, aici, deoarece provenea dintr-o societate autoexilată. Întotdeauna fusese singur pe propria sa planetă, pentru că se exilase singur din societatea sa. Coloniștii făcuseră un pas mai departe. El făcuse doi. Era singur pentru că își asumase riscul metafizic.

Fusese destul de prost pentru a-și închipui că poate să alăture două lumi cărora nu le aparține.

Albastrul cerului nopții din afara ferestrelor îi atrase privirea. Deasupra întunecimii vagi a frunzișului și a turlei de la capelă, deasupra conturului negru al dealurilor care noaptea întotdeauna par mai îndepărtate și mai mici, își făcea apariția o lumină, o strălucire mare, blândă. Răsărit de lună, își spuse el cu un sentiment recunoscător, de familiaritate. Nu există nici o întrerupere în deplinătatea timpului. În copilărie, de la fereastra domiciliului din Wide Plains, împreună cu Palat, văzuse Luna răsărind. O văzuse deasupra dealurilor tinereții sale, deasupra cîmpiilor uscate ale Pulberii, peste acoperișurile de la Abbenay, cu Takver alături.

Dar nu fusese niciodată Luna aceasta.

Umbrele se mișcau în jurul său, dar Shevek rămase nemișcat în timp ce Anarres se înălța deasupra dealurilor străine, în plinătatea sa, cenușiu marmorat și alb-albăstrui, pâlpâitor. Lumina lumii sale îi umplu palmele goale.

4

Luminându-i chipul, soarele la apus îl trezi pe Shevek chiar în clipa în care dirijabilul, depășind ultima trecătoare înaltă a munților Ne Theras, se îndreptă spre sud. Dormise cea mai mare parte a zilei, a treia din lunga sa călătorie. Noaptea petrecerii de adio era la o jumătate de lume în spatele său. Căscă, se frecă la ochi și își scuturâ capul încercând să-și alunge din urechi duduitul gros al motoarelor, după care se trezi complet, dându-și seama că este aproape la capătul călătoriei, că trebuie să se apropie de Abbenay. Își lipi fața de fereastra prăfuită și iată, chiar acolo jos, între două coline de culoare ruginie, se afla un teren mare, împrejmuit de un zid, Portul. Privi cu atenție, străduindu-se să vadă dacă nu există vreo navă pe platformă. Oricât de vrednică de dispreț, Urras era, totuși, o altă lume, iar el vroia să vadă o navă dintr-o altă lume, un voiajor peste abisul uscat și îngrozitor, un obiect făcut de mâini străine. Dar nu se afla nici o navă în Port.

Navele de marfă de pe Urras nu veneau decât de opt ori pe an și nu stăteau decât atât cât era nevoie să descarce și să încarce. Acestea nu erau vizitatori bineveniți. Într-adevăr, pentru unii anarresieni, ele reprezentau o umilire permanent reînnoită.

Aduceau uleiuri fosile și produse petroliere, anumite piese mai delicate pentru mașini și componente electronice pe care unitățile productive anarresiene nu erau dotate pentru a le fabrica, uneori chiar un nou soi de pom fructifer ori de cereale pentru testare. Duceau înapoi pe Urras o încărcătură completă de mercur, cupru, aluminiu, uraniu, cositor și aur. Pentru ei era o afacere nemaipomenit de bună. Împărțirea încărcăturii lor de opt ori pe an era cea mai prestigioasă funcție a Consiliului Guvernelor Mondiale de pe Urras, principalul eveniment al bursei

de mărfuri urrasiene. De fapt, Lumea Liberă de pe Anarres era o colonie minieră a planetei Urras.

Situația era iritantă. Cu fiecare generație, an de an, în cadrul dezbaterilor CPD de la Abbenay se auzeau proteste vehemente. „De ce continuăm aceste tranzacții și afaceri profitabile pentru proprietarieni belicoși?" Iar minți mai echilibrate ofereau întotdeauna același răspuns: „I-ar costa mai mult pe urrasieni să sape ei înșiși după minereuri; de aceea nu ne invadează. Dar dacă am întrerupe acordul comercial, ar folosi forța." Cu toate acestea, era dificil pentru oameni care niciodată nu plăteau bani pentru nimic să înțeleagă psihologia costurilor, argumentul pieței. Șapte generații de pace nu aduseseră și încrederea.

De aceea, instituția de muncă denumită „Apărare" nu trebuia niciodată să solicite voluntari. Majoritatea activităților la Apărare erau atât de plictisitoare încât nici nu se mai numea „muncă" în pravică, limbă care folosea același cuvânt pentru muncă și joc, ci *kleggich*, corvoadă. Muncitorii de la Apărare constituiau echipajele celor douăsprezece vechi nave interplanetare, menținându-le reparate și pe orbită ca o rețea de gardă, asigurau supravegheri radar și radiotelescopice în locuri izolate, efectuau schimburi plictisitoare la Port. Cu toate acestea, întotdeauna aveau o listă de așteptare. Oricât de pragmatică era moralitatea pe care o asimila un tânăr anarresian, viața clocotea în el, cerându-i altruism, sacrificiu de sine, motivație pentru gestul absolut. Singurătatea, starea de veghe, pericolul, navele spațiale – toate acestea ofereau atracția aventurii. Aventura pură îl făcea pe Shevek să-și turtească acum nasul de fereastră, până când Portul pustiu rămase undeva, în urma dirijabilului, lăsându-l dezamăgit pentru că nu zărise nici un nenorocit de transportor de minereu pe rampă.

Căscă din nou, se întinse și apoi privi iarăși afară, înainte, pentru a vedea ce era de văzut. Dirijabilul trecea de ultima creastă, nu prea înaltă, a munților. În fața sa, coborând către sud din brațele muntelui, strălucitoare în lumina soarelui la amiază, se vedea o imensă întindere de culoare verde.

Shevek o privi uimit, așa cum o priviseră și strămoșii săi cu trei mii de ani în urmă.

În al Treilea Mileniu, pe Urras, preoții-astronomi din Serdonou și Dhun urmăriseră cum anotimpurile modifică strălucirea roșcată a Celeilalte lumi și dăduseră nume mistice câmpii-

lor și lanțurilor de munți și mărilor care reflectau soarele. O regiune care se înverzea înaintea tuturor celorlalte în noul an lunar a fost numită Ans Hos, Grădina Minții, Raiul de pe Anarres.

În mileniile care au urmat, telescoapele au dovedit că avuseseră dreptate. Ans Hos era, într-adevăr, zona cea mai favorizată de pe Annares, iar prima navă cu echipaj uman trimisă pe Lună aterizase chiar acolo, în locul acela verde dintre munți și mare.

Dar Raiul de pe Anarres s-a dovedit a fi uscat, rece și bătut de vânturi, restul planetei fiind chiar mai vitreg. Viața nu evoluase dincolo de pești și plante fără flori. Aerul era rarefiat, la fel ca aerul pe Urras la altitudine foarte mare. Soarele îi ardea, vântul îi îngheța, praful îi sufoca. Timp de două sute de ani de la prima aterizare Annares a fost explorată, cartografiată, investigată, dar nu colonizată. De ce să te muți într-un deșert bântuit de vânturi când era destul loc în plăcutele văi de pe Urras?

Dar au urmat exploatările miniere. Epocile autodevastatoare ale Mileniului al nouălea și începutului Mileniului următor secătuiseră rezervele de pe Urras și o dată cu perfecționarea rachetelor devenise mai ieftin să sapi mine pe Lună decât să extragi metalele necesare din minereuri sărace ori din apa de mare. În anul Urrasian IX-738 s-au pus bazele unei așezări la poalele munților Ne Thera, de unde se extrăgea mercur, în vechea regiune Ans Hos. Au denumit așezarea Anarres Town. Nu era oraș, nu erau femei. Bărbații semnau un contract pentru a lucra doi-trei ani ca mineri, apoi se întorceau acasă, în lumea reală.

Luna și minele sale intrau sub jurisdicția Consiliului Guvernelor Mondiale, dar pe partea cealaltă, în emisfera estică a Lunii, poporul Thu deținea un mic secret: o bază de rachete și o așezare de mineri la minele de aur, cu soțiile și copiii. Aceștia locuiau cu adevărat pe Lună, dar nimeni nu cunoștea aceasta cu excepția guvernului lor. Prăbușirea acelui guvern în anul 771 a condus la propunerea, exprimată în cadrul Consiliului de Guverne Mondiale, de a da Luna Societății Internaționale a Odonienilor – cumpărându-i, deci, cu o lume nouă înainte ca aceștia să submineze fatal autoritatea legii și suveranitatea națională pe Urras. Anarres Town a fost evacuat și în mijlocul agitației din Thu, două ultime rachete au fost expediate grabnic pentru a-i

aduce pe mineri. Dar nu toți au preferat să se întoarcă. Unora le plăcea deșertul răvășit de furtuni.

Mai bine de douăzeci de ani cele douăsprezece nave repartizate Coloniștilor odonieni de către Consiliu au circulat dus-întors între cele două lumi, până când milionul de suflete care alesese noul mod de viață a fost transportat peste abisul pustiu. Apoi Portul a fost închis imigrației, fiind lăsat deschis numai pentru navele de transport în cadrul Acordului Comercial. Anarres Town număra deja o sută de mii de oameni și fusese denumit Abbenay, care în noua limbă a noii societăți însemna Înțelepciune, sau Minte.

Descentralizarea fusese un element esențial în planurile lui Odo pentru societatea pe care nu a trăit să o vadă fondată. Nu avea nici o intenție de a încerca o dezurbanizare a civilizației. Deși sugerase că limita naturală pentru mărimea unei comunități depinde de dependența sa de zona imediat înconjurătoare pentru alimentația esențială și energie, intenția sa fusese ca toate comunitățile să fie conectate prin rețele de comunicații și transport astfel încât bunurile și ideile să poată ajunge acolo unde erau necesare, iar administrarea să funcționeze cu repeziciune și ușurință și nici o comunitate să nu fie izolată de la activitățile de schimb și interschimb. Dar această rețea nu avea să fie condusă de sus în jos. Nu avea să existe nici un centru de control, nici o capitală, nici o organizație pentru mecanismele autoîntreținute ale birocrației și pentru tendința de dominație a indivizilor care urmăreau să devină căpitani, șefi, conducători de stat.

Cu toate acestea, planurile ei fuseseră bazate pe pământul generos de pe Urras. Dar pe aridul Anarres comunitățile au trebuit să se risipească pe suprafețe mari în căutarea de resurse și doar puține dintre ele se puteau autoîntreține, oricât de reduse le erau noțiunile cu privire la ceea ce este necesar pentru a se întreține. Într-adevăr, reduseseră drastic, până la un minim sub care nu puteau trece. Nu intenționau să revină la tribalismul preurban, pretehnologic. Știau că anarhismul lor este produsul unei civilizații foarte avansate, al unei culturi complexe și diversificate, al unei economii stabile și al unei tehnologii deosebit de industrializate care putea asigura o producție ridicată și transportul rapid al bunurilor. Oricât de mari erau distanțele care separau așezările, acestea urmăreau idealul organicismului com-

plex. Au construit mai întîi drumurile, apoi casele. Resursele speciale și produsele fiecărei regiuni erau continuu interschimbate cu acelea ale altora, printr-un proces minuțios de menținere a echilibrului, acel echilibru al diversității care reprezintă caracteristica vieții, a ecologiei naturale și sociale.

Dar, așa cum spuneau ei în maniera lor analogică, nu poți avea un sistem nervos fără cel puțin un ganglion, și preferabil un creier. Trebuia să existe un centru. Computerele care coordonau administrarea lucrurilor, diviziunea muncii și distribuirea bunurilor, precum și federațiile centrale ale majorității sindicatelor de muncă se aflau în Abbenay, chiar de la început. Și de la bun început Colonistii fuseseră conștienți că această centralizare inevitabilă este o amenințare continuă care nu poate fi contracarată decât printr-o vigilență continuă.

O, copilă-Anarhie, infinită promisiune,
infinită precauție
ascult, noaptea ascult
lângă leagănul ca noaptea de adânc
dacă-i e bine oare copilului...

Pio Atean, care și-a luat numele pravic de Tober, a scris toate astea în al paisprezecelea an al Colonizării. Primele eforturi ale odonienilor de a exprima în noua limbă noua lor lume au fost stângace, diforme, tulburătoare.

Abbenay, mintea și centrul lui Anarres era acum acolo, în fața dirijabilului, pe întinsa câmpie verde.

Acel verde strălucitor, intens al ogoarelor era, fără îndoială, o culoare care nu provenea de pe Anarres. Numai aici și pe țărmurile calde ale Mării Keran se simțeau bine cerealele din Lumea Veche. În alte părți, principalele recolte agricole erau constituite din holum-de-pământ și iarbă *mene*.

Când Shevek avea doar nouă ani, sarcina lui la școală în timpul după-amiezelor constase în îngrijirea plantelor ornamentale din comunitatea Wide Plains – plante exotice, delicate, care trebuie hrănite și scoase la soare la fel ca bebelușii. În îndeplinirea acestei sarcini pașnice și precise îl asistase pe un bătrân; îi plăcuse de bătrân și îi plăcuseră plantele, pământul și munca propriu-zisă. Când zări culorile câmpiei de la Abbenay și-l aminti pe bătrân și mirosul îngrășămintelor din untură de pește și culoarea primilor muguri pe rămurelele dezgolite, verdele acela curat și viguros.

În depărtare, printre ogoarele fremătând de viață, zări o pată de alb care, când dirijabilul ajunse deasupra ei, se separă în cuburi, ca sarea măcinată.

Un mănunchi de fulgere orbitoare la marginea răsăriteană a orașului îl făcu să clipească și să vadă, pentru câteva clipe, pete negre în fața ochilor. Erau marile oglinzi parabolice care asigurau căldura solară pentru rafinăriile de la Abbenay.

Dirijabilul coborî la un depozit de mărfuri, iar Shevek porni pe străzile celui mai mare oraș din lume.

Erau străzi largi, curate. Erau lipsite de umbră, pentru că Abbenay era situat la mai puțin de treizeci de grade nord de ecuator și toate clădirile erau joase, cu excepția turnurilor puternice, de rezervă ale turbinelor eoliene. Soarele strălucea alb pe un cer dur, intens, albastru-violet. Aerul era limpede și curat, fără fum sau umezeală. Exista o anumită animație a lucrurilor, o duritate a marginilor și colțurilor, o claritate. Fiecare obiect ieșea în evidență separat, individualizat.

Elementele care alcătuiau Abbenay erau aceleași ca în oricare altă comunitate odoniană, repetate de mai multe ori: ateliere, fabrici, domicilii, dormitoare, centre de învățare, centre de distribuție, depouri, cantine. Clădirile mai mari erau cel mai adesea grupate în jurul unor piețe deschise, conferind orașului o textură de bază celulară; era o succesiune de subcomunități, ori cartiere. Industria grea și fabricile de prelucrarea alimentelor aveau tendința de a se grupa la periferiile orașului, iar modelul celular era repetat prin aceea că industrii înrudite erau adesea situate alături într-o anumită piață ori pe o anumită stradă. Prima formațiune de acest gen pe care o traversă Shevek se dovedi o serie de piațete, districtul textil, plin de ateliere pentru prelucrarea fibrei de holum, filaturi și țesătorii, vopsitorii și centre de distribuirea țesăturilor și confecțiilor. Centrul fiecărei piațete era plantat cu o mică pădure de stâlpi, împodobiți de sus până jos cu steaguri și fanioane multicolore, proclamând cu mândrie industria locală. Majoritatea clădirilor din oraș erau într-o mare măsură asemănătoare, robuste, construite sănătos din piatră ori piatră de mare turnată. În ochii lui Shevek unele păreau deosebit de mari, dar majoritatea erau de numai un etaj, datorită frecvenței cutremurelor. Din același motiv ferestrele erau mici, confecționate dintr-o folie rezistentă de plastic cu siliciu, incasabilă. Erau mici, dar numeroase, pentru că nici un fel de lumină

artificială nu mai era asigurată cu o oră înaintea răsăritului până la o oră după apus. Nu se mai dădea nici un fel de căldură atunci când temperatura în exterior depășea 55 de grade Fahrenheit. Asta nu însemna că la Abbenay era criză de energie, în nici un caz, cu turbinele sale eoliene și generatoarele bazate pe diferența calorică a pământului, folosite pentru încălzire, dar principiul economiei organice era mult prea esențial în funcționarea societății pentru a nu afecta profund etica și estetica. „Excesul este excrement", scrisese Odo în *Analogie*. „Excrementele reținute în corp înseamnă otravă."

Abbenay era lipsit de otrăvuri, un oraș sterp, luminos, în culori aprinse și puternice, cu aerul pur. Liniștit. Îl puteai vedea în totalitate, expus la vedere la fel de limpede ca sarea măcinată.

Nimic nu era ascuns.

Piațetele, străzile austere, clădirile joase, incintele de lucru neîmprejmuite erau încărcate de vitalitate și activitate. Pe măsură ce Shevek își continua drumul, era permanent conștient de prezența altor oameni mergând, muncind, discutând, chipuri trecând pe lângă el, voci strigându-se, bârfind, cântând, oameni vii, oameni făcând fel de fel de lucruri, oameni în plină activitate. Ateliere și fabrici dădeau către piețe ori către propriile lor curți, iar ușile erau deschise. Trecu de un atelier de sticlărie, lucrătorul ridicând un mare strop topit cu aceeași nonșalanță cu care un bucătar servește supa. În apropiere era o curte aglomerată unde spuma de mare era turnată pentru construcții. Conducătoarea echipei, o femeie masivă îmbrăcată într-o salopetă albă de pulbere, supraveghea turnarea unei forme cu un splendid și sonor torent de cuvinte. Urma apoi o mică fabrică de sârmă, o spălătorie de cartier, atelierul unui lutier, unde se confecționau și reparau instrumente muzicale, centrul districtual de distribuire a articolelor mărunte, un atelier de plăci ceramice. Activitatea care se desfășura în fiecare din aceste locuri era fascinantă, cea mai mare parte având loc la vedere. Mai erau și copii pe acolo, unii antrenați în muncă alături de adulți, alții jucându-se în țărână; o fetiță stătea cocoțată pe acoperișul centrului de învățare cu nasul înfipt într-o carte. Producătorul de sârmă își decorase fațada atelierului cu modele de viță de vie confecționate din sârmă colorată, vesele și ornamentale. Revărsarea de abur și conversație prin ușile larg deschise ale spălătoriei era copleșitoare. Nici o ușă nu era încuiată, puține erau închise. Nu

existau nici un fel de ascunzișuri și nici un fel de avertismente. Totul era la vedere, activitatea, viața orașului, expuse ochiului și mâinii. Din când în când, pe strada Depoului trecea în goană, sunând dintr-un clopot, un vehicul plin ochi cu oameni, oameni atârnați ciorchine de barele din exterior, femei în vârstă suduind cu năduf atunci când nu încetinea în dreptul stației lor pentru a se strecura afară, un băiețel pe o bicicletă artizanală urmărindu-l nebunește, scântei electrice revărsându-se albastre din rețeaua aeriană la intersecții, ca și cum vitalitatea aceea intensă, calmă a străzilor se acumula din când în când până la punctul de descărcare, aruncându-se în gol cu mare zgomot și o trosnitură albastră și miros de ozon. Acestea erau omnibuzele din Abbenay și când treceau îți venea să ovaționezi.

Strada Depoului se termina într-un loc mare, aerisit, unde cinci alte străzi pătrundeau ca niște raze către un parc triunghiular de iarbă și pomi. Majoritatea parcurilor din Anarres erau terenuri, de pământ ori nisip, pentru joacă, având în mijloc o platformă cu boscheți și arbori de holum. Dar acesta era deosebit. Shevek traversă caldarâmul fără trafic și pătrunse în parc, atras de el deoarece îl văzuse adesea în ilustrate și pentru că dorea să vadă copaci străini, urrasieni, de aproape, să simtă verdeața acelei multitudini de frunze. Soarele apunea, cerul era imens și senin, închizându-se spre purpuriu la zenit, întunecimea spațiului zărindu-se prin atmosfera rarefiată. Pătrunse printre copaci, atent, precaut. Oare aglomerarea aceasta de frunze nu e risipitoare? Arborele de holum se descurca foarte bine cu spini și ace și fără exces de frunze. Oare frunzișul extravagant nu înseamnă pur și simplu exces, excrement? Pentru a le merge bine, acești arbori au nevoie de un sol bogat, udare permanentă, multă grijă. Shevek dezaproba abundența și nechibzuința lor. Merse pe sub ei, printre ei. Iarba străină era moale sub tălpi. Parcă ar fi călcat pe carne vie. Se trase înapoi, pe potecă. Membrele negre ale copacilor se întindeau deasupra capului său, ținând deasupra sa nenumăratele lor palme verzi. Îl cuprinse uimirea. Se simțea binecuvântat deși nu ceruse binecuvântarea.

Ceva mai departe, în fața lui, pe cărarea care se întuneca treptat, pe o bancă de piatră cineva citea.

Shevek înaintă încet. Ajunse la bancă și se uită la silueta care ședea cu capul aplecat peste carte în lumina verde-aurie de

sub copaci. Era o femeie de cincizeci sau șaizeci de ani, ciudat îmbrăcată, cu părul strâns la spate într-un nod. Mâna stângă sprijinindu-i bărbia aproape că ascundea gura crispată, mâna dreaptă ținea hârtiile de pe genunchi. Erau grele, acele file, mâna rece care le ținea era grea. Lumina pălea cu repeziciune, dar ea nu ridică privirea. Continuă să parcurgă colile de corectură ale *Organismului social*.

Shevek o privi pe Odo o vreme, apoi se așeză alături de ea. Nu avea nici o noțiune de statut social și era destul loc pe bancă. Îl mâna un impuls pur de a căuta companie. Cercetă profilul viguros, trist și mâinile, mâinile unei bătrâne. Înălță privirea către ramurile umbroase. Pentru prima dată în viață înțelegea că Odo, al cărui chip îl cunoștea din copilărie, ale cărei idei erau centrale și permanente în mintea lui și în mințile tuturor celor pe care îi cunoștea, Odo nu pusese niciodată piciorul pe Anarres, trăise și murise și era înmormântată la umbra copacilor cu frunzișul verde, în orașe de neimaginat, printre oameni care vorbeau limbi necunoscute, pe o altă lume. Odo era o străină, o exilată.

Tânărul stătea lângă statuie, în amurg, și unul și altul aproape la fel de nemișcați.

În cele din urmă, dându-și seama că se întunecă, Shevek se ridică și porni din nou pe străzi întrebând care e drumul către Institutul Central de Științe.

Nu era departe. Ajunse la destinație la scurtă vreme după aprinderea luminilor. O recepționeră, ori poate supraveghetoare, se afla în micul birou de la intrare, citind o carte. Trebui să bată în ușa deschisă pentru a-i atrage atenția.

– Shevek, spuse el.

Era un obicei să începi conversația cu un străin oferindu-ți numele ca un fel de suport pe care acesta să se sprijine. Nu existau multe alte puncte de sprijin de oferit. Nu existau ranguri, ori termeni care să desemneze rangul, nici o formă de adresare convențională, respectuoasă.

– Kokvan, răspunse femeia. Nu trebuia cumva să sosești de ieri?

– Au modificat orarul dirijabilului-transportor. E vreun pat liber în vreunul din cămine?

– Numărul 46 e liber. Traversezi curtea, clădirea din stânga. E un mesaj aici, pentru tine, de la Sabul. Spune să treci pe la el dimineața la catedra de fizică.

– Mulțumesc, răspunse Shevek și traversă curtea cu pași mari, legându-și bagajul – o haină de iarnă și o pereche de ghete.

În tăcerea din jur se auzea un murmur, se simțea prezența oamenilor. În aerul curat, înțepător al nopții orașului fremăta ceva, senzația de dramă, de promisiune neîmplinită.

Nu trecuse ora cinei, așa că făcu un scurt ocol pe la cantina institutului să vadă dacă a mai rămas ceva mâncare pentru unul abia sosit. Constată că numele său fusese deja trecut pe lista celor permanenți și că mâncarea este excelentă. Avu chiar și desert, compot de fructe conservate. Lui Shevek îi plăceau dulciurile și pentru că era printre ultimii și mai rămăseseră o mulțime de fructe, se mai servi o dată. Mânca singur, la o masă mică. La mese mai mari învecinate, grupuri de tineri stăteau de vorbă în fața farfuriilor goale. Auzi discuții despre comportarea argonului la temperaturi foarte joase, despre comportamentul unui profesor de chimie la un colocviu, despre presupusele curburi ale timpului. Doi dintre cei prezenți îl urmăreau cu privirea. Nu se apropiară să-i vorbească, așa cum oamenii dintr-o comunitate mai mică s-ar adresa unui străin. Privirea lor nu era ostilă, poate doar puțin provocatoare.

Găsi camera 46 pe un lung coridor de uși închise din domiciliu. Evident, toate erau camere de o persoană și se întrebă de ce îl trimisese recepționera acolo; de la vârsta de doi ani nu dormise decât în dormitoare, încăperi cu patru până la zece paturi. Bătu la ușa camerei 46. Tăcere. Deschise ușa. Camera era mică și cu un singur pat, slab iluminată de lumina de pe coridor. Aprinse lampa. Două scaune, o masă de lucru, o riglă de calcul mult folosită, câteva cărți și pe patul platformă o pătură portocalie țesută manual, împăturită cu grijă. Recepționera greșise, altcineva locuia acolo. Shevek închise ușa. O deschise din nou pentru a stinge lampa. Pe masă, sub lampă, se afla un mesaj mâzgălit pe un petec de hârtie rupt de undeva: „Shevek, catedra de fizică, dimineața, 2-4-1-154. Sabul".

Își puse haina pe un scaun, ghetele pe podea. Rămase o vreme în picioare citind titlurile cărților, lucrări standard de fizică și matematică, legate în verde, cu Cercul Vieții imprimat pe copertă. Își atârnă haina în debara și mută ghetele în altă parte. Trase cu grijă draperia de la debara. Traversă camera până la

ușă: patru pași. Rămase pe loc, ezitând, încă un minut și apoi, pentru prima dată în viață, închise ușa propriei sale camere.

Sabul era un bărbat mic de statură, îndesat și cam șleampăt, de patruzeci de ani. Părul său facial era mai negru și mai aspru decât de obicei, îndesindu-se pe bărbie într-o barbă în toată legea. Purta o haină grea, de iarnă pe care, după aspect, trebuie să o fi purtat de iarna trecută; terminațiile mânecilor erau negre de murdărie. Comportamentul său era abrupt și morocănos. Vorbea fragmentat, la fel cum mâzgălea mesaje pe fragmente de hârtie. Mârâia.

– Trebuie să înveți iotica, mârâi el către Shevek.

– Să învăț iotica?

– Am spus să înveți iotica.

– Pentru ce?

– Ca să poți citi fizica urrasiană! Atro, To, Baisk, toți aceia. Nimeni nu a tradus-o în pravică, nimeni nu are de gând s-o facă. Șase oameni, poate, de pe Anarres, sunt capabili s-o înțeleagă. În orice limbă.

– Cum pot să învăț iotica?

– Gramatica și dicționarul!

– Unde le găsesc? întrebă Shevek, fără a ceda teren.

– Aici, mârâi Sabul.

Scotoci pe poliţele dezordonate pline de cărți mici, legate în verde. Mișcările sale erau abrupte și iritante. Găsi în cele din urmă două volume groase, nelegate, pe un raft de jos și le trânti pe masă.

– Anunță-mă când te simți competent să-l citești pe Atro în iotică. Până atunci nu am ce face cu tine.

– Ce fel de matematică utilizează urrasienii ăștia?

– Nimic de nasul tău.

– Se ocupă cineva aici de cronotopologie?

– Da, Turet. Poți să-l consulți.

– Mi-am pus în gând să asist la prelegerile lui Gvarab.

– De ce?

– Lucrările ei despre frecvență și ciclu...

Sabul se așează și se ridică din nou. Era insuportabil de agitat, agitat și totuși rigid, iritant.

– Nu-ți pierde vremea. Ai depășit-o pe bătrână în Teoria secvențială, iar celelalte idei pe care le emite sunt niște prostii.

– Mă interesează principiile Simultaneității.

– Simultaneitate! Cu ce rahaturi profitariene vă îndoapă Mitis acolo? întrebă fizicianul aprins la față, venele de pe tâmple zvâcnindu-i sub părul aspru, tuns scurt.

– Eu însumi am organizat un curs-seminar în acest domeniu.

– Maturizează-te. Maturizează-te. E timpul să te maturizezi. Acum te afli aici. Ne ocupăm de fizică aici, nu de religie. Renunță la misticism și maturizează-te. Cît de repede poți învăța iotica?

– Mi-au trebuit câțiva ani să învăț pravica, răspunse Shevek, ușoara sa ironie lăsându-l pe Sabul complet neatins.

– Eu am învățat-o în zece decade. Destul de bine pentru a citi *Introducerea* lui To. O, la dracu, ai nevoie de un text pe care să lucrezi. Ar putea fi foarte bine chiar acesta. Iată. Așteaptă.

Sabul răscoli printr-un sertar supraîncărcat și până la urmă reuși să scoată o carte, o carte cu aspect ciudat, legată în albastru, fără Cercul Vieții pe copertă. Titlul era tipărit cu litere aurii și părea să spună *Poilea Afioite*, care nu avea nici un sens iar formele unor litere erau neobișnuite. Shevek o privi atent, o luă de la Sabul, dar nu o deschise. Îl ținea în mână, lucrul pe care dorise să-l vadă, obiectul străin, mesajul dintr-o altă lume.

Își aminti de cartea pe care i-o arătase Palat, cartea numerelor.

– Întoarce-te atunci când o vei putea citi pe asta, mârâi Sabul, iar Shevek se întoarse pentru a pleca, dar mârâitul lui Sabul spori în intensitate. Păstrează cărțile acestea asupra ta! Nu sunt pentru uzul general.

Tânărul se opri, se întoarse și după un moment spuse cu glasul său calm, aproape sfios:

– Nu înțeleg.

– Nu îngădui nimănui să le citească!

Shevek nu răspunse. Sabul se ridică din nou și se apropie de el.

– Ascultă. Ești acum membru al Institutului Central de Științe, un fizician care lucrează cu mine, Sabul. Mă urmărești? Privilegiul înseamnă responsabilitate. Corect?

– Urmează să dobândesc unele cunoștințe pe care nu trebuie să le împărtășesc, spuse Shevek după o scurtă pauză, formulând răspunsul de parcă ar fi fost o propoziție logică.

– Dacă ai găsi pe stradă un pachet cu capse explozive, le-ai împărți cu fiecare puști care ar trece pe lângă tine? Cărțile acelea sunt explozive. Acum înțelegi ce spun?

– Da.

– Bine.

Sabul se întoarse cu spatele, fierbând de ceea ce părea o mânie endemică, nu specifică. Shevek ieși din încăpere, purtând cu grijă dinamita, cu repulsie și o curiozitate devoratoare.

Se puse la treabă să învețe iotica. Lucra singur în camera 46, în urma atenționării lui Sabul și pentru că i se părea cum nu se poate mai natural să lucreze singur.

Încă de foarte tânăr își dăduse seama că în anumite privințe se deosebește de toți cunoscuții săi. Pentru un copil conștiința unei astfel de deosebiri este foarte dureroasă. Pentru că, fără să fi făcut nimic și încă incapabil de a face ceva, nu o poate justifica. Prezența de nădejde și iubitoare a adulților care, în felul lor, sunt de asemenea deosebiți, este singura reasigurare pe care o poate avea un copil, iar Shevek nu beneficiase de aceasta. Tatăl său fusese, într-adevăr, deosebit de bun și iubitor. Orice era Shevek, orice făcea el, Palat aproba și era loial. Dar Palat nu cunoscuse acest blestem al deosebirii. El era la fel ca ceilalți, ca toți ceilalți pentru care comunitatea era un lucru atât de simplu. Îl iubea pe Shevek, dar nu îi putea arăta ce este libertatea, acea recunoaștere a solitudinii fiecăruia, pe care doar ea o transcende.

Așadar, Shevek era obișnuit cu o izolare interioară, amortizată de toate contactele întâmplătoare ale zilei și de interferențele vieții comunale precum și de tovărășia câtorva prieteni. Aici, la Abbenay, nu avea nici un prieten și, pentru că nu era aruncat în mediul dormitorului comun, nu-și făcu nici unul. La douăzeci de ani era prea conștient de particularitățile minții și caracterului său pentru a fi deschis; era închis în el și rezervat, iar colegii săi, simțind că rezerva sa este reală, nu încercau prea frecvent să se apropie de el.

În curând ajunse să-i fie dragă intimitatea camerei sale. Își savura independența totală. Ieșea din cameră numai pentru micul dejun și cina la cantină și făcea o scurtă plimbare zilnică pe străzile orașului pentru a-și pune în mișcare mușchii care întotdeauna fuseseră obișnuiți cu exercițiul. După care se întorcea în camera 46, la gramatica iotică. O dată la fiecare decadă sau două era chemat pentru „a zecea zi" de activitate comunitară în ro-

tație, dar oamenii cu care lucra erau străini, nu cunoștințe apropiate, așa cum ar fi fost într-o comunitate restrânsă, așa că aceste zile de muncă manuală nu au produs nici o întrerupere psihologică în izolarea sa ori în progresul său în studiul limbii iotice.

Gramatica fiind complexă, ilogică și structurată îi făcea plăcere. Învățarea limbii mergea rapid, odată ce stăpânea vocabularul de bază, deoarece cunoștea ce citește, cunoștea domeniul și termenii și ori de câte ori se bloca, propria intuiție ori vreo ecuație matematică îi arătau unde ajunsese. Nu întotdeauna erau locuri unde mai fusese vreodată. *Introducerea în Fizica Temporală* a lui To nu era un manual pentru începători. Iar atunci când s-a apropiat de mijlocul cărții, Shevek nu mai citea iotică, citea fizică, înțelegând prea bine de ce Sabul îl pusese să-i citească pe fizicienii urrasieni înainte de orice altceva. Erau cu mult avansați față de orice se realizase pe Anarres în ultimii douăzeci-treizeci de ani. Cele mai sclipitoare idei conținute în propriile lucrări ale lui Sabul cu privire la Secvență erau, de fapt, traduceri din iotică, nedeclarate.

Parcurse și celelalte cărți pe care Sabul i le tot trimitea, lucrările majore ale fizicii contemporane urrasiene. Viața lui deveni și mai solitară. Nu activa în sindicatul studenților și nu asista la întrunirile altor sindicate ori federații cu excepția letargicei Federații de fizică. Întrunirile unor astfel de grupuri, vehicule atât ale acțiunii sociale cât și ale sociabilității, erau cadrul vieții în oricare comunitate mică, dar aici, în oraș, păreau mult mai puțin importante. Nu le erai necesar; întotdeauna se găseau alții care să conducă lucrurile și o făceau destul de bine. Cu excepția sarcinilor din a zecea zi și obișnuitele servicii de pază la domiciliul său și la laboratoare, timpul îi aparținea în întregime lui Shevek. Adesea omitea exercițiul fizic și uneori chiar și mesele. Totuși, nu renunța la singurul curs pe care îl urma, conferințele prezentate de Gvarab cu privire la Secvență și Ciclu.

Gvarab era destul de înaintată în vârstă, așa că adesea devia și îndruga vrute și nevrute. Prezența la cursurile ei era redusă și oscilantă. În curând îl alese pe băiatul slab, cu urechile mari, drept singurul ei ascultător constant. Începu să conferențieze pentru el. Ochii luminoși, atenți, inteligenți îi întâlniră pe ai ei, îi conferiră stabilitate, o trezire, își recăpătă strălucirea, redobândi viziunea pierdută. Se avânta spre culmi nebănuite iar ceilalți studenți din sală o priveau încurcați și uimiți, chiar înspăimân-

tați, dacă mai aveau puterea de a se simți înspăimântați. Gvarab vedea un univers mult mai mare decât puteau vedea majoritatea oamenilor, și asta îi făcea să clipească. Băiatul cu ochii luminoși o privea fix; în ochi îi citea bucuria. Ceea ce oferea ea, ceea ce oferise timp de o viață, ceea ce nimeni până atunci nu mai împărtășise cu ea, el accepta, se împărtășea. El era fratele ei, peste prăpastia celor cincizeci de ani, mântuirea ei.

Atunci când se întâlneau din întâmplare în cabinetele de fizică ori la cantină, treceau direct la discutarea unor probleme de fizică, dar alteori energia lui Gvarab era insuficientă pentru așa ceva, iar atunci găseau puține de spus, deoarece bătrâna era la fel de timidă ca și tânărul bărbat. „Nu mănânci destul" îi spunea ea, iar el zâmbea și urechile i se înroșeau. Nici unul nu știa ce să mai spună.

După ce petrecuse o jumătate de an la Institut, Shevek îi dădu lui Sabul o lucrare de trei pagini intitulată „O critică a Ipotezei lui Atro cu privire la Secvența Infinită". Sabul i-o returnă după o decadă, mârâind:

– Tradu-o în iotică.

– De la început am scris-o mai mult în iotică, spuse Shevek, deoarece foloseam terminologia lui Atro. Voi copia originalul. De ce?

– De ce? Pentru ca nenorocitul acela profitarian pe nume Atro să o poată citi. E o navă pe cinci în decada următoare.

– O navă?

– O navă de transport de pe Urras.

În felul acesta Shevek descoperi că nu numai petrol și mercur circula între cele două lumi despărțite, nu numai cărți de felul celor pe care le citise, dar și scrisori. Scrisori! Scrisori către proprietarieni, către supuși ai unor guverne bazate pe inechitatea puterii, pentru indivizi care erau, inevitabil, exploatați de alții, fiind la rândul lor exploatatorii altora deoarece consimțiseră să fie elemente din Mașina-Stat. Oare oamenii aceștia chiar schimbau idei cu oamenii liberi într-o manieră non-agresivă, voluntară? Pot ei oare admite cu adevărat egalitatea, participând la solidaritatea intelectuală, sau doar încercau să domine, să-și exercite puterea, să posede? Ideea de a coresponda de-adevăratelea cu un proprietarian îl alarma, dar ar fi fost interesant să afle...

Atâtea descoperiri de acest fel se îngrămădiseră asupra lui în această primă jumătate de an petrecută la Abbenay încât ajunsese la concluzia că fusese – ori poate că încă mai era – puțin naiv, o concluzie nu tocmai ușor de acceptat pentru un tânăr inteligent.

Prima și cea mai puțin acceptabilă dintre aceste descoperiri era că se așteptau de la el să învețe iotica, dar să păstreze cunoștințele pentru sine – o situație atât de nouă și atât de tulburătoare pe plan moral încât încă nu o asimilase în totalitate. Evident, nu putea spune că rănește pe cineva pentru motivul că nu își împărtășește cunoștințele. Pe de altă parte, ce rău posibil le poate cauza informația că el știe iotică, și că ei ar putea-o învăța la fel de bine? Cu siguranță, libertatea se află mai ales în sinceritate decât în tăinuire și întotdeauna merită să risti pentru libertate. În orice caz, nu înțelegea în ce constă riscul. La un moment dat îi trecuse prin minte că Sabul vrea să mențină fizica urrasiană *particulară*, să o posede, ca pe o proprietate personală, o sursă de putere asupra colegilor săi de pe Anarres. Dar această idee era atât de opusă modului de gândire al lui Shevek, încât întâmpină mari dificultăți pentru a i se contura în minte, iar când într-adevăr i se clarifică, o elimină imediat, cu dispreț, ca pe un gând de-a dreptul dezgustător.

Mai era, apoi, camera personală, un alt ghimpe moral. Copil fiind, dacă dormeai singur într-o cameră însemna că i-ai deranjat în așa hal pe ceilalți încât nu te-au mai putut suporta, că ai individualizat. Solitudinea era egală cu dizgrația. În termeni adulți, principalul termen de referință pentru camerele cu un singur pat era sexual. Fiecare domiciliu avea un număr de astfel de camere, iar un cuplu care dorea să se împerecheze folosea una dintre aceste camere gratuite pentru o noapte, sau o decadă, oricât de mult doreau. Un cuplu care se hotăra la parteneriat, lua o cameră dublă. Într-un oraș mic, unde nu erau disponibile camere duble. Le construiau adesea la capătul domiciliilor și astfel, cameră cu cameră, erau create construcții lungi, răzlețite, denumite „autotrenurile partenerilor." În afară de împerecherea sexuală, nu exista nici un motiv pentru care să nu dormi într-un dormitor. Puteai alege unul mare, sau mic, iar dacă nu-ți plăceau colegii de cameră te puteai muta în altul. Fiecare dispunea de atelierul, laboratorul, studioul, magazia sau biroul de care avea nevoie pentru muncă. La băile publice fiecare putea fi

oricât de public poftea, intimitatea sexuală era asigurată gratuit și chiar recomandată din punct de vedere social, iar dincolo de acestea izolarea era considerată nefuncțională. Însemna exces, irosire. Economia de pe Anarres nu putea sprijini construirea, întreținerea, încălzirea, iluminarea caselor și apartamentelor particulare. Un individ a cărui fire era evident nesociabilă trebuia să plece din societate și să își poarte singur de grijă. Era complet liber să o facă. Își putea construi o casă oriunde îi făcea plăcere, deși, dacă aceasta strica un peisaj frumos ori o bucată de teren fertil se putea aștepta la serioase presiuni din partea vecinilor să se mute în altă parte. La marginile comunităților anarresiene mai vechi se întâlneau destul de mulți solitari și pustnici care pretindeau că ei nu fac parte dintr-o specie socială anume. Dar pentru aceia care acceptau privilegiul și obligația solidarității umane, intimitatea era o valoare numai dacă se dovedea funcțională.

Așadar, prima reacție a lui Shevek de a fi fost instalat într-o cameră particulară a fost jumătate de dezaprobare și jumătate de jenă. De ce îl înghesuiseră aici? Curând avea să afle motivul. Era locul potrivit pentru munca lui. Dacă îi veneau idei la miezul nopții, putea aprinde lumina ca să le noteze; dacă îi veneau în zori, nu erau tulburate de conversația și mișcarea a patru-cinci colegi de cameră care se sculau; iar dacă nu-i veneau deloc și trebuia să petreacă zile în șir așezat la masă, cu ochii ațintiți pe fereastră, nu se afla nimeni în spatele lui care să se mire de ce lâncezește. De fapt, intimitatea este la fel de necesară și pentru fizică și pentru sex. Dar chiar este necesară?

La cină, în cantina institutului, se servea întotdeauna și un desert. Lui Shevek îi plăcea foarte mult și când mai rămâneau surplusuri, le lua. Iar conștiința lui, conștiința aceea organic-socială, a făcut indigestie. Oare nu toată lumea, în toate cantinele, de la Abbenay la Uttermost, primea la fel, în părți egale? Întotdeauna i se spusese acest lucru și niciodată nu văzuse altceva. Desigur, existau variații locale, specialități regionale, lipsuri, încropeli, ca în cazul Project Camps, bucătari buni, bucătari mai proști, de fapt, o infinită varietate în interiorul unui cadru imuabil. Dar nici un bucătar nu era atât de talentat încât să pregătească un desert fără elementele necesare. Majoritatea cantinelor serveau desertul o dată sau de două ori pe decadă. Aici, era ser-

vit seară de seară. De ce? Erau membrii Institutului Central de Științe mai buni decât alți oameni?

Shevek nu-și punea asemenea întrebări în legătură cu nimeni altcineva. Conștiința socială, opinia altora era forța morală cea mai puternică, aceea care motiva comportamentul majorității anarresienilor, dar în cazul său aceasta era ceva mai puțin puternică decât la cei mai mulți dintre ei. Atât de multe din problemele sale făceau parte dintr-o categorie pe care alți oameni nu o puteau înțelege încât se obișnuise să și le rezolve singur, în tăcere. Așa procedă și cu aceste probleme care, în unele privințe, erau mult mai dificile pentru el decât acelea ale fizicii temporale. Nu ceru părerea nimănui. Încetă să mai ia desertul de la cantină.

Cu toate acestea, nu se mută într-un dormitor comun. Puse în balanță disconfortul moral și avantajul practic, constatând că acesta din urmă atârnă mai greu. Lucra mult mai bine în camera particulară. Treaba merita efortul, iar el o făcea bine. Era central funcțională pentru societatea sa. Responsabilitatea justifica privilegiul.

Așa că a continuat să lucreze.

Pierdu din greutate; mergea ușor pe pământ. Lipsa efortului fizic, lipsa varietății ocupaționale, lipsa contactelor sociale și sexuale, nici una dintre acestea nu îi păreau a fi carențe ci libertăți. El era omul liber: putea face tot ce vroia să facă, atunci când dorea și câtă vreme poftea. Și chiar așa făcea. Muncea jucându-se.

Întocmea notele pentru o serie de ipoteze care aveau să conducă la o teorie coerentă a Simultaneității. Dar aceasta începu să-i pară o țintă minoră. Exista una mult mai importantă, o teorie unificată a Timpului, așteptând să fie formulată, numai să poată ajunge la ea. Avea senzația că se află într-o cameră încuiată în mijlocul unui imens teren deschis. Îl înconjura, doar dacă ar găsi calea de ieșire, drumul cel drept. Intuiția deveni o obsesie. Toamna și iarna se dezobișnui tot mai mult să mai doarmă. Două ceasuri pe noapte și încă două, uneori, în timpul zilei, îi erau suficiente, iar aceste ațipeli nu erau de genul somnului profund pe care întotdeauna îl avusese mai înainte, ci un fel de veghe pe alt plan, cu atâtea vise. Visa intens, iar visele făceau parte din munca sa. Vedea timpul întorcându-se împotriva propriului curs, un râu curgând în sus, către izvor. În mâna sa

dreaptă și în stânga ținea contemporaneitatea a două momente; când le dădea în lături, vedea, zâmbind, cum momentele se separă, despărțindu-se ca baloanele de săpun. Se ridică și puse pe hârtie, fără a se trezi cu adevărat, formula matematică, aceea care îl ocolise zile întregi. Văzu spațiul strângându-se asupra lui ca pereții unei sfere prăbușindu-se în interior, mai aproape, tot mai aproape, către un vid central, închizându-se, apropiindu-se, iar el se trezi cu un strigăt de ajutor oprit în gâtlej, luptându-se în tăcere să scape de conștiința propriului vid exterior.

Într-o după-amiază rece, către sfârșitul iernii, venind de la bibliotecă spre casă, trecu pe la catedra de fizică pentru a vedea dacă nu se află ceva corespondență pentru el în cutie. Nu avea nici un motiv să se aștepte la o scrisoare, deoarece nu scrisese nici una prietenilor săi de la Regionala nord-vestică, dar în ultimele zile nu se simțise prea bine; își infirmase câteva dintre cele mai frumoase ipoteze ale sale și se trezise singur, după o jumătate de an de muncă asiduă, exact în punctul de unde pornise. Modelul fazic era pur și simplu mult prea vag pentru a fi util. Îl durea în gât. Spera să fie o scrisoare de la vreun cunoscut, sau cel puțin să întâlnească pe cineva în laboratorul de fizică pentru a mai schimba o vorbă. Dar, cu excepția lui Sabul, nu se mai afla nimeni acolo.

– Privește aici, Shevek.

Se uită la cartea pe care bătrânul o ținea în mână: o carte subțire, îmbrăcată în verde, cu Cercul Vieții pe copertă. O luă și privi la pagina de titlu: „O critică a Ipotezei Secvenței Infinite a lui Atro". Era propriul său eseu, confirmarea și replica lui Atro și scrisoarea de răspuns a acestuia. Totul fusese tradus, ori retradus în pravică și tipărit la imprimeriile CDP din Abbenay. Apăreau numele a doi autori: Sabul, Shevek.

Sabul întinse gâtul peste exemplarul pe care îl ținea Shevek și îl privi cu nesaț. Mormăitul său se auzi gutural și chicotit.

– L-am terminat pe Atro. Definitiv, afurisitul de profitor! Acum să mai încerce să vorbească despre „imprecizie puerilă"!

Timp de zece ani Sabul nutrise resentimente față de *Revista de fizică* a Universității Ieu Eun, care se referise la lucrările sale teoretice drept „mutilate de provincialismul și imprecizia puerilă cu care dogma odoniană infectează fiecare domeniu al gândirii".

– Vor vedea ei care este acum provincialul! adăugă el, zâmbind.

În aproape un an de când se cunoșteau, Shevek nu își amintea să-l fi văzut zâmbind.

Shevek se așeză la celălalt capăt al încăperii, doborând un maldăr de hârtii de pe o bancă pentru a-și face loc. Desigur, catedra de fizică era un spațiu comun, dar Sabul ținea această a doua cameră, din dos, plină de materialele pe care le folosea, așa că niciodată nu părea să mai rămână loc și pentru altcineva. Shevek privi cartea pe care o ținea în mână, apoi se uită pe fereastră. Se simțea și chiar arăta destul de bolnav. Deasemenea, arăta destul de încordat, dar cu Sabul nu se simțise niciodată timid sau jenat, așa cum adesea i se întâmpla cu oamenii pe care dorea să-i cunoască.

– N-am știut că o traduci, spuse el.

– Am tradus-o, am editat-o. Am șlefuit câteva din punctele mai nefinisate, am completat cu elementele de tranziție pe care tu le-ai lăsat pe dinafară și așa mai departe. Muncă de câteva decade. Ar trebui să fii mândru de asta; în mare măsură ideile tale formează esența cărții finalizate.

Cartea consta integral din ideile lui Shevek și ale lui Atro.

– Da, răspunse Shevek, privindu-și mâinile și continuă. Aș vrea să public lucrarea despre Reversibilitate pe care am scris-o în acest trimestru. Ar trebui să ajungă la Atro. L-ar interesa. Încă îl mai preocupă motivațiile.

– Să o publici? Unde?

– Am vrut să spun, în iotică..., pe Urras. Să i-o trimit lui Atro, ca pe cealaltă, iar el o va publica într-una din revistele de acolo.

– Nu le poți trimite spre publicare o lucrare care nu a fost tipărită aici.

– Dar este exact ce am făcut cu aceasta. Tot ce este aici, cu excepția răspunsului combativ, a apărut în *Ieu Eun Review* înainte de a apărea aici.

– Nu am putut preîntâmpina această situație. Dar de ce îți închipui că m-am grăbit să trimit lucrarea spre publicare? Doar nu crezi că toți cei de la CPD sunt de acord cu maniera noastră de a negocia idei cu Urras în felul acesta. Departamentul de apărare insistă ca fiecare cuvânt care pleacă de aici pe navele acelea de marfă să fie aprobat de un expert CPD. Mai mult decât atât,

nu crezi că toți fizicienii din provincie care nu au acces la canalul acesta de comunicație cu Urras se împotrivesc utilizării sale de către noi? Crezi că nu sunt invidioși? Există oameni care stau în așteptare, care abia așteaptă ca noi să facem un pas greșit. Dacă suntem vreodată descoperiți, vom pierde această fereastră poștală de pe transportoarele urrasiene. Acum pricepi?

– În primul rând, cum a obținut Institutul această fereastră poștală?

– Atunci când a fost ales Pegvur în CPD, cu zece ani în urmă. De atunci, am păsit al naibii de atent pentru a o păstra, răspunse Sabul.

Pegvur fusese un fizician de o valoare modestă. Shevek dădu din cap.

– În orice caz, Atro nu vrea să citească articolele tale. Am verificat lucrarea aceea și ți-am înapoiat-o cu câteva decade în urmă. Când vei înceta să-ți irosești vremea cu teoriile acestea reacționare de care se agață Gvarab? Nu-ți dai seama că și-a pierdut întreaga viață cu ele? Dacă le susții, o să te faci de râs, ceea ce, desigur, este dreptul tău inalienabil. Dar în nici un caz n-o să mă faci de râs *pe mine*!

– Dar dacă prezint lucrarea spre publicare aici, în pravică?

– Pierdere de timp.

Shevek recepționă mesajul cu o ușoară înclinare a capului. Se ridică, deșirat și ascuțit și rămase nemișcat un moment, departe cu gândurile sale. Lumina iernii făcea notă discordantă cu părul său, pe care acum îl purta strâns la spate într-o coadă, și cu fața sa neclintită. Se apropie de birou și ridică un exemplar din micul stoc de cărți noi.

– Aș vrea să-i trimit una din astea lui Mitis, spuse.

– Ia câte poftești. Ascultă! Dacă tu crezi că știi ce faci, mai bine decât mine, atunci trimite lucrarea Presei. Nu ai nevoie de permisiune! Știi bine că nu există nici un fel de ierarhie. Nu te pot împiedica. Tot ce pot face este să-ți ofer sfatul meu.

– Tu ești consultantul Sindicatului Presei pentru manuscrisele de fizică, spuse Shevek. Am crezut că voi câștiga timp pentru toată lumea întrebându-te.

Blândețea lui era fără compromisuri. Deoarece nu dorea să concureze pentru dominație, era de neîmblânzit.

– Să câștigi timp? Ce vrei să spui? întrebă Sabul.

Dar Sabul era și el odonian. Se crispă de parcă ar fi fost chinuit fizic de propria-i ipocrizie, se îndepărtă de Shevek, se întoarse din nou la el și continuă plin de invidie, cu vocea îngroșată de mânie.

– Dă-i drumul! Publică nenorocitul acela de articol! Mă voi declara incompetent să-mi exprim părerea despre el. Le voi spune s-o consulte pe Gvarab. Ea e experta în Simultaneitate, nu eu. Infatuată senilă și mistică! Universul ca o imensă coardă de harfă, oscilând în interiorul și în afara existenței! Apropo, ce note cântă? Nu cumva pasaje din Armoniile Numerice? Adevărul este că eu sunt incompetent – cu alte cuvinte, mă opun – să recomand CPD-ului sau Presei excremente intelectuale!

– Lucrarea pe care am făcut-o pentru tine, răspunse Shevek, este o parte a cercetărilor mele urmând ideile lui Gvarab cu privire la Simultaneitate. Dacă o vrei pe una, trebuie să o accepți și pe cealaltă. Grânele cresc mai bine pe bălegar, cum spunem noi în nord-vest.

Rămase o vreme în picioare și pentru că nu obținu nici un răspuns verbal de la Sabul, spuse la revedere și plecă.

Știa că ușor, fără violență aparentă, câștigase o luptă. Dar violența fusese comisă.

Așa cum prezisese Mitis, era „omul lui Sabul". De ani de zile acesta încetase a mai fi un fizician activ; marea lui reputație se baza pe exproprierea altor inteligențe. Shevek trebuia să gândească iar Sabul să primească onorurile.

Evident, era o situație intolerabilă din punct de vedere etic și pe care Shevek se cuvenea să o denunțe, evitând-o. Numai că n-o va face. Avea nevoie de Sabul. Dorea să publice lucrările și să le trimită acelora care le puteau înțelege, fizicienilor urrasieni. Avea nevoie de ideile lor, de criticile lor, de colaborarea lor.

Așa că se târguiseră, el și Sabul, se târguiseră ca niște profitori. Nu fusese o bătălie, ci o negociere. Tu îmi dai asta, iar eu îți dau pe cealaltă. Refuză-mă și te refuz și eu. Vândut? Vândut! Cariera lui Shevek, la fel ca existența societății din care făcea parte, depindea de menținerea unui contract neadmis pe bază de profit. Nu o relație de ajutor reciproc și solidaritate, ci o relație de exploatare, mecanică, nu organică. Oare funcția adevărată poate rezulta din disfuncția de bază?

Dar tot ce vreau eu este să-mi fac treaba, pleda Shevek în gând, în timp ce traversa aleea spre piața unde se afla domiciliul său, în după-amiaza aceea cenușie, printre rafale de vânt. Este datoria, bucuria mea, scopul întregii mele vieți. Omul cu care sunt nevoit să lucrez este competitiv, un căutător de putere, un profitor, dar asta nu se poate schimba; dacă vreau să lucrez, trebuie să lucrez cu el.

Se gândi la Mitis și la avertismentul ei. Se gândi la Institutul din nord-vest și la petrecerea din ajunul plecării sale. I se părea tare mult de atunci, totul copilăresc de pașnic și de sigur. Ar fi putut plânge de nostalgie. La intrarea Institutului de Științele Vieții o fată îl privi în trecere și i se păru că seamănă cu fata aceea – cum o cheamă? – cea cu părul scurt, care mâncase atâtea gogoși în seara cu petrecerea. Se opri și se întoarse, dar fata dispăruse după colț. Oricum, aceasta avea părul lung. S-au dus, toate s-au dus. Ieși de la adăpostul intrării în bătaia vântului. Cădea o ploaie fină, împrăștiată de vânt. Atunci când se întâmpla să plouă, ploaia era împrăștiată. Era o lume uscată. Uscată, palidă, dușmănoasă. „Dușmănoasă!" exclamă Shevek cu glas tare, în iotică. Niciodată nu auzise limba vorbită. Suna foarte ciudat. Stropii de ploaie îi înțepau fața ca și cum ar fi aruncat cineva cu pietriș. Durerii din gât i se alăturase o cumplită durere de cap de care tocmai deveni conștient. Ajunse la camera 46 și se întinse pe platforma-pat care de data aceasta i se păru mult mai jos decât de obicei. Tremura și nu se putea opri. Își trase pe el pătura portocalie și se ghemui, încercând să doarmă, dar nu se putea opri din tremurat deoarece era în bătaia unui constant bombardament atomic, din toate părțile, a cărui intensitate creștea odată cu creșterea temperaturii.

Nu fusese niciodată bolnav și niciodată nu cunoscuse o stare de disconfort fizic mai rea decât oboseala. Neavând nici o idee cum se manifestă temperatura ridicată, avu impresia, în intervalele de luciditate ale nopții nesfârșite, că e pe cale să înnebunească. În zori, teama de nebunie îl făcu să caute ajutor. Îi era prea teamă de sine însuși pentru a cere ajutor vecinilor de pe coridor; se auzise delirând în timpul nopții. Se târî până la clinica locală, la opt blocuri distanță. Străzile reci, strălucind în lumina soarelui, învârtindu-se cu solemnitate în jurul său. La clinică îi diagnosticară nebunia drept o ușoară pneumonie și îi spuseră să stea la pat în Salonul Doi. Shevek protestă. Asistenta

îl acuză de comportament egoist, explicându-i că dacă merge acasă, un medic va trebui să se ostenească și să-l viziteze acolo, pentru a-i asigura îngrijire particulară. Se culcă în Salonul Doi. Toți ceilalți pacienți din salon erau vârstnici. Își făcu apariția o asistentă care îi oferi un pahar cu apă și o pilulă.

– Ce e asta? întrebă el bănuitor și clănțănind din dinți.

– Antipiretic.

– Aia ce mai e?

– Coboară febra.

– N-am nevoie.

– Bine, spuse asistenta ridicând din umeri și ieși din salon.

Majoritatea anarresienilor tineri considerau că este rușinos să fii bolnav, rezultat al profilaxiei foarte reușite din societatea lor, poate și din pricina unei confuzii apărute în urma folosirii analoge a termenilor „sănătos" și „bolnav". Simțeau că boala este o crimă, fie ea și involuntară. Să te supui impulsului criminal, să îl stimulezi prin administrarea de analgezice, e imoral. Se arătau prudenți când era vorba de pastile și injecții. Dar când intervenea vârsta mijlocie și bătrânețea, cei mai mulți își schimbau părerea. Durerea era mai mare decât rușinea. Asistenta le administra celor doi bătrâni din Salonul Doi medicamentele, iar aceștia glumeau cu ea. Shevek urmărea scena cu o morocănoasă lipsă de înțelegere.

Mai târziu, apăru un doctor cu o seringă.

– Nu vreau, spuse Shevek.

– Încetează cu egoismele. Întoarce-te! spuse doctorul, iar Shevek se supuse.

Mai târziu apăru o femeie care îi oferi o cană cu apă, dar Shevek tremura atât de violent încât vărsă toată apa, udând pătura.

– Lasă-mă în pace, spuse el. Cine ești?

Femeia îi spuse, dar el nu înțelese și îi spuse să plece, că se simte foarte bine. Apoi îi explică motivul pentru care ipoteza ciclică, deși neproductivă în sine, este esențială, piatră de temelie pentru propria sa abordare a unei posibile teorii a Simultaneității. Shevek vorbea parțial în propria sa limbă și parțial în iotică, scriind formule și ecuații cu cretă pe o tăbliță, pentru ca ea și restul grupului să înțeleagă, convins că nu vor pricepe treaba cu piatra de temelie. Femeia îi atinse obrajii și îi legă părul la spate. Avea mâinile răcoroase. Niciodată în viață Shevek nu

simțise ceva mai plăcut decât atingerea mâinilor ei. Vru să-i strângă mâna. Nu mai era acolo. Plecase.

Mult după aceea, era treaz. Respira normal. Se simțea perfect. Totul era așa cum trebuie. Nu simțea dorința să se miște. A se mișca înseamnă a deranja momentul stabil, perfect, echilibrul lumii. Lumina iernii pe tavan era de o frumusețe greu de exprimat. Rămase întins pe pat, privind-o. Bătrânii din salon râdeau, cu râsul lor bătrân, răgușit, ca un cotcodăcit, un sunet minunat. Femeia veni din nou și se așeză pe patul lui. Shevek privi spre ea și îi zâmbi.

– Cum te simți?

– Nou-născut. Tu cine ești?

– Mama.

– Renaștere. Doar că ar trebui să primesc un trup nou, nu tot pe cel dinainte.

– Despre ce tot vorbești?

– Despre Urras. Renașterea este un element al religiei lor.

– Încă mai delirezi, spuse ea, atingându-i fruntea. Nu mai ai febră.

Glasul ei rostind aceste cuvinte atinse ceva foarte profund din ființa lui Shevek, un loc întunecos, închis cu ziduri, unde acel ceva reverbera în întuneric. O privi pe femeie și exclamă, cuprins de spaimă:

– Ești Rulag!

– Eu ți-am spus cine sunt. Chiar de mai multe ori.

Femeia păstra pe chip o expresie de dezinteres, chiar umor. Nu se mai punea problema ca Shevek să mai susțină ceva, era prea slăbit pentru a face vreo mișcare, dar se trase înapoi cuprins de o spaimă nedisimulată, de parcă nu ar fi fost mama lui ci propria sa moarte. Ea nu dădu nici un semn că ar fi observat această mișcare ușoară.

Era o femeie frumoasă, brunetă, cu trăsături delicate și bine proporționate, fără să-și arate vârsta, deși trebuie să fi trecut de patruzeci. Totul la ea era armonios și controlat. Avea o voce joasă, cu un timbru plăcut.

– N-am știut că ești aici, în Abbenay, nici unde ești, nici măcar dacă mai exiști. Eram la depozitul Presei uitându-mă prin unele publicații noi, selectând lucrări pentru biblioteca de Engineering și am zărit o carte de Sabul și Shevek. Pe Sabul îl cunoșteam, desigur. Dar cine e Shevek? De ce îmi sună atât de

familiar? Nu mi-a venit ideea decât după un minut și mai bine. Ciudat, nu? Dar nu părea rezonabil. Shevek pe care îl cunoșteam eu ar avea doar douăzeci de ani, nu putea fi coautor la tratate de metacosmologie cu Sabul. Dar oricare alt Shevek ar trebui să fie chiar mai mic de douăzeci!... Așa că am venit să mă conving. Un băiat de la domiciliu mi-a spus că te afli aici... Aceasta este o clinică surprinzător de slab asigurată cu personal. Nu înțeleg de ce sindicaliștii nu solicită mai multe repartiții de la Federația Medicală, sau altfel să reducă numărul de internări. Unii dintre medicii și asistentele de aici lucrează opt ore pe zi! Bineînțeles, există oameni în domeniul medical care chiar doresc acest lucru: impulsul de autosacrificiu. Din nefericire, acesta nu conduce la eficiență maximă... E ciudat că te-am găsit. Nu te-aș fi cunoscut niciodată... Tu și cu Palat mai ținești legătura? Ce mai face?

– E mort.

– Ah!

În vocea lui Rulag nu se citea nici o pretenție de șoc sau durere, doar un fel de obișnuință tristă, o notă posomorâtă. Shevek se simți mișcat de asta, îi îngăduia să o vadă, pentru moment, ca pe o ființă umană.

– De cât timp a murit?

– De opt ani.

– Nu putea avea mai mult de treizeci și cinci de ani.

– A fost un cutremur la Wide Plains. Locuiam acolo de aproape cinci ani, el era inginerul constructor al comunității. Cutremurul a deteriorat centrul de învățare. El era împreună cu alții, încercând să scoată afară câțiva dintre copiii prinși înăuntru. S-a produs al doilea cutremur și toată chestia s-a prăbușit. Au fost ucise treizeci și două de persoane.

– Erai acolo?

– Plecasem pentru a începe pregătirea la Institutul regional cu vreo zece zile înainte de cutremur.

Ea rămase pe gânduri, cu chipul neted și liniștit.

– Bietul Palat! Într-un fel, i se potrivește – să îi murit împreună cu alții, o statistică, unul din treizeci și doi...

– Valorile statistice ar fi fost mult mai ridicate dacă el n-ar fi intrat în clădire, spuse Shevek.

Abia atunci femeia îl privi. Privirea ei nu dezvăluia ce emoții trăiește ori nu. Cuvintele ei puteau fi spontane sau deliberate, Shevek nu-și dădea seama.

– Țineai mult la Palat.

Shevek nu răspunse.

– Nu semeni cu el. De fapt, semeni cu mine, exceptând culoarea. Îmi închipuiam că vei semăna cu Palat. Așa am presupus. E straniu cum imaginația face asemenea presupuneri. Așadar, locuia împreună cu tine?

Shevek dădu din cap.

– A avut noroc, spuse ea fără să suspine, deși în voce i se ghicea un suspin înăbușit.

– Și eu.

– Da, aș fi putut păstra legătura cu tine, continuă ea după o pauză, zâmbind abia imperceptibil. Mă acuzi că n-am făcut-o?

– Să te acuz? Nici nu te-am cunoscut.

– Ba da. Palat și cu mine te-am păstrat cu noi, la domiciliu, după ce ai fost înțărcat. Amândoi am vrut-o. Primii ani sunt aceia în care contactul individual este esențial; psihologii au dovedit-o fără tăgadă. Socializarea deplină nu se poate dezvolta decât dintr-un început afectiv... Doream să continuăm parteneriatul. Am încercat să aranjez să-l repartizeze pe Palat aici, la Abbenay. Dar niciodată nu s-a ivit vreun loc în linia lui de activitate și nu putea veni fără repartiție. Avea o notă de încăpățânare... La început, îmi mai scria, din când în când, să-mi spună ce mai faci, după care a încetat să-mi mai scrie.

– N-are importanță, spuse tânărul.

Fața sa, slăbită de boală, era acoperită de picături fine de sudoare care dădeau obrajilor și frunții sale un aspect argintiu, uleios. Urmară câteva clipe de tăcere, apoi Rulag reluă discuția cu vocea ei controlată, plăcută.

– Ba da, avea și încă mai are importanță. Dar Palat a fost acela care a rămas cu tine și te-a îndrumat în timpul anilor de integrare. El era îndatoritor, părintesc, așa cum eu n-am fost niciodată. În cazul meu, pe primul loc vine munca. Cu toate acestea, Shevek, mă bucur că ești aici, acum. Poate că îți voi fi de vreun folos de data aceasta. Știu că la prima vedere Abbenay este un loc neplăcut. Te simți pierdut, izolat, lipsit de solidaritatea simplă pe care o oferă micile așezări. Cunosc oameni interesanți, pe care aș dori să-i întâlnești. Oameni care probabil

ți-ar fi de folos. Îl cunosc pe Sabul; am idee de ceea ce ți s-ar putea întâmpla în relația cu el și cu întregul Institut. Aici sunt jucate jocuri ale dominației. Îți trebuie o oarecare experiență pentru a ști cum pot fi dejucate. În orice caz, mă bucur că ești aici. Îmi face o plăcere pe care niciodată nu am căutat-o... un fel de bucurie... Ți-am citit cartea. Este a ta, nu? Altfel de ce ar publica Sabul în colaborare cu un student de douăzeci de ani? Subiectul mă depășește. Eu nu sunt decât un simplu inginer. Sunt mândră de tine, trebuie s-o mărturisesc. Ciudat, nu? Lipsit de rațiune. Chiar proprietarist. Ca și cum tu ai fi ceva care îmi aparține! Dar pe măsură ce omul îmbătrânește, are nevoie de anumite asigurări care nu sunt întotdeauna în totalitate rezonabile. Asta pentru a mai putea continua.

Shevek îi înțelegea singurătatea, îi simțea durerea și asta nu-i făcea plăcere. Se simțea amenințat. Era amenințată loialitatea tatălui său, dragostea aceea curată, constantă în care viața sa prinsese rădăcini. Ce drept avea ea, care îl părăsise pe Palat la nevoie, să vină, atunci când avea ea nevoie, la fiul lui Palat? El nu avea nimic, absolut nimic, să-i ofere, ei sau altcuiva.

– Ar fi fost mai bine, spuse el, dacă ai fi continuat să te gândești și la mine ca la o valoare statistică.

– Ah, rosti ea răspunsul blând, obișnuit, dezolat, îndreptându-și privirea în altă parte.

Bătrânii de la celălalt capăt al salonului o admirau, dându-și ghionturi unul altuia.

– Am impresia, continuă ea, că am încercat să ridic o pretenție asupra ta, dar m-am gândit în termenii în care tu ai încerca să formulezi vreo pretenție asupra mea. Daca ai vrea.

El nu spuse nimic.

– Bineînțeles, nu suntem decât biologic mamă și fiu, adăugă ea, redobândindu-și zâmbetul abia schițat. Tu nu-ți aduci aminte de mine, iar copilul pe care mi-l amintesc eu nu este bărbatul acesta de douăzeci de ani. Toate astea țin de trecut, sunt irelevante. Dar aici și acum, suntem frate și soră. Și asta contează cu adevărat, nu?

– Nu știu.

Rulag rămase tăcută timp de un minut, apoi se ridică.

– Ai nevoie de odihnă. Erai destul de bolnav când am venit prima dată. Doctorii spun că te vei face bine. Nu cred că mă voi mai întoarce.

El nu răspunse.

– La revedere, Shevek, spuse ea, întorcându-i spatele.

Shevek zări, ori poate că nu era decât un coșmar al imaginației sale, chipul ei schimbându-se drastic în timp ce vorbea, spărgându-se, sfărâmându-se. Trebuie să fi fost doar imaginația. Rulag ieși din salon cu mersul ei grațios, măsurat, de femeie bine făcută, iar el o văzu oprindu-se și discutând, cu zâmbetul pe buze, cu asistenta de pe hol.

Dădu frâu liber fricii care pătrunsese odată cu ea, sentimentului de încălcare a promisiunilor, incoerenței timpului. Se simți zdrobit. Începu să plângă, încercând să-și ascundă fața la adăpostul brațelor, negăsind energia necesară pentru a se întoarce. Unul dintre bătrâni, dintre bătrânii aceia bolnavi, se apropie, se așeză pe marginea patului și îl bătu ușor pe umăr.

– E bine, frate. Va fi bine, frățioare, murmură el.

Shevek îl auzi și îi simți atingerea, dar asta nu avu darul să-l liniștească. Nici măcar fratele nu te poate liniști în ceasul cel rău, în întunericul de la baza zidului.

5

Cu un sentiment de ușurare, Shevek puse capăt carierei sale de turist. La Ieu Eun începea un nou semestru. Acum se putea stabili pentru a trăi și munci în Paradis, în loc de a-l privi, pur și simplu, din exterior.

Își luă două seminarii și un curs deschis. Nu i se cerea să predea, dar el întrebase dacă poate s-o facă, iar administratorii îi aranjaseră seminariile. Cursul nu a fost nici ideea lui, nici a lor. A venit o delegație din partea studenților și l-au rugat să-l prezinte. Shevek a consimțit imediat. Așa se organizau cursurile în centrele de învățare anarresiene: la cererea studenților, ori la inițiativa profesorului, ori de către studenți și profesori împreună. Când a constatat că administratorii sunt nemulțumiți, a râs.

– Chiar vă așteptați ca studenții voștri să nu fie anarhiști? a spus el. Cum altfel pot fi tinerii? Când te afli la nivelul de jos, trebuie să organizezi de jos în sus.

Nu avea nici cea mai mică intenție de a se lăsa scos de la curs – mai purtase genul acesta de bătălie și înainte – iar pentru că a transmis hotărârea sa studenților, aceștia au rămas fermi pe poziție. Pentru a evita o publicitate neplăcută, Rectorii Universității au cedat, iar Shevek a început cursul cu o asistență de două mii de studenți în prima zi. La scurtă vreme, prezența a început să scadă. El insista pe fizică, niciodată nu devia în domeniul politic ori personal, iar fizica pe care o preda el era la un nivel destul de avansat. Dar câteva sute de studenți au continuat să vină. Unii veneau din simplă curiozitate, să-l vadă pe omul de pe Lună. Alții se simțeau atrași de personalitatea lui Shevek, de omul și libertinul pe care îl ghiceau din cuvintele sale chiar și atunci când nu îi puteau urmări matematica. În sfârșit, un număr surprinzător de mare dintre aceștia erau capabili să-i urmărească și filozofia și matematica.

Erau splendid pregătiți, studenții aceștia, de o inteligență superioară, ascuțită, receptivă. Când nu lucrau, se odihneau. Nu erau tracasați și deranjați de o mulțime de alte obligații. Niciodată nu adormeau la curs pentru că participaseră la serviciile în rotație cu o zi înainte. Societatea lor îi menținea într-o continuă lipsă de nevoi, tracasări și griji.

Cu toate acestea, ceea ce erau ei liberi să facă era o altă problemă. Shevek avea impresia că libertatea lor față de obligații era într-o proporție directă cu lipsa lor de inițiativă.

Atunci când i s-a explicat sistemul de examinare, Shevek a fost uluit; nu-și putea imagina o piedică mai mare pentru nevoia naturală de a învăța decât acest sistem de îngurgitare de informații și eliminarea lor la ordin. La început a refuzat să dea lucrări, sau note, dar asta i-a deranjat atât de mult pe administratorii Universității încât, neavând intenția de a fi nepoliticos cu gazdele sale, a cedat. Le-a cerut studenților să scrie câte o lucrare despre oricare problemă de fizică îi interesa și le-a spus că le va da tuturor nota cea mai mare pentru ca birocrații să aibă ceva de scris pe formularele și listele lor. Spre surpriza sa, destul de mulți studenți au venit la el pentru a se plânge. Vroiau ca el să stabilească problematica, să formuleze întrebările corespunzătoare; nu vroiau să se gândească ei înșiși la întrebări, doar să scrie răspunsurile pe care le învățaseră. Unii dintre ei s-au opus vehement ca el să dea tuturor aceeași notă. Atunci cum s-ar mai putea deosebi studenții sârguincioși de cei mai delăsători? Ce rost mai avea să muncești asiduu? Dacă nu se fac distincții competitive, poți foarte bine să stai fără să faci nimic.

– Bine, desigur, le-a răspuns Shevek, tulburat. Dacă nu vreți să faceți treaba, nici nu ar trebui s-o faceți.

Au plecat nemulțumiți, dar politicoși. Erau băieți de treabă, cu o comportare brutală, dar manierată. Cunoștințele lui Shevek de istorie urrasiană l-au condus la concluzia că aceștia sunt – deși cuvîntul era rar folosit în aceste zile – aristocrați. În timpurile feudale aristocrația își trimisese fiii la universitate, conferind superioritate instituției. În zilele acestea este exact invers: universitatea conferă superioritate omului. Îi spuneau cu mândrie lui Shevek că la Ieu Eun competiția pentru burse este an de an tot mai strînsă, dovedind democrația esențială a instituției. „Mai puneți un lacăt la ușă și îl numiți democrație!" le răspundea el. Îi plăcea de studenții lui politicoși, inteligenți, dar

nu simțea nici un fel de afecțiune deosebită pentru nici unul dintre ei. Plănuiau cariere ca universitari ori cercetători industriali și ceea ce învățau de la el reprezenta pentru ei doar un mijloc pentru atingerea acelui scop, succesul în carieră. Fie că aveau deja totul, ori negau importanța a orice le-ar fi putut oferi el.

Deci, se descoperi pe sine fără nici un fel de obligații dincolo de pregătirea acelor lecții; restul timpului îi aparținea în întregime. Nu se mai aflase într-o situație similară de când avea vreo douăzeci și ceva de ani, în primii săi ani la Institutul din Abbenay. De atunci încoace, viața sa socială și personală devenise tot mai complicată și mai pretențioasă. Fusese nu numai un fizician, dar și partener, tată, odonian și în cele din urmă reformator social. În aceste situații nu fusese protejat, nici măcar nu se așteptase la vreo protecție în fața oricărei griji, ori responsabilități ivite. Nu fusese scutit de nimic; fusese doar liber să facă orice. Aici, era invers. La fel ca toți studenții și profesorii, nu avea nimic altceva de făcut în afară de munca sa intelectuală, adică nimic. Li se făceau paturile, le erau măturate camerele, activitățile de rutină ale facultății erau asigurate, li se lăsa cale liberă. Fără soții, fără familii. Nici o femeie. Studenții Universității nu aveau voie să se însoare. Profesorii căsătoriți locuiau – în timpul săptămânii de șapte zile, cu cinci ore pe zi – în cămine pentru burlaci, în campus, mergând acasă numai pentru weekend. Nimic nu îi distrăgea de la muncă. Tihnă totală pentru a lucra, toate materialele la dispoziție, stimulare intelectuală, argumentație, conversație ori de câte ori era nevoie, nici un fel de presiuni. Într-adevăr, Paradis! Dar lui i se părea că nu poate să se apuce de treabă.

Îi lipsea ceva – lui, personal, își închipuia, nu locului. El, Shevek, nu era la înălțimea locului; nu era suficient de puternic pentru a primi ceea ce i se oferea cu atâta generozitate. În această oază minunată, se simțea uscat și secătuit ca o plantă din deșert. Viața pe Anarres îl închisese, îi încuiase sufletul; apele vieții țâșneau pretutindeni în jurul lui, iar el încă nu putea bea.

Se forță să lucreze, dar nici în asta nu găsi nici un fel de certitudine. Parcă și-ar fi pierdut flerul pe care, în propria-i părere despre sine, îl considera drept principalul său avantaj față de ceilalți fizicieni: simțul acela care-i spunea unde se află problema cu adevărat importantă, indiciul care îl conducea spre interior, către centru. Aici, părea să nu mai dispună de nici un

simț, de nici o direcție. Lucră în Laboratoarele pentru Cercetarea Luminii, citi foarte mult și în vara și toamna care au urmat scrise trei lucrări – după standardele normale, o jumătate de an productivă. Dar își dădea seama că, de fapt, nu făcuse nimic real.

Într-adevăr, cu cât trăia mai mult pe Urras, cu atât mai puțin real i se părea. Parcă îi aluneca din mână, toată lumea aceea plină de vitalitate, magnifică, inepuizabilă pe care o văzuse de la ferestrele camerei sale în prima sa zi petrecută pe Urras. Aluneca din mâinile lui nepricepute, străine, evitându-l, iar când privea din nou ținea în mână ceva cu totul diferit, ceva ce nu-și dorise niciodată, un fel de hârtie mototolită, ambalaje, gunoaie.

Pentru lucrările scrise primi bani. Avea deja în contul deschis la Banca Națională cele 10 000 de Unități Monetare Internaționale (UMI) ale Premiului Seo Oen și o primă de 5 000 UMI de la Guvernul Ioti. Suma era acum rotunjită de salariul de profesor și de banii plătiți de Universitate pentru cele trei monografii. La început, toate acestea i se părură caraghioase, apoi îl neliniștiră. Nu trebuia să elimine, ca fiind ridicol, ceva care aici părea de o importanță covârșitoare. Încercă să parcurgă un manual elementar de economie; îl plictisi la culme, era ca și cum ar fi ascultat pe cineva relatând fără să se mai oprească un vis lung și stupid. Nu se putea forța să înțeleagă modul de funcționare al băncilor și așa mai departe, deoarece toate legile de funcționare ale capitalismului îi erau la fel de străine ca și ritualurile unei religii primitive, la fel de barbare, de elaborate și de inutile. În sacrificiul uman oferit unei zeități ar putea exista cel puțin o frumusețe eronată și teribilă; în ritualurile cămătarilor, unde lăcomia, lenea și invidia se presupune că pun în mișcare toate acțiunile oamenilor, până și teribilul devenea banal. Shevek privea cu dispreț și lipsă de interes monstruoasa micime. Nu admitea, nu putea să admită că, în realitate, îl înspăimânta.

În a doua săptămână petrecută la A-lo, Saio Pae îl duse la cumpărături. Deși nu se gândea să-și tundă părul – în definitiv, părul era o parte din ființa lui – avea nevoie de un costum de haine în stil urrasian și o pereche de pantofi. Nu simțea nici o dorință de a părea mai străin decât arăta fără voia lui. Simplitatea vechiului său costum era de-a dreptul ostentativă, iar cizmele lui de deșert, moi, nefinisate păreau, într-adevăr, foarte ciudate pe lângă încălțămintea atât de modernă a ioticienilor.

Așa că, la cererea sa, Pae l-a condus pe Bulevardul Saemtenevia, eleganta arteră comercială din Nio Esseia, pentru a fi pus la punct de un croitor și un cizmar.

Întreaga întâmplare s-a dovedit atât de uimitoare pentru el, încât și-a alungat-o din minte cât a putut de repede, dar luni de zile după aceea a avut vise, adevărate coșmaruri. Saemtenevia era un bulevard lung de două mile, o masă compactă de oameni, trafic și lucruri de cumpărat, lucruri de vânzare. Haine, rochii, robe, pantaloni lungi sau scurți, cămăși, bluze, pălării, pantofi, ciorapi, eșarfe, șaluri, veste, cape, umbrele, îmbrăcăminte de purtat în timp ce dormi, în timp ce înoți, în timp ce joci felurite jocuri; la o petrecere de după-amiază, la o petrecere seara, la o petrecere la țară; haine de îmbrăcat atunci când călătorești, când mergi la teatru, când călărești ori sapi în grădină, când primești oaspeți, ori te plimbi cu barca, haine pentru cină, haine pentru vânătoare – toate diferite, toate în sute de diferite croieli, culori, țesături, materiale. Parfumuri, ceasuri, lămpi, statui, cosmetice, lumânări, tablouri, aparate de fotografiat, jocuri, vaze, canapele, ceainice, jocuri „puzzle", perne, păpuși, strecurători, pernuțe pentru îngenuncheat, bijuterii, covoare, scobitori, calendare, o suzetă din platină cu mânerul din cristal de stâncă, o mașină electrică de ascuțit creioane, un ceas-brățară cu cifrele din diamante, felurite suveniruri și figurine și fleacuri și amintiri și zorzoane și bibelouri, toate inutile de la bun început, ori ornamentale pentru a le ascunde utilitatea; hectare întregi de extravaganțe, hectare de excremente. La primul bloc Shevek se oprise pentru a privi o haină mițoasă, cu pete, exponatul central dintr-o vitrină sclipitoare cu haine și bijuterii.

– Asta costă 8 400 unități? a întrebat el neîncrezător, după ce citise recent într-un ziar că un „salariu de supraviețuire" era în jur de 2 000 de unități pe an.

– A, da, e blană veritabilă, destul de rară acum, când animalele sunt protejate, i-a răspuns Pae. Frumoasă, nu? Femeile sunt înnebunite după blănuri.

Și-au continuat drumul. După încă un bloc, Shevek se simțea de-a dreptul epuizat. Nu se mai simțea în stare să privească. Vroia să-și ascundă privirea.

Lucrul cel mai ciudat în privința străzii de coșmar era că nici unul din acele obiecte nu se confecționa acolo. Erau doar vândute acolo. Unde erau, atunci, atelierele, fabricile, unde erau

fermierii, meseriașii, minerii, țesătorii, chimiștii, sculptorii, vopsitorii, proiectanții, mașiniștii, unde erau muncitorii, oamenii care le făceau? Ascunși vederii, undeva, în altă parte. Toți oamenii din toate magazinele erau fie cumpărători, fie vânzători. Nu aveau altă relație cu lucrurile decât aceea a posesiunii.

A aflat că, odată ce aveau măsurile sale, putea comanda orice avea nevoie prin telefon și s-a decis să nu se mai întoarcă niciodată pe strada de coșmar.

Costumul de haine și pantofii i-au fost expediați într-o săptămână. Le-a îmbrăcat și s-a examinat în oglinda cea mare din dormitor. Haina gri, lungă, croită pe măsură, cămașa albă, pantalonii negri, ciorapii și pantofii lustruiți se potriveau de minune cu silueta lui înaltă, subțire și picioarele delicate. A atins cu delicatețe suprafața unuia dintre pantofi. Era făcut din același material care acoperea scaunele din celelalte încăperi, materialul acela care semăna cu pielea; întrebase nu de mult ce este și i se spusese că, într-adevăr, este piele, piele de animale. A tresărit la atingere, s-a îndreptat și s-a îndepărtat de oglindă, dar nu înainte de a fi obligat să accepte că, astfel îmbrăcat, asemănarea sa cu mama lui, Rulag, era mai evidentă ca oricând.

La mijlocul toamnei urma o pauză lungă între trimestre. Majoritatea studenților plecau acasă în vacanță. Shevek petrecu și el câteva zile pe munte, în Meiteis, împreună cu un grup de studenți și cercetători de la Laboratorul pentru Cercetarea Luminii, după care se întoarse pentru a beneficia de câteva ore la computerul cel mare, care era extrem de ocupat în timpul trimestrului. Dar, sătul de o activitate care nu-l ducea niciunde, nu a reușit mare lucru. Dormi mai mult decât de obicei, se plimbă, citi și ajunse la concluzia că problema consta în faptul că fusese mult prea grăbit; nu poți asimila o întreagă lume nouă în numai câteva luni. Pajiștile și crângurile Universității erau frumoase și neîngrijite, frunze aurii pâlpâind și desprinzându-se în bătaia vântului și a ploii, sub un cer blând, cenușiu. Căută operele marilor poeți în limba iotică și îi citi; de data aceasta îi înțelegea când vorbeau despre flori, ori despre păsări în zbor, ori despre coloritul pădurilor, toamna. Această înțelegere îi produse o mare plăcere. Era o încântare să revină în amurg în camera sa, ale cărei proporții niciodată nu încetaseră a-l mulțumi. Era acum obișnuit cu acea grație și confort, îi devenise familiară. La fel și

mâncarea, în toată varietatea și cantitatea, care la început îl uimiseră. Aceia care îl serveau la masă îi cunoșteau preferințele și îl serveau așa cum s-ar fi servit el însuși. Încă nu consuma carne. Încercase din politețe și pentru a-și dovedi că nu suferă de prejudecăți iraționale, dar stomacul său avea motive necunoscute rațiunii și s-a revoltat. După două dezastre aproape produse, renunțase la încercare și rămăsese vegetarian, deși unul lacom. Îi plăcea foarte mult cina. Câștigase trei-patru kilograme de când venise pe Urras. Arăta foarte bine acum, bronzat ca urmare a expediției sale montane, odihnit de vacanță. Era o figură șocantă atunci când se ridica de la masă în cantina cea mare, cu plafonul brăzdat de grinzi, departe, deasupra capului, în umbră, pereții cu lambriuri și portrete, iar mesele strălucind de lumânările aprinse, porțelanuri și argintărie. Shevek salută pe cineva de la o altă masă și își continuă drumul cu o expresie de pașnică detașare pe chip. De la celălalt capăt al sălii, Chifoilisk îl zări și porni după el, ajungându-l la ușă.

– Ai câteva minute libere, Shevek?

– Da. În apartamentul meu?

Se obișnuise deja cu permanenta folosire a pronumelui posesiv și îl utiliza fără să se gândească. Chifoilisk părea să ezite.

– Ce zici de bibliotecă? E în drumul tău și vreau să iau o carte.

Traversară piața către Biblioteca Nobilei Științe – vechiul termen pentru fizică, termen care până și pe Anarres era menținut în anumite accepțiuni – pășind alături în întunericul răpăind de ploaie. Chifoilisk scoase o umbrelă, dar Shevek umbla prin ploaie la fel cum umblau ei pe soare, cu bucurie.

– Te uzi până la piele, spuse Chifoilisk cu glasul său răgușit. Ai probleme cu pieptul, nu? Ar trebui să ai grijă!

– Mă simt foarte bine, răspunse Shevek continuându-și drumul prin ploaia răcoroasă, măruntă. Știi, medicul din partea Guvernului mi-a prescris niște tratamente, inhalații. Are efect; nu mai tușesc. L-am rugat pe doctor să descrie tratamentul și medicamentele, la radio, Sindicatului de Inițiativă din Abbenay. Așa a făcut. A fost atât de bucuros s-o facă. Totul e destul de simplu: poate ameliora atâta suferință provocată de tusea din cauza prafului. De ce nu? De ce nu mai devreme? De ce nu colaborăm, Chifoilisk?

Thuvianul scoase un scurt mormăit sardonic. Ajunseră în sala de lectură a bibliotecii. Rafturi cu cărți vechi, sub arcuri delicate de marmură, așteptau calme, în lumina estompată. Lămpile de pe mesele lungi de lectură erau simple sfere de alabastru. Nu se mai afla nimeni acolo, cu excepția unui om de serviciu care se grăbi după ei să aprindă focul pregătit pe vatra de marmură și pentru a se asigura că nu mai au nevoie de nimic înainte de a se retrage din nou. Chifoilisk se opri în fața focului, urmărindu-l cum se aprinde. Deasupra ochilor mici, sprâncenele îi stăteau zbârlite. Fața sa aspră, oacheșă, intelectuală, arăta mai bătrână decât de obicei.

– Vreau să fiu dezagreabil, Shevek, spuse el cu vocea sa aspră, adăugând, cu o umilință pe care Shevek încă nu o întâlnise la el.

– Vreau să mă conving dacă tu știi ce faci aici!

– Cred că știu, răspunse Shevek, după o scurtă pauză.

– Ești conștient, așadar, că ai fost cumpărat?

– Cumpărat?

– Să zicem cooptat, dacă altfel nu-ți place. Ascultă. Indiferent cât e un om de inteligent, nu vede ceea ce nu știe cum să vadă. Cum îți poți tu înțelege situația aici, într-o economie capitalistă, într-un stat plutocrat-oligarhic? Cum să pricepi tu, cel căzut de acolo, din cer, dintr-o măruntă comunitate de idealiști flămânziți?

– Chifoilisk, te asigur că nu au mai rămas mulți idealiști pe Anarres. Da, Coloniștii au fost idealiști, atunci când au părăsit lumea asta pentru deșerturile noastre. Dar asta s-a întâmplat cu șapte generații în urmă! Societatea noastră este practică. Poate mult prea practică, mult prea preocupată doar de supraviețuire. Ce este idealist în cooperare socială, ajutor reciproc, când este singura cale de a rămâne în viață?

– Nu pot dezbate cu tine valorile Odonianismului. Nu pentru că nnam vrut s-o fac! Știi, mai cunosc și eu câte ceva. În țara mea suntem mult mai aproape de asta decât cei de pe aici. Suntem produsele aceleiași mari mișcări revoluționare din secolul al optulea – suntem socialiști, la fel ca tine.

– Dar sunteți învechiți. Statul Thu este chiar mai centralizat decât Statul A-Io. O singură structură de putere controlează totul: guvernul, administrația, poliția, armata, învățământul, le-

gile, comerțul, manufacturile. Și aveți o economie bazată pe bani.

– Da, o economie bazată pe principiul că fiecare muncitor primește atât cât merită, pentru valoarea muncii sale – nu de la capitaliști pe care e obligat să-i servească ci de la statul al cărui membru este.

– Muncitorul stabilește valoarea propriei sale munci?

– De ce nu vii până în Thu să vezi cum funcționează socialismul adevărat?

– Știu cum funcționează socialismul adevărat. Aș putea să vă spun, dar crezi că guvernul tău îmi va permite să îl explic, acolo, în Thu?

Chifoilisk dădu cu piciorul unui lemn care nu se aprinsese. Expresia lui, așa cum stătea cu ochii ațintiți în foc, era amară, liniile dintre nas și colțurile gurii mult adâncite. Nu răspunse la întrebarea lui Shevek.

– Nu am de gând să încerc să mă joc cu tine, spuse el în cele din urmă. Nu are nici un rost; oricum, n-am s-o fac. Întrebarea pe care trebuie să ți-o pun este următoarea: chiar ai vrea să vii în Thu?

– Nu acum, Chifoilisk.

– Dar ce poți realiza ... aici?

– Munca mea. Pe de altă parte, mă aflu aproape de sediul Consiliului Guvernelor Mondiale...

– C.G.M.? De treizeci de ani cei din A-Io îi au în buzunarul mic. Nu te aștepta ca ei să te salveze.

– Deci, sunt în pericol? întrebă Shevek după o pauză.

– Nici măcar de asta nu ți-ai dat seama?

Urmă o altă pauză.

– Împotriva cui mă pui în gardă?

– Pae, în primul rând.

– A, da, Pae, răspunse Shevek punându-și mâinile pe căminul ornamentat, cu încrustatii aurite. Pae e un fizician destul de bun. Și foarte îndatoritor. Dar nu am încredere în el.

– De ce nu?

– Ei bine,... e alunecos.

– Da. O judecată psihologică fină. Dar Pae nu e periculos pentru tine fiindcă el, ca om, este alunecos. E periculos pentru tine deoarece este un agent loial, ambițios al Guvernului Ioti. Regulat prezintă rapoarte despre mine și despre tine Departa-

mentului pentru Securitate națională, adică poliției secrete. Nu te subestimez, Dumnezeu o știe, dar nu pricepi? Obiceiul tău de a aborda pe oricine la modul personal, individual, nu se potrivește aici, nu merge. Trebuie să înțelegi puterile din spatele indivizilor.

În timp ce Chifoilisk vorbea, postura relaxată a lui Shevek se crispase; acum stătea drept, ca și Chifoilisk, privind focul.

– Cum ai aflat lucrul ăsta despre Pae?

– În același fel în care am aflat că încăperea ta conține un microfon ascuns, ca și a mea. Pentru că este treaba mea să cunosc asemenea lucruri.

– Și tu ești un agent al guvernului tău?

Chipul lui Chifoilisk se închise și mai mult. Apoi se întoarse pe neașteptate către Shevek, vorbind încet, dar cu ură.

– Da. Bineînțeles că sunt. Dacă nu aș fi, nu m-aș afla aici. Toată lumea o știe. Guvernul meu trimite în străinătate numai oameni în care poate avea încredere. Iar în mine se pot încrede! Pentru că eu nu am fost cumpărat, ca toți acești afurisiți și bogați profesori de aici! Eu cred în guvernul meu, în țara mea, am încredere în ei, continuă el, revărsând cuvintele ca pe un torent. Trebuie neapărat să privești în jurul tău, Shevek! Ești doar un copil printre hoți. Sunt buni cu tine, îți oferă o cameră frumoasă, cursuri, studenți, bani, vizite la castele, vizite la fabrici model, vizite în sate drăguțe. Tot ce este mai bun. Totul este minunat, nemaipomenit! Dar de ce? De ce te aduc aici de pe Lună? De ce te laudă? De ce îți tipăresc lucrările? De ce te țin atât de protejat și de confortabil în sălile de lectură, în laboratoare și biblioteci? Crezi că o fac din dezinteres științific, din iubire frățească? Aceasta este o economie a profitului, Shevek!

– Știu. Am venit să mă tocmesc cu asta.

– Să tocmești... ce? Pentru ce?

Chipul lui Shevek își recăpătase expresia rece, gravă pe care o avusese atunci când părăsise Fortul din Drio.

– Tu știi ce vreau eu, Chifoilisk. Vreau ca poporul meu să iasă din exil. Am venit aici deoarece nu cred că voi, acolo în Thu, doriți acest lucru. Vă e teamă de noi, acolo. Vă e teamă că s-ar putea ca noi să aducem înapoi revoluția, cea veche, cea adevărată, revoluția pentru dreptate pe care voi ați început-o și ați întrerupt-o la jumătatea drumului. Aici, în A-Io, le e mai puțin frică de mine pentru că ei au uitat revoluția. Nu mai cred în ea.

Își închipuie că dacă oamenii posedă suficiente obiecte vor fi mulțumiți să trăiască în închisoare. Dar eu nu vreau să cred acest lucru. Vreau să dobor zidurile. Vreau solidaritate, solidaritate umană. Vreau schimburi libere între Urras și Anarres. Am lucrat cum m-am priceput pentru asta pe Anarres, acum lucrez cum pot aici, pe Urras. Acolo, am acționat. Aici, mă tocmesc.

– Cu ce?

– O, știi prea bine, Chifoilisk, răspunse Shevek cu o voce joasă, rezervată. Știi ce vor ei de la mine.

– Da, știu, dar n-am știut că știi și tu, spuse thuvianul vorbind încet, vocea lui aspră devenind un murmur răgușit, numai respirație și consoane fricative. Deci, ai adus... Teoria Temporală Generală?

Shevek îl privi cu o oarecare notă de ironie.

– Există în scris? insistă Chifoilisk.

Shevek continuă să-l privească timp de un minut, apoi îi răspunse direct:

– Nu.

– Bine!

– De ce?

– Pentru că dacă ar exista în scris, ar pune ei mâna pe ea.

– Ce vrei să spui?

– Ce-ai auzit. Ascultă, nu a spus chiar Odo că acolo unde există proprietate există și furt?

– Pentru a crea un hoț, creați un proprietar; pentru a crea crima, creați legile. *Organismul Social.*

– De acord. Acolo unde există hârtii în camere închise, există și oameni cu chei pentru acele camere!

–Da, răspunse Shevek, tresărind, după care comentă. Este foarte neplăcut.

– Pentru tine. Nu și pentru mine. Nu am scrupulele tale idealiste, știi bine. Știam că nu ai teoria scrisă. Dacă aș fi crezut că o ai, aș fi făcut orice efort pentru a o lua de la tine, prin persuasiune, furt, prin forță, dacă aș fi crezut că te putem răpi fără să declanșăm un război cu A-Io. Orice, numai să o pot smulge din mâinile acestor îmbuibați de capitaliști și să o predau Prezidiului Central al țării mele. Deoarece cauza cea mai nobilă pe care o pot eu sluji este puterea și bunăstarea țării mele.

– Minți! spuse Shevek, împăciuitor. Da, cred că ești patriot. Dar situezi deasupra patriotismului respectul pentru adevăr,

pentru adevărul științific și poate chiar loialitatea ta pentru persoane individuale. Nu m-ai trăda.

– Te-aș trăda, dacă aș putea! replică Chifoilisk înfuriat.

Vru să continue, se opri, iar în cele din urmă spuse cu o resemnare plină de iritare:

– Gândește ce-ți place. Eu nu pot să-ți deschid ochii. Dar nu uita, noi te vrem. Dacă până la urmă pricepi ce se petrece aici, vino în Thu. Ai ales oamenii nepotriviți cu care să încerci a te înfrăți! Iar dacă... Nu e treaba mea să-ți spun așa ceva, dar nu contează. În sfârșit, dacă nu vrei să vii la noi, în Thu, cel puțin nu le da ioților teoria ta. Nu le oferi nimic acestor cămătari! Fugi! Du-te acasă! Oferă poporului tău ceea ce ai de oferit!

– Doar că ei nu o vor, răspunse Shevek, fără expresie. Crezi că nu am încercat?

După patru-cinci zile, întrebând unde este Chifoilisk, Shevek află că acesta se întorsese în Thu.

– Și nu mai vine înapoi? Nu mi-a spus că pleacă.

– Un thuvian nu știe niciodată când va primi un ordin de la Prezidiul lui, a spus Pae, pentru că, bineînțeles, Pae era acela care îl informase pe Shevek. Nu știe decât că atunci când îi vine ordinul cel mai bine este să plece în fugă. Bietul Chif! Mă întreb ce a greșit!

O dată sau de două ori pe săptămână Shevek îl vizita pe Atro în căsuța aceea plăcută de la marginea campusului, unde locuia împreună cu doi servitori la fel de bătrâni ca el, care îl îngrijeau. La aproape optzeci de ani era, după cum se exprima chiar el, un monument ridicat în cinstea unui fizician de prima mână. Deși nu-și văzuse munca de o viață răsplătită nerecunoscută, așa cum era cazul lui Gvarab, pur și simplu prin vârstă atinsese ceva din imparțialitatea ei. Interesul său pentru Shevek, cel puțin, părea să fie în totalitate personal – o camaraderie. Atro fusese primul fizician din domeniul Secvenței convertit de abordarea lui Shevek a înțelegerii timpului. Luptase, cu armele lui Shevek, pentru teoriile lui Shevek, împotriva întregii instituții a respectabilității științifice, iar lupta continuase câțiva ani buni înainte de publicarea ediției integrale a *Principiilor Simultaneității* și a victoriei – curând după aceea – a Simultaniștilor. Bătălia aceea reprezentase punctul culminant al vieții lui Atro. Nu ar fi

luptat pentru altceva decât adevărul, dar îi plăcuse lupta chiar mai mult decât adevărul.

Atro își putea reconstitui genealogia pe parcursul a o mie o sută de ani, strămoșii săi fiind generali, prinți, mari latifundiari. Familia sa încă mai deținea o proprietate de șapte sute de acri și paisprezece sate în provincia Sie, regiunea cea mai rurală din A-lo. Folosea expresii provinciale, arhaisme de care se agăța cu mândrie. Bogăția nu-l impresiona de fel și se referea la întregul guvern al țării sale drept „demagogi și politicieni târâtori". Respectul său nu putea fi cumpărat. Cu toate acestea, îl oferea singur, gratuit, oricărui prostănac având ceea ce el numea „numele care trebuie". În unele privințe, Atro era total incomprehensibil pentru Shevek, o enigmă, un aristocrat. Totuși, disprețul său autentic atât pentru bani cât și pentru putere îl determina pe Shevek să se simtă mai apropiat de el decât de oricare alt cunoscut de pe Urras.

Odată, cînd stăteau pe veranda cu pereți de sticlă unde creșteau tot felul de plante rare și nemaivăzute, Atro folosi întâmplător expresia „Noi, Cetienii... ". Shevek profită de prilejul ivit.

– „Cetieni"! Nu e acesta un cuvânt păsăresc?

„Păsărească" – așa era denumită în argou presa de consum, ziarele, emisiunile radio/TV, romanele produse pentru populația muncitoare urbană.

– Păsărească! repetă și Atro. Dragul meu, de unde dracu' vii cu toate vulgarismele astea? Prin „cetieni" mă refer exact la ceea ce înțeleg prin acest termen scriitorii cotidianelor și citiorii lor pe jumătate analfabeți. Adică Urras și Anarres!

– M-a surprins că ați folosit un cuvânt străin, de fapt, un cuvânt ne-cetian.

– Definiție prin excludere, replică bătrânul, binedispus. Acum o sută de ani nu aveam nevoie de acest cuvânt. „Omenire" ajungea. Dar acum vreo șaizeci de ani, situația s-a schimbat. Aveam șaptesprezece ani, era o zi frumoasă, însorită, la începutul verii. Îmi amintesc destul de bine. Îmi plimbam calul, iar sora mea mai mare a strigat de la fereastră: „La radio discută cu cineva din Spațiul Exterior!" Biata mama a crezut că ne-a sunat la toți ceasul; chestia cu diavolii străini, știi la ce mă refer. Dar nu erau decât hainienii, măcăind despre pace și frăție. Ei bine, în zilele noastre lumea este puțin suprainclusivă. Ce de-

finește mai bine frăția decât nonfrăția? Definiție prin excludere, dragule! Tu și cu mine suntem rude. Acum câteva secole ai tăi păsteau caprele pe munți în vreme ce ai mei oprimau iobagii în Sie, dar suntem toți membri ai aceleiași familii. Pentru a ști acest lucru nu trebuie decât să întâlnești, ori să auzi de... un străin. O ființă dintr-un alt sistem solar. Un așa-zis om, care nu are nimic în comun cu noi decât dispunerea practică a două brațe, două picioare și un cap cu un anumit gen de creier înăuntru!

– Dar n-au demonstrat hainienii că noi suntem...

– ... toți de origine străină, urmașii coloniștilor interstelari hainieni acum o jumătate de milion de ani, ori poate un milion, ori două, ori trei. Da, știu. Demonstrat! Pe Numărul Primar, Shevek, parcă ai fi un seminarist în anul întâi! Cum poți vorbi serios despre dovadă istorică la un asemenea interval de timp? Hainienii aceștia aruncă în sus cu mileniile de parcă ar fi mingi de handbal, dar nu sunt decât niște jonglerii. Într-adevăr, dovadă! Religia strămoșilor mei mă informează, cu aceeași autoritate, că sunt un descendent al lui Pinra Od. pe care Dumnezeu l-a exilat din Grădină deoarece n-a avut tăria să-și numere degetele de la mâini și de la picioare, să le adune cu douăzeci și să lase timpul să-și facă de cap în univers. Dacă sunt pus în situația de a alege, prefer povestea aceasta celei spuse de străini!

Shevek râse; umorul lui Atro întotdeauna îi făcea plăcere. Doar că bătrânul vorbea serios. Îl bătu cu palma pe braț, încruntând sprâncenele și plescăind din buze, așa cum făcea întotdeauna când era impresionat, și spuse:

– Sper că și tu simți la fel, dragul meu. Sper din toată inima. Sunt convins că există o mulțime de aspecte admirabile în societatea ta, dar nu te învață să faci discriminări – ceea ce, la urma urmei, este lucrul cel mai bun pe care îl înveți de la civilizație. Nu vreau ca străinii aceia afurisiți să pună mâna pe tine prin intermediul noțiunilor tale despre frăție, reciprocitate și toate celelalte. Te vor împroșca cu râuri întregi de „umanitate comună" și „ligi ale tuturor lumilor" și așa mai departe și nu mi-ar place să te văd înghițindu-le. Legea existenței este lupta, competiția, eliminarea celui mai slab, un război neîndurător pentru supraviețuire. Și vreau să-i văd supraviețuind pe cei mai buni. Genul de umanitate pe care îl cunosc eu. Cetienii. Tu și cu mine: Urras și Anarres. Suntem înaintea lor acum, înaintea tuturor acelor hainieni și terrieni și cum își mai zic și trebuie să rămânem

înaintea lor. Ne-au adus deplasarea interstelară, dar noi facem acum nave interstelare mult mai bune decât ei. Când vei ajunge să dai publicității Teoria ta, sper sincer că te vei gândi la datoria ta față de propriul tău popor, față de ai tăi. La ceea ce înseamnă loialitate și cui este datorată.

Lacrimile greu de stăpânit ale vârstei înaintate apăruseră în ochii pe jumătate orbi ai lui Atro. Shevek puse mâna pe brațul bătrânului, ca pentru a-l liniști, dar nu-i răspunse.

– Până la urmă o vor obține, desigur. Și chiar se cuvine s-o obțină. Adevărul științific va ieși la iveală, nu poți ascunde soarele sub o piatră. Dar înainte de a o obține, vreau să plătească pentru ea! Vreau să ne ocupăm locul meritat. Vreau respect și asta poți câștiga tu pentru noi. Tranzilienta – dacă stăpânim tranzilienta, deplasările lor interstelare nu vor face nici cât o ceapă degerată. Nu vreau bani, știi prea bine. Vreau să fie recunoscută superioritatea științei cetiene, superioritatea inteligenței cetiene. Dacă trebuie neapărat să existe o civilizație interstelară, atunci, pentru Dumnezeu, nu vreau ca semenii mei să fie membrii inferiori ai acesteia! Trebuie să ne facem intrarea ca oameni nobili, purtând în mâini un dar grozav – iată cum trebuie să se întâmple! În sfârșit, uneori mă aprind când vine vorba de asta. Apropo, în ce stadiu te mai afli cu cartea?

– În ultima vreme am lucrat la Ipoteza gravitațională a lui Skask. Am senzația că greșește atunci când folosește numai ecuații diferențiale parțiale.

– Dar ultima ta lucrare a fost despre gravitație. Când ai de gând să abordezi problema principală?

– Știi că pentru noi, odonienii, mijloacele înseamnă scopul, răspunse Shevek nonșalant. În afară de aceasta, nu pot prezenta prea bine o teorie a timpului care omite gravitația, nu?

– Vrei să spui că ne-o oferi în bucățele și fărâme? întrebă Atro bănuitor. Asta nu mi-a trecut prin minte. Aș face mai bine să mă mai uit o dată la ultima ta lucrare. Unele părți nu au însemnat mare lucru pentru mine. Ochii îmi obosesc foarte ușor în ultima vreme. Cred că nenorocitul acela de proiector-amplificator pe care sunt nevoit să-l folosesc la citit nu mai funcționează cum trebuie. Parcă nu mai proiectează cuvintele atât de clar.

Shevek îl privi pe bătrân cu mustrări de conștiință și afecțiune, dar nu-i spuse nimic mai mult despre stadiul în care se afla teoria sa.

Lui Shevek i se trimiteau zilnic invitații la recepții, inaugurări, deschideri și așa mai departe. Le onora pe unele, deoarece venise pe Urras cu o misiune și trebuia să încerce să o ducă la îndeplinire: trebuie să impună ideea de frăție, trebuie să reprezinte, prin propria sa persoană, solidaritatea celor Două Lumi. Lua cuvântul, iar oamenii îl ascultau și spuneau: „Cât de adevărat!"

Își punea întrebarea de ce guvernul nu-l împiedică să vorbească. Chifoilisk trebuie să fi exagerat, pentru atingerea propriilor sale scopuri, amploarea controlului și cenzurii pe care o puteau exercita. Ceea ce spunea el, Shevek, era anarhism pur, iar ei nu-l împiedicau. Dar chiar aveau nevoie să-l oprească? I se părea că de fiecare dată se adresează acelorași oameni: bine îmbrăcați, bine hrăniți, manierați, zâmbitori. Erau, oare, aceștia singura categorie de oameni de pe Urras? „Durerea este aceea care îi unește pe oameni", spunea Shevek, în picioare, în fața lor, iar ei dădeau din cap și rosteau „Cât de adevărat!"

Treptat, ajunse să-i urască și, dându-și seama de aceasta, începu pe neașteptate să nu le mai accepte invitațiile.

Dar, făcând așa ceva, însemna să-și accepte eșecul și să-și sporească propria izolare. Nu făcea ceea ce venise aici să facă. Nu pentru că ei îl izolau – își spunea – ci pentru că, așa cum se întâmpla de obicei – el se izolase complet de ei. Era singur, sufocant de singur, în mijlocul tuturor oamenilor pe care îi întâlnea zilnic. Problema consta în aceea că nu era *în contact*. Avea senzația că pe parcursul tuturor acelor luni nu fusese în contact cu nimic și cu nimeni de pe Urras.

Într-o seară, la masă, în cantina profesorilor plini, afirmă:

– Știți, nu știu cum trăiți voi, aici. Văd casele particulare din exterior. Dar din interior nu cunosc decât viața voastră care de fapt nu este particulară – sălile de întruniri, cantinele, laboratoarele...

A doua zi Oiie, destul de crispat, îl întrebă pe Shevek dacă nu i-ar plăcea să servească cina și chiar să rămână peste noapte, la următorul week-end, acasă la Oiie.

Era în Amoeno, un sat situat la câteva mile de Ieu Eun și după standardele urrasiene era o casă modestă, de condiție mijlocie, poate mai veche decât multe altele. Fusese construită cu vreo trei sute de ani înainte, din piatră, cu pereții acoperiți de lambriuri de lemn. La cadrele ferestrelor și la uși era folosit caracteristicul arc dublu iotic. O relativă absență a mobilierului îi făcu imediat plăcere lui Shevek; camerele păreau austere, spațioase, cu suprafețele lor mari de pardoseală bine lustruită. Niciodată nu se simțise în largul lui în mijlocul decorațiilor și facilităților extravagante ale clădirilor publice în care aveau loc recepțiile, inaugurările și așa mai departe. Urrasienii aveau gust, dar adesea părea că se află în conflict cu impulsul către ostentație – către cheltuielile evidente. Originea naturală, estetică a dorinței de a poseda lucruri era ascunsă și pervertită de constrângerile economice și competitive care, la rândul lor, se răsfrângeau asupra calității lucrurilor. Tot ceea ce realizau era un fel de bogăție mecanică. Aici, în schimb, exista grație, obținută prin abținere.

Un servitor le luă hainele la ușă. Soția lui Oiie urcă să-l întâmpine pe Shevek din bucătăria aflată la subsol, unde dăduse îndrumări bucătarului.

În timp ce conversau înainte de cină, Shevek se descoperi vorbindu-i numai ei, aproape în exclusivitate, cu o anumită prietenie, o dorință de a o face să-l placă și care îl surprinse. Dar se simțea atât de bine că se poate adresa din nou unei femei! Nu este de mirare că își simțise existența retezată, artificială, printre bărbați, veșnic bărbați, lipsindu-i tensiunea și atracția diferenței sexuale. Iar Sewa Oiie era într-adevăr atrăgătoare. Admirându-i liniile delicate ale gâtului și tâmplelor, uită complet de obiecțiunile lui cu privire la obiceiul urrasian de a rade capul femeilor. Ea era reticentă, chiar timidă; el încercă să o facă să se simtă în largul ei în prezența lui și se arătă deosebit de mulțumit când avu impresia că reușește.

Intrară în casă pentru cină și li se alăturară doi copii.

– Pur și simplu nu mai poți găsi o guvernantă cumsecade prin locurile astea, spuse Sewa Oiie, scuzându-se.

Shevek își exprimă acordul, fără a ști ce este aceea o guvernantă. Îi privea pe cei doi băieței cu aceeași ușurare, cu aceeași încântare. Rar mai zărise câte un copil de când plecase de pe Anarres.

Erau copii foarte curați, liniștiți, vorbind atunci când li se adresa cineva, îmbrăcați în haine și pantaloni scurți albaștri, de catifea. Îl priveau pe Shevek cuprinși de uimire, ca pe o creatură din Spațiul Exterior. Băiatul de nouă ani era sever cu cel de șapte, murmurând tot timpul să nu se mai uite așa, ciupindu-l fără milă atunci când nu asculta. Micuțul îl ciupea și el la rândul lui și încerca să-l lovească pe sub masă cu piciorul. Principiul Superiorității nu părea a fi foarte bine clarificat în mintea lui.

Acasă, Oiie era cu totul alt om. Expresia aceea secretoasă îi dispărea de pe chip, iar când vorbea nu mai tărăgăna vorbele. Familia îl trata cu respect, dar în respectul acela se simțea reciprocitatea. Shevek auzise multe din părerile lui Oiie despre femei și fu surprins să vadă că acesta își trata soția curtenitor, chiar cu delicatețe. „Asta înseamnă cavalerism", își spuse Shevek, care învățase de curând cuvântul, dar în curând ajunse la concluzia că este ceva mai mult. Oiie ținea la soția lui și avea încredere în ea. Se purta cu ea și cu copiii săi aproape așa cum s-ar fi purtat un anarresian. De fapt, acasă Oiie arăta, deodată, ca un gen de om simplu, cu sentimente frățești, un om liber.

I se părea lui Shevek o libertate foarte limitată, o familie foarte îngustă, dar se simțea atât de mult în largul lui încât nu simțea nici o dorință de a formula critici.

Într-o pauză a conversației, băiețelul cel mic spuse cu vocea sa delicată, limpede:

– Domnul Shevek nu se poartă prea frumos.

– De ce nu? întrebă Shevek înainte ca soția lui Oiie să-l poată admonesta pe copil. Ce am făcut?

– Nu ați spus mulțumesc.

– Pentru ce?

– Când v-am dat farfuria cu murături.

– Ini! Încetează!

Sadik! Nu fi egoist! Tonul era exact același.

– Am crezut că le împarți cu mine. Au fost un dar? În țara mea nu spunem mulțumesc decât pentru daruri. Împărțim alte lucruri fără să mai vorbim despre asta. Înțelegi? Vrei murăturile înapoi?

– Nu, nu îmi plac! răspunse copilul, privindu-l pe Shevek drept în față cu ochii săi negri, senini.

– Atunci mi se pare foarte simplu să mă servesc și eu, răspunse Shevek.

Băiatul cel mare se frământa de dorința suprimată de a-l ciupi pe Ini, dar Ini râse, arătându-și dințișorii albi. După o vreme, într-o altă pauză, spuse aproape șoptit, aplecându-se spre Shevek:

– Ți-ar plăcea să vezi vidra mea?

– Da.

– E în grădina din spate. Mama a dat-o afară pentru că s-a gândit că te-ar putea deranja. Unii oameni mari nu iubesc animalele.

– Îmi place să le văd. În țara mea nu avem nici un animal.

– Nu? întrebă băiatul cel mare privindu-l mirat. Tată! Domnul Shevek spune că nu au animale!

– Dar ce aveți? îl întrebă și Ini, privindu-l la fel.

– Alți oameni. Pești. Viermi. Mai sunt și holumi.

– Ce sunt holumii?

Conversația continuă timp de o jumătate de oră. Era pentru prima dată când Shevek fusese rugat aici, pe Urras, să descrie Anarres. Copiii puneau întrebările, dar părinții ascultau cu interes. Cu o oarecare scrupulozitate, Shevek se îndepărtă de modul etic; doar nu se afla acolo pentru a face propagandă în fața copiilor gazdelor sale. Le spuse pur și simplu cum arată praful, cum este Abbenay, ce fel de haine îmbracă oamenii, ce fac oamenii când au nevoie de haine noi, ce fac copiii la școală. Această ultimă parte, contrar voinței sale, avu caracter propagandistic. Ini și Aevi erau fascinați de descrierea unei programe care includea cultivarea pământului, tâmplărie, reciclarea apelor reziduale, tipărit, instalații, repararea drumurilor, dramaturgie și toate celelalte preocupări ale comunității adulte, precum și de afirmația sa că nimeni nu era niciodată pedepsit, pentru nimic.

– Deși, precizează el, uneori te pun să te descurci de unul singur.

– Dar ce îi face pe oameni să mențină ordinea? interveni Oiie pe neașteptate, de parcă întrebarea, neformulată de multă vreme, izbucnise din el în urma presiunii. De ce nu se jefuiesc și nu se omoară unul pe altul?

– Nimeni nu posedă nimic pentru a fi jefuit. Dacă ai nevoie de lucruri, le iei de la depozit. Cât despre violență, ei bine, nu prea știu, Oiie. În condiții obișnuite, m-ai ucide? Iar dacă ai ține neapărat s-o faci, te-ar împiedica oare o lege care ar fi împotrivă?

Constrângerea este mijlocul cel mai puțin eficient de a asigura ordinea.

– Bine, dar cum îi puneți pe oameni să facă muncile murdare?

– Ce munci murdare? întrebă soția lui Oiie, neatentă.

– Strângerea gunoaielor, săparea mormintelor, spuse Oiie.

– Extragerea mercurului, adăugă Shevek și era cât pe-aci să adauge și „procesarea rahatului" dar își aminti tabuul iotic privitor la termenii scatologici.

Reflectase, chiar de la începutul șederii sale pe Urras, că urrasienii trăiesc printre munți de excremente, dar niciodată nu pronunțase cuvântul cu pricina.

– Ei bine, toți le facem. Dar nimeni nu e obligat s-o facă prea mult timp, doar dacă îi place munca. O zi pe decadă comitetul de conducere a comunității, ori comitetul de bloc, sau oricine are nevoie de tine te poate ruga să participi la o astfel de activitate; fac liste de rotație. Apoi, repartizarea la munci dezagreabile, ori periculoase, cum ar fi minele de mercur sau oțelăriile, ei bine, acestea nu sunt decât pentru o jumătate de an.

– Bine, dar asta înseamnă că întregul personal este alcătuit din oameni care abia învață meseria!

– Da. Nu e eficient, dar ce e de făcut? Nu-i poți cere unui om să facă o treabă care în numai câțiva ani îl va lăsa schilod, ori chiar îl va ucide. De ce-ar face-o?

– Poate refuza ordinul?

– Nu este vorba de un ordin, Oiie. Se duce la Divlab – adică la Biroul pentru diviziunea muncii – și spune, „Vreau să fac așa și așa. Ce aveți?" Iar ei îi spun unde găsește de lucru.

– Dar atunci de ce mai fac oamenii, totuși, muncile murdare? De ce acceptă până și slujbele acelea pentru o zi din zece?

– Pentru că se fac împreună... Dar și pentru alte motive. Știți, viața pe Anarres nu e îmbelșugată, ca aici. În comunitățile mici nu sunt cine știe ce distracții și este multă treabă de făcut. Așadar, dacă lucrezi mai tot timpul la un război de țesut mecanic, este o plăcere ca la fiecare a zecea zi să ieși pe teren și să instalezi o conductă, sau să ari un ogor împreună cu un grup de oameni diferiți... Apoi, există și stimulul. Aici voi credeți că motivația muncii rezidă în finanțe, în nevoia de bani, sau dorința de profit, dar acolo unde nu există bani, motivele reale sunt, poate, mai clare. Oamenilor le place să facă lucruri. Le place să

le facă bine. Oamenii acceptă activitățile periculoase, dificile, deoarece se mândresc să le facă, au prilejul să se manifeste egoist, așa cum spunem noi, adică să facă pe grozavii în fața altora mai slabi. Hei, copii, iată cât sunt eu de puternic! Știți? Unui om îi place să facă ceea ce poate face bine. ... Dar, într-adevăr, este o chestiune de scopuri și mijloace. În definitiv, munca este prestată de dragul muncii. Este plăcerea permanentă a vieții. Conștiința intimă cunoaște acest adevăr. La fel și conștiința socială, opinia vecinilor. Pe Anarres nu există nici o altă răsplată, nici o altă lege. Propria plăcere și respectul semenilor. Asta-i tot. Iar când situația este de așa natură, atunci ajungi la concluzia că opinia vecinilor devine o forță foarte puternică.

– Nimeni nu o desfide? Niciodată?

– Poate nu suficient de des, răspunse Shevek.

– Deci toți muncesc atât de mult? întrebă soția lui Oiie. Ce se întâmplă cu un om care pur și simplu nu vrea să coopereze?

– Ei bine, se mută. Știți, ceilalți se satură de el. Îl iau peste picior, ori devin duri cu el și îl bat. Într-o comunitate restrânsă pot chiar conveni să-i steargă numele de pe lista de la masă, așa că este nevoit să-și gătească și să mănânce singur. Asta este umilitor. Așa că se mută și stă o vreme în alt loc, iar apoi poate că se mai mută o dată. Unii fac asta toată viața. *Nuchnībi*, așa li se spune. Eu însumi sunt un fel de nuchnib. Mă aflu aici evadând de la propriul meu loc de muncă. Eu m-am mutat mai departe decât toți.

Shevek vorbea cu seninătate. Dacă în glasul său era o notă de amărăciune, nu era vizibilă pentru copii, nici explicabilă pentru adulți. Dar o scurtă tăcere urmă spuselor sale.

– Nu știu cine face treburile murdare aici, continuă el. Niciodată nu le văd făcute. Cine sunt aceia care le fac? De ce le fac? Sunt plătiți mai mult?

– Uneori, pentru muncile periculoase. Pentru munca de jos, nu. Chiar mai puțin.

– Atunci de ce le fac?

– Deoarece un salariu mic este mai bun decât nici un fel de salariu, spuse Oiie, iar tristețea din vocea sa era destul de evidentă.

Nervoasă, soția lui începu să vorbească pentru a schimba subiectul, dar el continuă:

– Bunicul meu a fost îngrijitor. Timp de cincizeci de ani a frecat podele și a schimbat cearșafuri murdare într-un hotel. Zece ore pe zi, șase zile pe săptămână. A făcut-o pentru ca el și familia lui să aibă ce mânca.

Oiie se opri brusc și îl privi pe Shevek cu vechea lui expresie secretoasă, neîncrezătoare, apoi, aproape cu sfidare către soția lui. Ea nu-i răspunse la privire, dar zâmbi și interveni pe un ton nervos, copilăresc:

– Tatăl lui Demaere a fost un om foarte realizat. Când a murit era proprietarul a patru companii.

Zâmbetul ei era acela al unui om cuprins de durere, iar mâinile brune, delicate erau apăsate strâns una peste alta.

– Nu presupun că aveți oameni realizați pe Anarres, spuse Oiie cu un sarcasm deosebit, dar apoi intră bucătarul pentru a schimba farfuriile și Oiie tăcu imediat.

Copilul Ini, de parcă ar fi știut că discuția serioasă nu va fi reluată atâta vreme cât servitorul este de față, spuse:

– Mamă, poate domnul Shevek să-mi vadă hermina atunci când vom termina cu masa?

La revenirea în salon, Ini căpătă permisiunea să-și aducă animalul preferat, o vidră aproape matură, un animal comun pe Urras. Fuseseră domesticite, explică Oiie, din timpuri preistorice, mai întâi pentru a fi folosite la prinderea peștilor, apoi ca animale de casă. Creatura avea picioare scurte, un spate arcuit și suplu, o blană lucioasă maro închis. Era primul animal pe care Shevek îl vedea neîncheiat în cușcă și acestuia îi era mai frică de Shevek decât lui Shevek de el. Dinții albi, ascuțiți erau impresionați. Întinse mâna, prudent, să-l mângâie, așa cum insista Ini. Vidra se ridică pe picioarele dinapoi și îl privi. Ochii săi erau negri, cu puncte aurii, inteligenți, curioși, inocenți.

– *Ammar*, șopti Shevek, fascinat de privirea aceea de peste prăpastia existenței. Frate!

Vidra mârâi, se lăsă pe cele patru picioare și examină cu interes pantofii lui Shevek.

– Îi place de tine, spuse Ini.

– Și mie de ea, răspunse Shevek, puțin cam trist.

Ori de câte ori vedea un animal, zborul păsărilor, splendoarea arborilor toamna, tristețea aceea punea stăpânire pe el și conferea încântării o margine tăioasă. În aceste momente nu se gândea conștient la Takver, nu se gândea la absența ei. Mai de-

grabă parcă ea era acolo, deși el nu se gândea la ea. Era ca și cum frumusețea și ciudățenia animalelor și plantelor de pe Urras fuseseră încărcate cu un mesaj pentru el de către Takver, care nu le va vedea niciodată, ai cărei strămoși de șapte generații nu mai atinseseră blana caldă a unui animal, nu mai zăriseră fulgerarea aripilor în umbra copacilor.

Petrecu noaptea într-un dormitor de la mansardă. Era rece, o plăcere după perpetua supraîncălzire a camerelor de la Universitate, și destul de simplu: patul, bibliioteca, un scrin, un scaun și o masă de lemn, vopsită. Ca acasă, își spuse el, ignorând înălțimea patului și moliciunea saltelei, păturile fine de lână și cearșafurile de mătase, bibelourile de fildeș de pe scrin, legăturile de piele ale cărților și chiar faptul că încăperea cu tot ce se afla în ea, casa în care se găsea și pământul pe care se găsea casa erau proprietate particulară, proprietatea lui Demaere Oiie, deși nu o construise el și nu îi freca el pardoselile. Shevek dădu la o parte astfel de discriminări obositoare. Era o cameră frumoasă și nu chiar atât de diferită de o cameră cu un pat dintr-un domiciliu pe Anarres.

Dormind în camera aceea , o visă pe Takver. Se făcea că ea era cu el, în pat, că brațele ei îl înconjurau, că trupul ei era lipit de al lui... dar în care cameră? În care cameră se găseau? Unde erau? Erau pe Lună împreună, era frig și se plimbau împreună. Era un teren plat, Luna aceea, acoperită peste tot cu zăpadă albă-albăstruie, deși stratul de zăpadă era subțire și putea fi ușor dat la o parte cu piciorul pentru a lăsa să se vadă solul alb, luminos. Era moartă, un loc mort. „În realitate nu e chiar așa", îi spunea el lui Takver, știind cât e de speriată. Se îndreptau către ceva, o linie îndepărtată de ceva, care părea fragilă și strălucitoare, ca plasticul, o barieră îndepărtată, abia vizibilă, străbătând întinderea albă de zăpadă. În sinea lui, Shevek se temea să se apropie, însă îi spunea lui Takver: „Vom fi acolo în curând". Dar ea nu-i răspundea.

6

Când Shevek a fost trimis acasă după o decadă petrecută în spital, vecinul său din camera 45 a venit să-l vadă. Era matematician, foarte înalt și slab. Avea un defect de vedere necorectat, așa că niciodată nu erai sigur dacă se uită la tine și/sau dacă tu te uiți la el. El și Shevek coexistaseră în termeni amicali, unul lângă altul, la domiciliul Institutului, timp de un an, fără să-și fi adresat vreodată o propoziție completă unul altuia.

Așadar, Desar a intrat, ațintindu-și privirea către Shevek, ori undeva, lângă acesta.

– Ceva?

– Bine, mulțumesc.

– Ce-ar fi... mâncarea... cantină...

– Împreună? a întrebat Shevek, influențat de stilul său telegrafic.

– Bine.

Desar a adus mâncare pentru amândoi pe aceeași tavă de la cantina Institutului și au mâncat împreună în camera lui Shevek. A făcut același lucru dimineața și seara timp de trei zile, până când Shevek a simțit din nou nevoia să iasă afară. Era greu de înțeles pentru ce făcea Desar așa ceva. Nu era un tip prietenos, iar speranțele frăției păreau să însemne foarte puțin pentru el. Un motiv pentru care se ținea departe de oameni era lipsa lui de onestitate; era fie incredibil de leneș, fie pur și simplu proprietarian, deoarece camera 45 era plină de lucruri pe care nu avea dreptul, ori motivația să le dețină: farfurii de la cantină, cărți de la bibliotecă, un set de instrumente de sculptat lemnul de la un depozit de unelte, un microscop de la vreun laborator, opt pături diferite, un dulap plin până la refuz cu haine, dintre care unele evident nu-i veneau lui Desar și nici nu-i veniseră vreodată, altele părând a fi articole pe care le purtase la vârsta

de opt sau zece ani. Părea că trece pe la depozite și magazine de unde lua lucruri cu brațul, chiar dacă avea nevoie de ele, sau nu.

– Pentru ce păstrezi toate vechiturile astea? l-a întrebat Shevek, atunci când a fost primit în cameră pentru prima dată.

– Pur și simplu se adună, a răspuns Desar, vag, privind prin el.

Domeniul matematicii ales de Desar era atât de ezoteric încât nimeni de la Institut ori de la Federația de Matematică nu-i putea verifica progresul. De aceea îl și alesese. Presupunea că și motivația lui Shevek era aceeași.

– La dracu! spunea el. Muncă? Post bun, aici. Secvență, simultaneitate... Rahat!

În unele momente lui Shevek îi plăcea de Desar, în altele îl detesta pentru aceleași calități. Cu toate acestea, se ținea aproape de el, conștient, dovadă a hotărârii sale de a-și schimba modul de viață.

Boala îl făcuse să înțeleagă că dacă încearcă să meargă mai departe singur, se va prăbuși complet. Interpreta situația în termeni morali și se judeca fără milă. Se păstrase numai pentru sine, contrar imperativului etic al frăției. La douăzeci și unu de ani, Shevek nu era tocmai un formalist, deoarece moralitatea sa era pasională și drastică, pentru că era turnată într-un tipar rigid, Odonianismul simplist predat copiilor de adulți mediocri, o învățătură morală interiorizată.

Greșise. Trebuie să se îndrepte. Ceea ce și făcu.

Își interzise fizica cinci seri din zece. Se oferi voluntar pentru a activa într-un comitet din conducerea domiciliilor Institutului. Asistă la întruniri ale Federației de Fizică și ale Sindicatului Membrilor Institutului. Se înscrise într-un grup care practica exerciții de bio-feedback și antrenarea undelor cerebrale. La cantină își impuse să se așeze la mesele cele mari, în loc să stea la una mică și cu o carte în față.

Era cu totul surprinzător, ca și cum oamenii îl așteptaseră. Îl incluseră, îl primiră cu brațele deschise, îl invitară ca asociat și însoțitor. Îl duseră cu ei peste tot și în trei decade Shevek învață despre Abbenay mai mult decât învățase singur în jumătate de an. Împreună cu grupuri de tineri veseli ajunse la terenuri de atletism, centre de artizanat, bazine de înot, festivaluri, muzee, teatre, concerte.

Concertele s-au dovedit o revelație, un șoc al bucuriei.

Niciodată nu mai fusese la un concert aici, în Abbenay, parțial deoarece pentru el muzica era ceva care mai degrabă se practică decât se ascultă. În copilărie întotdeauna cântase din gură ori la vreun instrument, în corurile și ansamblurile locale. Îi plăcuse foarte mult, dar nu avea cine știe ce talent. Cam asta era tot ce știa despre muzică.

Centrele de învățare predau toate deprinderile care pregătesc tinerii pentru practicarea artei: canto, măsură, dans, utilizarea pensulei, daltei, cuțitului, strungului și așa mai departe. Totul era atât de pragmatic încât copiii învățau să vadă, să vorbească, să audă, să se miște, să mânuiască. Nu se făcea nici un fel de deosebire între arte și meserii; arta era considerată că ocupă un loc în viață, fiind totuși o tehnică de bază a vieții, cum ar fi vorbirea. În felul acesta se dezvoltase arhitectura, chiar de la început, fără nici un fel de constrângeri, un stil consistent, simplu și pur, subtil prin proporțiile sale. Pictura și sculptura serveau mai ales ca elemente ale arhitecturii și planificării urbane. Cât despre arta cuvintelor, poezia și proza tindeau a fi efemere, legate de cântec și dans. Numai teatrul se distingea în întregime singur, și numai teatrul era denumit „Arta" – o formă completă în sine. Existau multe grupuri regionale și trupe itinerante de actori și dansatori, precum și teatre permanente, adesea cu dramaturgul propriu. Aceștia interpretau tragedii, comedii semiimprovizate, spectacole de mimă. În orașele izolate din deșert, acestea erau la fel de binevenite ca ploaia. Oriunde ajungeau, reprezentau evenimentul cel mai însemnat al anului. Izvorâtă din izolarea și comunitarismul spiritului anarresian și întrupându-le, totodată, dramaturgia dobândise o extraordinară forță și strălucire.

Cu toate acestea, Shevek nu era prea sensibil la manifestările teatrale. Îi plăcea splendoarea verbală, dar întreaga idee a interpretării actoricești nu i se potrivea. Abia în al doilea an petrecut la Abbenay avea să descopere, în sfârșit, Arta sa, acea artă care este făcută din timp. Cineva l-a invitat la un concert, la Sindicatul Muzicii. În seara următoare s-a dus din nou. A mers la fiecare concert, cu noile sale cunoștințe, atunci când a fost posibil, fără acestea dacă nu s-a putut altfel. Muzica era o nevoie mult mai urgentă, o satisfacție mult mai profundă decât compania altora.

Eforturile sale de a se desprinde din izolarea sa esențială se dovediseră un eșec și știa acest lucru. Nu își făcu nici un prieten apropiat. Se împereche cu câteva fete, dar împerecherea nu se dovedea chiar bucuria care ar fi trebuit să fie. Era mai mult rezolvarea unei necesități, ca evacuarea și după aceea se simțea rușinat deoarece implica și o altă persoană, ca obiect. Era de preferat masturbarea; soluția corespunzătoare pentru un om ca el. Soarta lui era solitudinea; era prins în capcana eredității sale. Ea îi spusese: „Pe locul întâi vine munca." Rulag rostise cuvintele cu calm, afirmarea unui fapt, incapabilă de a-l schimba, de a ieși din celula ei rece. La fel și cu el. Inima lui tânjea către ei, tinerele suflete iubitoare care îl numeau frate. Dar nu putea ajunge la ei, nici ei la el. Era născut pentru a fi singur, un afurisit intelectual fără suflet, un egoist.

Munca venea pe primul loc, dar nu-l ducea nicăieri. Ca și sexul, ar fi trebuit să fie o plăcere și nu era. Se frământa asupra acelorași probleme, fără a se apropia cu nici un pas de soluția la Paradoxul Temporal al lui To, care, cu un an în urmă, avusese impresia că este pe punctul de a o fi găsit. Acea siguranță de sine i se părea acum de-a dreptul incredibilă. Chiar se crezuse capabil, la vârsta de douăzeci de ani, să dezvolte o teorie care să schimbe fundamentele fizicii cosmologice? Evident, înainte de a se îmbolnăvi, o vreme nu fusese în toate mințile. Se înscrise la două grupuri de lucru în domeniul matematicilor filozofice, convingându-se pe sine că îi trebuie, refuzând să admită că ar fi putut coordona el însuși oricare dintre cursuri la fel de bine ca și instructorii respectivi. Îl evita pe Sabul cât putea de mult.

Sub prima impresie a noilor sale decizii, își propusese să o cunoască mai bine pe Gvarab. Ea reacționea cum putea mai bine, dar iarna fusese deosebit de grea pentru ea; era bolnavă, surdă și bătrână. Începu un curs de primăvară, fiind apoi nevoită să renunțe. Era rătăcită, uneori abia recunoscându-l pe Shevek, alteori târându-l până la domiciliul ei pentru o seară întreagă de discuții. Undeva, Shevek depășise ideile lui Gvarab, iar discuțiile acestea nesfârșite i se păreau dificile. Fie că trebuia să o lase pe Gvarab să-l plictisească ore în șir, repetând ceea ce el știa deja, ori chiar repudiase parțial, fie că se vedea nevoit să o rănească încercând să o corecteze. Era mai presus de răbdarea și tactul oricui de vârsta sa, ajungând până la urmă să o evite

pe Gvarab atunci când era posibil și întotdeauna cu conștiința grea.

Nu mai era nimeni altcineva cu care să discute probleme profesionale. Nimeni de la Institut nu știa destul despre fizica temporală pură pentru a putea ține pasul cu el. I-ar fi plăcut să o predea, dar încă nu i se asigurase o poziție didactică, ori o sală specială la Institut; Sindicatul Membrilor pentru studenți și cadre didactice îi respinsese cererea. Nu doreau să se certe cu Sabul.

Pe măsură ce înainta în an, începu să petreacă destul de mult timp compunând scrisori adresate lui Atro și celorlalți fizicieni și matematicieni de pe Urras. Puține din aceste scrisori erau expediate. Pe unele le scria și apoi le rupea. Descoperi că matematicianul Loai An, căruia îi scrisese un discurs de șase pagini despre reversibilitatea temporală, era mort de douăzeci de ani; omisese să citească prefața biografică la cartea acestuia intitulată *Geometriile Timpului*. Alte scrisori, care presupunea că vor fi preluate de navele de transport de pe Urras, erau oprite de șefii Portului din Abbenay. Portul era sub controlul direct al CDP, deoarece funcționarea sa implica coordonarea mai multor sindicate iar unii dintre coordonatori trebuiau să cunoască iotica. Acești administratori ai Portului, cu pregătirea lor specială și poziția importantă, tindeau să manifeste o mentalitate birocratică; spuneau "nu" automat. Nu aveau încredere în scrisorile către matematicieni, care arătau ca niște coduri și despre care nimeni nu-i putea convinge că nu reprezentau niște coduri. Scrisorile către fizicieni erau expediate dacă Sabul, consultantul lor, le aproba. Dar acesta nu vroia să le aprobe pe acelea care abordau subiecte în afara propriului său domeniu de fizică secvențială. „Nu este de competența mea", mormăia el, dând la o parte scrisoarea. Oricum, Shevek o trimitea conducerii Portului și o primea înapoi marcată „Nu se aprobă pentru export".

Supuse problema atenției Federației de Fizică, la ale cărei întruniri Sabul rar se deranja să participe. Nimeni de acolo nu acorda importanță problemei comunicației libere cu inamicul ideologic. Unii îi reproșară lui Shevek faptul că lucrează într-un domeniu atât de puțin cunoscut încât, după propriile sale afirmații, nu mai era nimeni pe această lume capabil de a-l aborda.

– Dar nu e decât un domeniu nou, spuse el, fără rezultat.

– Dacă este nou, împărtășește-l cu noi, nu cu proprietarienii!

– De un an de zile încerc să țin un curs, în fiecare trimestru. Întotdeauna spuneți că nu sunt suficiente solicitări. Vă temeți pentru că este ceva nou?

Întrebarea nu-i aduse prieteni. Îi lăsă înfuriați.

Continuă să scrie scrisori către Urras, chiar și atunci când nu expedia nici una dintre ele. Faptul de a se adresa în scris cuiva care ar putea înțelege – care ar fi putut înțelege – îi dădea posibilitatea de a scrie, de a gândi. Altfel, nu era posibil.

Așa treceau decadele și trimestrele. De două-trei ori pe an primea și recompensa: o scrisoare de la Atro ori de la alt fizician din A-Io sau Thu, o scrisoare lungă, într-un stil concis, cu argumente concise, numai teorie, de la început până la sfârșit, numai fizică matematico-etico-cosmologico-temporală, intensă, abstrusă, scrisă într-o limbă pe care el nu o putea vorbi, de oameni pe care nu-i cunoștea, străduindu-se vehement să-i combată și să-i distrugă teoriile, inamici ai patriei sale, rivali, străini, frați.

Zile întregi de la primirea unei scrisori era irascibil, voios, lucra zi și noapte, revărsa idei ca o fântână. După care, încet, cu izbucniri și lupte disperate, revenea pe pământ, pe solul uscat și secat.

Când a murit Gvarab, tocmai termina al treilea an petrecut la Institut. A cerut să vorbească la serviciul memorial ținut, după cum era obiceiul, în locul unde lucrase persoana în cauză, în cazul acesta una dintre sălile de curs din clădirea laboratorului de fizică. A fost singurul vorbitor. Nu a asistat nici un student; Gvarab nu mai predase de doi ani. Se aflau de față câțiva membri mai vârstnici ai Institutului, precum și fiul lui Gvarab, un chimist agricol de vârstă mijlocie, din nord-est. Shevek a stat pe locul unde obișnuia să stea bătrâna pentru a conferența. Cu o voce îngroșată de acum obișnuita sa răceală pectorală de iarnă, le-a spus celor prezenți că Gvarab pusese temelia științei timpului, fiind cel mai mare cosmolog care lucrase vreodată la Institut.

–Acum, în fizică, o avem și noi pe Odo a noastră, a spus el. O avem și nu am onorat-o cum se cuvine.

După ceremonie, o femeie i-a mulțumit cu lacrimi în ochi.

– Noi întotdeauna ne luam a zecea zi împreună, ea și cu mine, făcând curat la noi în bloc. Ne simțeam atât de bine când stăteam de vorbă, i-a spus ea, înfiorându-se de vântul înghețat, la ieșirea din clădire.

Chimistul agricol a murmurat expresii politicoase și s-a grăbit să prindă un transport spre nord-est. Într-un acces de durere, nerăbdare și inutilitate, Shevek a pornit mai departe, mergând la întâmplare prin oraș.

Se afla de trei ani aici și ce realizase? O carte, însușită de Sabul; cinci-șase lucrări nepublicate și un discurs funebru pentru o viață irosită.

Nimic din ceea ce făcea nu era înțeles. Sau, mai bine zis, nimic din ceea ce făcea nu avea sens. Nu îndeplinea nici o funcție necesară, personală sau socială. De fapt – și acesta nu era un fenomen neobișnuit în domeniul său – la douăzeci de ani arsese complet. Nu va mai realiza nimic de acum înainte. Ajunsese la zid pentru totdeauna.

Se opri în fața auditoriului Sindicatului muzicii pentru a citi programul decadei. Astă-seară nu e nici un concert. Se întoarse din fața afișului și se trezi față în față cu Bedap.

Bedap, veșnic defensiv și cam miop, nu dădu nici un semn de recunoaștere. Shevek îl prinse de mână.

– Shevek! La naiba, chiar tu ești!

Se îmbrățișară, se sărutară, se despărțiră și se îmbrățișară din nou. Shevek era copleșit de iubire. De ce? Nici măcar nu-i plăcuse cine știe ce de Bedap în acel ultim an la Institutul regional. Nu-și scriseseră niciodată în toți acești ani. Prietenia lor aparținea copilăriei, trecutului. Totuși, iubirea era acolo, izbucnind ca din cărbunii vânturați.

Merseră mai departe, discutând, fără ca vreunul să țină seama pe unde merg. Dădeau din mâini și se întrerupeau unul pe celălalt. În seara de iarnă străzile largi din Abbenay erau liniștite. La fiecare traversare lumina difuză a lămpilor delimita un spațiu de argint în care zăpada se învolbura ca bancurile de pești-șori urmărindu-și umbrele. Vântul rece ca gheața împingea din urmă zăpada. Buze amorțite de frig și dinți clănțănind începură să întrerupă conversația. Prinseră omnibuzul de ora zece, ultimul, până la Institut. Domiciliul lui Bedap era departe, la marginea de est a orașului, un lung drum prin frig.

– Shev, trăiești ca un putred profitor urrasian, spuse el, cercetând camera 46 cu uimire plină de ironie.

– Ei, hai, nu e chiar atât de rău. Arată-mi tu ceva excremental.

De fapt, camera conținea aproape tot ce avea și atunci când Shevek intrase în ea pentru prima dată.

– Pătura de colo, spuse Bedap, arătând cu degetul.

– Asta a fost aici când am venit. Cineva a făcut-o manual și a lăsat-o aici când s-au mutat. Pe o noapte ca asta e o pătură un exces?

– Cu siguranță că este o culoare excrementală, răspunse Bedap. În calitate de analist al funcțiunilor, trebuie să precizez că nu este absolut nici o nevoie de culoarea portocalie. Portocaliul nu îndeplinește nici o funcție vitală în organismul social, nici la nivel celular, nici organic și, absolut sigur, nici la nivelul holorganismic sau la cel mai central etic, în care caz toleranța este o alegere mult mai bună decât excreția. Vopsește-o în verde murdar, frate! Dar astea ce mai sunt?

– Notițe.

– Codificate? întrebă Bedap, răsfoind un caiet cu detașarea pe care Shevek își amintea că îl caracteriza.

Bedap avea și mai puțin sentimentul intimității – al deținerii personale – decât majoritatea anarresienilor. Niciodată nu avusese un creion preferat pe care să-l poarte pretutindeni cu el, ori o cămașă veche la care să țină și pe care să nu vrea să o arunce la reciclare, iar dacă primea un cadou, încerca să-l țină la vedere din considerație pentru cel care i-l dăduse, dar întotdeauna îl pierdea. Era conștient de această trăsătură a sa și spunea că asta demonstrează că e mai puțin primitiv decât majoritatea oamenilor, un exemplu timpuriu al Omului Promis, adevăratul și autenticul odonian. Cu toate acestea, avea și el un anume simț al proprietății, al propriei particularități. Începea de sus, de la cap, al lui ori al altuia, și de acolo mai departe. Niciodată nu-și vâra nasul unde nu era treaba lui.

– Îți mai amintești scrisorile acelea prostești pe care le scriam codificat atunci când participai la proiectul de împădurire?

– Acesta nu e nici un cod. E iotică.

– Ai învățat iotica? De ce scrii în limba asta?

– Deoarece nimeni de pe planeta asta nu pricepe ce spun, ori nu vrea să priceapă. Singura persoană care înțelegea a murit acum trei zile.

– A murit Sabul?

– Nu, Gvarab. Sabul nu e mort. N-am eu norocul ăla!

– Care e problema?

– Problema cu Sabul? Jumătate e invidie, cealaltă jumătate e incompetență.

– Mi-am închipuit că lucrarea lui despre cazualitate e de prima mână. Chiar tu ai afirmat așa ceva.

– Așa am crezut și eu, până când am citit sursele. Toate ideile sunt urrasiene. Nici măcar recente. De douăzeci de ani nu i-a mai venit o idee proprie. Nici n-a mai făcut vreo baie.

– Ce e în mintea ta? întrebă Bedap punând o mână pe caiete și privindu-l pe Shevek pe sub sprâncene.

Bedap avea ochii mici, cam sașii, o față energică, un trup bine făcut. Obișnuia să-și muște unghiile și în atâția ani le redusese la simple dungi de-a curmezișul vârfurilor groase, sensibile ale degetelor.

– N-ajută la nimic, spuse Shevek, așezându-se pe platforma-pat. Mi-am greșit domeniul.

– Tu? întrebă Bedap zâmbind.

– Cred că la sfârșitul trimestrului voi cere o replasare.

– Unde?

– Nu-mi pasă. Învățământ, inginerie. Trebuie să mă rup de fizică.

Bedap se așează pe un scaun și își mușcă o unghie.

– Sună ciudat.

– Îmi recunosc limitele.

– N-am știut că ai vreuna. Vreau să spun, în domeniul fizicii. Știi bine că eu nu sunt temporalist. Dar nu e neapărat nevoie să știi să înoți pentru a recunoaște un pește, nu trebuie să strălucești pentru a fi o stea...

Shevek își privi prietenul și spuse, tulburat, ceea ce niciodată nu fusese capabil să-și spună singur:

– M-am gândit la sinucidere. Foarte mult. Anul acesta. Pare soluția cea mai bună.

– Nu cred că e chiar modul cel mai potrivit de a trece de partea cealaltă a suferinței.

– Îți mai aduci aminte? întrebă Shevek, zâmbind crispat.

– Cu intensitate. Pentru mine a fost o conversație deosebit de importantă. Cred că și pentru Takver și Tirin.

– Oare?

Shevek se ridică. Nu era decât o cameră de patru pași, dar nu putea sta liniștit.

– Atunci, a fost importantă și pentru mine, continuă el, rămânând în picioare, la fereastră. Numai că, aici, m-am schimbat. Ceva nu e cum trebuie. Nu știu ce.

– Eu știu, răspunse Bedap. Zidul. Ai ajuns la zid.

– Zidul? tresări Shevek, privindu-l înspăimântat.

– În cazul tău zidul pare a fi Sabul și suporterii săi din sindicatele științifice și CPD. În ceea ce mă privește, mă aflu la Abbenay de patru decade. Patruzeci de zile. Suficient pentru a înțelege că în patruzeci de ani petrecuți aici nu voi realiza nimic din ceea ce vreau să fac, îmbunătățirea instruirii științifice din centrele de învățare. Dacă nu cumva nu se schimbă lucrurile. Ori dacă nu trec de partea dușmanilor.

– Dușmani?

– Oamenii mărunți. Prietenii lui Sabul! Oamenii la putere.

– Despre ce vorbești, Dap? Noi nu avem nici o structură de putere.

– Nu? Atunci ce-l face pe Sabul atât de puternic?

– Nu o structură de putere, ori un guvern. La urma urmelor, nu ne aflăm pe Urras.

– Nu. De acord, nu avem guverne, nu avem legi. Dar după câte îmi dau eu seama, *ideile* nu au fost niciodată controlate de guverne, nici chiar pe Urras. Dacă ar fi fost așa, cum și-ar fi putut Odo formula propriile idei? Cum ar fi devenit Odonianismul o mișcare mondială? Arhaiștii au încercat să o elimine prin forță și nu au izbutit. Nu poți zdrobi ideile interzicându-le, refuzând să gândești, refuzând schimbarea. Nu le poți zdrobi decât ignorându-le. Este exact ce face societatea noastră! Sabul te folosește unde poate, iar acolo unde nu poate, te oprește să publici, să predai, chiar să lucrezi. Corect? Cu alte cuvinte, deține puterea asupra ta. De unde o are? Nu de la o autoritate autorizată, nici nu există așa ceva. Nici măcar din lașitatea înnăscută a minții umane de valoare medie. Opinia publică! Aceasta este structura de putere căreia îi aparține și știe prea bine cum să profite de ea. Guvernul neadmis, inadmisibil, care coordonează societatea odoniană prin îmbâcsirea inteligenței individuale!

Shevek își rezemă palmele pe pervazul ferestrei și privi prin reflecțiile estompate de pe geam în întunericul de afară.

– Vorbe de om nebun, Dap, spuse el în cele din urmă.

– Nu, frate, sunt sănătos. Ceea ce înnebunește oamenii este încercarea de a trăi în afara realității. Realitatea este îngrozitoare. Te poate ucide. Dacă îi lași timp, te va ucide. Realitatea este durerea – chiar tu ai spus asta! Dar minciunile, evaziunile realității te aduc în pragul nebuniei. Minciunile te fac să dorești să te sinucizi.

– Dar nu poți vorbi serios despre un guvern pe Anarres! spuse Shevek, întorcându-se spre Bedap pentru a-l putea privi drept în față.

– *Definițiile* lui Tomar: „Guvern: Utilizarea legală a puterii pentru a menține și extinde puterea". Înlocuiește „legal" cu „obișnuit" și îl vei afla pe Sabul și Sindicatul Instrucției și CDP-ul.

– CDP-ul!

– CDP-ul este în momentul de față esențialmente o birocrație arhaică.

După un moment de tăcere, Shevek râse, deși nu tocmai natural, și spuse:

– Bine, bine Dap, e amuzant, dar și un pic bolnăvicios, nu crezi?

– Shev, te-ai gândit vreodată că tot ceea ce modul analogic numește „boală" – dezafectare socială, nemulțumire, alienare – ar putea fi, tot analogic, numit „durere"? La ce te-ai referit atunci când vorbeai despre durere? La suferință? Vrei să spui că suferința, ca și durerea, servește unei funcții în organism?

– Nu! răspunse Shevek, violent. Eu vorbeam în termeni personali, spirituali.

– Dar tu ai vorbit despre suferința fizică, despre un om murind din cauza arsurilor. Iar eu vorbesc despre suferința spirituală! Despre oameni care-și văd talentul, munca, viața irosite. Despre minți bune supunându-se unora stupide. Despre forță și curaj strangulate de invidie, setea de putere, teama de schimbare. Schimbarea este libertate, schimbarea este viață. Există ceva mai esențial pentru gândirea odoniană decât asta? Dar nimic nu se mai schimbă! Societatea noastră este bolnavă. O știi prea bine. Tu suferi de această boală, de boala sinuciderii.

– Ajunge Dap. Las-o baltă.

Bedap nu mai spuse nimic și începu să-și muște unghiile, metodic și gânditor.

Shevek se așeză din nou pe platforma pat și își sprijini capul în mâini. Urmă o lungă tăcere. Ninsoarea încetase. Un vânt rece, întunecat zgâlțâia ferestrele. Camera era rece. Nici unul nu-și scosese haina.

– Uite ce este, frate, spuse Shevek în cele din urmă. Nu societatea noastră este aceea care frustrează creativitatea individuală. Este sărăcia de pe Annares. Planeta aceasta nu a fost prevăzută pentru a suporta o civilizație. Dacă nu ne ajutăm unul pe altul, dacă nu renunțăm la dorințele noastre personale pentru binele comun, atunci nimic, dar absolut nimic pe lumea asta stearpă nu ne mai poate salva. Unica noastră resursă este solidaritatea umană.

– Solidaritatea, da! Chiar și pe Urras, unde mâncarea cade din copaci, chiar și acolo Odo a spus că solidaritatea umană este unica noastră speranță. Dar noi am trădat acea speranță. Am lăsat cooperarea să devină supunere. Pe Urras au un guvern prin minoritate. Aici avem un guvern prin majoritate. Dar este un guvern! Conștiința socială nu mai este o ființă vie ci un mecanism, o mașină a puterii controlată de birocrați!

– Și tu și eu ne-am putea oferi ca voluntari și în numai câteva decade am fi repartizați prin loterie la CPD. Ne-ar transforma oare în birocrați, în șefi?

– Nu e vorba de indivizii repartizați la CPD, Shev. Cei mai mulți dintre ei sunt la fel ca noi. Mult prea asemănători cu noi. De bună credință, naivi. Și nu e numai CPD-ul. Se întâmplă pretutindeni pe Anarres – în centrele de învățare, institute, mine, oțelării, pescării, fabrici de conserve, stațiuni de dezvoltare și cercetare agricolă, fabrici, comunități specializate – oriunde funcția cere expertiză și o instituție stabilă. Dar acea stabilitate conferă o motivație impulsului autoritarist. În primii ani ai colonizării eram conștienți de asta, vegheam să nu se întâmple. Pe vremea aceea oamenii făceau o discriminare foarte atentă între administrarea lucrurilor și guvernarea oamenilor. Au făcut-o atât de bine încât am uitat că tendința de dominare este la fel de importantă pentru ființele umane ca și impulsul către ajutor reciproc și trebuie antrenată la fiecare individ în parte, cu fiecare nouă generație. Nimeni nu se naște mai odonian decât se naște civilizat! Dar am uita și acest lucru. Noi nu facem educație pen-

tru libertate. Educația, activitatea cea mai importantă a organismului social a devenit rigidă, moralistă, autoritaristă. Copiii învață să repete ca papagalii cuvintele lui Odo, de parcă ar fi *legi* – suprema blasfemie!

Shevek ezită. Beneficiase de prea multă educație de genul aceleia menționate de Bedap, în copilărie, chiar și aici, la Institut, pentru a putea nega acuzațiile lui Bedap care, necruțător, profită de avantajul creat.

– Întotdeauna este mult mai ușor să nu gândești pentru tine. Găsește-ți o ierarhie plăcută și sigură și fixează-te în ea. Nu face schimbări, nu risca dezaprobarea, nu-ți deranja colegii. Întotdeauna este cel mai ușor să te lași guvernat.

– Dar nu este vorba de nici un guvern, Dap. Experții și bătrânii vor conduce orice echipă, ori sindicat; ei știu cel mai bine cum se face treaba. La urma urmei, treaba trebuie făcută de cineva! Cât despre CPD, ai dreptate, ar putea deveni o ierarhie, o structură de putere, dacă nu ar fi organizată pentru a preveni exact așa ceva: Privește cum sunt organizați! Voluntari, selectați prin tragere la sorți, un an de pregătire, patru ani ca membru și apoi, afară. Nimeni n-ar putea câștiga putere, în sensul vechi, într-un asemenea sistem, cu numai patru ani la dispoziție.

– Unii stau peste patru ani.

– Consilierii? Nu mai au drept la vot.

– Voturile nu sunt importante. Există oameni în dosul scenei...

– Ei, poftim! Asta e curată paranoia! În dosul scenei... Cum? Care scene? Oricine poate participa la o ședință a CPD, iar dacă este un membru interesat, poate dezbate și vota! Încerci să sugerezi că avem aici *politicieni*?

Shevek era furios pe Bedap. Urechile-i proeminente deveniseră purpurii, vocea îi răsuna puternică. Era târziu, nu se zărea nici o lumină. Desar, din camera 45, bătu în perete pentru a cere liniște.

– Spun ceea ce știu, replică Bedap pe un ton mult mai scăzut. Că oameni ca Sabul conduc în realitate CPD, an de an.

– Dacă știi acest lucru, îl acuză Shevek într-o șoaptă răgușită, atunci de ce nu l-ai spus în public? De ce nu ai convocat o sesiune critică a sindicatului tău, dacă deții faptele? Dacă ideile tale nu rezistă la o examinare publică, nu le admit ca șoapte în miez de noapte.

– Frate, răspunse Bedap, ai cărui ochi deveniseră foarte mici, ca niște mărgele de oțel, ești virtuos cu tine însuți. Așa ai fost tu întotdeauna. Dar măcar o dată privește și tu în afara afurisitei aceleia de conștiințe pure pe care o ai! Am venit la tine și am șoptit pentru că știu că mă pot încrede în tine, lua-te-ar dracu! Cu cine altul mai pot vorbi? Doar n-am de gând să sfârșesc asemenea lui Tirin!

– Ca Tirin? întrebă Shevek atât de surprins încât ridică din nou glasul, iar Bedap îl atenționă cu un gest către perete. Ce s-a întâmplat cu Tirin? Unde e acum?

– La azilul de pe Insula Segvina.

– La azil?

Așa cum era așezat, lateral, pe fotoliu, Bedap își ridică genunchii până la bărbie și îi înconjură cu brațele, după care continuă liniștit, dar fără nici o plăcere.

– Tirin a scris o piesă și a pus-o în scenă, în anul care a urmat plecării tale. Era amuzantă, trăsnită, îi cunoști stilul, începu Bedap trecându-și mâna prin părul aspru, de culoarea nisipului și eliberându-l din coada în care era legat. Dacă ai fi un prost, ți s-ar putea părea anti-odoniană. O mulțime de oameni sunt stupizi. S-a făcut mare vâlvă. A fost mustrat. Mustrare publică. Nu mai văzusem așa ceva până atunci. Toată lumea vine la întrunirea sindicatului tău și te spune. Așa procedau atunci când doreau să readucă la dimensiuni normale un șef de echipă, ori conducător mult prea autoritar. Acum nu mai recurg la asta decât ca să-i spună unui individ să înceteze a mai gândi pentru sine. A fost rău de tot. Tirin n-a rezistat. Cred că într-adevăr l-a scos puțin din minți. După aceea i se părea că toată lumea e împotriva lui. A început să vorbească prea mult – vorbe grele. Nu lipsite de rațiune, dar întotdeauna critice, veșnic pline de amărăciune. Vorbea așa cu oricine. În sfârșit, a terminat cu Institutul, s-a calificat ca instructor de matematică și a solicitat o repartizare. I s-a acordat. La o echipă de repararea drumurilor, în sud-vest. A protestat, considerând-o o eroare, dar computerele Divlab au repetat-o. Așa că ssa dus.

– Câtă vreme l-am cunoscut eu, Tir n-a lucrat niciodată afară, îl întrerupse Shevek. De când avea zece ani. Întotdeauna făcea rost de munci la birou. Computerele au apreciat corect.

– Nu știu exact ce s-a întâmplat în realitate acolo, continuă Bedap fără a-i acorda nici o atenție. Mi-a scris de câteva ori și

de fiecare dată fusese reamplasat. Mereu la muncă fizică, în mici comunități izolate. Mi-a scris că își părăsește postul și că vine la mine, în nord-vest, să stăm de vorbă. Dar n-a venit. A încetat să-mi mai scrie. În final i-am dat de urmă prin Registrul forței de muncă de la Abbenay. Mi-au trimis o copie după fișa lui, iar ultima însemnare era doar „Terapie. Insula Segvina." Terapie! A omorât Tirin pe cineva? A violat pe cineva? În afară de asta, pentru ce ești trimis la Azil?

– Nu ești deloc trimis la Azil. Tu ceri să fii repartizat acolo.

– Nu-mi băga pe gât rahaturile astea, spuse Bedap cuprins de o mânie bruscă. N-a cerut niciodată să fie trimis acolo. L-au scos din minți și apoi l-au expediat acolo. Eu despre Tirin vorbesc, Tirin, ți-l mai amintești?

– L-am cunoscut înaintea ta. Ce crezi că este Azilul? O închisoare? Este un refugiu. Iar dacă acolo se află ucigași și oameni care și-au părăsit locul de muncă este pentru că ei au cerut să fie trimiși acolo, unde nu există presiune și sunt feriți de pedeapsă. Dar cine sunt acești oameni despre care tot vorbești, acești „ei"? „Ei" l-au scos din minți și așa mai departe. Încerci cumva să spui că întregul sistem social este rău, că de fapt „ei", cei care îl persecută pe Tirin, dușmanii tăi, suntem noi, organismul social?

– Dacă îl poți elimina pe Tirin din conștiința ta ca pe unul care a fugit de muncă, nu cred că mai am ceva să-ți spun, răspunse Bedap, ghemuit pe fotoliu.

Era atâta durere simplă și nedisimulată în vocea sa încât mânia îndreptățită a lui Shevek se curmă brusc. O vreme nu mai scoaseră nici o vorbă.

– Ar fi mai bine să plec acasă, spuse Bedap, îndreptându-se cu greutate și ridicându-se în picioare.

– E o oră de mers de aici. Nu fii tâmpit.

– În sfârșit, m-am gândit că din moment ce...

– Nu fii tâmpit.

– Bine. Unde e buda?

– La stânga, a treia ușă.

Reîntors, Bedap propuse să doarmă pe podea, dar întrucât nu era nici un covor și nu aveau decât o singură pătură călduroasă, ideea era, așa cum remarcă Shevek monoton, tâmpită. Amândoi erau încruntați și supărați, necăjiți de parcă s-ar fi bătut cu pumnii și nu și-ar fi consumat toată furia. Shevek făcu patul

și amândoi se întinseră. La stingerea luminii, un întuneric argintiu învălui camera, semiîntunericul unui oraș unde pământul este acoperit cu zăpadă iar lumina este reflectată în sus de către pământ. Fiecare simți căldura trupului celuilalt ca binevenită.

– Retrag ce am spus despre pătură.

– Ascultă, Dap, n-am vrut să...

– Hai să discutăm despre asta dimineață.

– Bine.

Se apropiară și mai mult. Shevek se întoarse cu fața în jos și adormi în două minute. Bedap se strădui să rămână conștient, alunecă în căldură, tot mai adânc, în neajutorarea și încrederea somnului, și dormi. În timpul nopții unul dintre ei strigă tare, în vis. Celălalt întinse brațul, somnoros, murmurând vorbe liniștitoare, iar greutatea nevăzută, caldă a atingerii izgoni toată frica.

Se întâlniră din nou în seara următoare și discutară dacă n-ar fi cazul să constituie un cuplu pentru o vreme, așa cum făcuseră în adolescență. Chestiunea se cerea discutată, deoarece Shevek era aproape hotărât heterosexual, iar Bedap aproape hotărât homosexual; plăcerea relației i-ar aparține în întregime lui Bedap. Cu toate acestea, Shevek dorea neapărat să reconfirme vechea lor prietenie, iar când înțelese că elementul sexual din aceasta însemna foarte mult pentru Bedap, o adevărată împlinire, luă el însuși conducerea și cu o delicatețe și persistență considerabilă făcu în așa fel ca Bedap să petreacă din nou noaptea cu el. Ocupară o cameră liberă dintr-un domiciliu în centrul orașului și amândoi locuiră acolo timp de aproape o decadă. Apoi se separară din nou, Bedap revenind la căminul său iar Shevek în camera 46. Nici unul nu manifestase o dorință sexuală destul de puternică pentru a face să dureze relația. Pur și simplu, reafirmaseră încrederea reciprocă.

Cu toate acestea, Shevek se întreba uneori, în timp ce continua să-l întâlnească pe Bedap aproape în fiecare zi, ce anume îi plăcea la prietenul său și de ce are încredere în el. Considera opiniile actuale ale acestuia detestabile și insistența sa de a vorbi permanent despre ele, detestabile. Aproape la fiecare întâlnire se certau aprig. Își pricinuiau unul altuia multă durere. Lăsându-l să plece, Shevek se acuza frecvent că doar se agață de o loialitate exagerată și se jura, furios, că nu-l va mai vedea niciodată.

Adevărul este că ținea la Bedap mai mult ca adult decât atunci când era copil. Insistent, dogmatic, distructiv – Bedap putea fi toate acestea, dar dobândise o libertate a minții după care Shevek tânjea cu înfocare, deși nu-i plăcea s-o recunoască. Produsese o schimbare în viața lui Shevek iar Shevek știa, știa că în sfârșit merge mai departe și că Bedap e acela care îl făcuse capabil să continue. Se lupta cu Bedap pentru fiecare pas, dar acesta continua să vină, pentru a se certa, pentru a răni și a fi rănit, pentru a găsi – dincolo de mânie, negare și respingere – ceea ce vroia. Nu știa nici el ce vrea, dar știa unde să caute.

Conștient, erau pentru el timpuri la fel de nefericite ca și anul precedent. Încă nu progresa cu munca; de fapt, abandonase complet fizica temporală și bâjbâia în lucrări mărunte de laborator, efectuând diferite experimente în laboratorul de radiații cu un tehnician priceput și tăcut drept partener, studiind vitezele subatomice. Era un domeniu bătut, iar abordarea târzie de către el a acestuia era interpretată de colegi drept o recunoaștere a faptului că în sfârșit renunțase a mai fi original. Sindicatul Membrilor Institutului i-a dat un curs de predat, fizică matematică pentru studenții din anul întâi. Nu avu nici un sentiment de triumf pentru că i se dăduse un curs, pentru că aceasta era situația: i se dăduse, îi fusese permis. Nu îl mulțumea aproape nimic. Sentimentul că zidurile conștiinței sale dure, puritane creșteau imens nu avea darul să-l liniștească. Se simțea înfrigurat și pierdut. Dar nu avea nici un loc unde să se retragă, nici un adăpost, așa că ieșea mai departe, în frig, rătăcindu-se și mai mult.

Bedap își făcuse mulți prieteni, un grup de excentrici și nemulțumiți, iar unora începu să le placă de bărbatul acela rușinos. Shevek nu se simțea mai apropiat de ei decât de oamenii mai convenționali pe care îi cunoștea de la Institut, dar găsea independența de gândire a celor dintâi mult mai interesantă. Păstrau autonomia conștiinței chiar cu riscul de a deveni excentrici. Unii erau un fel de vagabonzi intelectuali care de ani de zile nu mai prestaseră o muncă regulată. Shevek îi dezaproba cu severitate atunci când nu era împreună cu ei.

Unul dintre ei era compozitor, pe nume Salas. Salas și Shevek vroiau să învețe unul de la altul. Salas avea puține cunoștințe de matematică, dar atâta timp cât Shevek îi putea explica fizica în modurile analogic și experimental, acesta se dovedea

un ascultător atent și inteligent. În aceeași manieră, Shevek asculta orice îi putea spune Salas despre teoria muzicală și orice Salas interpreta pentru el, fie pe bandă, fie la instrumentul său, portativul. Dar unele din spusele lui Salas erau extrem de tulburătoare. Salas acceptase o amplasare în cadrul unei echipe pentru săparea canalelor în Câmpia Temae, la est de Abbenay. În cele trei zile libere de la sfârșitul fiecărei decade, venea în oraș și stătea când cu o fată, când cu alta. Shevek își închipuia că acceptase amplasarea deoarece avea nevoie de puțină muncă în aer liber, așa, pentru o schimbare, dar mai târziu descoperi că Salas nu avusese niciodată o repartiție în domeniul muzicii, ori în alt domeniu decât munca necalificată.

– Cum ești înregistrat la Diviziunea Muncii? întrebă Shevek, nedumerit.

– Rezerva generală de muncă.

– Bine, dar tu ești talentat! Ai făcut șase sau opt ani la Conservatorul de muzică, nu? De ce nu te repartizează să predai muzică?

– Au făcut-o. Eu am refuzat. Nu voi fi gata să predau decât după zece ani. Nu uita, eu sunt compozitor, nu interpret.

– Dar trebuie să existe posturi și pentru compozitori.

– Unde?

– Presupun că la Sindicatul Muzicii.

– Dar cei de acolo nu agreează compozițiile mele. Și nici mulți alții. Nu pot constitui eu singur un sindicat, nu?

Salas era un om mărunt, osos, deja chel pe partea superioară a feței și a craniului. Purta ce mai rămăsese din păr ca o bordură bej cu aspect mătăsos, în jurul părții posterioare a gâtului și bărbiei. Avea un zâmbet plăcut, care îi încrețea fața expresivă.

– Înțelegi, continuă el, eu nu scriu așa cum am fost învățat să scriu la conservator. Eu scriu muzică nefuncțională, mai precizează el, zâmbind mai dulce ca niciodată. Ei vor piese corale. Eu urăsc piesele corale. Ei vor piese cu o armonie deosebită, așa cum a compus Sessur. Eu urăsc muzica lui Sessur. Eu scriu o piesă de muzică de cameră. M-am gândit că aș putea să o intitulez *Principiul simultaneității*. Cinci instrumente, fiecare interpretând o temă ciclică independentă; nici un fel de cauzalitate melodică, procesul de înaintare conținut în totalitate în relația dintre părți. Rezultă o armonie minunată. Dar ei nu o aud. Nu vor s-o audă. Nu pot.

– Iar dacă ai intitula-o *Bucuriile Solidarității* ar auzi-o? întrebă Shevek, după câteva clipe de gândire.

– La naiba! interveni Bedap, care asculta întâmplător. Shev, asta e prima afirmație cinică pe care ai făcut-o în viața ta. Bine ai venit în echipa muncii!

– I-ar acorda o audiere, răspunse Salas, râzând, dar nu ar aproba-o pentru înregistrare sau pentru interpretare regională. Nu e scrisă în Stilul Organic.

– Nici nu e de mirare că nu am auzit nici un fel de muzică profesională atunci când locuiam în nord-vest. Dar cum pot justifica genul acesta de cenzură? Tu scrii muzică! Muzica este o artă cooperativă, organică prin definiție, socială. Poate că este cea mai nobilă formă de comportament social de care suntem capabili. Este, fără îndoială, una dintre cele mai nobile meserii pe care le poate practica un individ. Iar prin natura sa, prin natura oricărei arte, înseamnă participare, contribuție. Artistul împarte cu ceilalți, aceasta este esența actului său. Indiferent ce spun sindicaliștii tăi, cum justifică Diviziunea Muncii faptul că nu-ți acordă un post în propriul tău domeniu?

– Nu vor să accepte, răspunse Salas voios. Îi înspăimântă.

– O pot justifica, deoarece muzica nu este folositoare, spuse Bedap, mai grav. Știi, săparea canalelor e importantă, pe când muzica e o simplă împodobire. Cercul s-a închis din nou, în cea mai malefică formă de utilitarism profitarist. Complexitatea, vitalitatea, libertatea invenției și inițiativei, care au format esența idealului odonian, au fost aruncate la gunoi. Ne-am întors la barbarie. Dacă e nou, fugi de el; dacă nu-l poți mânca, aruncă-l!

Shevek se gândi la propria-i muncă și nu mai spuse nimic. Totuși, nu putea participa la critica lui Bedap. Bedap îl obligase să-și dea seama că este, de fapt, un revoluționar, dar în profunzime simțea că este revoluționar *prin virtutea* educației sale, ca odonian și anarresian. Nu se putea revolta împotriva societății sale, deoarece societatea sa, concepută în mod corespunzător, era chiar o revoluție, chiar o revoluție permanentă, un proces în plină desfășurare. Pentru a-i reafirma valorile și forța, își spunea, nu trebuie decât să acționezi, fără teama de a fi pedepsit și fără speranța unei răsplăți; să acționezi din centrul sufletului tău.

Bedap și prietenii săi își luară zece zile libere împreună, pentru o excursie în munții Ne Theras. Îl convinsese și pe Shevek să vină. Lui Shevek îi surâdea perspectiva a zece zile prin munți, dar nu și aceea de a auzi tot atâtea zile opiniile lui Bedap.

Maniera acestuia de a purta o conversație semăna prea mult cu o Sesiune Critică, activitatea comunală care lui întotdeauna îi plăcuse cel mai puțin, cînd toată lumea se ridica și se plângea de deficiențe în funcționarea comunității și, de obicei, defecte de caracter ale vecinilor. Cu cât se apropia vacanța, cu atât o aștepta mai puțin, dar până la urmă își îndesă un carnet în buzunar – pentru a se putea îndepărta cu ușurință sub pretextul că lucrează – și îi însoți.

Se întâlniră dimineața, devreme, în spatele depoului de la Eastern Points, trei femei și trei bărbați. Shevek nu cunoștea pe nici una dintre femei, iar Bedap nu i le prezentă decât pe două dintre ele. În momentul în care apucară pe drumul spre munți, Shevek se alătură celei de-a treia.

– Shevek, spuse el.

– Știu, răspunse ea.

Shevek își dădu seama că trebuie s-o mai fi cunoscut undeva și urechile i se înroșiră.

– Glumești? întrebă Bedap, trecând în stânga ei. Takver a fost la Institutul din nord-vest împreună cu noi. Locuiește de doi ani la Abbenay. Nu v-ați întâlnit până acum?

– L-am văzut de câteva ori, spuse fata, râzând.

Avea râsul unei persoane căreia îi place să mănânce bine, un râs de copil. Era înaltă și cam slabă, cu brațe rotunde și coapse largi. Nu era prea drăguță; avea chipul oacheș, inteligent și plin de voie bună. În ochi avea o anumită întunecare, nu opacitatea ochilor negri și strălucitori, ci o calitate a profunzimii, nuanța cenușii negre, intensă, fină, afânată. Întâlnindu-i ochii, Shevek își dădu seama imediat că, uitând-o, comisese o greșeală de neiertat și în aceeași clipă înțelese că fusese iertat. Că are noroc și că norocul său se schimbase.

Porniră, deci, în direcția munților.

În seara rece a celei de a patra zi a excursiei, el și Takver ședeau pe panta abruptă și aridă, deasupra unei trecători. La patruzeci de metri sub ei, un torent montan cobora cu mare zgomot defileul mărginit de stâncile scânteind. Pe Anarres e puțină apă, în cele mai multe locuri nivelul pânzei freatice este foarte scăzut, râurile erau foarte scurte. Numai în munți întâlneai pâraiele repezi. Pentru toți, sunetul apelor care strigă, pălăvrăgesc și cântă era cu totul nou.

Toată ziua umblaseră în sus și în jos prin trecătorile montane și îi dureau picioarele. Ceilalți erau în Adăpost, o cabană de piatră construită de și pentru vilegiaturiști și bine întreținută; Federația Ne Theras era cea mai activă dintre grupurile voluntare care coordonau și protejau destul de redusele zone „pitorești" de pe Anarres. Un supraveghetor pentru incendii care stătea acolo pe timpul verii îl ajuta pe Bedap și pe ceilalți să încropească o masă din cămările bine aprovizionate. Takver și Shevek ieșiseră, în această ordine, separat, fără a-și fi anunțat destinațiile și fără a le cunoaște, de fapt.

O găsi pe panta abruptă, șezând printre tufele delicate de mărăcine-de-lună, care creștea ca o nodurile de dantelă pe pantele munților, cu ramurile sale rigide și totuși delicate, argintii în lumina amurgului. Într-o deschidere printre vârfurile de la răsărit, o luminozitate incoloră a cerului vestea răsăritul de lună. Râul curgea zgomotos în tăcerea dealurilor înalte, golașe. Nu era nici pic de vânt, nici un nor. Deasupra munților, cerul era ca ametistul, dur, clar, profund.

Ședeau acolo de câtăva vreme, fără să își vorbească.

– În viața mea nu am fost atras către o femeie așa cum mă simt atras către tine. Chiar de când am început excursia, începu Shevek pe un ton calm, aproape nemulțumit.

– N-am vrut să-ți stric vacanța, răspunse ea cu râsul ei copilăros, cu gura până la urechi.

– Dar nu mi-o strici!

– Asta e bine. Am crezut că spui că te deranjează.

– Să mă deranjeze! Dar e ca un cutremur.

– Mulțumesc.

– Nu e vorba de tine, spuse el cu asprime, ci de mine.

– Așa crezi tu, răspunse ea.

Urmă o pauză destul de lungă.

– Dacă vrei să te împerechezi, spuse ea, de ce nu mi-ai spus?

– Pentru că nu sunt sigur că vreau așa ceva.

– Nici eu, răspunse ea, fără să mai zâmbească. Ascultă...

Vocea ei era blândă, aproape fără timbru, de aceeași calitate molatecă, aidoma privirii.

– Ar trebui să-ți spun...

Dar ceea ce se cuvenea să-i spună rămase nerostit o bună bucată de timp. În cele din urmă Shevek o privi cu atâta neli-

niște rugătoare încât ea se grăbi să vorbească și continuă în mare grabă.

– Bine, ceea ce vreau eu să spun este că nu vreau să mă împerechez cu tine acum. Și nici cu altcineva.

– Te-ai jurat că renunți la sex?

– Nu! răspunse ea pe un ton indignat, dar fără nici o altă explicație.

– Poate că și eu am renunțat, spuse el, aruncând o pietricică în apă. Ori poate că sunt impotent. A trecut o jumătate de an și n-am fost decât cu Dap. De fapt, aproape un an. De fiecare dată era tot mai nesatisfăcător, până când am încetat să mai încerc. Nu merita. Nu merită osteneala. Și totuși... îmi aduc aminte... știu cum *ar trebui* să fie.

– În sfârșit, asta este, spuse Takver. Și eu mă distram grozav atunci când mă împerecheam, asta până când am împlinit optsprezece, ori nouăsprezece ani. Era palpitant, interesant, plăcut. Dar apoi... Nu știu. Așa cum ai spus și tu, a început să mă nemulțumească. Nu mai vroiam plăcerea. Vreau să spun că nu vroiam numai plăcerea.

– Vrei copii?

– Da, atunci când va fi timpul.

Shevek aruncă o altă piatră în râul care se pierdea în umbrele defileului, lăsând în urma sa doar zgomotul, o neîncetată armonie compusă din asonanțe.

– Am o treabă de făcut, spuse el.

– Celibatul te ajută?

– Este o legătură. Dar nu știu exact în ce constă, nu este cauzală. Cam la vremea în care am început să mă plictisesc de sex, la fel s-a întâmplat și cu munca. Progresiv. Trei ani fără să ajung nicăieri. Sterilitate. Sterilitate pe toate părțile. Cât vezi cu ochii deșertul sterp se întinde în strălucirea nemiloasă a soarelui neiertător, o întindere fără viață, fără drumuri, ineficientă, infertilă, presărată cu osemintele călătorilor fără de noroc...

Takver nu râse; scoase un sunet ca un scâncet, de parcă ar fi durut-o. El încercă să-i deslușească fața. În spatele ei scufundat în întuneric, cerul era compact și transparent totodată.

– Ce e rău în plăcere, Takver? De ce n-o mai vrei?

– Nu e nimic rău. Și chiar că o doresc. Doar că nu am nevoie de ea. Iar dacă iau ceea ce nu îmi face trebuință, nu voi mai ajunge niciodată la ceea ce îmi trebuie cu adevărat.

– Și de ce ai nevoie?

Ea privi spre pământ, zgâriind cu unghia mușchiul de pe stâncă. Nu rosti nici o vorbă. Se aplecă să culeagă un lăstar de mărăcine-de-lună, dar nu-l culese, abia îl atinse, pipăind tulpina păroasă și frunza fragilă. Din mișcările ei tensionate Shevek înțelese că încearcă din toate puterile să ascundă, ori să diminueze un val de emoții pentru a putea vorbi. Când începu, vocea ei era joasă și puțin răgușită.

– Am nevoie de o relație, spuse ea. Cea adevărată. Trup și minte și toți anii de viață. Nimic altceva. Nimic mai puțin.

Îl privi sfidător, aproape cu ură.

Shevek simțea bucuria crescând misterios în el, ca sunetul și mirosul apei curgătoare ridicându-se prin noapte. Avea senzația nelimitării, a claritații, a claritații totale, ca și cum ar fi fost eliberat. Dincolo de capul fetei cerul se lumina de răsăritul lunii, vârfurile îndepărtate pluteau limpezi și argintii.

– Da, asta este, spuse el exact ce-i trecea prin minte, meditativ, fără a fi conștient de sine, fără a avea sentimentul că vorbește cu altcineva. N-am înțeles-o niciodată.

– Nici nu trebuia să înțelegi, răspunse Takver cu un oarecare resentiment în voce.

– De ce nu?

– Presupun că n-ai întâlnit niciodată posibilitatea.

– Ce vrei să spui prin posibilitate?

– Persoana!

Shevek reflectă. Ședeau cam la un metru distanță, frecându-și genunchii pentru că se lăsa frigul. Respirația părea apă înghețată. Își vedeau unul altuia respirația, vapori fini în lumina tot mai puternică a lunii.

– Noaptea în care am înțeles a fost noaptea dinaintea plecării tale de la Institut. A fost o petrecere, îți amintești. Unii am stat și am discutat toată noaptea. Dar asta s-a întâmplat acum patru ani. Nici măcar n-ai știut cum mă cheamă.

Răutatea îi dispăruse din glas, părea că vrea să-l scuze.

– Înseamnă că ai văzut atunci în mine ceea ce am văzut eu în tine în aceste patru zile?

– Nu știu. Nu pot spune. Nu a fost numai ceva sexual. Te mai observasem înainte în felul acela. De data aceasta era cu totul altceva: *te vedeam*. Dar nu-mi dau seama ce vezi tu acum. Nici eu nu am înțeles exact. Nu te cunoșteam deloc așa cum trebuie. Atâta doar că, atunci când ai vorbit, am putut privi direct

în interiorul tău, până în centru. Dar ai fi putut fi cu totul diferit față de ce-mi închipuiam eu. La urma urmei, n-ar fi fost greșeala ta. Atâta doar că mi-am dat seama că ceea ce văzusem în tine era exact ceea ce îmi era necesar. Nu ceea ce vroiam.

– Și te afli în Abbenay de doi ani și nu...

– Nu ce? Totul era de partea mea, în mintea mea, tu nici măcar nu știai cum mă cheamă. La urma urmei, o singură persoană nu poate închega o legătură!

– Și te-ai temut că dacă vei veni la mine eu aș putea să nu accept legătura.

– Nu m-am temut. Știam că ești un om care... nu s-ar lăsa forțat... În sfârșit, da, mi-a fost teamă. Teamă de tine. Nu că voi face o greșeală. Știam că nu e o greșeală. Dar tu erai... tu însuți. Știi, nu ești ca majoritatea oamenilor. Îmi era teamă de tine deoarece știam că ești egalul meu! încheie ea pe un ton hotărât, pentru ca în clipa următoare să continue foarte duios, cu bunătate și înțelegere: Știi, Shevek, de fapt nici nu contează.

Era pentru prima dată când o auzea pronunțându-i numele. Se întoarse spre ea și spuse bâlbâindu-se, aproape sugrumat de emoție:

– Nu contează? Mai întâi îmi demonstrezi ce contează, îmi arăți ce contează cu adevărat, ce mi-am dorit toată viața și... și apoi spui că nu contează?

Erau față în față, dar nu se atinseseră.

– Deci, de asta ai nevoie?

– Da. Legământul. Șansa.

– Acum... pentru viață?

– Acum și pentru viață.

Viață, repetă pârâul cu apă năvalnică, acolo jos, pe stânci, în întunericul rece.

La întoarcerea din munți, Shevek și Takver se mutară într-o cameră dublă. Nu era nici una liberă în blocurile de lângă Institut, dar Takver știa una nu prea departe, într-un vechi domiciliu la capătul de răsărit al orașului. Pentru a căpăta camera era nevoie să discute cu directoarea blocului pentru probleme de cazare – Abbenay era împărțit în aproape două sute de regiuni administrative locale, numite blocuri – o șlefuitoare de lentile care lucra la domiciliu și își ținea acasă cei trei copii. De aceea ținea dosarele de cazare pe raftul de sus dintr-o cămară, ca să nu

ajungă copiii la ele. Femeia verifică dacă respectiva cameră e înregistrată ca vacantă, iar Shevek și Takver o înregistrară ca fiind ocupată, semnându-și numele în registru.

Nici mutarea nu se dovedi prea complicată. Shevek aduse o cutie cu cărți, ghetele de iarnă și pătura portocalie. Takver făcu trei drumuri. Unul la depozitul districtual de îmbrăcăminte, să ia pentru amândoi câte un costum nou, un act despre care nutrea un sentiment puternic, deși obscur, că ar fi esențial pentru începutul parteneriatului lor. Apoi se duse la vechiul ei cămin, o dată pentru haine și hârtii, și încă o dată, împreună cu Shevek, pentru a aduce un număr de obiecte curioase: forme complexe, concentrice, confecționate din sârmă care, atunci când erau suspendate de tavan, se mișcau și își mișcau mereu forma, încet, către interior. Le făcuse din din deșeuri de sârmă și cu unelte de la depozitul pentru aprovizionarea mestețugarilor și le numea „Ocupările Spațiului Nelocuit". Unul dintre cele două scaune din cameră era defect, așa că îl duseră la un atelier de reparații de unde ridicară unul zdravăn. În felul acesta erau și mobilați. Noua lor cameră avea un tavan înalt, care o făcea spațioasă și oferea suficient loc pentru Ocupații. Domiciliul era construit pe una din colinele de la Abbenay, iar camera avea o fereastră de colț care prindea soarele după-amiezii și oferea o vedere asupra orașului cu străzile și pietele sale, acoperișurile, verdele parcurilor, câmpiile din depărtare.

Intimitatea după o îndelungată singurătate punea la încercare atât stabilitatea lui Shevek cât și pe aceea a lui Takver. În primele câteva decade el trăi extreme de exaltare și anxietate, iar ea crize de nervi. Amândoi erau suprasensibilizați și lipsiți de experiență. Încordarea nu avea să dureze mult, fiecare devenind expert în celălalt. Foamea lor sexuală persistă ca o încântare plină de pasiune, dorința de comuniune era zilnic reînnoită deoarece era zilnic împlinită.

Acum îi era clar lui Shevek – și ar fi considerat o nebunie să creadă altfel – că toți acei ani nenorociți petrecuți în acest oraș făceau parte din fericirea lui prezentă deoarece îl conduseseră către aceasta, îl pregătiseră. Tot ce i se întâmplase era parte din ceea ce i se întâmpla acum. Takver nu observa nici un fel de obscură înlănțuire de efect/cauză/efect, dar ea nu era specialistă în fizica temporală. Ea vedea timpul la modul naiv, ca pe un

drum întins în față; mergi înainte și ajungi undeva. Dacă ai noroc, ajungi undeva unde merită să ajungi.

Dar când Shevek preluă metafora și o reformulă în termenii săi, explicându-i că, dacă trecutul și viitorul nu sunt făcute părți ale prezentului prin memorie și intenție, în termeni umani nu mai există nici un drum, nu mai ai unde să ajungi, Takver îl încuviință înainte de a ajunge la jumătatea demonstrației.

– Exact, spuse ea, este exact ce am făcut eu în toți acești patru ani. Nu este vorba numai de noroc. Doar parțial.

Ea avea douăzeci și trei de ani, cu jumătate de an mai tânără decât Shevek. Crescuse într-o comunitate agricolă, Round Valley, în nord-est. Era un loc izolat și înainte ca Takver să ajungă la Institutul din nord-vest, muncise mai mult decât majoritatea tinerilor anarresieni. În Round Valley erau destul de mulți oameni pentru muncile care trebuiau făcute, dar nu era o comunitate prea mare, ori suficient de productivă pentru economia generală, pentru a beneficia de o prioritate deosebită din partea computerelor de la Diviziunea Muncii. Erau nevoiți să-și poarte de grijă singuri. La vârsta de opt ani Takver alegea paie și pietricele din grăunțele de holum, la moară, timp de trei ore pe zi, după trei ore de școală. O mică parte din pregătirea ei practică din copilărie fusese în direcția îmbogățirii personale, făcând parte din efortul comunității de a supraviețui. În timpul recoltatului și însămânțărilor, toți cei sub șaizeci de ani și peste zece munceau pe câmp toată ziua. La cincisprezece ani Takver răspundea de coordonarea programelor de lucru ale celor patru sute de loturi agricole ale comunității din Round Valley și o ajuta pe dieteticiană la cantina orașului. Nu era nimic neobișnuit în toate aceste preocupări, iar Takver le acorda puțină importanță, dar cu siguranță că își aduseseră aportul la unele trăsături de caracter și în formarea propriilor ei opinii. Shevek se bucura că își făcuse rația de corvoadă, iar Takver îi disprețuia pe aceia care evitau munca fizică. „Uită-te la Tinan," spunea ea, „cum plânge și urlă pentru că a fost repartizat de probă pentru patru decade la recoltarea rădăcinilor de holum. E așa de delicat, parcă ar fi un ou de pește! A pus vreodată mâna pe pământ?" Takver nu era deosebit de milostivă și era destul de irascibilă.

Studiase biologia la Institutul Regional din nord-vest, cu rezultate suficient de bune, așa că a descis să vină la Institutul Central pentru continuarea studiilor. După un an fusese rugată

să se înscrie într-un nou sindicat care organiza un laborator pentru creșterea și ameliorarea rezervelor de pește comestibil din cele trei oceane de pe Anarres. Când era întrebată cu ce se ocupă, răspundea, „Sunt ichtio-genetician." Îi plăcea munca aceasta, care întrunea două lucruri pe care ea le prețuia: cercetare efectivă, faptică și un obiectiv specific de creștere, sau îmbunătățire. Fără o astfel de muncă, nu ar fi fost mulțumită. Dar toate aceastea în nici un caz nu-i erau suficiente. Cea mai mare parte din cele ce se petreceau în mintea și spiritul ei aveau puțin de-a face cu genetica peștilor.

Interesul ei pentru peisaje și ființe vii era o adevărată pasiune. Acest interes, impropriu numit „dragoste de natură", îi părea lui Shevek mult mai cuprinzător decât dragostea. Există suflete, își spunea el, al căror ombilic nu a fost tăiat niciodată. Care niciodată nu au fost înțărcate de la univers. Care nu înțeleg moartea ca pe un dușman. Care așteaptă nerăbdătoare să putrezească și să se preschimbe în humus. Era ciudat să o vadă pe Takver luând în mână o frunză, ori chiar o piatră. Ea devenea o extindere a pietrei, piatra o extindere a ei.

I-a arătat lui Shevek rezervoarele cu apă de mare de la laboratorul de cercetări, conținând peste cincizeci de specii de pești, mari și mici, de culori mohorâte ori țipătoare, eleganți și grotești. Shevek era fascinat și puțin uimit.

Cele trei oceane de pe Anarres erau la fel de pline de viață pe cât de lipsir era pământul de ea. Mările nu mai fuseseră conectate de câteva milioane de ani, așa că formele lor de viață urmaseră cursuri de evoluție insulare. Varietatea acestora era uluitoare. Niciodată nu-și închipuise Shevek că viața se poate prolifera atât de nestăpânit, cu atâta exuberanță; că, într-adevăr, exuberanța era poate calitatea esențială a vieții.

Pe uscat, plantele se descurcau destul de bine în înfățișarea lor austeră și țepoasă, dar acele animale care încercaseră să respire aer au renunțat aproape complet la proiect atunci când planeta a intrat într-o perioadă milenară de praf și uscăciune. Au supraviețuit bacteriile, cele mai multe litofage, precum și câteva sute de specii de viermi și crustacee.

Omul își găsea locul cu grijă și riscuri în acest sistem ecologic îngust. Dacă pescuia – dar fără prea multă lăcomie – și dacă, folosind mai ales deșeuri organice drept îngrășăminte, se putea încadra. Dar nu se putea încadra oriunde. Nu exista iarbă

pentru ierbivore. Nu existau nici un fel de ierbivore pentru carnivore. Nu existau insecte care să fecundeze plantele cu flori; pomii fructiferi importați erau toți fertilizați manual. Nici un animal nu a fost introdus de pe Urras pentru a tulbura delicatul echilibru al vieții. Doar Colonistii, care erau atât de bine curățiți în interior și exterior, încât au adus cu ei un minim din fauna și flora lor personală. Nici măcar purecele nu-și croise drum pe Anarres.

– Îmi place biologia marină, îi spuse Takver lui Shevek în fața rezervoarelor cu pești, deoarece este atât de complexă, o adevărată rețea. Peștele acesta îl mănâncă pe acela, care la rândul lui mănâncă plevușcă și care mănâncă ciliate, care mănâncă bacterii și tot așa. Pe pământ nu sunt decât tipuri și toate non-cordate – dacă nu pui la socoteală omul. Biologic vorbind, este o situație bizară. Noi, anarresienii, suntem izolați nenatural. În lumea veche există optsprezece tipuri de animale terestre; există clase, cum ar fi insectele, care au atâtea specii încât niciodată n-au putut fi numărate, iar câteva din aceste specii au populații de miliarde. Gândește-te: oriunde privești, animale, alte creaturi, împărțind cu tine pământul și aerul. Cu atât mai mult te-ai simți *o parte*.

Privirea ei urmărea curba zborului unui peștișor albastru-prin rezervorul tulbure. Shevek, concentrat, urmărea traseul peștelui și traseul gândurilor ei. Se plimba printre rezervoare timp îndelungat și adesea revenea împreună cu ea la laborator și la acvarii, supunând aroganța sa de fizician acelor mici și ciudate vieți, existenței unor ființe pentru care prezentul este etern, ființe care nu se explică și niciodată nu trebuie să-și justifice comportamentul în fața omului.

Majoritatea anarresienilor lucrau cinci până la șapte ore pe zi, cu două până la patru zile libere la fiecare decadă. Detaliile cu privire la regularitate, punctualitate, care zile vor fi libere și așa mai departe, erau stabilite între individ și echipa sa de muncă, ori brigada, ori sindicatul, ori federația coordonatoare, sau indiferent la care nivel se putea realiza mai bine cooperarea și eficiența. Takver își conducea propriile proiecte de cercetare, dar munca și peștii aveau propriile lor cerințe imperative. Petrecea de la două până la zece ore pe zi în laborator, fără nici o zi liberă. Shevek ocupa acum două posturi didactice, un curs de matematică avansată la un centru de învățare și un altul la Institut.

Ambele cursuri aveau loc dimineața și revenea în camera lor înainte de prânz. De obicei, Takver încă nu era acasă. Clădirea era destul de liniștită. Soarele încă nu ajunsese la fereastra dublă care dădea spre sud și vest, peste oraș și câmpii; camera era răcoroasă și umbroasă. Corpurile mobile, delicate, concentrice suspendate la diferite nivele deasupra capului se mișcau cu precizia introvertită, tăcerea și misterul organelor trupului ori proceselor mentale. Shevek se așeza la masă în dreptul ferestrelor și începea să lucreze, citind, ori luând notițe, ori calculând. Treptat, lumina soarelui pătrundea în cameră, se deplasa pe hârtiile de pe masă, peste mâinile sale de pe hârtii, umplând camera de strălucire. Iar el lucra. Începuturile false și inutilitățile anilor trecuți se dovedeau a fi munca de jos, fundamentarea, făcută în întuneric, dar făcută bine. Pe aceasta, metodic și atent, dar cu o îndemânare și o siguranță care nu păreau a-i aparține, fiind mai degrabă cunoașterea lucrând prin intermediul lui, construia structura frumoasă și trainică a Principiilor Simultaneității.

Pentru Takver, ca pentru oricare bărbat ori femeie care ia asupra sa compania spiritului creator, sarcina nu era întotdeauna tocmai ușoară. Deși existența ei îi era necesară lui Shevek, prezența ei efectivă putea însemna o distragere. Nu-i plăcea să ajungă acasă prea devreme, deoarece el adesea înceta lucrul la venirea ei, ceea ce nu i se părea în regulă. Mai târziu, când vor fi de vârstă mijlocie, va putea s-o ignore, dar la douăzeci și trei de ani nu putea. Din acest motiv își aranjase activitatea la laborator în așa fel încât să nu ajungă acasă decât spre seară. Nici chiar acesta nu era un aranjament perfect, fiindcă Shevek avea nevoie de îngrijire. În zilele în care nu avea ore, când venea ea poate că el stătuse la masă șase sau opt ore fără întrerupere. Când se ridica, se clătina de oboseală, mâinile îi tremurau și cu greu izbutea să fie coerent. Uzura produsă de spiritul creator asupra recipienților săi este dură, îi uzează, îi îndepărtează, caută un alt model. Pentru Takver nu existau surogate, iar când vedea cât de epuizat era Shevek, protesta. Ar fi strigat așa cum făcuse, cândva, Asieo, soțul lui Odo: „Pentru Dumnezeu, fată, nu poți sluji Adevărul doar *de fiecare dată câte puțin*? – doar că în cazul acesta ea era fată și nu îl cunoștea pe Dumnezeu.

Stăteau de vorbă, ieșeau la plimbare, ori se duceau la baia publică, după care luau cina la cantina Institutului. După masă urmau întruniri, ori vreun concert, sau se întâlneau cu prieteni,

cu Bedap și Salas și cercul lor, cu Desar și alții de la Institut, cu colegii și prietenii lui Takver. Dar întrunirile și prietenii aveau pentru ei o valoare periferică. Nici participarea socială sau sociabilă nu reprezenta mare lucru; parteneriatul le era suficient și n-o puteau ascunde. Situația nu părea a-i ofensa pe ceilalți. Dimpotrivă. Desar, Salas, Bedap și alții veneau la ei așa cum vin oamenii însetați la o fântână. Ceilalți erau periferici pentru ei; ei ocupau o poziție centrală pentru ceilalți. Nu făceau mare lucru; nu erau mai binevoitori, ori vorbitori mai strălucitori decât alții; și totuși, prietenii lor îi iubeau, depindeau de ei și continuau să le aducă daruri – mărunțele ofrande care circulau între acești oameni care nu posedau nimic și aveau totul: un fular tricotat manual, o bucățică de granit bătută cu granate purpurii, o vază executată manual la atelierul Federației Olarilor, un poem despre iubire, un set de nasturi din lemn sculptat, o cochilie spiralată din Marea Sorruba. Îi ofereau darul lui Takver, spunând: „Uite, lui Shev s-ar putea să-i placă chestia asta ca prespapier", sau lui Shevek, spunând: „Iată, s-ar putea lui Tek să-i placă culoarea asta." Oferind, încercau să se împărtășească din ceea ce împărtășeau Shevek și Takver, să celebreze și să preamărească.

Era o vară lungă, călduroasă și luminoasă, vara anului 160 de la Colonizare. Ploile abundente ale primăverii înverziseră Câmpiile Abbenay și așezaseră praful, așa că aerul era neobișnuit de curat; ziua soarele strălucea fierbinte, iar noaptea stelele se aprindeau puzderie. Când apărea Luna, se puteau distinge clar contururile continentelor, de sub orbitoarele vârtejuri albe ale norilor.

– De ce arată așa de frumos? întrebă Takver, întinsă alături de Shevek sub pătura portocalie, cu luminile stinse, deasupra lor, abia perceptibile, Ocupațiile Spațiului Nelocuit, afară, dincolo de fereastra deschisă, Luna plină, suspendată în noapte, luminoasă. Atunci când știm că e o planetă la fel ca aceasta, doar cu un climat mai bun și oameni mai răi, când știm că sunt toți proprietarieni, că poartă războaie, emit legi și mănâncă în vreme ce alții flămânzesc... și că, oricum, îmbătrânesc, au ghinion, fac reumatism la genunchi și bătături la picioare, exact ca oamenii de pe aici... când cunoaștem toate acestea, atunci de ce continuă să arate așa de fericită – de parcă viața de acolo trebuie să fie atât de fericită? Nu mă pot uita la strălucirea aceasta și în același timp să-mi imaginez un omuleț sinistru, cu mânecile slinoase

și mintea atrofiată, cum e Sabul, locuind acolo. Pur și simplu nu pot!

Brațele și piepturile lor dezgolite erau lumina lunii. Puful fin, delicat de pe obrazul lui Takver forma o aureolă estompată deasupra trăsăturilor ei; părul ei și umbrele erau negre. Shevek îi atinse brațul argintiu cu mâna lui argintie, mirându-se de căldura atingerii în lumina aceea rece.

– Dacă poți vedea un lucru în întregul său, spuse el, pare întotdeauna frumos. Planete, vieți... Dar de aproape, o lume se dovedește numai pământ și pietre. Și de la o zi la alta, viața se dovedește grea, obosești, pierzi sensul. Ai nevoie de distanțare, de interval. Pentru a vedea cât de frumos este pământul trebuie să-l vezi ca pe lună. Pentru a vedea cât de frumoasă este viața, trebuie s-o faci din perspectiva favorizantă a morții.

– Asta se aplică pentru Urras. Să rămână acolo și să fie Luna – eu nu o vreau! Dar n-am de gând să mă ridic pe o piatră de mormânt și să privesc de sus viața și să spun „Cât e de frumoasă!" Vreau să o văd în totalitate, chiar din centrul ei, aici, acum. Nu dau doi bani pe eternitate!

– N-are nici o legătură cu eternitatea, zise Shevek zâmbind, un bărbat slab și păros, din argint și umbre. Tot ce trebuie să faci pentru a vedea viața în întregul ei este să o vezi ca muritoare. Eu voi muri, tu vei muri; altfel, cum ne-am mai putea iubi? Soarele se va stinge; ce-l mai face să strălucească?

– Ah, tu, cu vorbele tale și filozofia ta afurisită!

– Vorbe? Nu sunt vorbe. Nici măcar rațiune. Este atingerea mâinii. Eu ating plenitudinea. O țin în mână. Care e lumina lunii? Care e Takver? Cum să-mi fie teamă de moarte? Când o am în mână, când țin în mână lumina...

– Nu fii proprietarian! murmură Takver.

– Sufletul meu drag, nu plânge.

– Eu nu plâng. Tu plângi. Sunt lacrimile tale.

– Mi-e frig. Lumina lunii este rece.

– Întinde-te.

Un tremur mare îi cuprinse trupul când ea îl luă în brațe.

– Mi-e teamă, Takver, șopti el.

– Taci, frate, suflet drag.

În noaptea aceea dormiră unul în brațele celuilalt. În noaptea aceea și multe alte nopți.

7

Shevek găsi o scrisoare într-unul din buzunarele hainei îmblănite pe care o comandase pentru iarnă la magazinul din strada aceea de coșmar. Habar n-avea cum ajunsese scrisoarea acolo. Cu siguranță că nu fusese în corespondența care i se aducea de trei ori pe zi și care consta în întregime din manuscrise și articole de la fizicieni de pe tot cuprinsul planetei, invitații la recepții și mesaje neprefăcute de la copii. Aceasta era un petec de hârtie subțire, împăturită și lipită fără plic, nu avea nici un timbru sau ștampilă de la nici una din cele trei companii poștale în concurență.

O deschise, oarecum neliniștit și citi: „Dacă ești Anarhist, de ce colaborezi cu sistemul de putere care trădează Lumea ta și Speranța Odoniană? Chiar te afli aici pentru a ne aduce acea Speranță? Suferind de nedreptate și oprimare, privim către Lumea Soră în noaptea întunecată. Vino alături de noi, frații tăi!" Nu era nici o semnătură, nici o adresă.

Scrisoarea îl tulbură pe Shevek atât moral cât și intelectual; se simțea zguduit, dar nu din cauza surprizei, ci dintr-un fel de panică. Știa că ei există, dar unde? Nu întâlnise pe nici unul dintre ei, nici nu văzuse vreunul, nu cunoscuse încă un om sărac. Îngăduise construirea unui zid în jurul lui și nu băgase de seamă. Acceptase adăpost, la fel ca un proprietarian. Fusese cooptat, exact așa cum spusese Chifoilisk.

Dar nu știa cum să doboare zidul. Iar dacă reușea, unde s-ar fi putut duce? Panica îl cuprinse și mai mult. Către cine s-ar putea îndrepta? Era înconjurat din toate părțile de zâmbetele celor bogați.

– Aș vrea să stau de vorbă cu tine, Efor.

– Da, domnu'. Scuzați, domnu'. Eu fac loc. Pun astea aici.

Servitorul manevra cu îndemânare tava grea, ridica într-o clipită capacele vaselor, turna ciocolata amară în așa fel încât se ridica până la marginea ceștii fără să se verse nici un strop. Evident, îi plăcea ritualul de la micul dejun și faptul că Shevek îl accepta, fiind la fel de limpede că nu dorește nici o întrerupere neprevăzută a acestuia. De cele mai multe ori vorbea într-o iotică inteligibilă dar acum, de îndată ce Shevek spusese că vrea să discute cu el, Efor trecuse la acel staccato al dialectului orășenesc. Shevek învățase puțin să-l înțeleagă; modificarea valorii sunetelor era consistentă, odată ce te obișnuiai, dar apocopele îl lăsau nedumerit. Jumătate din cuvinte rămâneau nerostite. Era ca un cod, își spunea Shevek, de parcă acești „Nioti" – cum se numeau ei înșiși – nu doreau să fie înțeleși de străini.

Servitorul rămase în picioare, așteptând să-i facă plăcere lui Shevek. Știa – învățase ideosincrezele acestuia încă din prima săptămână – că Shevek nu vrea ca el să-i țină scaunul, sau să-l servească în timp ce mănâncă. Postura lui dreaptă, atentă era îndeajuns pentru a îndepărta orice speranță de familiaritate.

– Nu vrei să stai jos, Efor?

– Dacă așa doriți, domnu', răspunse omul mutând un fotoliu cu aproape doi centimetri dar fără a lua loc.

– Iată despre ce vreau să vorbim. Știi că nu-mi place să-ți dau dispoziții.

– Încerc să fac treaba cum vrea domnu', fără ordine.

– Așa este. Nu mă refer la asta. Știi, în țara mea nimeni nu poruncește.

– Așa se aude, domnu'.

– Ei bine, vreau să te știu ca pe egalul meu, ca pe fratele meu. Ești singurul om pe care-l cunosc aici și care nu e bogat – nu e unul dintre proprietari. Aș vrea foarte mult să stau de vorbă cu tine, să-ți cunosc viața...

Se opri cuprins de disperare, observând disprețul de pe fața brăzdată a lui Efor. Făcuse toate greșelile posibile. Efor îl lua drept un prost înfumurat, indiscret. Își lăsă mâinile pe masă într-un gest de deznădejde și continuă:

– O, la dracu! Scuză-mă, Efor! Nu pot să spun ce am în minte. Te rog să uiți.

– Cum doriți, domnu'! spuse Efor și se retrase.

Acesta a fost sfârșitul. „Clasele neavute" rămaseră la fel de departe de el ca și atunci când citise despre ele la cursul de istorie de la Institutul din nord-vest.

Până una alta, promisese să petreacă o săptămână cu familia lui Oiie, între trimestrul de toamnă și cel de primăvară.

Oiie îl invitase la masa de seară de mai multe ori de la prima sa vizită, întotdeauna destul de crispat, de parcă avea de îndeplinit o sarcină de ospitalitate, ori poate un ordin guvernamental. Cu toate acestea, în propria sa casă, deși niciodată complet descoperit în privința lui Shevek, era cu adevărat prietenos. Până la a doua vizită cei doi fii ai săi hotărâseră că Shevek e un vechi prieten, iar încrederea lor în reacția lui Shevek l-a surprins în mod evident pe tatăl lor. Îi producea o stare de neliniște cu care nu era întru totul de acord, dar nici nu putea spune că e complet nejustificată. Shevek se purta cu ei ca un vechi prieten, ca un frate mai mare. Îl admirau, iar copilul cel mic, Ini, ajunsese să țină la el deosebit de mult. Shevek era amabil, serios, onest și spunea povești foarte interesante despre Lună. Dar era ceva mai mult decât asta. Pentru copil el reprezenta ceva ce Ini nu putea descrie. Chiar și mai târziu, în viață, care avea să fie într-un mod profund și obscur influențată de această fascinație din copilărie, nu a găsit cuvinte pentru a o descrie, numai cuvinte care conțineau un ecou al acesteia: cuvântul *voiajor* și cuvântul *exil*.

În săptămâna aceea a căzut singura ninsoare serioasă a iernii. Shevek nu mai văzuse o zăpadă mai mare de doi-trei centimetri. Extravaganța, simpla cantitate a ninsorii îi dădeau o stare de bună dispoziție. Se delecta cu excesul acesteia. Era prea albă, prea rece, prea tăcută și indiferentă pentru a putea fi numită excrementală de cel mai sincer dintre odonieni; a o privi ca pe altceva decât ca pe o inocentă măreție ar dovedi micimea sufletului. Deîndată ce s-a limpezit cerul, Shevek se scufundă în zăpadă împreună cu băieții care o apreciau la fel ca și el. Alergau de jur împrejur în marea grădină din spatele casei lui Oiie, aruncau cu bulgări de zăpadă, construiau tuneluri, castele și fortărețe de zăpadă.

Sewa Oiie stătea la fereastră împreună cu cumnata ei, Vea, privind joaca copiilor, a bărbatului și a micuței vidre. Vidra își făcuse pârtie pe unul din zidurile castelului de zăpadă și cobora ca pe tobogan, pe burtă, luând-o mereu de la capăt. Obrajii

băieților ardeau ca focul. Bărbatul, cu părul lung, sârmos, de culoarea cenușii, strâns la spate cu o sfoară și urechile roșii de ger, executa cu multă energie operațiuni de străpungere a troienelor.

– Nu aici! Sapă acolo! Unde e lopata? Mi-a intrat gheață în buzunar! se auzeau fără încetare vocile ascuțite ale băieților.

– Iată-l și pe străinul nostru, spuse Sewa, zâmbind.

– Cel mai mare fizician în viață, spuse și cumnata. Ce amuzant!

Când intră, pufăind și scuturându-se de zăpadă și emanând vigoarea proaspătă, rece și bună-starea pe care nu o au decât oamenii care au petrecut o vreme afară, în zăpadă, Sewa îl prezentă cumnatei sale. Shevek întinse mâna lui mare, solidă și rece, privind-o pe Vea cu ochi prietenoși.

– Ești chiar sora lui Demaere? întrebă el. Da, semeni cu el, conchise el, iar observația care, venită din partea oricui, ar fi surprins-o pe Vea ca insipidă, îi făcu o plăcere imensă.

„E bărbat, continuă ea să-și spună toată după-amiaza. Un adevărat bărbat. Ce e atât de deosebit la el?"

O chema Vea Doem Oiie, în modul ioti; soțul ei, Doem, era șeful unui mare combinat industrial și călătorea foarte mult, petrecând o jumătate din fiecare an în străinătate în calitate de reprezentant de afaceri al guvernului. Toate acestea i-au fost explicate lui Shevek, în timp ce el o cerceta din priviri. În cazul ei, delicatețea lui Demaere Oiie, tenul palid și ochii negri, ovali ai acestuia fuseseră transmise în frumusețe. Sânii ei, umerii și brațele erau rotunde, moi și foarte albe. La cină, Shevek se așeză alături de ea. Nu-și putea lua ochii de la sânii ei dezgoliți, împinși în sus de corsetul apretat. Ideea de a merge astfel, pe jumătate dezbrăcată, în vremea aceea geroasă era extravagantă, la fel de extravagantă ca și zăpada, iar sânii mici erau de un alb la fel de inocent ca și zăpada. Linia curbă a gâtului ei se continua firesc în curbura capului mândru, ras complet, delicat. „E destul de atrăgătoare", își spunea Shevek. „E aidoma paturilor de pe aici: moale. Totuși, cam afectată. De ce pronunță cuvintele atât de afectat?" Se agăță de glasul ei cam subțire și de purtarea ei afectată ca de o plută pe o apă adâncă, fără a-și da seama, fără a înțelege nici o clipă că se îneacă. Se va întoarce la Nio Esseia cu trenul de după cină, nu venise acolo decât pentru a-și petrece ziua și nu o va mai vedea niciodată. Oiie era răcit, Sewa era ocupată cu copiii.

– Shevek, crezi că ai putea să o conduci pe Vea la gară?

– Doamne, Demaere! Nu-l pune pe bietul om să mă păzească! Doar nu-ți închipui că vor fi lupi, nu? Oare Mingradienii sălbatici se vor strecura în oraș și mă vor răpi pentru haremurile lor? Voi fi găsită mâine dimineață pe treptele șefului de gară cu o lacrimă înghețată în ochi, ținând strâns în mâinile mele delicate, rigide, un buchet de flori de câmp ofilite? Chiar că-mi place!

Asupra vorbelor sale rostite grăbit, cu sonorități de clopoțel, râsul izbucni ca un val – un val întunecat, puternic și neted – care spală tot, lăsând nisipul pustiu. Vea nu râdea cu ea însăși, ci de ea, râsul profund al trupului, ștergând cuvintele.

Shevek își puse haina în hol și o așteptă la ușă.

Merseră în tăcere o jumătate de bloc. Sub picioarele lor, zăpada scârțâia.

– Ești mult prea politicos pentru...

– Pentru ce??

– Pentru un anarhist, spuse ea cu glasul ei subțire, voit tărăgănat, aceeași intonație pe care o foloseau Pae și Oiie atunci când se aflau la Universitate. Sunt dezamăgită. Mi-am închipuit că vei fi primejdios și grosolan.

– Chiar așa sunt.

Vea îl privi dintr-o parte. Purta o eșarfă purpurie, legată peste cap; ochii ei se zăreau negri și strălucitori în contrast cu culoarea aprinsă și albul zăpezii din jur.

– Dar, dr. Shevek, iată-vă conducându-mă răbdător până la gară.

– Shevek, o corectă el cu blândețe. Fără „doctor".

– Acesta este numele tău complet – și de botez și de familie?

Shevek dădu din cap, zâmbind. Se simțea bine și plin de vigoare, mulțumit de aerul curat, de căldura hainei bine croite pe care o purta, de drăgălășenia femeii de lângă el. Nici o grijă, nici un gând apăsător nu îl preocupau în acele clipe.

– E adevărat că vă primiți numele de la un computer?

– Da.

– Ce groaznic, să fii botezat de o mașină!

– De ce e groaznic?

– E atât de mecanic, de impersonal.

– Dar ce este mai personal decât un nume pe care nu-l mai poartă nici o persoană în viață?

– Nimeni altcineva? Ești singurul Shevek?

– Atâta vreme cât sunt în viață. Au mai fost și alții, înaintea mea.

– Vrei să spui, rude?

– Nu prea ținem noi seama de rude. Înțelegi, cu toții suntem rude. Nu știu cine au fost aceia, cu excepția uneia, în primii ani ai Colonizării. Aceasta a proiectat un fel de rulment utilizat la utilaje grele, care încă se mai numește „shevek", explică el, zâmbind din nou, mai larg. Asta însemnă o bună nemurire!

– Dumnezeule mare! spuse Vea, dînd din cap. Cum deosebiți bărbații de femei?

– În sfârșit, am descoperit noi metode..., răspunse Shevek și după un moment se auzi râsul ei moale, greu.

– Da, poate că, într-adevăr ești grosolan..., spuse ea, ștergându-și ochii care lăcrimau în aerul rece. Deci, și-au luat cu toții nume făcute și au învățat o limbă artificială? Totul nou?

– Coloniștii de pe Anarres? Da. Cred că erau oameni romantici.

– Și voi nu sunteți?

– Nu. Suntem foarte pragmatici.

– Poți fi și una și alta.

– Da, e adevărat, răspunse Shevek, care nu se așteptase la nici un fel de subtilitate intelectuală din partea ei.

– Ce este mai romantic decât să vii aici, de unul singur, fără nici un ban în buzunar, pentru a pleda cauza poporului tău?

– Și să fiu stricat de lux și bogție în tot acest timp.

– Lux? În camerele universității? Doamne! Bietul de tine! Nu te-au dus în nici un loc mai ca lumea?

– În multe locuri, dar peste tot e la fel. Aș vrea să pot cunoaște mai bine Nio Esseia. N-am văzut decât suprafața orașului, ambalajul pachetului.

Folosise expresia deoarece fusese fascinat de obiceiul urrasienilor de a ambala totul în hârtie curată, ornamentată, ori în plastic, sau carton, sau folie. Lenjeria, cărțile, legumele, hainele, medicamentele, totul era înfășurat în nenumărate straturi de ambalaj. Până și pachetele de hârtie erau învelite în mai multe straturi de hârtie. Nimic nu trebuia să atingă nimic altceva. Începuse a crede că până și el fusese ambalat cu multă grijă.

– Știu. Te-au făcut să mergi la Muzeul de Istorie, să faci un tur al Monumentului Dobunnae și să asculți un discurs în Senat!

spuse Vea iar Shevek râse, deoarece acela fusese exact traseul uneia din zile, vara trecută. Știu! Sunt atât de stupizi cu străinii. Am eu grijă ca să vezi adevăratul Nio!

– Mi-ar plăcea.

– Cunosc tot felul de oameni minunați. Colecționez oameni. Iată-te prins în capcană între toți acești profesori și politicieni îmbâcsiți...

Vea continua să pălăvrăgească. Lui Shevek îi făcea plăcere vorbirea ei fără rost, ca și soarele și zăpada. Ajunseră la mica gară Amoeno. Vea avea deja biletul de înapoiere. Trenul trebuia să sosească dintr-o clipă într-alta.

– Nu aștepta. O să îngheți.

Shevek nu răspunse. Rămase pe loc nemișcat, urias în haina lui îmblănită, privind-o cu bunăvoință. Ea privi spre bordura propriei haine și scutură un fulg de zăpadă de pe broderie.

– Ai o soție, Shevek?

– Nu.

– Nici un fel de familie?

– Ba da, o parteneră, copiii noștri. Scuză-mă, mă gândeam la altceva. Știi, când spun „soție", eu mă gândesc la ceva care nu există decât pe Urras.

– Ce înseamnă „partener"? întrebă ea, privindu-l cu răutate drept în ochi.

– Cred că tu ai spune soț, sau soție.

– De ce nu a venit și ea cu tine?

– Nu a vrut, iar copilul cel mai mic are doar un an... ba nu, doi, deja. Apoi..., începu el și se opri, nehotărât.

– De ce nu a vrut să vină?

– Păi, treaba ei e acolo, nu aici. Dacă aș fi știut cât de mult i-ar fi plăcut unele din lucrurile de aici, aș fi rugat-o să vină. Dar n-am făcut-o. Știi, mai este și problema siguranței.

– Siguranță aici?

– Și atunci când mă voi întoarce acasă, spuse el până la urmă, după o nouă ezitare.

– Ce ți se va întâmpla? întrebă Vea, cu ochii rotunjiți, pe când trenul cobora dealul din afara orașului.

– A, probabil că nimic. Dar sunt unii care mă consideră trădător. Înțelegi, pentru că încerc să mă împrietenesc cu cei de pe Urras. Ar putea face probleme la întoarcerea mea acasă. Nu

vreau așa ceva pentru ea și pentru copii. Am mai avut parte de asta înainte de plecare. Ajunge.

– Vrei să spui că vei fi cu adevărat în pericol? întrebă Vea, iar el se aplecă spre ea pentru a o auzi, deoarece trenul tocmai intra în gară cu zăngănit de roți și vagoane.

– Nu știu, răspunse el zâmbind. Știi că trenurile noastre seamănă foarte mult cu acesta? Un proiect bun nu trebuie neapărat să fie modificat.

Shevek o însoți într-un vagon de clasa întâi. Deoarece ea nu deschidea ușa, i-o deschise el. Shevek bagă capul înăuntru, în urma ei, cercetând compartimentul.

– Totuși, înăuntru nu mai sunt la fel. Acesta este tot rezervat? Pentru tine?

– Da, detest clasa a doua. Bărbații aceia care mestecă gumă și scuipă pe podea! Oamenii mestecă gumă pe Anarres? Nu, cu siguranță că nu. O, sunt atâtea lucruri pe care aș vrea să le știu despre tine și țara ta!

– Îmi place să vorbesc despre asta, dar nimeni nu mi-o cere.

– Atunci, hai să ne mai întâlnim și să discutăm! Data viitoare când mai ajungi la Nio, vrei să mă suni? Promite.

– Promit! spuse el, politicos.

– Bine! Știu că nu îți încalci promisiunile. În afară de asta nu mai știu nimic despre tine. Asta se vede. La revedere, Shevek.

Pe când el ținea ușa, Vea își puse, pentru o clipă, mâna înmănușată peste a lui. Locomotiva scoase un șuierat pe două note. Shevek închise ușa și privi cum pleacă trenul, chipul ei o fulgerare de alb și purpuriu la fereastră.

Se întoarse la Oiie plin de voie bună și până la căderea întunericului se bătu cu bulgări de zăpadă cu Ini.

REVOLUȚIE ÎN BENBILI! DICTATORUL FUGE! LIDERII REBELI PUN STĂPÂNIRE PE CAPITALĂ! SESIUNE DE URGENȚĂ A *CGM!* POSIBILITATE CA A-Io SĂ POATĂ INTERVENI.

Ziarul de scandal era tipărit cu cele mai mari caractere. Ortografia și gramatica erau lăsate la o parte. Parcă îl auzeai pe Efor vorbind: „Până aseară rebelii țin sub control tot Meskti de vest și se opun serios armatei..." Era modul verbal al așa-zișilor

nioti, trecutul și viitorul înghesuite într-un singur timp prezent, plin de sensuri, instabil.

Shevek citi ziarele și căută o descriere a statului Benbili în Enciclopedia CGM. Ca formă de stat, Benbili era o democrație parlamentară, de fapt o dictatură militară, condusă de generali. Era o țară mare, în emisfera vestică, cu munți și savane aride, subpopulată. „Ar fi trebuit să mă duc în Benbili" își spuse Shevek, pe care imaginea îl atrăgea; își imagina câmpuri decolorate, vântul suflând. Știrea îl tulburase într-un mod ciudat. Asculta buletinele de la radio, pe care foarte rar îl deschisese de când ajunsese la concluzia că funcția sa de bază este de a face reclamă lucrurilor de vânzare. Rapoartele de la radio, precum și acelea conținute în programele televiziunii oficiale din localurile publice erau scurte și seci, în contrast straniu cu ziarele populare care strigau „Revoluție!" pe fiecare pagină.

Generalul Havevert, Președintele țării, fugise fără probleme în celebrul său avion blindat, dar câțiva generali mai puțin importanți au fost prinși și castrați, pedeapsă pe care benbilezii o preferau execuției. Armata în retragere pârjolea, în drumul său, ogoarele și orașele propriului popor. Partizanii hărțuiau armata. Revoluționarii din Meskti, capitala, au deschis închisorile oferind amnistie tuturor condamnaților. Citind toate acestea, lui Shevek îi sălta inima. Există speranță, încă mai există speranță... Urmărea știrile despre îndepărtata revoluție cu o sporită intensitate. În cea de a patra zi, urmărind o transmisie televizată a unei dezbateri în cadrul Consiliului Guvernelor Mondiale (CGM), îl văzu pe ambasadorul ioti la CGM anunțând că A-Io, ridicându-se în sprijinul guvernului democratic din Benbili, trimite întăriri armate Președintelui-General Havevert.

Revoluționarii benbilezi erau aproape neînarmați. Trupele ioti vor veni cu tunuri, mașini blindate, avioane, bombe. Shevek citi în ziar descrierea echipamentului lor și i se făcu rău de la stomac. Se simțea rău și era furios și nu era nimeni cu care să poată vorbi. Pae era în afara oricărei discuții. Atro era un militarist înfocat. Oiie era un om etic, dar incertitudinile personale, îngrijorările sale ca posesor de proprietate îl determinau să se agațe de noțiuni rigide de lege și ordine. Putea depăși afecțiunea personală pe care i-o purta lui Shevek numai pentru că refuza să admită că Shevek e un anarhist. Societatea odoniană se autointitula anarhistă, susținea el, dar de fapt nu sunt decât niște a-

mărâți de populiști primitivi a căror ordine socială funcționează fără un guvern aparent deoarece sunt atât de puțini și pentru că nu au nici un fel de stat învecinat. Dacă proprietatea lor ar fi amenințată de un rival agresiv, ori s-ar trezi la realitate, ori ar fi șterși de pe suprafața pământului. În clipa aceasta rebelii din Benbili se trezesc la realitate; singuri ajung la concluzia că libertatea nu este bună dacă nu ai tunuri cu care să o aperi. Îi explica toate acestea lui Shevek într-o discuție referitoare la subiectul în cauză. Nu are nici o importanță cine guvernează, ori își închipuie că guvernează Benbili; politica realității se referă la lupta pentru putere dintre A-Io și Thu.

– Politica realității, repetă Shevek, privindu-l pe Oiie. Ciudată expresie atunci când este folosită de un fizician!

– În nici un caz. Și unul și altul sunt preocupați de lucruri așa cum sunt ele, de forțe reale, de legile de bază ale lumii.

– Tu așezi mizerabilele tale „legi" pentru protecția bogăției, „forțele" tunurilor și bombelor în aceeași propoziție cu legea entropiei și legea gravitației? Aveam o părere mai bună despre inteligența ta, Demaere!

Oiie se făcuse mic sub impactul acelui trăsnet de dispreț. Nu mai spuse nimic și nici Shevek nu mai spuse nimic, dar Oiie nu avea să-l uite niciodată. I-a rămas în minte de atunci drept cel mai rușinos moment din viața lui. Pentru că, dacă Shevek – utopicul naiv și plin de iluzii – îl redusese la tăcere cu atâta ușurință, asta era rușinos. Dar dacă Shevek – fizicianul și omul pe care nu putea să nu-l aprecize și să-l admire, atât de mult încât își dorea să-i câștige respectul, ca și cum ar fi un gen de respect mult mai fin decât se găsea în mod obișnuit în altă parte – deci, dacă acest Shevek îl disprețuia, atunci rușinea era de-a dreptul intolerabilă, iar el trebuie să o ascundă, să o închidă pentru tot restul vieții lui în cămara cea mai întunecoasă a sufletului său.

Subiectul revoluției din Benbili ridicase câteva probleme și pentru Shevek, mai ales problema propriei sale tăceri. Îi venea greu să nu se încreadă în oamenii cu care avea de-a face. Fusese crescut într-o cultură care se baza deliberat și constant pe solidaritate umană și ajutor reciproc. Așa cum era el, înstrăinat în unele privințe de acea cultură și străin în raport cu aceasta, obiceiul de o viață continua să existe: pornea de la premisa că oamenii vor fi îndatoritori. Avea încredere în ei.

Dar atenționările lui Chifoilisk, pe care încercase să le uite, îi reveneau în minte. Propriile-i percepții și instincte nu făceau decât să le întărească. Îi plăcea sau nu, trebuia să învețe neîncrederea. Trebuie să rămână tăcut, să-și păstreze proprietatea numai pentru sine, să-și mențină puterea de negociere.

În aceste zile, Shevek vorbea puțin și scria și mai puțin. Biroul său era o morenă de hârtii lipsite de importanță; puținele note de lucru le purta tot timpul asupra sa, într-unul din numeroasele sale buzunare urrasiene. Niciodată nu-și părăsea computerul de pe birou fără a-i șterge complet memoria.

Știa că este foarte aproape de realizarea Teoriei Temporale Generale, de care ioțienii aveau atâta nevoie pentru zborurile spațiale și prestigiul lor. Mai știa că încă nu o realizase și că poate nu o va face niciodată. Niciodată nu recunoscuse vreunul din aceste fapte în fața nimănui.

Înainte de a părăsi Anarres crezuse că teoria îi este la îndemână. Avea ecuațiile. Sabul știa că le are și îi oferise reconcilierea, recunoașterea, pentru șansa de a le tipări și a participa la glorie. Îl refuzase pe Sabul, dar nu fusese un mare gest moral. În definitiv, gestul moral ar fi fost să le predea propriei tipografii, la Sindicatul de Inițiativă, dar nici asta nu făcuse. Nu era tocmai sigur dacă e gata să publice. Mai rămânea ceva care nu era tocmai gata, ceva care necesita puțină finisare. Întrucât lucrase zece ani la teorie, nu moare nimeni dacă mai zăbovește puțin, pentru a o finisa până la perfecțiune.

Dar acel nesemnificativ ceva, nu tocmai în regulă, continua să arăte tot mai rău. O mică scăpare în raționament. Apoi o mare scăpare. O fisură chiar în fundație... În seara anterioară plecării de pe Anarres arsese toate lucrările pe care le avea privitoare la Teoria Generală. Venise pe Urras fără nimic. În termenii lor, timp de o jumătate de an, îi indusese în eroare. Ori se înșelase pe el însuși? Era destul de posibil ca o teorie generală a temporalității să fie doar o țintă iluzorie. Poate că, deși Secvența și Simultaneitatea ar putea, într-o bună zi, să fie unificate într-o teorie generală, nu el este omul cel mai potrivit care s-o facă. Încercase timp de zece ani și nu izbutise. Matematicienii și fizicienii, atleți ai intelectului, își fac treaba în tinerețe. Era mai mult decât posibil – probabil chiar – că e consumat, terminat. Era pe deplin conștient că mai trăise asemenea stări depresive și senzații de eșec exact înaintea momentelor sale de cea mai

înaltă creativitate. Se văzu încercând să se încurajeze cu aceasta și se înfurie pe propria-i naivitate. Stupid lucru pentru un cronosofist, să interpreteze ordinea temporală ca pe o ordine cauzală. E deja senil? Pur și simplu ar fi mai bine să înceapă lucrul la sarcina măruntă, dar practică, de a finisa conceptul de interval. Ar putea folosi cuiva. Dar până și în acest domeniu, chiar și atunci când discuta cu alți fizicieni, simțea că nu spune totul, că mai păstrează ceva. Iar ei își dădeau seama de aceasta. Îi făcea rău că nu spune totul, că nu vorbește, că nu discută despre revoluție, despre fizică, despre nimic.

Shevek traversă campusul, îndreptându-se spre o prelegere. Păsările cântau în copacii de curând înfrunziți. Toată iarna nu le auzise, dar acum își dădeau toată silința, revărsând melodiile acelea minunate. *Ti-ti-tii,* cântau ele, *ti-ri-ti-tii, Ăsta-i pomul meu, ti-tii, teritoriul meu, ti-tii, e al meu, ti-ri-ti-tii.*

Shevek rămase nemișcat între copaci, ascultându-le. Apoi părăsi poteca, traversă campusul într-o direcție cu totul diferită, către gară, unde prinse un tren matinal spre Nio Esseia. Trebuie să existe pe undeva o ușă deschisă pe planeta asta nenorocită! În tren se gândi să încerce să fugă din A-Io, poate să ajungă în Benbili, dar nu luă gândul în serios. Ar trebui să călătorească pe o navă, sau cu un avion, i s-ar lua urma și ar fi împiedicat să plece. Singurul loc unde ar putea să dispară din fața gazdelor sale binevoitoare și protective e chiar în marea lor metropolă, sub nasurile lor.

Dar asta nu înseamnă o evadare. Chiar dacă fuge din țară, va rămâne tot închis, închis pe Urras. Ori asta nu se cheamă evadare, indiferent cum i-ar zice arhaiștii, cu mistica lor pentru frontierele naționale. Deodată, se simți voios, cum nu i se mai întâmplase de multe zile, la gândul că gazdele lui binevoitoare și protective și-ar putea închipui, fie și pentru un moment, că a evadat.

Era prima zi de primăvară cu adevărat caldă. Ogoarele erau verzi, mustind de apă. Pe pășuni fiecare animal domestic era însoțit de puii săi. Puii oilor erau deosebit de încântători, țopăind ca niște mingi albe elastice, cozile învârtindu-se necontenit. Într-o despărțitură specială, masculii reproducători ai turmei – berbecul, taurul, sau armăsarul – vânjoși, stăteau potenți ca norii de furtună, încărcați cu generațiile viitoare. Pescărușii pluteau în zbor deasupra iazurilor pline ochi, alb pe albastru, iar nori albi

dădeau strălucire cerului de un albastru deschis. Ramurile pomilor din livezi erau presărate cu roșu și câteva flori erau deschise, albe și roz. Privind pe fereastra trenului, Shevek ajunse la concluzia că starea lui de neliniște și revoltă e gata să înfrunte până și frumusețea acelei zile. Era o frumusețe nedreaptă. Ce făcuseră urrasienii pentru a o merita? De ce lor le-a fost dată cu atâta larghețe, cu atâta mărinimie și atât de puțin, infinit de puțin, poporului său?

Gândesc la fel ca un urrasian, își spunea. Ca un nenorocit de proprietarian. Ca și cum a merita înseamnă ceva. Ca și cum poți câștiga frumusețea, sau chiar viața! Încercă să nu se mai gândească la nimic, să se lase purtat înainte, privind lumina soarelui de pe cerul blând și mieii țopăind pe ogoarele primăverii.

Nio Esseia, oraș de cinci milioane de suflete, își înalță turnurile delicate, sclipitoare, dincolo de mlaștinile verzi ale Estuarului, de parcă era construit din ceață și lumină. Când trenul pătrunse, legănându-se ușor, pe un lung viaduct, orașul apăru mai înalt, mai strălucitor, mai solid până când, deodată, înghiți trenul în întunericul urlător al intrării subterane, douăzeci de linii la un loc, pentru a-l elibera împreună cu pasagerii în spațiile enorme, luminoase ale Gării Centrale, sub domul central de ivoriu și azur, considerat a fi cel mai mare dom înălțat vreodată, în orice lume, de mâna omului.

Shevek străbătu pogoane întregi de marmură lustruită, ajungând, în cele din urmă la șirul de uși prin care mulțimi de oameni intrau și ieșeau necontenit, toți preocupați, toți separați. Lui Shevek toți îi păreau îngrijorați. Văzuse adesea acea anxietate pe chipurile urrasienilor și se întreba de unde provine. Să fie oare pentru că, indiferent de câți bani au, trebuie mereu să-și bată capul pentru a câștiga și mai mult, ca să nu moară săraci? Să fie pentru că, oricât de puțin ar avea, există întotdeauna cineva care are și mai puțin? Indiferent care ar fi fost cauza, aceasta conferea tuturor fețelor o anumită asemănare iar Shevek se simțea deosebit de singur printre ei. Când fugise de îndrumătorii și gardienii săi nu se gândise cum va fi atunci când se va găsi de unul singur într-o societate în care oamenii nu se încred unul întrraltul, unde presupunerea morală de bază nu este sprijinul reciproc ci agresiunea reciprocă. Se simțea puțin înspăimântat. Își închipuise, vag, cum va colinda prin oraș, antrenându-se în conversații cu oamenii, membri ai clasei neavute, dacă

mai exista încă așa ceva, sau ai claselor muncitoare, cum îi numeau ei. Doar că toți aceștia treceau grăbiți pe lângă el, cu treabă, nedispuși la conversații inutile, fără a irosi nici o clipă din timpul lor prețios. Graba lor avu darul să-l molipsească. Trebuie neapărat să meargă undeva, își spuse el, ieșind din nou la lumină, în splendoarea aglomerată a străzii Moie. Unde? Biblioteca Națională? Grădina Zoologică? Dar nu avea chef de plimbare.

Nehotărât, se opri în fața unui magazin din apropierea gării care vindea ziare și suveniruri. Titlul principal de pe ziar era THU TRIMITE TRUPE ÎN SPRIJINUL REBELILOR DIN BENBILI, dar nu reacționă în nici un fel. În loc de ziar, se uită la ilustratele colorate de pe un raft. Îi trecu deodată prin minte că nu are nici o amintire de pe Urras. Când călătorești, se cuvine să aduci cu tine un suvenir. Îi plăceau fotografiile, scene din A-lo: munții pe care se urcase, zgârie-norii din Nio, capela universității (aproape aceeași imagine pe care o vedea de la fereastra sa), o fată de la țară într-un frumos costum regional, turnurile din Rodarred și aceea care îi atrăsese privirea de la bun început, un miel pe o pajiște înflorită, dând din picioare și aparent râzând. Micuței Pilun îi va plăcea mielul. Alese una din fiecare și le duse la cassă.

– Astea cinci fac cincizeci și cu mielul, șaizeci. Și o hartă, desigur domnule, unu patruzeci. Frumoasă zi, a venit în sfârșit primăvara, nu-i așa, domnule? N-aveți nimic mai mic decât asta, domnule?

Shevek scosese o bancnotă de douăzeci de unități. Scoase din buzunar restul pe care îl primise atunci când își cumpărase biletul și după o scurtă cercetare a valorilor bancnotelor și monezilor reuși să adune o unitate și patruzeci.

– E bine, domnule. Mulțumesc! Vă doresc o zi plăcută!

Oare banii cumpăraseră politețea la fel ca pe ilustrate și hartă? Cât de politicos ar fi fost vânzătorul dacă el ar fi intrat ca un anarresian într-un depozit de bunuri, ar fi luat ce i-ar fi trebuit, l-ar fi salutat pe responsabil și ar fi ieșit?

Nu, n-avea nici un rost să gândească așa. Când te afli în Țara Proprietății, trebuie să gândești ca un proprietarian. Îmbracă-te ca ei, mănâncă la fel ca ei, acționează ca ei, fii tu însuți un proprietarian.

În centrul de afaceri nu erau parcuri; pământul era mult prea scump pentru a-l irosi pe fleacuri. Continuă să se afunde pe străzile acelea largi, strălucitoare, pe unde fusese dus de atâtea ori. Ajunse pe strada Saemtenevia, pe care o traversă în grabă, nedorind o repetare a coșmarului din miezul zilei. Se afla acum în districtul comercial. Bănci, clădiri cu birouri, clădiri guvernamentale. Să fie Nio Esseia peste tot la fel? Cutii imense, strălucitoare, din piatră și sticlă, uriașe, ornamentate, pachete enorme, goale, goale.

Trecând pe lângă o vitrină de la parter, pe care scria „Galerie de artă", Shevek se întoarse și intră cu intenția de a scăpa de claustrofobia morală a străzilor și să regăsească frumusețea planetei Urras într-un muzeu. Dar toate tablourile din muzeu aveau etichete cu prețuri prinse de rame. Rămase cu ochii ațintiți pe un nud pictat cu măiestrie. Pe etichetă scria 4 000 IMU.

– Acesta e un Fei Feite, spuse un bărbat negricios care apăruse fără zgomot lângă el. Acum o săptămână am avut cinci. În scurtă vreme va fi cea mai bună achiziție de pe piața tablourilor. Un Feite este o investiție sigură, domnule.

– Patru mii de unități reprezintă banii necesari pentru a ține în viață două familii timp de un an în orașul ăsta, comentă Shevek.

– Da, în sfârșit, vedeți, domnule, acesta se întâmplă să fie o operă de artă, spuse omul cu glas tărăgănat, privindu-l cu atenție.

– Artă? Un om face artă pentru că simte nevoia s-o facă. Ăsta de ce a fost făcut?

– După câte înțeleg, sunteți artist, spuse omul, de data aceasta cu o insolență nedisimulată.

– Nu, sunt un om care recunoaște rahatul atunci când îl vede!

Vânzătorul se trase înapoi. Când ajunse acolo unde Shevek nu-l putea ajunge, începu să spună ceva despre poliție. Shevek se strâmbă și ieși cu pași mari din magazin. Pe la mijlocul blocului se opri. Nu putea merge mai departe.

Dar unde s-ar putea duce?

La cineva..., la cineva, la o altă persoană, la o ființă umană, la cineva care să poată oferi ajutor, nu să-l cumpere. Cine? Unde?

Se gândi la copiii lui Oiie, băieții care țineau la el. O vreme nu se putu gândi la nimeni altcineva. Apoi în minte îi apăru o imagine distantă, mică și clară: sora lui Oiie. Cum o chema? Promite că o să mă suni, îi spusese ea și de atunci îi trimisese de două ori invitații la recepții, cu un scris copilăresc, energic, pe hârtie groasă, parfumată. Le ignorase, alături de toate celelalte invitații de la străini. Acum și le amintea.

În același timp își aminti de celălalt mesaj, cel care apăruse în mod inexplicabil în buzunarul de la haina lui: *Alătură-te nouă, frații tăi.* Dar pe Urras nu găsea nici un frate.

Intră în magazinul cel mai apropiat. Era un magazin de dulciuri, plin de suluri aurii și gips roz, cu șiruri de cutii de sticlă pline de cutiuțe și coșulețe cu bomboane și prăjituri, roz, maro, crem, aurii. O întrebă pe femeia de la cassă dacă vrea să-l ajute să găsească un număr de telefon. Shevek era acum supus, după criza de nervi de la galeria de artă, atât de umilitor de ignorant și străin încât o câștigă cu totul. Femeia nu numai că îl ajută să găsească numărul într-o voluminoasă carte de telefon, dar îi și făcu legătura la telefonul magazinului.

– Alo?

– Shevek, spuse el și se opri.

Pentru el, telefonul era un vehicul pentru nevoi urgente, anunțuri de deces, nașteri și cutremure. Habar n-avea ce să spună.

– Cine? Shevek? Adevărat? Ce drăguț din partea ta să mă suni! Dacă ești tu, nu mă supăr că m-ai trezit.

– Dormeai?

– Bușteau și încă sunt în pat. E plăcut și cald. Unde Dumnezeu ești?

– Cred că pe strada Kae Sekae.

– Pentru ce? Hai să ieșim. Cât e ceasul? Doamne sfinte, e aproape de prânz. Știu, ne întâlnim la jumătatea drumului. Lângă bazinul cu bărci, din parcul vechiului palat. Te descurci? Ascultă, trebuie neapărat să rămâi, am o petrecere absolut magnifică astă-seară.

Vea continuă să toace o bună bucată de timp. Shevek aproba tot ce spunea ea. Cînd trecu pe lângă cassă, vânzătoarea îi zâmbi.

– N-ați face mai bine să luați o cutie cu bomboane, domnule?

– Oare? întrebă el, oprindu-se.

– Nu face nimănui nici un rău, domnule.

Era ceva nerușinat și jovial în vocea ei. Aerul din magazin era dulce și cald, de parcă adunase toate parfumurile primăverii. Shevek stătea acolo, printre cutiile cu lucruri mici și drăguțe, înalt, greoi, visător, ca animalele acelea mari în staulele lor, berbecii și taurii stupefiați de căldura încărcată de dorință a primăverii.

– Vă pregătesc eu exact ce vă trebuie, spuse femeia și umplu o cutiuță metalică, frumos emailată, cu frunze miniaturale de ciocolată și trandafiri din zahăr topit. Apoi ambală cutia în hârtie subțire, puse pachetul într-o cutie de carton argintie, înveli cutia în hârtie groasă de culoarea trandafirului și o legă cu o panglică verde de catifea. În toate mișcările ei îndemânatice se simțea o complicitate plină de umor și înțelegere, iar când îi înmână lui Shevek pachetul terminat, iar el îl luă cu mulțumiri murmurate și se întoarse pentru a pleca, nu se auzi nici un fel de mustrare în vocea ei când îi reaminti: „Vă costă zece și șaizeci, domnule!". Poate că l-ar fi lăsat chiar să plece, compătimindu-l, așa cum compătimesc femeile puterea, dar el se întoarse ascultător și numără banii.

Ajunse cu metroul la grădinile Vechiului Palat și la bazinul cu bărci, unde copii îmbrăcați încântător navigau pe nave miniaturale, minunate ambarcațiuni cu parâme de mătase și alămuri ca niște bijuterii. O zări pe Vea dincolo de cercul mare și strălucitor de apă și ocoli bazinul pentru a ajunge la ea, conștient de lumina soarelui, de vântul de primăvară și de arborii negri din parc scoțând la iveală frunzele lor timpurii, de un verde crud.

Prânziră la un restaurant din parc, pe o terasă acoperită cu un dom înalt, din sticlă. În lumina din interiorul domului, copacii erau înfrunziți complet, sălcii atârnând deasupra unui bazin pe care pedalau păsări albe, grase, privindu-i pe clienți cu o lăcomie indolentă, așteptând firimituri. Vea nu se osteni să comande, dând de înțeles că Shevek se ocupă de ea, dar ospătari pricepuți îl sfătuiră cu atâta dibăcie, dându-i acestuia impresia că se descurcase de unul singur. Din fericire, avea destui bani în buzunar. Mâncarea era extraordinară. Niciodată nu mai experimentase asemenea subtilități gustative. Obișnuit cu două mese pe zi, de obicei sărea peste prânzul pe care îl serveau ur-

rasienii, dar de data asta mâncă tot, în vreme ce Vea abia dacă ciugulea, cu delicatețe, câte ceva. În cele din urmă, Shevek trebui să se oprească, iar Vea râse de expresia lui jalnică.

– Am mâncat prea mult.

– O mică plimbare ar prinde bine.

Se dovedi o deplasare foarte scurtă, o plimbare tihnită de numai zece minute pe pajiște, după care Vea se prăbuși cu grație la umbra unui mal cu boscheți strălucind de flori aurii. Shevek se așeză alături de ea. Privindu-i picioarele delicate, împodobite cu pantofiori albi, pe tocuri foarte înalte, îi veni în minte o expresie folosită de Takver, „profitoare trupești", prin care ea denumea femeile care își utilizau sexualitatea în lupta pentru putere cu bărbații. Privind-o, Vea era întruchiparea profitoarelor trupești, cea care le întrecea pe toate. Pantofii, îmbrăcămintea, cosmeticalele, bijuteriile, gesturile, tot ce era în legătură cu ființa ei afirma provocarea. Era atât de elaborat și ostentativ un trup de femeie, încât cu greu putea fi considerată o ființă omenească. Întruchipa toată sexualitatea pe care localnicii și-o reprezentau în vise, în romane și poezie, nenumăratele lor picturi cu nuduri de femei, muzica lor, arhitectura cu domurile și curbele sale, bomboanele, băile, saltelele. Ea era femeia din masă.

Capul Veei, complet ras, fusese pudrat cu un talc în care se aflau firișoare de praf de mică, așa că o vagă sclipire atenua goliciunea contururilor. Purta un șal, sau o eșarfă diafană, sub care formele și textura brațelor goale se zăreau domolite și protejate. Avea sânii acoperiți; femeile nu ieșeau din casă cu sânii dezveliți, rezervând nuditatea acestora pentru posesorii lor. Încheieturile mâinilor îi erau îngreunate de brățări de aur și în scobitura gâtului o singură nestemată strălucea albastră pe pielea moale.

– Cum de stă acolo?

– Ce?

Deoarece ea singură nu avea cum să o vadă, se putea preface că este inconștientă de prezența ei, obligându-l să i-o arate, poate pentru a-i aduce mâna peste sâni pentru a atinge piatra. Shevek zâmbi și o atinse.

– E lipită?

– A, asta. Nu, am un mic magnet fixat acolo, iar piatra are o bucățică de metal pe spate, sau poate că e invers. Oricum, ne lipim una de alta.

– Ai un magnet sub piele? întrebă Shevek cu o aversiune nesofisticată.

Vea zâmbi și scoase safirul pentru ca el să vadă că nu e nimic altceva decât cel mai mic semn argintiu al unei cicatrice.

– Tu chiar că mă dezaprobi întru totul. E atât de reconfortant. Simt că indiferent de ce spun sau fac, nu mă mai pot coborî în ochii tăi, pentru că am ajuns deja pe treapta cea mai de jos.

– Nu e adevărat! protestă el, dându-și seama că e un joc, dar cunoscând prea puține din regulile jocului.

– Nu, nu! Recunosc oroarea morală atunci când o văd. Uite așa! spuse ea, făcând o strâmbătură plină de dispreț și amândoi râseră. Sunt eu chiar atât de deosebită de femeile anarresiene?

– O, da, chiar așa este.

– Sunt toate grozav de puternice? Au mușchi? Poartă cizme? Au piciorul mare și lat, haine decente și se rad o dată pe lună?

– Nu se rad deloc.

– Niciodată? Pe niciunde? O, Doamne! Hai să vorbim despre altceva.

– Despre tine! spuse el și se rezemă de malul acoperit de iarbă, destul de aproape de Vea pentru a fi înconjurat de parfumurile naturale și artificiale ale trupului ei. Vreau să știu dacă o femeie urrasiană este mulțumită să fie întotdeauna inferioară.

– Inferioară față de cine?

– Față de bărbați.

– A..., la asta te referi! Ce te face să crezi că sunt inferioară?

– Pare că tot ceea ce produce societatea voastră este făcut de bărbați. Industria, arta, conducerea, guvernarea, deciziile. Toată viața purtați numele tatălui și numele soțului. Bărbații merg la școală și voi nu. Ei sunt toți profesorii, judecătorii, polițiștii, guvernul, nu? De ce le permiteți să controleze totul? De ce nu faceți ce vă place?

– Dar facem ce ne place. Femeile fac exact ce doresc. Și nici nu trebuie să se murdărească pe mâini, ori să poarte căști metalice, ori să stea în picioare în directorat, strigând la alții s-o facă.

– Dar ce faceți, de fapt?

– Cum ce? Îi conducem pe bărbați, bineînțeles! Și știi, nu există absolut nici un pericol să le-o spui, pentru că niciodată nu cred. Nu fac decât să spună, „Ha, ha, ha, caraghioasă fe-

meiușcă!" și te bat pe cap și pleacă țanțoși, zdrăngănindu-și medaliile, total mulțumiți de sine.

– Iar tu ești, de asemenea, mulțumită de tine?

– Bineînțeles că sunt.

– Nu cred.

– Pentru că nu se potrivește cu principiile tale. Bărbații au întotdeauna teorii, iar lucrurile trebuie să se potrivească cu acestea.

– Nu, nu din cauza teoriilor, ci pentru că văd că nu ești mulțumită. Că ești agitată, nesatisfăcută, primejdioasă.

– Primejdioasă! râse Vea, radioasă. Un compliment groaznic de frumos! De ce sunt primejdioasă, Shevek?

– De ce? Pentru că tu știi că în ochii bărbaților ești un obiect, un obiect posedat, cumpărat, vândut. Așa că nu te gândești decât cum să-i înșeli pe proprietari, cum să te răzbuni...

– Sst! făcu ea punându-i mâna delicată la gură, intenționat. Știu că nu vrei neapărat să fii vulgar. Te iert. Dar e suficient.

Shevek se încruntă, furios de ipocrizia ei, dar și la gândul că s-ar putea să o fi jignit cu adevărat. Încă mai simțea pe buze scurta atingere a mâinilor ei.

– Îmi cer scuze, spuse el.

– Nu, nu. Cum să poți înțelege, venind de pe Lună? Și oricum, nu ești decât un bărbat... Cu toate acestea, am să-ți spun ceva. Dacă ați lua-o pe una din „surorile" voastre de acolo de sus, de pe Lună și i-ați oferi șansa să-și dea jos cizmele, să facă o baie cu uleiuri, să se depileze, să-și pună o pereche de sandale drăguțe și un giuvaer pe pântece și să se parfumeze, i-ar plăcea. Și chiar vouă v-ar plăcea! O, cum v-ar mai plăcea! Doar că voi, amărâților, cu teoriile voastre cu tot, n-o veți face. Toți frați și surori și nici un fel de distracție!

– Ai dreptate, răspunse Shevek. Nici un fel de distracție. Niciodată. Cât e ziua de lungă pe Anarres, scoatem plumb din măruntaiele minelor, iar când vine seara, după masa de trei grăunțe de holum fierte într-o lingură de apă tulbure, recităm antifonic Proverbele lui Odo, până când se face ora de culcare. Ceea ce facem cu toții, separat și cu cizmele în picioare.

Fluența sa în iotică nu era suficientă pentru a-i permite revărsarea de cuvinte care ar fi fost posibilă în propria sa limbă, una din fanteziile sale neașteptate pe care numai Takver și Sadik le auziseră suficient de des pentru a se obișnui cu ele, dar, chiar

și așa, o surprinse pe Vea. Râsul ei specific răsună profund și spontan.

– Doamne Sfinte, pe deasupra mai ești și amuzant! A mai rămas oare ceva ce tu nu ești?

– Vânzător, răspunse el.

Vea îl studie, zâmbind. În atitudinea ei era ceva profesional, de actriță. De regulă, oamenii se privesc unul pe altul intens, de la mică distanță, doar dacă sunt mame și copiii lor, medici și pacienți, îndrăgostiți.

– Vreau să mai mergem, spuse el, ridicându-se.

Vea îi întinse mâna, pentru ca el să o poată prinde și să o ajute să se ridice. Gestul era indolent și încurajator, dar ea i se adresă cu o oarecare tandrețe în glas.

– Chiar că ești ca un frate... Ia-mi mâna. Nici o grijă, îți voi da drumul!

Străbătură cărările marelui parc. Intrară în palat, păstrat ca muzeu al timpurilor de demult ale regilor, deoarece Vea spunea că îi place să privească bijuteriile de acolo. Portrete de lorzi și prințese arogante se uitau la ei de pe pereții acoperiți cu brocart și de pe căminele sculptate. Încăperile erau pline de argint, aur, cristal, lemn de esențe rare, tapiserii și bijuterii. Dincolo de cordoanele de catifea stăteau gardienii. Uniformele cu negru și purpuriu ale acestora se asortau bine cu splendorile de acolo, cu ornamentele de aur, cu cuverturile din țesătură de pene, doar chipurile nu se potriveau; erau chipuri plictisite, obosite, epuizate de efortul de a sta în picioare toată ziua printre străini, îndeplinind o sarcină inutilă. Shevek și Vea ajunseră la o vitrină de sticlă în care se afla mantia reginei Teaea, confecționată din pieile tăbăcite ale rebelilor jupuiți de vii pe care acea femeie cumplită și sfidătoare o purtase atunci când trecuse printre oamenii ei loviți de ciumă pentru a se ruga lui Dumnezeu să pună capăt molimei, cu patru sute de ani în urmă.

– După mine, seamănă grozav cu pielea de capră, spuse Vea, examinând zdreanța aceea decolorată, uitată de vreme din vitrina de sticlă, după care înălță privirea către Shevek. Te simți bine?

– Cred că mi-ar plăcea să ies de aici.

Ajuns afară, în parc, fața sa își mai pierdu din paloare, dar privi înapoi, către zidurile palatului, plin de ură.

– De ce continuați să rămâneți agățați de rușinea voastră? întrebă el.

– Dar nu e decât istorie. Astfel de lucruri nu s-ar mai putea întâmpla în zilele noastre!

Îl duse la un matineu la teatru, o comedie despre tineri căsătoriți și soacrele lor, plină de glume despre împerechere, care niciodată nu pomeneau cuvântul. Shevek se străduí să râdă atunci când râdea și Vea. După aceea, intrară într-un restaurant din centru, un local de o incredibilă opulență. Cina îl costă o sută de unități. Shevek mâncă foarte puțin, deoarece mâncase la prânz, dar cedă la îndemnul Veei de a bea două-trei pahare de vin, care se dovedi mai plăcut decât se așteptase și nu părea să aibă vreun efect nociv asupra procesului său de gândire. Nu avu bani îndeajuns pentru achitarea notei, dar Vea nu se oferi în nici un fel să contribuie, sugerându-i, pur și simplu, să scrie un cec, iar Shevek se supuse. Apoi luară o mașină închiriată până la apartamentul Veei; și acum îl lăsă să achite șoferului. Oare, se întreba el, Vea este o prostituată, una din acele misterioase entități? Dar prostituatele, așa cum scria Odo despre ele, erau femei sărace, iar Vea, cu siguranță, nu era săracă. Petrecerea „ei", îi spusese, era pregătită de bucătarul „ei", de servitoarea „ei" și de furnizorul „ei". Mai mult, bărbații de la Universitate vorbeau despre prostituate cu dispreț, ca despre niște ființe împuțite, în timp ce Vea, în ciuda farmecelor ei permanente, dovedea o asemenea sensibilitate la discuțiile pe față despre orice subiect sexual încât Shevek își controla vorbele la fel cum ar fi făcut-o, acasă, cu un copil rușinos de zece ani. Una peste alta, nu își dădea seama cine este Vea cu adevărat.

Camerele ocupate de Vea erau spațioase și luxoase, ferestrele oferind imagini scânteietoare ale luminilor din Nio, mobilate complet în alb; până și covoarele erau albe. Dar Shevek devenea foarte dur când era vorba de lux și, mai mult decât atât, era și extrem de somnoros. Oaspeții nu erau așteptați să sosească mai devreme de o oră. În timp ce Vea se schimba, Shevek adormi într-un uriaș fotoliu alb din living-room. Îl trezi servitoarea, zăngănind ceva pe masă, la timp pentru a o vedea pe Vea revenind, îmbrăcată de data aceasta în ținuta oficială de seară a femeilor iotiene, o fustă lungă, plisată, căzând drept de pe șolduri, lăsându-i mijlocul complet dezgolit. Pe buric îi strălucea un mic giuvaer, exact ca în pozele pe care le văzuse cu Tirin și

Bedap cu un sfert de secol în urmă, la Institutul Regional de Științe din nord-vest, chiar așa. Pe jumătate trezit și complet excitat, Shevek o ațintì cu privirea.

Ea îi întoarse privirea, zâmbind puțin și se așeză pe un taburet jos, tapițat, în așa fel încât să-l privească drept în față.

– Acum, zise ea, aranjându-și fusta albă peste glezne, să-mi spui care este relația adevărată dintre bărbați și femei pe Anarres.

Era de-a dreptul incredibil. Servitoarea și omul furnizorului se aflau amândoi în cameră; știa că are o parteneră, iar el știa că și ea are un partener, iar între ei nu fusese schimbat nici un cuvânt despre împerechere. Totuși, rochia ei, mișcările, tonul – ce altceva erau decât cea mai directă invitație?

– Între un bărbat și o femeie este exact ceea ce doresc ei să fie între ei, răspunse el, cam dur. Fiecare și amândoi.

– Atunci este adevărat că, într-adevăr, nu cunoașteți nici un fel de moralitate? întrebă ea de parcă ar fi fost șocată, dar, în realitate, încântată.

– Nu știu ce vrei să spui. A jigni pe cineva acolo este același lucru cu a răni pe cineva aici.

– Vrei să spui că vă supuneți cu toții acelorași reguli perimate?

– Știi, eu cred că moralitatea este doar o altă superstiție, ca și religia. Trebuie aruncată la gunoi.

– Dar societatea mea, continuă el, complet derutat, este o încercare de a o *dobândi*. Să arunci la gunoi preceptele morale, da – regulile, legile, pedepsele – astfel încât oamenii să poată vedea binele și răul și să poată alege între ele.

– Așa că ați renunța la „Fă asta!" ori „Nu face asta!", dar, știi, eu consider că voi, odonienii, nu ați înțeles esența problemei. Ați dat deoparte preoții și judecătorii și legile privitoare la divorț și toate celelalte, dar ați păstrat adevăratul rău din spatele acestora. Pur și simplu l-ați izolat înăuntru, în conștiințele voastre. Dar este încă acolo. Sunteți la fel de sclavi cum ați fost dintotdeauna! Nu sunteți cu adevărat liberi.

– De unde știi?

– Am citit eu un articol într-o revistă, despre odonianism. Toată ziua am fost împreună. Nu te cunosc, dar știu câteva lucruri despre tine. Știu că ai o... o regină Teaea în interiorul tău, chiar înăuntrul capului ăla păros al tău, iar ea îți poruncește ce

să faci exact cum bătrâna tirană făcea cu robii ei. Ea spune, „Fă asta!" iar tu o faci, și „Nu face asta!" iar tu n-o faci.

– Acolo este locul ei, replică el, zâmbind. În capul meu.

– Nu. Mai bine ar fi să o ai într-un palat. Atunci te-ai putea revolta împotriva ei. Ai fi făcut-o! Stră-stră-străbunicul tău a făcut-o; cel puțin a fugit pe Lună, pentru a scăpa. Doar că a luat-o cu el pe regina Teaea, iar tu încă o mai ai!

–Poate. Dar ea a învățat, pe Anarres, că dacă îmi poruncește să-i fac rău altuia, îmi fac rău mie însumi.

– Aceeași veche ipocrizie. Viața este o luptă, iar cel mai puternic va câștiga. Tot ceea ce face civilizația este să ascundă sângele și să acopere ura cu vorbe frumoase!

– Civilizația voastră, poate. A noastră nu ascunde nimic. Totul este pe față. Acolo, regina Teaea își poartă propria piele. Noi urmăm o lege, numai una, legea evoluției umane.

– Legea evoluției este că supraviețuiește cel mai puternic.

– Da, iar cei mai puternici, în existența oricărei specii sociale, sunt aceia care se dovedesc cei mai sociali. În termeni umani, cei mai etici. Înțelegi, pe Anarres nu avem nici pradă, nici dușman. Nu ne avem decât unul pe celălalt. Nu câștigăm nici un fel de putere făcându-ne rău unul altuia. Doar slăbiciune.

– Nu-mi pasă despre a face ori a nu face rău. Nu-mi pasă de alți oameni și nici altora nu le pasă. Doar se prefac. Eu nu vreau să mă prefac. Vreau să fiu liberă!

– Dar Vea..., începu el cu blândețe, pentru că pledoaria pentru libertate îl mișcă foarte mult, dar se auzi soneria de la intrare, iar Vea se ridică, își netezi fusta și înaintă, zâmbitoare, pentru a-și întâmpina oaspeții.

În următoarea oră sosiră treizeci-patruzeci de persoane. La început, Shevek se simți supărat, nemulțumit și plictisit. Era încă una din acele petreceri la care oaspeții se plimbau de colocolo cu paharele în mână, discutând cu glas tare. Dar, până la urmă, deveni mult mai antrenantă. Discuțiile și argumentele deveniră mai avântate, oamenii se așezară pentru a sta de vorbă, începea să semene ca o petrecere de acasă. Pateuri mici, delicate și bucățele de carne și pește făceau ocolul încăperii, paharele erau permanent umplute de un ospătar atent. Shevek acceptă ceva de băut. De luni de zile îi tot văzuse pe urrasieni înghițind alcool și nici unul nu păruse a se îmbolnăvi din cauza asta. Băutura avea gust de doctorie, dar cineva îl asigură că e mai mult

apă gazoasă, care îi plăcea. Era însetat, așa că bău paharul până la fund.

Doi bărbați erau hotărâți să discute fizică cu el. Unul dintre ei era manierat, iar Shevek izbuti să-l evite o vreme, pentru că i se părea greu să discute fizică cu nefizicieni. Celălalt era arogant și era imposibil să scape de el, dar iritarea, constată Shevek, face conversația mult mai ușoară. Omul știa totul, aparent din cauză că avea o grămadă de bani.

– După cum înțeleg eu, îl informă el pe Shevek, teoria dumneavoastră a simultaneității neagă, pur și simplu, faptul cel mai evident despre timp, faptul că timpul trece.

– Ei bine, în fizică suntem atenți la ceea ce numim „fapte". Este altfel decât în afaceri, răspunse Shevek, pe un ton foarte blând și agreabil, dar în blândețea lui era ceva care o făcu pe Vea, care tăifăsuia cu un alt grup din apropiere, să se întoarcă și să asculte. În termenii stricți ai Teoriei Simultaneității, succesiunea nu este considerată un fenomen obiectiv din punct de vedere fizic, ci un fenomen subiectiv.

– Nu mai încerca să-l sperii pe Dearri și spune-ne ce înseamnă asta pe limba copiilor, zise Vea, iar perspicacitatea ei îl făcu pe Shevek să zâmbească.

– Bine, noi credem că timpul „trece", că se scurge pe lângă noi, dar ce-ar fi dacă noi suntem aceia care ne deplasăm înainte, din trecut către viitor, descoperind întotdeauna noul? Știți, într-un fel, ar fi ca atunci când citești o carte. Cartea este în întregime acolo, toată, în același moment, între coperțile ei. Dar dacă vrei să citești istorisirea și să o înțelegi, trebuie să începi cu prima pagină și să treci mai departe, întotdeauna în ordine. În felul acesta, universul ar fi o carte foarte mare, iar noi am fi cititori foarte mici.

– Dar *faptul* este, interveni Dearri, că noi simțim universul ca pe o succesiune, o curgere, și atunci care mai e rostul acestei teorii despre cum, la un nivel mult mai înalt, totul poate fi etern consistent? Poate că e amuzant pentru voi, teoreticienii, dar nu are nici o aplicabilitate practică, nici un fel de relevanță pentru viața reală. Dacă nu cumva înseamnă că putem construi o mașină a timpului! adăugă el cu un fel de jovialitate aspră, falsă.

– Dar noi nu avem revelația universului numai succesiv. Nu visați niciodată, domnule Dearri? întrebă Shevek, mândru

de el pentru că, măcar o dată, își amintise să se adreseze cuiva cu „domnule".

– Și ce legătură are visul cu toate astea?

– Se pare că numai în conștiință avem revelația timpului. Un copil mic nu are noțiunea timpului. El nu se poate distanța de trecut și nu înțelege relația dintre acesta și prezent, nici nu poate plănui cum prezentul său s-ar putea lega de viitor. Nu știe că timpul trece; nu înțelege moartea. Mintea inconștientă a adultului se află, încă, în aceeași situație. În vis nu există timp, succesiunea este tulburată, iar cauza și efectul sunt toate amestecate. În mit și legendă nu există timp. La care trecut se referă povestea când începe cu „A fost odată... "? Tot așa, atunci când misticul face reconectarea rațiunii sale cu inconștientul, el vede totul întrupându-se într-o unică ființă și înțelege eterna reîntoarcere.

– Da, misticii, interveni cu înverșunare bărbatul mai rușinos. Tebores, în Mileniul al optulea. El a scris: „Mintea inconștientă este coextensivă cu universul."

– Dar noi nu suntem copii, i-o tăie Dearri. Suntem oameni dotați cu rațiune. Simultaneitatea dumneavoastră e un fel de regresivism mistic?

Urmă o pauză, în care Shevek se servi cu un pateu de care nu avea nevoie și îl mâncă. Își pierduse cumpătul o dată în ziua aceea și se făcuse de râs. O dată era de ajuns.

– Ați putea-o interpreta, continuă el, ca un efort de dobândirea unui echilibru. Înțelegeți, Secvența explică minunat percepția de către noi a timpului linear și dovada evoluției. Include creația și condiția de muritor. Dar acolo se oprește. Se ocupă de toate aceste schimbări, dar nu poate explica de ce lucrurile, totuși, persistă. Vorbește numai de săgeata timpului, niciodată de cercul timpului.

– Cercul? întrebă inchizitorul cel politicos, cu o dorință atât de evidentă de a înțelege încât Shevek aproape că îl uită pe Dearri și se avântă cu entuziasm, gesticulând cu mâinile și brațele de parcă încerca să-i demonstreze ascultătorului său, concret, săgețile, ciclurile și oscilațiile despre care vorbea.

– Timpul se desfășoară în cercuri, dar și linear. O planetă în mișcare de revoluție, înțelegeți? Un ciclu, o orbită în jurul soarelui înseamnă un an, nu? Iar două orbite, doi ani și așa mai departe. Poți număra orbitele la nesfârșit – un observator poate s-o

facă. Într-adevăr, un asemenea sistem este modul în care noi măsurăm timpul. Constituie esența instrumentului care indică timpul – ceasul. Dar în cadrul sistemului, al ciclului, unde este timpul? Unde este începutul sau sfârșitul? Repetiția infinită este un proces atemporal. Trebuie comparată, corelată cu vreun alt proces, ciclic sau neciclic, pentru a fi înțeleasă ca temporală. În sfârșit, vedeți, acest aspect este foarte ciudat și interesant. Atomii, după cum știți, au o mișcare ciclică. Componentele stabile sunt făcute din constituenți care dispun de o mișcare regulată, periodică, unul față de altul. În esență, minusculele cicluri temporal-reversibile ale atomului sunt acelea care conferă materiei suficientă permanență pentru a face posibilă evoluția. Aceste minuscule atemporalități, adunate, constituie timpul. Și apoi, la scară mare, cosmosul. În sfârșit, știți că noi considerăm că întregul univers este un proces ciclic, o oscilație de expansiune și contracție, fără nici un fel de „înainte" sau „după". Numai *în interiorul* fiecăruia dintre marile cicluri, acolo unde trăim noi, numai acolo există timp linear, evoluție, schimbare. Așadar, timpul prezintă două aspecte. Există săgeata, apa curgătoare, fără de care nu se poate concepe schimbare, progres, direcție sau creație. Există apoi cercul, sau ciclul, fără de care apare haosul, succesiunea fără sens a clipelor, o lume fără ceasuri, ori anotimpuri, ori promisiuni.

– Nu poți susține două afirmații contradictorii despre același lucru, interveni Dearri cu calmul științelor superioare. Cu alte cuvinte, unul dintre aceste „aspecte" este real, celălalt este pur și simplu o iluzie.

– Mulți fizicieni au spus același lucru, consimți Shevek.

– Dar dumneavoastră ce spuneți? întrebă cel care dorea să știe.

– Ei bine, cred că este o cale ușoară de a depăși dificultățile... Poți să dai deoparte existența, ori devenirea, ca fiind o iluzie? Devenirea fără existență este lipsită de sens. Existența fără devenire este o mare plictiseală... Dacă mintea omenească este capabilă să perceapă timpul în ambele modalități menționate, atunci o adevărată cronozofie ar trebui să ofere un domeniu în care să poată fi înțeleasă relația dintre cele două aspecte, sau procese, ale timpului.

– Dar care este rostul acestui mod de înțelegere, insistă Dearri, dacă nu are ca rezultat aplicații practice, tehnologice? Doar jonglerii cu vorbe, nu?

– Pui întrebările ca un adevărat profitor, răspunse Shevek și nici unul dintre cei prezenți nu înțelese că îl insultase pe Dearri cu cel mai disprețuitor cuvânt din vocabularul său; într-adevăr, Dearri dădu din cap abia perceptibil, acceptând complimentul cu deplină satisfacție.

– Știți, nu pricep o iotă din tot ce spuneți, interveni Vea, sesizând tensiunea, dar mi se pare că dacă *într-adevăr*, aș înțelege ce ai spus despre carte – că totul, absolut totul, există *acum* – atunci, n-am putea prezice viitorul? Dacă se află deja acolo?

– Nu, nu, răspunse rușinosul, fără nici un fel de jenă. Nu se află acolo ca o canapea, ori ca o casă. Timpul nu este spațiu. Nu te poți plimba prin el!

Vea dădu din cap, încântată, parcă mulțumită că fusese pusă la locul ei. Părând a câștiga curaj din eliminarea femeii din domeniile gândirii înalte, bărbatul se întoarse către Dearri și își continuă raționamentul.

– Mie mi se pare că aplicarea fizicii temporale se află în domeniul eticii. Ați fi de acord cu asta, dr. Shevek?

– Etică? Mda, nu prea știu. Eu mă ocup mai ales de matematică. Nu poți face ecuații din comportamentul etic.

– De ce nu? întrebă Dearri.

– Dar este adevărat, continuă Shevek, ignorându-l, cronozofia implică într-adevăr etica, deoarece simțul timpului cu care suntem înzestrați implică propria noastră capacitate de a separa cauza și efectul, mijloacele și scopul. Repet, copilul, animalul nu văd diferența dintre ceea ce fac acum și ce se va întâmpla din această cauză. Ei nu pot realiza un scripete, ori o promisiune. Noi putem. Înțelegând deosebirea dintre *acum* și *nu acum*, noi putem face legătura. Și în acest moment intervine moralitatea. Responsabilitatea. Să afirmi că un țel bun este rezultatul unor mijloace rele este ca și cum ai spune că dacă trag de o funie pe acest scripete, va ridica greutatea de pe celălalt. A încălca o promisiune înseamnă a nega realitatea trecutului, deci, a nega speranța unui real viitor. Dacă timpul și rațiunea sunt fiecare o funcție a celeilalte, dacă noi suntem creaturi ale timpului, atunci n-ar fi rău s-o știm și să facem totul pentru a profita la maximum de asta. Să acționăm cu responsabilitate.

– Dar iată cum se prezintă situația, spuse Dearri, cu o inefabilă satisfacție față de propria sa prespicacitate, tocmai ați afirmat că în sistemul dumneavoastră de Simultaneitate nu *există* nici trecut, nici viitor, doar un fel de prezent etern. Atunci, cum poți fi răspunzător pentru cartea care este scrisă deja? Tot ce poți face este s-o citești. Nu ai de ales, nu-ți mai rămâne nici o libertate de acțiune.

– Aceasta este dilema determinismului. Aveți destulă dreptate, este un adevăr implicit în gândirea simultaneistă. Pentru a prezenta o mică ilustrație prostească, este cam așa: arunci o piatră către un copac, iar dacă ești simultaneist, piatra a atins deja copacul, sau dacă ești secvențialist, nu-l va putea atinge niciodată. Deci, pe care o alegeți? Poate preferați să aruncați cu pietre fără să vă gândiți la așa ceva, fără a alege. Eu prefer să complic lucrurile și aleg ambele variante.

– Dar cum... cum le reconciliați? întrebă rușinosul, nerăbdător.

– Nu știu, răspunse Shevek, aproape râzând, de disperare. Lucrez de multă vreme la asta. În definitiv, piatra chiar că lovește copacul. Nici pura secvență, nici pura unitate nu o pot explica. Nu avem nevoie de puritate ci de complexitate, de relația dintre cauză și efect, dintre mijloace și scop. Modelul cosmosului propus de noi trebuie să fie la fel de inepuizabil ca și cosmosul. O complexitate care include nu numai durata, dar și creația, nu numai existența dar și devenirea, nu numai geometria, dar și etica. Nu urmărim răspunsul, ci maniera în care să punem întrebarea...

– Totul sună foarte bine, dar industria are nevoie de răspunsuri, spuse Dearri.

Shevek se întoarse fără grabă, privi în jos, către el, și nu mai scoase nici o vorbă. Urmă o tăcere apăsătoare în care Vea pătrunse cu un salt, grațioasă și inconsistentă, revenind la tema prezicerii viitorului. Alți invitați se dovediră atrași de subiect și toți începură a-și istorisi propriile experiențe cu prezicători și clarvăzători.

Shevek se hotărî să nu mai spună nimic, indiferent de ce va fi întrebat. Era mai însetat ca niciodată, îngăduind ospătarului să îi umple din nou paharul pentru a sorbi lichidul plăcut, spumos. Privi în jurul său, în încăpere, încercând să-și atenueze mânia prin observarea altor oameni, dar și aceștia se comportau

emoțional, pentru ioticieni, strigând, râzând tare, întrerupându-se unul pe altul. Un cuplu se deda la avansuri sexuale într-un colț. Shevek se uită în altă parte, dezgustat. Erau egoiști chiar și când era vorba de sex? Să te mângâi și să te împerechezi în fața oamenilor necuplați e la fel de vulgar ca și cum ai mânca în fața unor oameni flămânzi. Își îndreptă atenția către grupul din jurul său. Renunțaseră cu toții la predicții și se ocupau acum de politică. Erau antrenați într-o discuție despre război, despre ceea ce va face Thu și ce va face A-Io după aceea și ce va face CGM în etapa următoare.

– De ce vorbiți numai în termeni abstracți? întrebă el, brusc, întrebându-se, în timp ce vorbea, de ce vorbește când se hotărâse să nu mai scoată o vorbă. Nu e vorba de nume de țări ci de oameni care se omoară unul pe altul. De ce se duc soldații acolo? De ce se duce un om să omoare străini?

– Doar pentru asta sunt soldații, îi răspunse o femeie mică, blondă, cu un opal în buric.

Mai mulți bărbați începură să-i explice principiul suveranității naționale, dar Vea îi întrerupse.

– Dar lăsați-l să vorbească. Shevek, tu cum ai rezolva problema?

– Soluția e în ochii tuturor.

– Unde?

– Anarres!

– Dar ceea ce faceți voi, oamenii de pe lună, nu rezolvă problemele noastre de aici.

– Problema omului este aceea. Supraviețuire. Specie, grup, individ.

– Autoapărarea națională..., strigă cineva.

Ei veniră cu argumente, el aduse argumente. Shevek știa ce vrea să spună și știa că vorbele sale trebuie să convingă pe toată lumea, fiind limpezi și adevărate, dar, într-un fel, nu izbuti să se exprime cum trebuie. Toți strigau cât îi ținea gura. Femeia cea mică și blondă bătu cu palma brațul larg al fotoliului în care era așezată, iar Shevek se așeză pe el.

– Hello, Om din Lună! spuse ea.

Pentru o vreme, Vea se alăturase altui grup, dar acum era din nou lângă el. Chipul ei era aprins, iar ochii păreau mari și lichizi. I se păru că-l vede pe Pae la celălalt capăt al încăperii, dar erau atâtea chipuri încât se suprapuneau unul pe altul. Totul

se derula cu întreruperi, cu spații albe, de parcă i s-ar fi îngăduit să asiste, din dosul scenei, la funcționarea Cosmosului Ciclic al vechii ipoteze a lui Gvarab.

– Principiul autorității legale trebuie menținut, altfel vom degenera într-o simplă anarhie! se auzi vocea tunătoare a unui bărbat gras, încruntat.

– Da, da, veți degenera! se auzi replica lui Shevek. Noi o facem de o sută cincizeci de ani, deja.

Degetele de la picioarele femeii mici și blonde, în sandale argintii, ieșeau la iveală de sub fusta cusută peste tot cu sute și sute de perle minuscule.

– Dar povestește-ne despre Anarres, cum este în realitate! spuse Vea. Este chiar atât de nemaipomenit acolo?

În mintea lui Shevek își făcu apariția ceva întunecat, umbrind totul. Gura îi era uscată. Termină paharul pe care ospătarul tocmai i-l turnase.

– Nu știu, începu el, simțindu-și limba pe jumătate paralizată. Nu, nu e nemaipomenit. E o lume urâtă. Nu ca aceasta. Anarres e plină de praf și de dealuri pustiite. Sărăcăcioasă, aridă. Nici oamenii nu sunt frumoși. Au mâinile și picioarele mari, ca mine și ca ospătarul de colo. Dar nu au burțile mari. Se murdăresc rău și fac baie împreună; nimeni nu face așa ceva aici. Orașele sunt mici și anoste, îngrozitoare. Viața este plictisitoare, doar muncă grea. Nu poți avea întotdeauna tot ce-ți place, nici măcar ce îți trebuie, deoarece nu este destul. Voi, urrasienii, aveți destul. Destul aer, destulă ploaie, iarbă, oceane, hrană, muzică, fabrici, clădiri, mașini, cărți, îmbrăcăminte, istorie. Voi sunteți bogați, voi posedați. Noi suntem săraci, noi ducem lipsă. Voi aveți, noi nu avem. Totul e frumos aici. Doar chipurile nu sunt frumoase. Pe Anarres nimic nu e frumos, cu excepția chipurilor. Chipurile celorlalți, bărbați și femei. Nu avem nimic în afară de asta, nimic decât unul pe celălalt. Aici vezi giuvaerurile, acolo vezi ochii. Iar în ochi zărești splendoarea, splendoarea spiritului uman. Pentru că bărbații și femeile noastre sunt oameni liberi – neavând nimic, sunt liberi. Pe când voi, posesorii, sunteți posedați. Sunteți cu toții în închisoare. Fiecare singur, solitar, cu o grămadă de avuții. Trăiți în închisoare; muriți în închisoare. Asta e tot ce pot distinge în ochii voștri – zidul, zidul!

Toți îl priveau. Shevek auzea sonoritatea vocii sale încă răsunând în tăcere, își simțea urechile arzând. Întunericul, vidul, puseră din nou stăpânire pe mintea lui.

– Mă simt amețit, spuse el și se ridică.

– Vino pe aici, spuse Vea luându-l de braț, râzând ușor, cu răsuflarea întretăiată.

Shevek o urmă pe când își croia drum printre oameni. Își simțea chipul foarte palid, iar amețeala nu-i trecu; spera că îl duce la baie, ori la o fereastră de unde să poată respira aer curat. Dar camera în care intrară era mare și luminată slab, prin reflecție. Un pat înalt, alb, se înălța lângă perete; o oglindă acoperea jumătate dintr-un alt perete. Se simțea o mireasmă cunoscută, dulce, a draperiilor și lenjeriei, parfumul folosit de Vea.

– Ești mult prea mult, spuse Vea, oprindu-se direct înaintea lui, privindu-l drept în față, în obscuritatea camerei, cu râsul acela fără să răsufle. Într-adevăr, mult prea mult! Ești imposibil, magnific! O, expresiile de pe chipurile lor! Trebuie să te sărut pentru asta! adăugă ea, punându-i mâinile pe umeri, ridicându-se pe vârfuri și oferindu-i gura, gâtul alb și sânii dezgoliți.

Shevek o prinse în brațe și o sărută pe gură, forțându-i capul pe spate, apoi gâtul și sânii. Ea se supuse, la început, de parcă nu avea oase, apoi se zvârcoli puțin, râzând și împingându-l fără prea multă forță și începu să vorbească.

– A, nu, nu, poartă-te frumos! Hai, chiar că trebuie să ne întoarcem la petrecere. Nu, Shevek, calmează-te, asta nu se face!

Dar el nu-i acordă nici un fel de atenție. O trase cu el către pat, iar ea îl urmă, deși continuă să vorbească. Cu o mână începu să scotocească prin hainele complicate pe care le purta și izbuti să-și desfacă pantalonii. Urmă apoi îmbrăcămintea Veei, cordonul prins jos, în talie, dar foarte strîns, pe care nu-l putea slăbi.

– Nu, oprește-te, spuse ea. Ascultă, Shevek, nu se poate, nu acum. N-am luat un anticoncepțional, dacă rămân însărcinată o încurc serios, soțul meu se întoarce în două săptămâni! Nu, dă-mi drumul!, insistă ea, dar el nu putea să-i dea drumul, fața sa era apăsată pe carnea ei moale, transpirată, parfumată. Ascultă, nu-mi șifona hainele, or să bage de seamă, pentru Dumnezeu! Așteaptă, ai răbdare, o putem aranja, putem stabili un loc unde să ne întâlnim, trebuie neapărat să fiu precaută cu re-

putația mea, nu pot avea încredere în servitoare, așteaptă... Nu acum! Nu acum!

Înspăimântată, în cele din urmă, de graba lui oarbă, de forța lui, Vea îl împinse cu mâinile în piept, cu toată forța ei. El se retrase cu un pas, nedumerit de tonul ei ridicat de teamă și de împotrivirea arătată, dar nu se mai putea opri, rezistența ei îl excita și mai mult. O cuprinse strâns și sperma îi țâșni pe mătasea albă a rochiei ei.

– Dă-mi drumul! Dă-mi drumul! repeta ea cu aceeași șoaptă înaltă.

Shevek îi dădu drumul, uluit. Încercă, bâjbâind, să se închidă la pantaloni.

– Îmi pare rău... Am crezut că vrei...

– Pentru Dumnezeu! exclamă Vea, cercetându-și fusta la lumina slabă, ținând pliurile cât mai departe de ea. Chiar așa! Acum trebuie să-mi schimb rochia.

Shevek rămase nemișcat, cu gura deschisă, respirând greu, cu mâinile atârnând pe lângă corp. Apoi, brusc, se întoarse și se năpusti afară din camera atât de slab luminată. Revenit în încăperea luminoasă unde avea loc petrecerea, își croi drum cu greu printre oamenii înghesuiți, se împiedică de un picior, găsi drumul blocat de trupuri, haine, bijuterii, sâni, ochi, flacăra lumânărilor, mobilier. Ajunse la o masă. Pe aceasta se afla un platou de argint pe care pateuri mici, umplute cu carne, cremă și plante aromate erau aranjate în cercuri concentrice ca o uriașă floare palidă. Shevek icni, se aplecă și vomă peste întregul platou.

– Îl duc eu acasă, spuse Pae.

– Chiar te rog să-l duci, insistă Vea. Pe el îl căutai, Saio?

– Da, oarecum. Bine că ți-a telefonat Demaere.

– Ești, cu siguranță, binevenit pentru el.

– Nu va fi nici o problemă cu el. A adormit în hol. Pot să folosesc telefonul tău înainte de a pleca?

– Transmite-i complimentele mele Șefului, spuse Vea cu viclenie.

Oiie sosise la apartamentul sorei sale împreună cu Pae și plecă împreună cu el. Stăteau pe banca din mijloc a marii limuzine guvernamentale pe care Pae întotdeauna o avea la dispoziție, aceea care îl adusese pe Shevek de la rachetodrom vara

trecută. Acum, zăcea pe banca din spate, așa cum îl lăsaseră cei doi.

– A fost toată ziua cu sora ta, Demaere?

– Se pare că de la prânz.

– Slavă Domnului!

– De ce ești atât de îngrijorat că va intra în mahalale? Oricare odonian este deja convins că suntem o adunătură de sclavi salarizați, oprimați. Ce mai contează dacă are puțină confirmare?

– Nu-mi pasă ce vede. Nu vrem ca el să fie văzut. N-ai citit presa de mâna a doua? Ori foile volante care circulau săptămâna trecută în Orașul Vechi despre „Vestitor"? Mitul – cel care vine înainte de schimbarea mileniului – „un străin, un proscris, un exilat, purtând în mâinile goale timpul care va veni". Au citat chestia asta. Prostimea se află într-una din stările sale apocaliptice. Căutând un simbol. Un catalizator. Discutând despre o grevă generală. Nu vor învăța niciodată. Cu toate acestea au nevoie de o lecție. Nenorocite vite rebele, trimite-i să se lupte cu Thu, e singurul lucru bun pe care îl vom avea vreodată de pe urma lor.

Nici unul nu mai scoase o vorbă pe tot parcursul călătoriei.

Paznicul de noapte de la Casa universitarilor îi ajută să-l care pe Shevek în camera lui, îl întinseră pe pat, iar el începu să sforăie imediat.

Oiie rămase să-i scoată pantofii și să pună o pătură peste el. Respirația bărbatului beat mirosea urât; Oiie se îndepărtă de pat, teama și simpatia pe care o simțea pentru Shevek crescând în el, fiecare strangulând-o pe cealaltă. Se încruntă, murmură „Prost împuțit!", stinse lumina și reveni în cealaltă cameră. Pae era în picioare lângă birou, căutând prin hârtiile lui Shevek.

– Termină, spuse Oiie, expresia lui de dezgust accentuându-se. Haide. E două dimineața. Sunt obosit.

– Ce a făcut bastardul tot timpul ăsta, Demaere? Încă nu e nimic aici, absolut nimic. E chiar un escroc ordinar? Am fost duși de nas de un nenorocit de țăran neștiutor din Utopia? Unde e teoria lui? Unde e zborul nostru spațial instantaneu? Unde e avantajul nostru asupra celor din Hain? De nouă, de zece luni îi dăm de mâncare bastardului, pe degeaba!

Cu toate acestea, înainte de a-l urma pe Oiie către ușă, ascunse în buzunar una dintre hârtii.

8

Se aflau pe terenurile de atletism ale Parcului de nord din Abbenay. Șase cu toții, bucurându-se de căldura aurie a serii. Erau toți într-o stare de plăcută suprasaturație, deoarece masa de seară durase de fapt toată după-amiaza, o sărbătoare și un banchet stradal, cu mâncăruri preparate în aer liber. Era sărbătoarea din miezul verii, Ziua Insurecției, comemorând prima mare răscoală din Nio Esseia în anul urrasian 740, cu aproape două sute de ani în urmă. În ziua aceea bucătarii și lucrătorii din cantine erau onorați ca oaspeți ai restului comunității, deoarece un sindicat al bucătarilor și ospătarilor începuse greva care condusese la insurecție. Erau multe tradiții și sărbători de felul acesta pe Anarres, unele instituite de coloniști, iar altele, cum ar fi casele recoltei și Sărbătoarea Solstițiului, ivite spontan din ritmurile vieții pe planetă și din nevoia celor care lucrează împreună de a sărbători împreună.

Discutau cu toții, cam la întâmplare, cu excepția lui Takver. Dansase ore în șir, mâncase cantități uriașe de pâine prăjită și murături și se simțea foarte energică.

– De ce a fost Kvigot repartizat la pescăriile de la marea Keran, unde va trebui să o ia de la capăt, în vreme ce Turib își desfășoară programul de cercetare aici? spunea ea, al cărei sindicat fusese asimilat unui proiect condus direct de CPD, iar ea devenise o partizană înfocată a unora dintre ideile lui Bedap. Deoarece Kvigot este un bun biolog care nu este de acord cu teoriile învechite ale lui Simas, iar Turib este o nulitate care îl freacă pe spate pe Simas la băi. Să vedeți voi cine va prelua conducerea programului atunci când Simas se va retrage. Ea, Turib, pariez cu voi!

– Ce înseamnă expresia asta? întrebă cineva care nu se simțea dispus la critică socială.

Bedap, care se cam îngrășase în jurul șoldurilor și trata cu toată seriozitatea exercițiile fizice, alerga cu toată convingerea în jurul terenului. Ceilalți ședeau pe o bancă prăfuită, sub copaci, făcând exerciții verbale.

– E un verb iotic. Un joc pe care îl joacă urrasienii cu probabilitățile. Cel care ghicește corect, primește proprietatea celuilalt, explică Shevek, care de mult încetase să mai respecte interdicția lui Sabul de a menționa studiile sale de limba iotică.

– Cum a intrat unul dintre cuvintele lor în pravică?

– Coloniștii, spuse un altul. Au fost nevoiți să învețe pravica fiind adulți. Multă vreme trebuie să fi gândit în limbile vechi. Am citit undeva că „blestemat" nu se găsește în dicționarul limbii pravice – și acesta este tot iotic. Farigv nu a introdus nici un fel de cuvinte pentru înjurături atunci când a inventat limba, sau dacă a făcut-o, atunci computerele lui nu au înțeles necesitatea.

– Atunci, ce este „la dracu"? întrebă Takver. Într-o vreme credeam că înseamnă rezervorul de rahat din orașul unde am crescut. „Du-te dracului!" Cel mai rău loc unde te-ai putea duce.

Desar, matematicianul, care acum obținuse o repartiție permanentă în cadrul institutului și care încă îi mai dădea târcoale lui Shevek deși rareori vorbea cu Takver, răspunse în stilul său criptografic:

– Înseamnă Urras.

– Pe Urras, înseamnă locul unde te duci atunci când ești blestemat.

– Înseamnă o repartiție în sud-vest în timpul verii, spuse Terrus, ecologist, un vechi prieten al lui Takver.

– Este în modul religios, în iotică.

– Shev, știu că trebuie să citești în iotică, dar trebuie să citești și religie?

– O parte din vechea fizică urrasiană este toată scrisă în modul religios. Apar concepte de genul acesta. „Iad" înseamnă locul răului absolut.

– Depozitul de bălegar din Round Valley, spuse Takver. Îmi închipuiam eu.

Bedap se apropie pufăind, albit de praf, cu dâre de sudoare și se așeză greoi lângă Shevek, respirând cu greutate.

– Spune ceva în iotică, îl rugă Richat, o studentă a lui Shevek. Cum sună?

– Știți deja: La dracu! Blestemat să fie!

– Dar nu mă mai înjura, zise fata, chicotind. Spune o propoziție întreagă.

– Nu știu exact cum se pronunță, spuse Shevek, după ce, amabil, recită ceva în iotică. Doar presupun.

– Ce înseamnă?

– *Dacă trecerea timpului este o trăsătură a conștiinței umane, trecutul și viitorul sunt funcții ale minții.* Dintr-un pre-secvențialist, Keremcho.

– Cât e de ciudat când te gândești la oameni care vorbesc iar tu nu-i poți înțelege.

– Nici măcar nu se pot înțelege unul pe altul. Vorbesc sute de limbi diferite, toți acești arhaici nebuni de pe Lună...

– Apă, apă, ceru Bedap, încă respirând greoi.

– Nu există apă, spuse Terrus. N-a mai plouat de optsprezece decade. Mai precis, o sută optzeci și trei de zile. Cea mai lungă secetă din Abbenay din ultimii patruzeci de ani.

– Dacă mai continuă, va trebui să reciclăm urina, așa cum am făcut în anul 20. Vrei un pahar de pipi, Shev?

– Nu glumi, spuse Terrus. Asta-i sârma pe care mergem. Va ploua suficient? Culturile din sud-est sunt deja compromise. Nici un strop de ploaie de treizeci de decade.

Înălțară privirile către cerul auriu, încețoșat. Frunzele serate ale copacilor sub care stăteau, înalți arbori exotici din Lumea Veche, atârnau pe ramuri, răsucite de uscăciune.

– Nu se va mai repeta Marea Secetă, spuse Desar. Uzine moderne de desalinizare. Previn.

– Ar putea ajuta la ameliorare, spuse Terrus.

În anul acela iarna a venit devreme, rece și uscată, în emisfera nordică. Praf înghețat adus de vânt pe străzile largi, cu clădiri joase din Abbenay. Apa la băile publice era strict raționalizată: setea și foamea depășeau curățenia. Mâncarea și îmbrăcămintea pentru cei douăzeci de milioane de locuitori de pe Anarres proveneau de la plantele de holum: frunze, semințe, fibre, rădăcini. Se mai aflau ceva rezerve de îmbrăcăminte în magazii și depozite, dar niciodată nu avuseseră o rezervă prea mare de hrană. Apa era dirijată către pământ, pentru a ține plantele în viață. Cerul, deasupra orașului era lipsit de nori și ar fi fost curat, dar era îngălbenit de praful purtat de vânt din ținu-

turile mai uscate de la sud și vest. Uneori, când vântul sufla dinspre nord, din Ne Theras, pâcla galbenă se limpezea și scotea la iveală un cer strălucitor, pustiu, albastru închis, bătând în purpuriu la zenit.

Takver era însărcinată. În cea mai mare parte a timpului era somnoroasă și binevoitoare. „Sunt un pește", obișnuia să spună, „un pește în apă. Mă aflu în interiorul pruncului din interiorul meu." Dar alteori era suprasolicitată de muncă, ori rămânea flămândă din cauza meselor ușor împuținate de la cantină. Femeile însărcinate, ca și copiii și bătrânii, puteau beneficia zilnic de o masă ușoară, în plus, de prânz la ora unsprezece, dar ea adesea sărea peste aceasta datorită programului strict al serviciului ei. Ea putea să piardă o masă, dar peștii din rezervoarele ei de la laborator nu. Prietenii îi aduceau adesea câte ceva pus deoparte din cina lor, ori rămas de la cantină, un corn umplut, ori un fruct. Takver mânca totul recunoscătoare, dar continua să râvnească la dulciuri, iar dulciurile erau puține. Când era obosită, devenea nervoasă și ușor iritabilă, iar temperamentul ei se aprindea la un singur cuvânt.

Către sfârșitul toamnei Shevek a terminat manuscrisul la *Principiile Simultaneității*. I l-a dat lui Sabul pentru aprobare în vederea publicării. Sabul l-a ținut o decadă, două, trei, fără a pomeni nimic despre el. Shevek s-a văzut nevoit să-l întrebe. I-a răspuns că încă nu ajunsese să-l citească, era mult prea ocupat. Shevek a așteptat. Era deja mijlocul iernii.Vîntul uscat sufla în fiecare zi; pământul era înghețat. Totul părea să fi atins un moment de nemișcare, o oprire plină de neliniște, așteptând ploaia, nașterea.

Camera era întunecată. Abia se aprinseseră luminile în oraș; păreau slabe sub cerul înalt, cenușiu închis. Takver intră, aprinse lampa, se ghemui, în palton, în fața grilajului de la încălzire.

– O, e frig! Groaznic! Îmi simt tălpile de parcă aș fi mers pe ghețari, îmi venea să plâng în drum spre casă, așa de rău mă dureau. Nenorocite cizme profitoare! De ce nu suntem în stare să facem o pereche de cizme mai ca lumea? Ce ai de stai pe întuneric?

– Nu știu.

– Ai fost la cantină? Am îmbucat ceva, la surplus, în drum spre casă. A trebuit să rămân, puii de kukuri tocmai ieșeau și

a trebuit să scoatem peștișorii din rezervoare înainte de a-i mânca adulții. Tu ai mâncat?

– Nu.

– Nu mai fi morocănos. Te rog, nu fi posomorât astă-seară. Dacă încă un singur lucru nu merge cum trebuie, am să plâng. M-am săturat să tot plâng tot timpul. Naiba să-i ia pe hormonii ăștia tâmpiți! Mi-ar plăcea să pot face copii ca peștii, să depun ouăle și să mă îndepărtez înot și gata... Nu mai sta așa, ca o statuie. Pur și simplu, nu mai suport.

Ghemuită în fața suflării calde care ieșea pe grilaj, încercând să-și desfacă cizmele cu degetele înțepenite de frig, Takver avea lacrimi în ochi. Shevek nu scoase o vorbă.

– Ce mai este? Doar n-o să stai așa tot timpul!

– Azi m-a chemat Sabul. Nu va recomanda „Principiile" pentru publicare sau pentru export.

Takver încetă să se mai lupte cu șireturile și rămase nemișcată. Îl privi pe Shevek peste umăr. În cele din urmă, vorbi:

– Ce a spus, exact?

– Critica pe care a scris-o e pe masă.

Ea se ridică, încălțată doar cu o singură cizmă, răscoli prin hârtiile de pe masă și citi referatul cu mâinile în buzunarele paltonului, aplecată deasupra mesei.

– „Că Fizica Secvențială este direcția principală a gândirii cronozofice în societatea odoniană a fost și rămâne un principiu acceptat de la sine încă de la Colonizarea planetei Anarres. Abaterea egoistă de la această solidaritate de principii nu poate avea drept rezultat decât producerea de ipoteze nepractice, lipsite de utilitate organică socială, sau repetarea speculațiilor superstițios-religioase ale unor savanți iresponsabili, plătiți, ai Statelor Profitului de pe Urras..." O, profitorul! Demagog mărunt, invidios și îngust la minte! Va da publicității referatul ăsta?

– A făcut-o deja.

Takver îngenunche pentru a-și scoate cizma. Se uită de câteva ori în direcția lui Shevek, dar nu se apropie de el, nici nu încercă să-l atingă și pentru o vreme, nu spuse nimic. Când vorbi din nou, glasul ei nu mai era puternic și încordat ca mai înainte, având din nou calitatea sa naturală, ușor răgușit, molatec.

– Ce ai de gând să faci, Shev?

– Nu mai e nimic de făcut.

– Vom tipări cartea. Formăm un sindicat de tipografi, învățăm să punem în pagină și o scoatem.

– Hârtia se găsește în cantități minime. Nici un fel de tipărituri neesențiale. Doar publicațiile CPD, până când plantațiile de holum vor scăpa de secetă.

– Atunci, poți să modifici în vreun fel prezentarea? Să maschezi tot ce spui? Împodobește-o cu zorzoane secvențiale, în așa fel încât el s-o accepte.

– Nu poți deghiza negrul în alb.

Takver nu îl întrebă dacă nu îl poate cumva ocoli pe Sabul, dacă nu poate trece peste capul său. Nimeni, pe Anarres, nu trebuia să treacă peste capul altcuiva. Nu existau ocolișuri. Dacă nu puteai lucra în solidaritate cu ceilalți membri din sindicatul tău, lucrai de unul singur.

– Ce-ar fi dacă..., începu ea și se opri.

Se ridică și-și puse cizmele lângă gura de încălzire, să se usuce. Își scoase haina, o puse în cuier și își înfășură umerii cu un șal greu, țesut manual. Se așeză pe platforma-pat, gemând puțin, atunci când trebui să coboare ultimii centrimetri. Privi profilul lui Shevek, care se afla între ea și ferestre.

– Ce-ar fi dacă te-ai oferi să-l lași să semneze drept coautor? Ca la prima lucrare pe care ai scris-o.

– Sabul nu-și va pune numele pe „speculații superstițios-religioase".

– Ești sigur? Ești sigur că nu asta este exact ce-și dorește? Își dă seama ce are în față, știe ce ai făcut. Întotdeauna ai spus că e un om perspicace. Știe că asta o să-l arunce pe el și întreaga școală secvențială la lada de gunoi. Dar dacă ar putea împărți cu tine? Dacă ar împărți creditul? El nu e altceva decât un egoist. Dacă ar putea spune că asta e cartea *lui*...

– E ca și cum te-aș împărți pe tine cu el, ca pe cartea asta, spuse Shevek cu amărăciune.

– Nu pune problema în felul ăsta, Shev. *Cartea* este aceea care contează, ideile. Ascultă. Vrem să păstrăm acest copil, să se nască în mijlocul nostru, vrem să-l iubim. Dar dacă, dintr-un motiv anume, ar muri dacă l-am păstra și n-ar putea supraviețui decât într-o creșă, dacă niciodată nu l-am mai putea vedea, ori nici nu i-am cunoaște numele – dacă am avea de ales, ce variantă am alege? Să păstrăm copilul născut mort, ori să dăm viață?

– Nu știu, răspunse el, cu capul în mâini, frecându-și fruntea, îndurerat. Da, desigur. Da. Numai că asta... Dar eu...

– Frate, suflet drag, spuse Takver, împreunându-și mâinile în poală, dar fără a încerca să se apropie de el. Nu contează ce nume e pe carte. Oamenii vor ști. Adevărul este în carte.

– Cartea sunt eu, răspunse Shevek, apoi închise ochii și rămase nemișcat, iar Takver se apropie de el, timidă, atingându-l la fel de ușor de parcă ar fi atins o rană.

La începutul anul 164, prima versiune incompletă, drastic cenzurată a *Principiilor Simultaneității* a văzut lumina tiparului la Abbenay, cu Sabul și Shevek drept coautori. CPD-ul tipărea numai rapoarte esențiale și directive, dar Sabul dispunea de influență la Presă și la divizia de informații a CPD și îi convinsese de valoarea propagandistică a cărții în străinătate. Urras, spunea el, se bucură de seceta și posibilitatea foametei pe Anarres; ultimul transport de ziare iotice era plin de profeții sumbre cu privire la prăbușirea iminentă a economiei odoniene. Ce infirmare mai bună poate exista, spunea Sabul, decât publicarea unei lucrări majore de gândire pură, „un monument al științei", spunea el în recenzia revizuită, „ridicându-se deasupra adversităților materiale pentru a demonstra vitalitatea inepuizabilă a societății odoniene și triumful său asupra proprietarismului arhaic în fiecare sector al gândirii umane."

Așadar, lucrarea a fost tipărită, iar cincisprezece din cele trei sute de exemplare au mers la bordul transportorului iotian *Înțeleptul*. Shevek n-a deschis niciodată vreun exemplar al cărții tipărite. Cu toate acestea, în pachetul pentru export, introdusese o copie a versiunii originale, complete, scrise de mână. O însemnare de pe copertă cerea ca aceasta să fie înmânată doctorului Atro, de la Facultatea de Științe Nobile a Universității Ieu Eun, cu complimentele autorului. Era evident că Sabul, care urma să își dea acordul final pentru pachet, va observa adăugirea. Dacă scosese manuscrisul, ori îl lăsase în pachet, Shevek nu știa. Îl putea confisca, din invidie, ori îi putea da drumul, știind că prescurtarea lui neputincioasă nu va avea efectul dorit asupra fizicienilor urrasieni. Nu i-a spus nimic lui Shevek despre manuscris. Shevek n-a întrebat.

În primăvara aceea Shevek nu a spus nimănui mare lucru. Acceptase o repartizare voluntară, lucrări de construcție la o nouă uzină de reciclarea apei în zona de sud a orașului Abbenay

și mai toată ziua era plecat la acest șantier, ori preda. Revenise la studiile sale în fizica subatomică, adesea petrecându-și serile la acceleratorul institutului, sau în laboratoare, împreună cu specialiștii în particule. În prezența lui Takver și a prietenilor lor era tăcut, sobru, blând și distant.

Pântecele lui Takver crescuse foarte mult și mergea ca o persoană care cară un coș mare, greu, cu lenjerie. Continuase munca la laboratoarele cu pești până când a găsit și a pregătit un înlocuitor adecvat, după care veni acasă, unde începu imediat travaliul, la mai mult de o decadă peste termen. Shevek sosi și el, spre seară.

– Ai putea să te duci după moașă, spuse Takver. Spune-i că am contracții la distanță de patru sau cinci minute, dar că nu se întețesc prea mult, așa că nu te grăbi prea tare.

Shevek se grăbi, iar când constată că moașa e plecată, îl cuprinse panica. Atât moașa cât și medicul de bloc erau plecați și nici unul nu lăsase un bilet pe ușă în care să spună unde pot fi găsiți, cum făceau de obicei. Inima lui Shevek începu să-i bată sălbatic în piept și deodată văzu lucrurile cu o claritate înspăimântătoare. Văzu că această absență a ajutorului era un semn rău. Se îndepărtase de Takver din timpul iernii, de când cu hotărârea în legătură cu cartea. Ea fusese tot mai tăcută, pasivă, răbdătoare. Acum îi înțelegea pasivitatea; însemna pregătirea de moarte. Ea era aceea care se îndepărtase de el, iar el nu încercase s-o urmeze. Nu văzuse decât amărăciunea din inima lui, niciodată teama sau curajul ei. O lăsase în pace deoarece dorise să fie lăsat în pace și în felul acesta ea își continuase drumul, mersese departe, prea departe, va merge mai departe singură, pentru totdeauna.

Alergă la clinica blocului, ajungând acolo cu respirația atât de precipitată și cu o asemenea slăbiciune în picioare încât își închipuiră că face un atac de cord. Explică situația. Trimiseră un mesaj altei moașe și îl sfătuiră să meargă acasă, poate că partenera lui nu vrea să fie singură. Se întoarse acasă și cu fiecare pas creștea în el panica, teroarea, certitudinea pierderii. Takver nu avea timp de scene afective; era ocupată. Îndepărtase totul de pe platforma-pat, cu excepția unui cearșaf curat, iar acum era ocupată cu nașterea unui copil. Nu urla, nu țipa, nu simțea durerea, dar când începea fiecare contracție o stăpânea prin control muscular și respiratoriu, după care scotea un fel de „ufff", ca

unul care face un efort teribil de a ridica o greutate mare. Shevek nu văzuse niciodată o activitate care să folosească în felul acesta întreaga energie a corpului omenesc.

Nu putea privi un asemenea efort fără a încerca să participe. Putea servi ca mâner și proptea, atunci când ea simțea nevoia. Ajunseră la acest aranjament foarte repede, prin încercări și eșecuri, și îl menținură chiar și după sosirea moașei. Takver născu pe propriile-i picioare, așezată pe vine, cu fața lipită de coapsa lui Shevek și mâinile strânse de brațele lui încordate.

– Gata, spuse moașa, calmă, printre pufăiturile de locomotivă ale respirației lui Takver, prinzând creatura alunecoasă, dar recognoscibil umană, în momentul în care își făcu apariția pe lume. Urmă un șuvoi de sânge și o masă amorfă de ceva neomenesc, neviu. Teroarea pe care o uitase îl cuprinse din nou pe Shevek, de două ori mai mare. Ceea ce vedea, era moarte. Takver îi eliberase brațele și stătea făcută grămadă, lipsită de vlagă, la picioarele lui. Se aplecă asupra ei, încă sub impresia groazei și milei.

– Asta este, spuse moașa. Ajut-o să se dea la o parte, ca să pot face curat.

– Vreau să mă spăl, spuse Takver, abia auzit.

– Ajut-o. Ajut-o să se spele. Acolo sunt haine sterile.

– Uau-uau-uau, se auzi o altă voce.

Camera părea plină de lume.

– Uite ce e, spuse moașa, du-i copilul la piept, ca să ajuți la oprirea hemoragiei. Vreau să pun placenta asta în congelatorul de la clinică. Nu durează mai mult de zece minute.

– Unde... unde e... ?

– În pătuț, răspunse moașa, plecând.

Shevek localiză pătuțul foarte mic, acela care timp de patru decade așteptase pregătit într-un colț și pe copilul din el. Cumva, în această extremă precipitare a evenimentelor, moașa găsise timp să spele copilul și chiar să-i pună un fel de cămașă, așa că nu mai era atât de alunecos, ca un pește, ca atunci când îl văzuse pentru prima dată. După-amiaza se întunecase cu aceeași rapiditate specifică și lipsa unei perioade de trecere. Lampa era aprinsă. Shevek ridică copilul și i-l duse lui Takver. Chipul său era incredibil de mic și delicat, cu pleoape mari, închise, cu aspect fragil.

– Dă-mi-l, spunea Takver. O, grăbește-te, te rog, dă-mi-l.

Shevek traversă camera cu copilul și, foarte atent, îl puse pe abdomenul lui Takver.

– Ah! exclamă ea ușor, un strigăt de triumf pur. Ce este? mai întrebă ea, după o vreme, somnoroasă.

Shevek era așezat alături de ea, pe marginea platformei-pat. Cercetă copilul atent, oarecum surprins de lungimea veșmântului în contrast cu micimea deosebită a membrelor.

– Fată!

Moașa reveni și dădu ocol camerei, punând lucrurile la locul lor.

– Ați făcut o treabă clasa-ntâi, remarcă ea, adresându-se amândurora, la care ei consimțiră fără comentarii. Ne vedem din nou dimineață, mai spuse ea, înainte de plecare.

Copilul și Takver erau deja adormiți. Shevek puse capul pe pernă, lângă Takver. Era obișnuit cu mirosul ei plăcut, de mosc. De data aceasta, se schimbase; devenise un parfum greu și abia perceptibil, încărcat de somn. Foarte ușor, puse un braț peste ea, așa cum dormea, pe o parte, cu copilul la piept. Adormi și el, în camera mustind de viață.

Un odonian se angaja la monogamie în același fel în care se angaja la o societate mixtă de producție, un spectacol de balet sau o fabrică de săpun. Parteneriatul era o federație constituită voluntar, ca oricare alta. Atâta vreme cât funcționa, funcționa, iar dacă nu mai funcționa, înceta să mai existe. Nu era o instituție, ci o funcție. Nu dispunea de nici o consfințire decât aceea a conștiinței particulare.

Toate acestea erau în deplin acord cu teoria socială odoniană. Validitatea promisiunii, chiar promisiunea pe termen nelimitat, era adânc înrădăcinată în gândirea lui Odo, chiar dacă ar fi putut părea că insistența ei pe libertatea de a schimba ar invalida ideea de promisiune sau de angajament; în esență, libertatea făcea promisiunea lipsită de sens. O promisiune este o direcție adoptată, o autolimitare a alegerii. Așa cum precizase Odo, dacă nu este abordată nici o direcție, dacă nimeni nu merge niciunde, nu va avea loc nici o schimbare. Libertatea individuală de a alege și de a transforma va rămâne neutilizată, exact ca și cum te-ai afla în închisoare, o închisoare construită de fiecare, un labirint în care nici o cale nu e mai bună decât

alta. Așa că Odo a ajuns să vadă promisiunea, angajamentul, ideea de fidelitate, ca fiind esențiale în complexitatea libertății.

Mulți considerau că această idee a fidelității e aplicată greșit la viața sexuală. Feminitatea lui Odo o dirijase, spuneau ei, către un refuz al adevăratei libertăți sexuale, aici, dacă nu în altă parte. Întrucât tot atâtea femei cât și bărbați veneau cu asemenea critici, părea că nu masculinitatea era elementul pe care Odo nu izbutise să-l înțeleagă, ci un întreg tip, sau secțiune a umanității, oameni pentru care experimentul este chiar esența plăcerii sexuale.

Deși poate că nu i-a înțeles pe aceștia, considerându-i aberații proprietariste de la normă – specia umană fiind, dacă nu o specie determinată de împerechere, cel puțin o specie supusă timpului – cu toate acestea, s-a ocupat mai bine de aceia conduși de promiscuitate decât de cei care încercau un parteneriat pe termen lung. Nici o lege, nici o limită, nici o penalizare, nici un fel de pedeapsă ori dezaprobare nu se aplicau vreunei practici sexuale, de orice fel, cu excepția violării unui copil ori a unei femei, pentru care vecinii violatorului puteau veni cu o răzbunare sumară, dacă acesta nu ajungea, prompt, în mâinile mai blânde ale unui centru terapeutic. Dar molestarea era extrem de rară într-o societate în care împlinirea completă constituia norma de la pubertate încolo, iar singura limită socială impusă activității sexuale era aceea de mijloc, de presiune în favoarea caracterului privat, un fel de modestie impusă de caracterul comun al vieții.

Pe de altă parte, acela care se angajau să formeze și să mențină un parteneriat, fie acesta homosexual sau heterosexual, întâmpinau probleme necunoscute acelora mulțumiți de relații sexuale oriunde le găseau. Aceștia trebuie să facă față nu numai geloziei și spiritului posesiv și altor boli ale pasiunii pentru care uniunea monogamă oferă un mediu de dezvoltare atât de propice, dar și presiunilor din exterior ale organizării sociale. Un cuplu care se angaja la parteneriat, o făcea știind că pot fi despărțiți în orice moment de exigențele distribuirii forței de muncă.

Divlab, administrația diviziunii muncii, încerca să țină cuplurile împreună și să le reunească, la cerere, cât mai curând posibil, doar că așa ceva nu era întotdeauna posibil, mai ales în însărcinări urgente; nimeni nu se aștepta ca Divlab să refacă liste

întregi și să reprogrameze computerele în încercarea de a face așa ceva. Pentru a supraviețui, pentru a face ceva din viață, anarresianul știa că trebuie să fie gata să meargă acolo unde este nevoie de el și să facă treaba care trebuie făcută. Creștea, știind că distribuția muncii este factorul principal al vieții, o necesitate socială imediată, permanentă, în vreme ce viața conjugală este o problemă personală, o opțiune care nu poate fi făcută decât în contextul opțiunii mai largi.

Dar atunci când o direcție este aleasă liber și din toată inima, poate părea că toate nu fac decât să avanseze lucrurile. Așa că posibilitatea și actualitatea separării adesea serveau la consolidarea loialității partenerilor. Dar, a întreține o autentică fidelitate spontană într-o societate care nu are nici un fel de sancțiuni legale sau morale împotriva infidelității și pentru a o menține în timpul unor separații voluntar acceptate care pot interveni în orice moment și dura ani de zile, asta însemna o provocare. Numai că ființei umane îi place să fie provocată, căutând libertatea în adversitate.

În anul 164, mulți omeni care nu o căutaseră au gustat un pic din acest fel de libertate și le-a plăcut, le-a făcut plăcere sentimentul încercării și primejdiei. Seceta care începuse în vara lui 163 nu cunoscuse nici o ameliorare în timpul iernii. Vara lui 164 cunoștea greutățile și amenințarea dezastrului, în cazul continuării secetei.

Raționalizarea era strictă; echipele de muncă erau un imperativ. Lupta de a obține alimente suficiente și de a asigura distribuirea acestora devenise decisivă, disperată. Cu toate acestea, oamenii nu erau deloc disperați. Așa cum scria Odo: „Un copil eliberat de vina proprietății și de povara competiției economice va crește cu dorința de a face ce trebuie făcut și cu capacitatea de a se bucura de asta. Munca inutilă este aceea care întunecă sufletul. Bucuria mamei care alăptează, a omului de știință, a vânătorului de succes, a bucătarului de renume, a producătorului iscusit, a oricăruia care face muncă necesară și o face bine – această bucurie durabilă este, poate, cea mai profundă sursă de afecțiune umană și de socialitate în întregul ei." Din acest punct de vedere, în vara aceea, la Abbenay se simțea un curent subteran de bucurie. Exista o voie bună în procesul muncii, oricât de grea ar fi fost aceasta, o dorință de a trece cu vederea toate necazurile de îndată ce tot ce se putea face fusese făcut. Vechea

formulă a „solidarității" se înviorase din nou. În definitiv, se manifestă o anumită voie bună atunci când solidaritatea este mai puternică decât tot ce o pune la încercare.

La începutul verii, CPD a împrăștiat afișe, sugerând ca oamenii să-și scurteze ziua de muncă cu o oră, sau cam așa ceva, deoarece conținutul de proteine al alimentelor de la cantină era acum insuficient pentru a îngădui un consum de energie complet. Activitatea exuberantă de pe străzile orașului începuse deja să stagneze. Oamenii plecați devreme de la lucru, pierdeau vremea prin piețe, jucau popice în parcurile uscate, stăteau în ușile atelierelor și angajau conversații cu trecătorii. Populația orașului era vizibil redusă, de când mai multe mii plecaseră voluntari ori fuseseră repartizați la activități agricole cu caracter de urgență. Dar încrederea reciprocă ușura depresiunea sau îngrijorarea. „Ne vom ajuta unul pe altul să biruim", își spuneau ei cu seninătate. Iar sub suprafață se simțeau mari impulsuri de vitalitate. Când izvoarele din suburbiile din nord au secat, conducte temporare din alte districte au fost instalate de voluntari lucrând în timpul lor liber, calificați și necalificați, adulți și adolescenți, iar lucrarea s-a executat în numai treizeci de ore.

Spre sfârșitul verii Shevek a fost repartizat la niște lucrări agricole urgente, în comunitatea de la Red Springs, în sud-est. Pe baza promisiunii oferite de câțiva stropi de ploaie care căzuseră cu prilejul sezonului ploios ecuatorial, încercau să obțină o recoltă de grăunțe de holum, plantat și cules înainte de revenirea secetei.

Se așteptase la o repartizare de urgență, deoarece activitatea sa în construcții se terminase și se înregistrase ca disponibil la oficiul general al muncii. Toată vara nu făcuse altceva decât să își predea cursurile, să citească mai departe, să participe voluntar la orice activitate se dovedea neccesară în blocul lor sau în oraș și să se întoarcă acasă la Takver și la fetiță. Takver revenise la laboratorul ei, numai dimineața, după cinci decade. Ca mamă care alăpta, avea dreptul la suplimente, atât de proteine cât și de carbohidrate și întotdeauna se folosea de amândouă; prietenii lor nu mai puteau împărți cu ea surplusurile de hrană, așa ceva nu mai exista. Era slabă, dar înfloritoare, iar fetița era mică, dar zdravănă.

Shevek avea o mare bucurie de pe urma fetiței. Având singur grijă de ea în timpul dimineții (nu o duceau la creșă decât

atunci când el avea ore, sau făcea muncă voluntară), trăia acel sentiment de a fi necesar, care este povara și răsplata condiției de părinte. Copil vioi, receptiv, fetița îi oferea lui Shevek auditoriul perfect pentru fanteziile sale verbale reprimate, ceea ce Takver numea înclinația lui spre nebunie. O punea pe fetiță pe genunchi și îi adresa nestăpânite conferințe de cosmologie, explicându-i cum timpul este de fapt spațiul întors pe dos, un cronon fiind, astfel, viscerele quantum scoase la iveală, iar distanța una din proprietățile accidentale ale luminii. O striga pe fetiță cu porecle extravagante și mereu schimbătoare, recitându-i formule mnemonice ridicole: Timpul încătușază, Timpul e tiranic, supermecanic, superorganic – POC! iar la poc, fetița se ridica puțin în aer scâncind și agitând pumnișorii ei dolofani. Amândoi aveau o mare satisfacție de pe urma acestor exerciții. Atunci când a primit repartiția, a fost ca o smulgere. Sperase ceva aproape de Abbenay, nu tocmai de partea cealaltă, în sud-est. Dar, odată cu necesitatea neplăcută de a o părăsi pe Takver și pe fetiță timp de șaizeci de zile, era și siguranța de a reveni la ele. Atâta vreme cât era sigur de asta, nu avea de ce se plânge.

În seara dinaintea plecării lui Shevek, Bedap veni și mâncă împreună cu ei la cantina institutului, după care se întoarseră împreună în camera lor. Continuară discuția în noaptea fierbinte, cu lumina stinsă și ferestrele deschise. Bedap, care mânca la o cantină mică, unde aranjamentele speciale nu erau o povară pentru bucătari, pusese deoparte rația sa de băuturi speciale pe o decadă, aducând-o sub forma unei sticle de un litru cu suc de fructe, pe care o scoase cu mândrie: o petrecere de adio. O împărțiră frățește, savurând-o cu mare plăcere, plescăind din limbă.

– Vă mai amintiți, întrebă Takver, toată mâncarea aceea din ajunul plecării tale din nord-vest? Am mâncat nouă din gogoșile alea.

– Pe vremea aceea purtai părul tuns scurt, spuse Shevek, surprins de amintirea pe care până atunci nu i-o împărtășise niciodată lui Takver. Tu erai, nu?

– Dar cine credeai?

– La naiba, ce copil erai pe vremea aceea!

– Și tu erai la fel. Au trecut zece ani. Îmi tunsesem părul ca să arăt deosebită și interesantă. Mult bine mi-a mai făcut! spuse ea râzând cu râsul ei puternic, voios, pe care-l suprimă

repede pentru a nu trezi fetița care dormea în pătuțul de după paravan, dar pe care nimic n-o mai putea trezi, odată ce adormea. Vroiam atât de mult să fiu deosebită. Mă întreb de ce.

– Există un punct, cam în jurul vârstei de douăzeci de ani, interveni Bedap, când trebuie să alegi dacă să fii ca toată lumea pentru restul vieții tale, ori să faci o virtute din trăsăturile tale specifice.

– Sau cel puțin să le accepți cu resemnare, spuse Shevek.

– Shev e într-o criză de resemnare, spuse Tăkver. E bătrânețea care se apropie. Trebuie să fie cumplit să ai treizeci de ani.

– Nu-ți face probleme, tu nu vei fi resemnată nici la nouăzeci, spuse Bedap, bătând-o pe spate. Ai renunțat deja în favoarea numelui copilului tău?

Numele de cinci sau șase litere, emise de computerul registraturii centrale, fiind unic pentru fiecare individ în viață, lua locul numerelor pe care o societate utilizatoare de computere trebuie, altfel, să le atribuie membrilor săi. Un anarresian nu avea nevoie de o altă identificare în afara numelui său. Numele, deci, era considerat o parte importantă a eului, deși nimeni nu-l putea alege, așa cum nu-și putea alege forma nasului, sau înălțimea. Lui Takver nu-i plăcea numele pe care îl primise fetița, Sadik.

– Tot mi se pare ca o gură de pietriș, spunea ea. Nu i se potrivește.

– Mie îmi place, spuse Shevek, îmi sugerează o fată înaltă, zveltă, cu părul lung și negru.

– Dar e o fată scundă, grasă, cu păr invizibil, observă Bedap.

– Dă-i timp, frate! Ascultați, am de gând să rostesc un discurs.

– Un discurs! Un discurs!

– Ssst!

– De ce ssst? Copilul ăsta ar dormi și în timpul unui cataclism.

– Potoliți-vă. Mă simt emoționat, spuse Shevek, ridicând paharul de suc. Vreau să spun... Uite ce vreau să spun. Mă bucur că Sadik s-a născut acum, într-un an greu, în timpuri grele, când avem nevoie de frăția noastră. Mă bucur că s-a născut acum și aici. Mă bucur că e de-a noastră, odoniană, fiica și sora noastră. Mă bucur că e sora lui Bedap. Că e sora lui Sabul, chiar

și a lui Sabul! Beau pentru această speranță: că atât cât va trăi, Șadik își va iubi surorile și frații la fel de mult, la fel de voioasă, cum o fac eu în seara aceasta. Și ca să plouă...

CPD-ul, principalii utilizatori ai radioului, telefonului și poștei, coordonau mijloacele de comunicare la mare distanță, la fel cum coordonau mijloacele de călătorie și expediție la mare distanță. Neexistând nici un fel de „afaceri" pe Anarres, în sensul promovării, reclamei, investirii, speculației și așa mai departe, poșta consta mai ales din corespondență între sindicate industriale și profesionale, din directivele și buletinele de informare ale acestora, plus acelea ale CPD și un volum nesemnificativ de scrisori personale. Trăind într-o societate unde fiecare se poate deplasa oricând și oriunde dorește un anarresian avea tendința de a-și căuta prietenii acolo unde se află, nu acolo unde a fost. Telefoanele erau rareori utilizate în cadrul unei comunități; nu toate comunitățile erau chiar așa de mari. Până și Abbenay păstra îndeaproape modelul regional prin „blocurile" sale, cartierele semiautonome în care puteai ajunge la oricine, sau la orice doreai, pe jos. În felul acesta, convorbirile telefonice erau mai ales interurbane și erau coordonate de CPD; convorbirile personale trebuiau stabilite anticipat, în scris, sau nu erau conversații ci simple mesaje lăsate la centrul CPD. Scrisorile erau nelipite, nu prin lege, desigur, ci prin convenție. Comunicarea personală la mare distanță este costisitoare în privința materialelor și forței de muncă și întrucât economia privată și publică erau totuna, exista un resentiment considerabil față de scris, sau telefon atunci când nu era necesar, fiind socotit un obicei trivial, cu o tentă de privatism, de egoism. Poate că din acest motiv scrisorile circulau nelipite; nu aveai dreptul să ceri oamenilor să poarte un mesaj pe care să nu-l poată citi. Dacă erai norocos, o scrisoare călătorea cu un dirijabil poștal al CPD, iar dacă nu erai norocos, cu un tren de produse. Până la urmă, ajungea la depozitul de poștă din orașul unde era adresată și rămânea acolo, neexistând poștași, până când cineva îi spunea adresantului că are o scrisoare, iar acesta venea să o ridice.

Totuși, individul era acela care hotăra ce era și ce nu era necesar. Shevek și Takver își scriau unul altuia regulat, o dată pe decadă. El scria:

„Această călătorie nu a fost neplăcută, trei zile, cu un tren direct, de persoane. E o concentrare mare – trei mii de oameni, se zice. Efectele secetei sunt mult mai rele aici. Nu și lipsurile. Mâncarea la cantină este aceeași rație ca la Abbenay, doar că zilnic primești verdețuri fierte la ambele mese, deoarece au un surplus local. Și noi începem să simțim că beneficiem de un surplus. Dar ceea ce face mizeria de aici este climatul. Asta e pulberea. Aerul e uscat și vântul suflă în permanență. Mai cad ploi de scurtă durată, dar la o oră după ploaie pământul se zvântă și începe să se ridice praful. În anotimpul acesta a plouat mai puțin de jumătate din media anuală. Tuturor celor de la Proiect le crapă buzele, le sângerează nasul, au ochii iritați și tușesc. Pentru copii este deosebit de greu, vezi mulți cu pielea și ochii inflamați. Mă întreb dacă aș fi observat asta acum o jumătate de an. Devii mai atent atunci când ești părinte. Munca e doar muncă și toți se poartă camaradereste, dar vântul uscat epuizează. Seara trecută m-am gândit la Ne Theras, iar sunetul vântului în noapte era ca sunetul râului. Nu voi regreta această separare; mi-a îngăduit să văd că am început să dau mai puțin, ca și cum eu te-aș poseda pe tine și tu pe mine și nu mai este nimic de făcut. Realitatea nu are nici o legătură cu posedarea. Ceea ce facem noi este să afirmăm deplinătatea Timpului. Spune-mi ce mai face Sadik. În zilele mele libere predau un curs unor oameni care m-au rugat. Una dintre fete este un matematician înnăscut și o voi recomanda la Institut. Fratele tău, Shevek.

Takver îi răspundea:

„Sunt îngrijorată de un lucru destul de ciudat. Cursurile pentru trimestrul al treilea au fost afișate acum trei zile și m-am dus să aflu ce orar vei avea la Inst. Dar pentru tine nu era trecut nici un curs și nici o sală. Am crezut că te-au omis din greșeală, așa că am trecut pe la Sind. membrilor, iar ei mi-au spus că da, vor să-ți dea cursul de geometrie. Așa că m-am dus la biroul de coord. al Inst., la bătrâna aceea cu nasul mare, și ea nu știa nimic, nu, nu, nu știu nimic, du-te la Centrală! E un nonsens, am spus eu și m-am dus la Sabul. Dar el nu era la catedra de fiz. și nu l-am văzut până acum deși am mai trecut pe acolo de două ori, cu Sadik, care poartă o minunată pălărie albă tricotată de Terrus din fire nemercerizate și arată nemaipomenit de bine.

Refuz să-l urmăresc pe Sabul în gaura de vierme ori în camera unde locuiește. Poate că e plecat la muncă voluntară, ha! ha! Poate ar fi bine să telefonezi la Institut și să afli ce fel de greșeală au făcut. De fapt, chiar că m-am dus la Centrală, dar nu era nici o nouă listare pentru tine. Oamenii de acolo au fost așa cum trebuie, dar bătrâna cu nasul ăla e ineficientă și neserviabilă și pe nimeni nu interesează. Bedap are dreptate, am lăsat birocrația să pună stăpânire pe noi. Te rog întoarce-te (cu matematiciana de geniu, dacă este necesar), sunt de acord că separarea este educațională dar prezența ta este educația de care am nevoie. Capăt o cotă de jumătate de litru de suc de fructe plus calciu pe zi deoarece nu mai aveam lapte și S. răcnea cât o ținea gura. Doctorii, dragii de ei! Totul, întotdeauna, T."

Shevek n-a primit niciodată această scrisoare. Plecase din sud-est înainte ca aceasta să ajungă la depozitul de poștă de la Red Springs.

Erau aproape douăzeci și cinci de mii de mile de la Red Springs la Abbenay. Un individ în deplasare ar fi făcut pur și simplu autostopul, toate vehiculele de transport fiind disponibile ca vehicule de pasageri pentru atâția oameni câți puteau duce, dar, pentru că patru sute cincizeci de persoane erau redistribuite la posturile lor obișnuite din nord-vest, li s-a pus la dispoziție un tren. Era alcătuit din vagoane de persoane, sau cel puțin din vagoane utilizate în acel moment pentru pasageri. Cel mai puțin popular era vagonul de marfă care purtase recent un transport de pește afumat.

După un an de secetă, liniile normale de transport erau insuficiente, în ciuda eforturilor extraordinare ale lucrătorilor de la transporturi de a face față cerințelor. Ei erau cea mai mare federație din societatea odoniană, autoorganizați, desigur, în sindicate regionale coordonate de reprezentanți care se întruneau și lucrau împreună cu CPD-urile locale și centrale. Rețeaua întreținută de federația de transport era eficientă în timpuri normale și în cazuri de urgență limitate; era flexibilă, adaptabilă la situație, iar sindicaliștii de la transporturi manifestau o mare mândrie de echipă și profesională. Își botezau locomotivele și dirijabilele cu nume ca „Neîmblânzitul", „Trăinicie", „Mănâncă-Vânt"; aveau motto-uri: „Întotdeauna ajungem la destinație!", „Nimic nu este prea mult!". Dar acum, când regiuni întregi ale

planetei erau amenințate cu foametea dacă nu se aducea hrană din alte zone, când uriașe detașamente de lucrători pentru starea de necesitate trebuiau deplasați, cerințele impuse transportului erau mult prea mari. Nu existau suficiente vehicule; nu erau destui oameni care să le conducă. Tot ce deținea federația, cu aripi sau pe roți, era pus în funcțiune, iar ucenici, muncitori pensionari, voluntari și recruți de urgență ajutau la funcționarea camioanelor, trenurilor, navelor, porturilor, șantierelor navale.

Trenul cu care călătorea Shevek își continua drumul în deplasări scurte și staționări îndelungate, deoarece toate trenurile cu provizii aveau prioritate. Apoi s-a oprit definitiv timp de douăzeci de ore; un dispecer suprasolicitat și necalificat făcuse o eroare și avusese loc o ciocnire, undeva, pe linie.

Orășelul unde se oprise trenul nu avea plusuri de hrană la cantine sau în depozite. Nu era o comunitate agricolă ci un centru industrial, producând beton și dale de piatră, construit la fericita confluență a unor depozite de calcar cu un râu navigabil. Erau niște grădini de legume, dar orașul depindea de transport pentru asigurarea hranei. Dacă cei patru sute cincizeci de pasageri ai trenului ar mânca, atunci cei o sută cincizeci de locuitori ai orașului ar flămânzi. Ideal, toți ar trebui să împartă, să mănânce pe jumătate, ori să flămânzească pe jumătate, cu toții la un loc. Dacă ar fi fost cincizeci, sau chiar o sută de oameni în tren, comunitatea ar fi împărțit cu ei cel puțin un cuptor de pâine. Dar patru sute cincizeci? Dacă le dădeau câte ceva tuturor, lor nu le va mai rămâne absolut nimic, zile de-a rândul. Iar după atâtea zile, va veni trenul cu provizii? Și ce cantitate de grăunțe va aduce? Așa că nu le-au dat nimic.

Astfel, călătorii, care în ziua aceea nu mâncaseră nimic, nici măcar micul dejun, s-au văzut nevoiți să postească șaizeci de ore. N-au căpătat nimic de mâncare până când linia nu a fost eliberată iar trenul lor și-a continuat deplasarea încă o sută cincizeci de mile, până la o gară cu o cantină aprovizionată pentru pasageri.

Era pentru prima dată când Shevek trăia foamea. Mai postise câteodată, în timp ce lucra, fiindcă nu dorea să fie deranjat cu mâncatul, dar două mese complete pe zi existaseră dintotdeauna, la fel de constant ca răsăritul și apusul. Nici măcar nu-și imaginase vreodată cum ar fi dacă ar trebui să se descurce fără

ele. Nimeni, în societatea sa, nimeni, în lumea lui nu trebuie să trăiască fără acestea.

În timp ce devenea tot mai înfometat, în vreme ce trenul staționa ceasuri întregi pe o linie laterală, între o carieră prăpăstioasă și prăfuită și o fabrică închisă, îi treceau prin minte gânduri sumbre despre realitatea foamei, despre posibila incapacitate a societății sale de a trece printr-o foamete fără a pierde solidaritatea în care consta, de fapt, forța ei. E ușor să împarți atunci când este destul, ori aproape destul, pentru toată lumea. Dar când nu ajunge? Aici intervine forța; puterea care face dreptate, puterea și unealta sa, violența, și aliatul cel mai devotat, privirea furișată.

Resentimentele pasagerilor față de locuitorii orașului sporiseră, dar erau mai puțin amenințătoare decât comportamentul orășenilor – felul în care stăteau ascunși dincolo de zidurile „lor", cu proprietatea „lor", ignorând trenul, fără să-i arunce măcar o privire. Shevek nu era singurul pasager morocănos; o lungă conversație șerpuia de-a lungul vagoanelor oprite, între oamenii care coborau sau urcau, argumentând și căzând de acord cu toții asupra temei generale pe care o urmau gândurile sale. S-a propus chiar, cu toată seriozitatea, și s-a dezbătut cu multă amărăciune un raid asupra grădinilor de legume care ar fi fost dus la îndeplinire dacă locomotiva nu ar fi fluierat, în cele din urmă, anunțând plecarea.

Dar când s-a târât, în sfârșit, în gară și au primit de mâncare – o jumătate de pâine de holum și un castron de supă – mâhnirea lor a făcut loc bucuriei. Când ajungeai la fundul castronului constatai că supa e cam chioară, dar prima lingură, prima fusese minunată, meritase să postești pentru ea. Toți erau de acord cu asta. S-au întors la tren râzând și glumind împreună. Se ajutaseră în învingerea greutăților.

Un convoi de camioane a preluat pasagerii de Abbenay la Equator Hill și i-a transportat ultimele cinci sute de mile. Au ajuns în oraș târziu, într-o noapte vântoasă de toamnă timpurie. Se apropia de miezul nopții. Străzile erau pustii. Vîntul le străbătea ca un râu uscat, învolburat. Deasupra felinarelor slabe stelele pâlpâiau cu o lumină strălucitoare, tremurătoare. Vântul arid al toamnei și pasiunii îl duse pe Shevek pe străzi, aproape fugind, cale de trei mile până în cartierul de nord, singur în orașul întunecat. Sări cele trei trepte de la intrare, se năpusti pe

hol, ajunse la ușă, o deschise. Camera era în întuneric. În ferestrele negre ardeau stele. „Takver!" strigă el și auzi tăcerea. Înainte de a aprinde lumina, acolo, în întuneric, în tăcere, dintr-o dată, înțelese ce înseamnă despărțirea.

Nimic nu lipsea. Nu avea ce să lipsească. Doar Takver și Sadik dispăruseră. Ocupațiile Spațiului Nelocuit se răsuceau încet, licărind ușor, în curentul făcut de ușa deschisă.

Pe masă era o scrisoare. Două scrisori. Una de la Takver. Era scurtă; primise o repartizare de necesitate la Laboratoarele Experimentale pentru Alge Comestibile din nord-est, pentru o perioadă nelimitată. Scria:

„Conștiința nu m-a lăsat să refuz acum. M-am dus și am discutat cu ei la Divlab și am citit și proiectul lor trimis la Ecologie, la CPD și e adevărat că au nevoie de mine pentru că am lucrat exact la acest ciclu – alge-ciliate-creveți-kukuri. Le-am cerut să te trimită și pe tine la Rolny, dar bineînțeles că ei nu vor să facă nimic dacă nu ceri și tu, iar dacă asta nu se poate datorită muncii tale la Inst., atunci n-o vei face. În definitiv, dacă durează prea mult, le spun să-și caute alt genetician și mă întorc! Sadik e foarte bine și spune „umină" în loc de lumină. Nu va dura prea mult. Totul, pe viață, sora ta, Takver. Te rog, vino, dacă poți."

Cealaltă notă era mâzgălită pe un petec de hârtie: "Shevek: catedra fiz. când te întorci. Sabul."

Shevek se învârti la întâmplare prin cameră. Furtuna, pornirea care îl mânase pe străzi, era încă prezentă. Se izbise de zid. Nu mai putea înainta și totuși trebuia să se miște. Privi în debara. Nimic altceva decît haina lui de iarnă și o cămașă pe care Takver, căreia îi plăcea lucrul de mână, o brodase pentru el; puținele ei lucruri dispăruseră. Paravanul era pliat, lăsând la vedere pătutul gol. Platforma-pat nu era făcută, dar pătura portocalie acoperea frumos cearșafurile rulate la un capăt. Shevek ajunse din nou la masă, mai citi o dată scrisoarea de la Takver. Ochii i se umplură cu lacrimi de supărare. Îl scutura o furie a dezamăgirii, o mânie, o presimțire. Nimeni nu putea fi acuzat. Asta era cel mai rău. Takver era necesară, solicitată pentru a lucra împotriva foamei – a ei, a lui, a lui Sadik. Societatea nu era împotriva lor. Era pentru ei; cu ei; chiar ei formau societatea.

Doar că el renunțase la cartea sa, la dragostea sa și la copilul său. Cât de mult îi poți cere unui om să dea?

– La dracu! exclamă el cu glas tare, în pravică.

Pravica nu era o limbă potrivită pentru înjurături. E greu să înjuri acolo unde sexul nu este murdar, iar blasfemia nu există.

– O, la dracu! repetă el.

Răzbunător, boți notița lui Sabul, apoi, în patima sa de a căuta durerea, lovi cu pumnii încleștați în marginea mesei, o dată, de două ori, de trei ori. Dar nu se întâmplă nimic. În cele din urmă îi mai rămase să facă patul, să se culce singur și să adoarmă, un somn cu vise rele, neodihnitor.

La prima oră a dimineții, Bunub bătu la ușă. Shevek o întâmpină în prag și nu se dădu în lături pentru a o lăsa să intre. Era vecina lor de pe hol, o femeie de cincizeci de ani, mașinistă la Fabrica de Motoare pentru Vehicule Aeriene. Pe Takver întotdeauna o distra prezența ei, dar pe Shevek îl înfuria. În primul rând, vroia camera lor. O ceruse atunci când rămăsese liberă, susținea ea, dar ostilitatea administratorului o împiedicase să o capete. Camera ei nu avea fereastra de pe colț, obiectul permanentei sale invidii. Cu toate acestea, era cameră dublă, pe care o ocupa singură, ceea ce, având în vedere criza de locuințe, era egoist din partea ei. Shevek nu și-ar fi pierdut niciodată vremea dezaprobând-o, dacă ea, scuzându-se, nu l-ar fi forțat să o facă. Nu mai contenea cu explicațiile. Că are un partener, un partener pe viață, „chiar ca voi doi" și zâmbea prosteste. Doar că, unde era partenerul? Într-un fel, întotdeauna se referea la el la timpul trecut. Între timp, camera dublă era destul de bine justificată prin succesiunea de bărbați care intrau pe ușa lui Bunub, în fiecare seară un alt bărbat, de parcă Bunub ar fi fost o fată zvăpăiată de șaptesprezece ani. Takver observa procesiunea cu admirație. Bunub venea și îi povestea despre toți și se plângea tot timpul. Faptul că nu avea camera de pe colț era una dintre nenumăratele sale motive de întristare. Era și insinuantă și invidioasă, găsind răul în orice și strângându-l la piept imediat. Fabrica unde lucra era o combinație otrăvitoare de incompetență, favoritisme și sabotaj. Întrunirile de la sindicatul ei erau o nebunie de aluzii nejustificate la adresa ei. Întregul organism social era devotat persecutării lui Bunub. Toate astea o făceau pe Takver să râdă, uneori nestăpânit, chiar în nasul lui Bunub.

„O, Bunub, ești atât de amuzantă!" spunea ea, iar femeia cu părul încărunțit, cu buzele subțiri și ochii plecați zâmbea abia schițat, în nici un caz ofensată, absolut deloc, continuându-și monstruosul recitativ. Shevek știa că Takver are dreptate atunci când râde de ea, dar el n-o putea face.

– E îngrozitor, spuse ea, strecurându-se pe lângă Shevek și mergând direct la masă pentru a citi scrisoarea lui Takver, pe care Shevek i-o zmulse din mână cu o iuțeală calmă pentru care ea nu era pregătită. Pur și simplu groaznic. Nici măcar o decadă preaviz. Doar, „Vino aici! Acum!" Și mai spun că suntem liberi, că suntem considerați liberi. Ce glumă! Să spargi un parteneriat fericit în felul ăsta! Știi, de-asta au făcut-o. Sunt împotriva parteneriatelor, se vede tot timpul, intenționat despart partenerii. Asta s-a întâmplat și cu mine și cu Labeck, exact la fel. Nu ne vom mai întâlni niciodată. În nici un caz, cu toți ăia de la Divlab porniți împotriva noastră. Uite pătuțul gol. Biata de ea! N-a încetat din plâns în aceste ultime patru decade, zi și noapte. Mă ținea trează ceasuri întregi. Bineînțeles, din cauza lipsurilor; Takver nu avea lapte suficient. Apoi, imaginează-ți, să trimiți în felul acesta o mamă care alăptează, la sute de mile depărtare! Nu cred că ai să poți să te duci la ea acolo. Unde au trimis-o?

– Nord-est. Vreau să merg la masă, Bunub. Mi-e foame.

– Nu e un exemplu tipic felul în care au făcut-o când erai plecat?

– Ce zici că au făcut când eram eu plecat?

–Au trimis-o în altă parte – au sfărâmat parteneriatul, spuse ea, citind biletul de la Sabul, pe care îl netezise. Știu ei bine când să intervină! Presupun că o să renunți la camera asta, nu? N-or să-ți îngăduie să păstrezi o cameră dublă. Takver vorbea despre întoarcerea grabnică, dar se vedea că doar încearcă să-și păstreze cumpătul. Libertate, se spune că suntem liberi! Ce glumă! Împins de colo până colo...

– Ba pe dracu, Bunub, dacă Takver n-ar fi vrut repartiția, ar fi refuzat-o. Știi doar că trăim o foamete.

– În sfârșit, mă întrebam dacă nu căuta chiar ea o schimbare. Se întâmplă frecvent atunci când intervine un copil. M-am gândit că ar fi trebuit de mult să fi dat copilul la o creșă. Cât de mult plângea! Copiii intervin între parteneri. Îi țin legați. Nu e decât normal, așa cum spui și tu, ca ea să fi căutat o schimbare, și s-a aruncat asupra ei atunci când s-a ivit.

– N-am spus eu așa ceva. Mă duc la masă.

Shevek ieși, tremurând în cinci-șase puncte sensibile pe care Bunub le atinsese cu precizie. Oroarea pe care o reprezenta femeia era că dădea glas celor mai condamnabile temeri ale sale. Bunub rămase în urma lui în cameră, plănuind, probabil, cum să se mute.

Dormise prea mult și ajunse la cantină chiar înainte de închiderea ușilor. Încă lihnit de pe urma călătoriei, își luă porții duble de porridge și pâine. Băiatul din spatele meselor îl privi încruntat. În zilele cestea nimeni nu lua porții duble. Shevek îi răspunse tot printr-o încruntătură și nu scoase o vorbă. Mersese optzeci de ore pe două castroane de supă și un kilogram de pâine și avea tot dreptul să recupereze ce pierduse, dar al naibii să fie dacă o să dea vreo explicație. Existența este propria sa justificare, nevoia este justă. Era doar un odonian, lăsa sentimentul de vină pe seama profitorilor.

Se așeză la o masă singur, dar Desar i se alătură imediat, zâmbind, privind către el, sau poate dincolo de el, cu ochi tulburători, impenetrabili.

– Plecat, o vreme, începu Desar.

– Muncă la fermă. Șase decade. Ce-a mai fost pe-aici?

– Slab.

– Va fi și mai slab, spuse Shevek lipsit de convingere, pentru că mânca, iar mâncarea avea un gust nemaipomenit de bun.

„Frustrare, anxietate, foamete", parcă îi spunea partea frontală a creierului, sediul inteligenței; dar partea dinapoi, ghemuită într-o profundă revoltă în profunda întunecime a craniului, spunea; „Acum, mâncare! Acum, mâncare! Bine, bine!"

– Văzut Sabul?

– Nu, am venit târziu, azi noapte, răspunse el ridicând privirea spre Desar și adăugă cu o indeferență forțată. Takver a căpătat o repartizare pentru foamete. A trebuit să plece acum patru zile.

– Am auzit, răspunse Desar, dând din cap cu o indiferență sinceră. Ai auzit de reorganizarea Institutului?

– Nu. Ce se întâmplă?

Matematicianul își întinse mâinile lungi și subțiri pe masă, privindu-le. Era întotdeauna cu limba legată și telegrafic. Adevărul este că era bâlbâit, dar dacă era vorba de o bâlbâială verbală sau morală, Shvek încă nu se lămurise. Așa cum îi plăcuse

dintotdeauna de Desar fără a ști de ce, existau momente când îi displăcea intens, din nou fără a ști de ce. Era o anumită viclenie în expresia gurii lui Desar, în privirea lui plecată, ca privirea plecată a lui Bunub.

– Zgâlțâială. Reduceri până la personalul funcțional. Shipeg e pe-afară.

Shipeg era un matematician de o prostie notorie care izbutise întotdeauna, prin lingușirea continuă a studenților, să-și asigure, în fiecare trimestru, un curs la cererea studenților.

– Expediat. La vreun institut regional.

– Va face mai puțin rău prășind holumul de pământ, comentă Shevek.

Acum, când era hrănit, i se părea că la urma urmei seceta ar putea fi de folos organismului social. Prioritățile erau din nou limpezi. Slăbiciunile, punctele slabe, punctele bolnave vor fi toate îndepărtate, organele lenețe vor fi readuse la funcționarea deplină, excesul din organismul politic va fi eliminat.

– Pus o vorbă pentru tine. Întrunirea de la Institut, continuă Desar ridicând privirea, dar fără a întâlni, pentru că nu putea întâlni, privirea lui Shevek. În timp ce acesta vorbea, deși încă nu înțelegea sensul vorbelor sale, Shevek își dădu seama că Desar minte. Desar nu pusese o vorbă bună pentru el, ci o vorbă împotriva lui.

În momentul acesta, motivația clipelor în care îl detesta pe Desar îi deveni foarte clară: recunoașterea, până aici de neacceptat, a elementului de răutate pură din personalitatea lui Desar. Că Desar, la rândul său, ținea la el și încerca să îl domine, era la fel de limpede și la fel de detestabil pentru Shevek. Pentru el, căile întortocheate ale posedării, labirinturile iubirii și urii nu aveau nici un înțeles. Arogant, intolerant, trecea de-a dreptul prin zidurile lor. Nu i se mai adresă matematicianului, își termină micul dejun și traversă piața, în dimineața luminoasă a toamnei timpurii, către catedra de fizică.

Intră în camera din dos pe care toată lumea o numea „biroul lui Sabul", camera unde se cunoscuseră pentru prima dată, unde Sabul îi dăduse gramatica și dicționarul de iotică. Sabul îl privi plictisit pe deasupra biroului, plecă din nou privirea, ocupat cu hârtiile sale, imaginea savantului neobosit, absent. Apoi, îngădui ca realizarea prezenței lui Shevek să se strecoare în creierul său supraîncărcat. După care deveni, în felul lui, exu-

berant. Arăta slab și îmbătrânit, iar când se ridică în picioare era mai încovoiat decât de obicei, un fel de încovoiere împăciuitoare.

– Timpuri grele, spuse el. Nu? Timpuri grele!

– Vor fi și mai grele, replică Shevek, încet. Cum mai merg lucrurile pe aici?

– Rău, rău de tot, răspunse Sabul, scuturându-și capul grizonat. Acestea sunt timpuri grele pentru știința pură, pentru intelectuali.

– Există și timpuri bune?

Sabul scoase un fel de chicotit nenatural.

– A sosit ceva pentru noi în transportul de vară de pe Urras? întrebă Shevek, făcându-și loc pe bancă.

Se așeză și își încrucișă picioarele. Pielea sa albă se bronzase, iar puful fin care îi acoperea fața devenise argintiu în timp ce lucra pe ogoarele din sud-est. Arăta disponibil, sănătos și liber în comparație cu Sabul. Ambii bărbați erau conștienți de contrast.

– Nimic interesant.

– Nici un fel de recenzii ale *Principiilor*?

– Nu.

Tonul lui Sabul era ursuz, foarte asemănător cu el însuși.

– Nici o scrisoare?

– Nici una.

– Ciudat.

– Ce e ciudat? Ce te așteptai, un post de lector la Universitatea Ieu Eun? Premiul Seo Oen?

– Mă așteptam la recenzii și la replici. A fost timp destul, spuse el.

– N-a fost timp suficient pentru recenzii, răspunse Sabul și urmă o pauză. Va trebui să-ți dai seama, Shevek, că o simplă convingere asupra dreptății nu e auto-justificatoare. Știu, ai lucrat mult la carte. Și eu am lucrat mult la editare, străduindu-mă să precizez că nu e doar un atac iresponsabil împotriva Teoriei Secvenței, având chiar aspecte pozitive. Dar dacă alți fizicieni nu întrezăresc valoarea latentă a muncii tale, atunci trebuie să începi să analizezi valorile pe care le deții deja, pentru a vedea unde se află discrepanța. Dacă pentru alții nu înseamnă nimic, ce rost are? În ce constă funcționalitatea sa?

– Eu sunt fizician, nu analist al funcțiunilor, răspunse Shevek, binevoitor.

– Oricare odonian trebuie să fie un analist funcțional. Ai treizeci de ani, nu? La vârsta asta omul ar trebui să-și cunoască nu numai funcția celulară, dar și funcția organică – care este rolul său optim în organismul social. Poate că n-a trebuit să te gândești prea mult la asta, la fel ca alții...

– Nu. De când aveam zece, sau doisprezece ani, am știut ce am de făcut.

– Ceea ce un copil crede că îi place să facă nu înseamnă întotdeauna ceea ce societatea are nevoie de la el.

– Așa cum spui, am treizeci de ani. Un copil cam trecut.

– Ai ajuns la vârsta asta într-un mediu neobișnuit de adăpostit, de protejat. Mai întâi, Institutul Regional din nord-vest...

– Și un proiect forestier, un proiect agricol, pregătire practică, comitete de bloc, muncă voluntară de când cu seceta; cantitatea obișnuită de corvezi necesare. Adevărul este că îmi place să le fac. Dar mă ocup și de fizică. La ce vrei să ajungi? întrebă Shevek, iar când Sabul nu răspunse, adăugă: Ai face bine să o spui deschis, pentru că nu vei ajunge la asta pe calea conștiinței mele sociale.

– Consideri funcțională munca pe care ai făcut-o aici?

– Da. „Cu cât e mai bine organizată, cu atât e mai central organismul, în cazul acesta centralitatea implicând domeniul funcției reale." *Definițiile lui Tomar*. Întrucât fizica temporală încearcă să organizeze tot ce este comprehensibil pentru ființa umană, aceasta este, prin definiție, o activitate central funcțională.

– Dar nu aduce pâine în gurile oamenilor.

– Tocmai am petrecut șase decade încercând se realizez așa ceva. Atunci când voi fi chemat din nou, voi merge din nou. Între timp, țin aproape de meseria mea. Dacă e de făcut fizică, îmi asum riscul de a o face.

– Ceea ce trebuie să accepți este că în acest moment nu este nici un fel de fizică de făcut. În orice caz, nu fizica pe care o faci tu. Trebuie să avem în vedere aspectul practic, mai spuse Sabul, răsucindu-se pe scaun, cu un aer posomorât și neliniștit. A trebuit să eliberăm cinci oameni pentru re-repartizare. Regret să spun că tu ești unul dintre ei. Asta este.

– Exact unde îmi închipuiam, spuse Shevek deși, de fapt, până în momentul acela nu realizase că Sabul îl alungă din In-

stitut. Cu toate acestea, de îndată ce o auzi, vestea i se păru familiară și nu avea să-i ofere lui Sabul satisfacția că e tulburat.

– Ceea ce a lucrat împotriva ta a fost o combinație de elemente. Natura abstrusă, nerelevantă a cercetării pe care ai desfășurat-o în ultimii câțiva ani, plus un anumit sentiment, nu neapărat justificat, dar existând la mulți studenți și persoane didactice din Institut, că atât maniera ta de predare cât și comportarea ta reflectă o anumită dezafectare, un anumit grad de privatism, de lipsă de altruism. Asta s-a discutat la întrunire. Bineînțeles că am vorbit în numele tău. Doar că eu nu sunt decât un sindicalist, alături de atâția alții.

– De când e altruismul o virtute odoniană? întrebă Shevek. În sfârșit, nu contează. Înțeleg ce vrei să spui, continuă el, ridicându-se, pentru că nu mai suporta să stea jos dar, altfel, se controla perfect și vorbea cum nu se poate mai natural. Înțeleg din toate astea că nu mă recomanzi pentru un post didactic, niciunde.

– Ce rost ar avea? întrebă Sabul, aproape melodios în dezvinovățirea de sine. Nimeni nu mai acceptă profesori noi. Profesorii și studenții lucrează cot la cot la programe de prevenirea foametei pe toată suprafața planetei. Bineînțeles, criza asta nu va dura. Într-un an și ceva vom reconsidera totul, mândri de sacrificiile făcute și de munca prestată, unul lângă altul, fiecare cu partea sa egală. Dar în momentul acesta...

Shevek rămase în picioare, relaxat, cu ochii ațintiți prin fereastra mică, zgâriată, la cerul alb. Îl chinuia o dorință puternică să-i spună lui Sabul, până la urmă, să se ducă dracului. Numai că un impuls diferit și mult mai profund găsi expresie în cuvinte.

– De fapt, spuse el, poate că ai dreptate.

Acestea fiind zise, Shevek îl salută din cap pe Sabul și ieși din încăpere.

Afară, luă un omnibuz către centru. Era încă grăbit, mânat de la spate. Urmărea un plan și dorea să-l finalizeze, apoi să se odihnească. Intră la birourile centrale de repartiție ale Diviziei muncii (Divlab) pentru a solicita o amplasare în comunitatea unde plecase Takver.

Divlab, cu computerele sale și sarcina imensă de coordonare, ocupa o piață întreagă. Clădirile erau arătoase, impunătoare, după standardele anarresiene, cu linii frumoase, simple.

În interior, centrul de repartiție avea aspect de hală, cu plafonul foarte sus, fremătând de oameni și activitate, cu pereții acoperiți de anunțuri și de locuri de muncă și instrucțiuni privitoare la biroul sau departamentul unde să te adresezi pentru cutare sau cutare problemă. În timp ce aștepta la unul din rânduri, Shevek îi ascultă pe cei dinaintea lui, un băiat de șaisprezece ani și un bărbat trecut de șaizeci. Băiatul se oferea voluntar pentru acțiunile de prevenirea foametei. Era plin de sentimente nobile, debordând frăție, spirit de aventură, speranță. Era încântat că pleacă singur, lăsând în urmă copilăria. Vorbea mult, ca un copil, cu o voce încă neobișnuită cu tonurile sale mai joase. Libertate, libertate! se auzea în discursul său plin de emoție, în fiecare cuvânt rostit, iar vocea bătrânului se auzea mormăind și bombănind, tachinând fără să amenințe, luând peste picior fără a atrage atenția. Libertatea, capacitatea de a merge undeva și a face ceva – asta lăuda și prețuia bătrânul la cel tânăr, chiar și atunci când lua în râs aerele pe care și le dădea acesta. Shevek îi asculta cu plăcere. Făceau o breșă în seria de întâmplări grotești ale dimineții.

De îndată ce Shevek explică unde are de gând să meargă, funcționara afișă o expresie îngrijorată și aduse un atlas pe care îl deschise pe masa dintre ei.

– Privește, spuse ea, o femeie mică, urâtă, cu dinți proeminenți și mâinile îndemânatice și moi pe paginile colorate ale atlasului. Vezi, asta e Rolny, peninsula care coboară în marea Taemaniană de Nord. Nu e altceva decât o imensă groapă de nisip. Nu se află nimic acolo, cu excepția laboratoarelor marine, acolo, departe, la capăt. Vezi? Iar coasta nu e decât smârcuri și mlaștini sărate, până când ajungi de partea asta, la Harmony – o mie de kilometri. La vest de asta se află stepa litorală. Cel mai aproape de Rolny ar fi vreun oraș de munte. Doar că acolo nu se solicită repartizări de necesitate; se descurcă destul de bine singuri. Desigur, poți să mergi acolo, dacă vrei, adăugă ea pe un ton oarecum diferit.

– E prea departe de Rolny, spuse el, uitându-se pe hartă, observând în munții din nord-est Round Valley, orășelul izolat unde crescuse Takver. N-au nevoie de un portar la laboratorul marin? De un statistician? Sau de cineva care să dea de mâncare la pești?

– Să verific.

Rețeaua de dosare om/computer de la Divlab era pusă la punct cu o admirabilă eficiență. Nu a durat mai mult de cinci minute pentru ca funcționara să obțină informațiile dorite, sortate din fluxul enorm, continuu de informații intrate și ieșite, cu privire la fiecare slujbă efectuată, fiecare post solicitat, fiecare muncitor dorit și prioritățile fiecăreia din ramurile economice generale ale economiei societății mondiale.

– Tocmai au completat un detașament de urgență – e vorba de partenera ta, nu? I-au primit pe toți de care aveau nevoie, patru tehnicieni și un experimentat mânuitor de năvod. Personalul este complet.

Shevek își puse coatele pe masă, cu capul plecat, scărpinându-se în creștet, gest de confuzie și înfrângere, mascat de conștiința de sine.

– În sfârșit, spuse el, nu știu ce să fac.

– Ascultă, frate, pentru cât timp e repartizată partenera ta?

– Nelimitat.

– Dar e o sarcină de prevenire a foametei, nu? N-are cum să țină așa tot timpul. Nu se poate! În iarna asta o să plouă.

Shevek ridică ochii spre chipul grav, înțelegător, hărțuit al femeii. Zâmbi puțin, pentru că nu putea trece peste efortul ei de a da speranță fără nici un răspuns.

– O să vă întoarceți împreună. Între timp...

– Da, spuse el. Între timp...

Femeia îl așteptă să ia o hotărâre.

El era acela care trebuia s-o facă, iar opțiunile erau nenumărate. Putea rămâne în Abbenay să organizeze cursuri de fizică, în cazul în care găsea studenți voluntari. Putea merge în Peninsula Rolny pentru a locui cu Takver, deși fără nici un post la stațiunea de cercetări Putea locui oriunde fără să facă nimic, decât să se scoale de două ori pe zi și să meargă la cantina cea mai apropiată pentru a fi hrănit. Putea face orice poftea.

Identitatea cuvintelor „muncă" și „joc" în pravică aveau, desigur, o puternică semnificație etică. Odo prevăzuse pericolul unui moralism puternic provenind din utilizarea cuvântului „muncă" în sistemul ei analogic: celulele trebuie să lucreze împreună, activitatea optimă a organismului, cantitatea de muncă efectuată de fiecare element și așa mai departe. Cooperarea și funcția, concepte esențiale ale *Analogiei*, ambele implicau munca. Demonstrarea unui experiment, douăzeci de eprubete

într-un laborator sau douăzeci de milioane de oameni pe Lună, e o chestie simplistă; funcționează, chiar? Odo văzuse capcana morală. „Sfântul nu este niciodată ocupat", spusese ea, poate cu melancolie. Atâta doar că ființa socială nu alege niciodată singură.

– Bine, spuse Shevek. Tocmai am revenit dintr-o acțiune de prevenirea foametei. Mai e nevoie de ceva de genul ăsta?

Funcționara îndreptă către el o privire de soră mai mare, neîncrezătoare, dar iertătoare.

– Există aproape șapte sute de repartizări urgente afișate în sală, spuse ea. Care ți-ar place?

– Vor pe undeva matematică?

– Majoritatea se referă la agricultură și munci calificate. Ai ceva pregătire tehnică?

– Nu cine știe ce.

– Atunci, ar fi coordonarea muncii. La asta e, într-adevăr, nevoie de cineva care se pricepe la cifre. Ce zici de asta?

– Bine.

– E jos, în sud-vest, în Pulbere, știi.

– Am mai fost în Pulbere și până acum. Mai mult, așa cum spui, într-o bună zi va ploua...

Femeia dădu din cap, zâmbind și scrise în registrul Divlab: *DE LA Abbenay, NV Inst. Central de Șt. LA Elbow, SV, coord. muncă, fab. fosfați no.1: repart. neces: 5-1-3-165 – nelimitat.*

9

Îl treziră clopotele din turnul capelei bătând Armonia Primară pentru serviciul religios matinal. Fiecare notă îi părea o lovitură în ceafă. Era atât de amețit și de slăbit că multă vreme nu reuși să se ridice în capul oaselor. Până la urmă izbuti să se târască până în baie și să facă o baie lungă, rece, care îi luă durerea de cap, dar întreg trupul părea să i se pară în continuare foarte ciudat, oarecum răvoitor. Când începu să gândească din nou, fragmente și momente din noaptea trecută începură să-i vină în minte, mici scene vii, fără sens, de la petrecerea din apartamentul Veei. Încercă să nu se gândească la ele și nu se putea gândi la nimic altceva. Totul, absolut totul deveni ordinar, mârșav. Se așeză la birou și rămase acolo, cu privirea fixă, neclintit, vreme de o jumătate de ceas. De multe ori trecuse prin situații neplăcute și se simțise un prost. În tinerețe suferise de senzația că alții îl consideră ciudat, deosebit de ei. Mai târziu simțise, provocându-le cu bună știință, mânia și disprețul multora din semenii săi de pe Anarres. Dar niciodată nu le acceptase cu adevărat judecata. Niciodată nu se simțise rușinat.

Habar n-avea că această paralizantă umilire nu era decât o urmare chimică a beției, ca durerea de cap. Și chiar dacă ar fi știut, lucrurile nu ar fi fost mult prea diferite. Rușinea – sentimentul de mârșăvie și de autoînstrăinare – era o revelație. Vedea cu o nouă claritate, o claritate hidoasă, mult mai departe de acele amintiri incoerente de la sfârșitul petrecerii la Vea. Nu numai biata Vea îl trădase, nu numai alcoolul pe care încercase să-l vomeze, ci toată pâinea pe care o mâncase pe Urras.

Își rezemă coatele pe birou și își sprijini capul în palme, apăsându-și tâmplele – poziția chinuită a durerii – și își analiză viața în termenii durerii.

Pe Anarres alesese, ca o sfidare a așteptărilor societății, să facă treaba pentru care simțea o chemare individuală. A face asta însemna a se revolta, a risca eul de dragul societății.

Aici, pe Urras, actul de rebeliune era un lux, o îngăduință față de sine. A fi fizician la A-lo însemna a servi nu societatea, nu omenirea, nu adevărul, ci Statul.

În prima seară petrecută în camera asta îi întrebase, provocator și curios, „Ce aveți de gând să faceți cu mine?" Acum își dădea seama ce făcuseră cu el. Chifoilisk îi spusese purul adevăr. Îl posedau. Își închipuise că se va tocmi cu ei, o foarte naivă noțiune pentru un anarhist. Individul nu se poate tocmi cu Statul. Statul nu recunoaște altă monedă decât puterea; Statul este acela care bate moneda.

Înțelegea acum – în detaliu, punct cu punct, de la bun început – că făcuse o greșeală venind pe Urras; prima lui mare greșeală și aceea care avea să-l marcheze pentru tot restul vieții. Dar de îndată ce o înțelese, repetând absolut toate dovezile pe care le eliminase și le negase luni de zile – iar asta îi luă multă vreme, stând nemișcat acolo, la biroul său – până la acea ridicolă și abominabilă ultimă scenă cu Vea, retrăind-o și pe aceasta, până când obrajii i se aprinseră iar urechile începură să-i țiuie, se simți împăcat. Chiar și prin vălul de lacrimi postalcoolice nu simțea nici un fel de vină. Toate țineau de trecut, iar ceea ce trebuia gândit era ce trebuie să facă de acum înainte. Închizându-se el însuși în închisoare, cum ar acționa ca om liber? În nici un caz nu va face fizică pentru politicieni. Acest lucru îi era limpede. Dacă încetează să mai lucreze, îi vor îngădui să plece acasă? La această întrebare, respiră adânc și înălță capul, privind cu ochi care nu vedeau peisajul verde, scăldat de soare, de dincolo de fereastră. Pentru prima dată își permitea să se gândească la întoarcere ca la o posibilitate autentică. Gândul amenința să sfărâme porțile și să-l inunde cu un dor năpraznic. Să vorbească în pravică, să le vadă pe Takver, pe Pilun și pe Sadik, să atingă pulberea din Anarres...

Nu-l vor lăsa să plece. Nu își plătise drumul. Nici el nu-și putea permite să plece, să renunțe și să fugă.

Cum stătea așa, la birou, în lumina strălucitoare a soarelui dimineții, izbi cu mâinile în dunga biroului de două ori, de trei ori, de bună voie și cu forță; chipul îi era calm și părea îngândurat.

– Unde mă duc? întrebă el, cu glas tare.

O bătaie în ușă. Intră Efor, ducând tava cu micul dejun și ziarele de dimineață.

– Venit la șase, de obicei, dar vă găsesc dormind, constată el și puse jos tava cu o admirabilă îndemânare.

– M-am îmbătat aseară, explică Shevek.

– Frumos cât ține. Asta să fie tot, domnule? Foarte bine, spuse el și se retrase cu aceeași îndemânare, înclinându-se, în drum, în fața lui Pae, care intra în același timp.

– N-am intenționat să dau buzna peste tine la micul dejun. Mă întorceam de la capelă și m-am gândit să arunc o privire.

– La loc. Servește o ceașcă de ciocolată.

Shevek nu se simțea în stare să mănânce dacă Pae nu se prefăcea, măcar, că mănâncă împreună cu el. Pae luă un corn cu miere și îl fărâmiță pe o farfurie. Shevek încă se simțea cam slăbit, dar foarte flămând, așa că atacă micul dejun cu multă energie. Lui Pae i se părea mai greu ca de obicei să înceapă o conversație.

– Tot mai primești prostiile astea? întrebă el în cele din urmă pe un ton amuzant, atingând ziarele împăturite pe care Efor le pusese pe masă.

– Efor mi le aduce.

– Da?

– Eu l-am rugat, răspunse Shevek, aruncându-i lui Pae o privire cercetătoare de o fracțiune de secundă. Îmi întregesc înțelegerea țării tale. Mă interesează clasele voastre de jos. Majoritatea anarresienilor provin din clasele de jos.

– Da, desigur, răspunse bărbatul mai tânăr, privind respectuos și dând din cap, după care mâncă puțin din cornul cu miere. Cred că până la urmă aș bea o gură de ciocolată, adăugă el și sună din clopoțelul de pe tavă. Încă o ceașcă, spuse el, fără să se întoarcă, lui Efor, care apăruse la ușă. Ei bine, domnule, am așteptat cu nerăbdare prilejul să vă mai scoatem afară, acum, când vremea este din nou frumoasă, să vă arătăm și mai mult din țara noastră. Poate chiar și o vizită în străinătate. Dar mă tem că afurisitul ăsta de război a pus capăt tuturor planurilor noastre.

Shevek privi titlul de pe ziarul de deasupra: CIOCNIRI IO-THU ÎN APROPIEREA CAPITALEI BENBILI.

– S-au primit și știri mai recente decât asta pe telefax, spuse Pae. Am eliberat capitala. Generalul Havevert va fi reinstalat.

– Înseamnă că s-a terminat războiul?

– Nu atâta vreme cât Thu încă mai deține cele două provincii de la răsărit.

– Înțeleg. Deci, armata voastră și armata din Thu vor lupta în Benbili. Dar nu și aici?

– Nu, nu. Ar fi o mare prostie să ne invadeze, sau ca noi să-i invadăm pe ei. Am depășit genul de barbarie care aducea războiul în inima civilizațiilor superioare! Echilibrul puterii este menținut prin astfel de acțiuni polițienești. În orice caz, oficial, suntem în război. Mă tem, deci, că se vor aplica toate acele obositoare restricții de demult.

– Restricții?

– Caracterul secret al cercetării efectuate în cadrul Colegiului de Științe Nobile, în primul rând. Nu e cine știe ce, într-adevăr, doar o ștampilă de cauciuc guvernamentală, iar uneori o oarecare întârziere în publicarea unei lucrări, când sus-pușii consideră că trebuie să fie periculoasă pentru că nu o înțeleg!... Mă tem că și dreptul la călătorie este puțin limitat, pentru dumneavoastră și ceilalți non-naționali de pe aici. Cred că atâta vreme cât durează starea de război, nu aveți, de fapt, voie să părăsiți campusul fără aprobarea Cancelarului. Dar nu țineți seama de asta. Vă pot scoate de aici oricând doriți, fără a trece prin toată această bătaie de cap.

– Tu ai cheile, spuse Shevek, zîmbind candid.

– O, sunt un specialist absolut la așa ceva. Îmi place să trec peste reguli și să înșel autoritățile. Poate că sunt un anarhist natural, nu? Unde dracu e prostul ăla bătrân pe care l-am trimis după o ceașcă?

– Trebuie să coboare la bucătărie ca s-o aducă.

– Nu-i trebuie o jumătate de zi pentru asta. În sfârșit, nu mai aștept. Nu vreau să vă răpesc ce a mai rămas din dimineață. Apropo, ați văzut ultimul număr din *Buletinul Fundației de Cercetări Spațiale*? Publică planurile lui Reumere pentru ansibil.

– Ce înseamnă ansibil?

– Este ceea ce el numește un dispozitiv de comunicare instantanee. Spune că temporaliștii – adică dumneavoastră, desigur – nu vor face decât să conceapă ecuațiile timp-inerție, iar inginerii – adică el – vor putea să construiască afurisita de ma-

șinărie, să o testeze, dovedind astfel, incidental, validitatea teoriei, în câteva luni sau chiar săptămâni.

– Inginerii sunt ei înșiși dovada existenței reversibilității cauzale. Vezi doar că Reumere are efectul construit înainte ca eu să fi oferit cauza, adăugă el, de data aceasta mai puțin candid, iar când Pae închise ușa în urma lui, Shevek se ridică brusc de pe scaun. Mincinos profitor și împuțit! spuse el în pravică, alb de mânie, cu mâinile încleștate pentru a nu arunca cu ceva după Pae.

Efor intră cu o ceașcă și o farfurioară, pe o tavă. Se opri scurt, privind înțelegător.

– E-n regulă, Efor. Nu... nu avea nevoie de ceașcă. Poți să strângi totul.

– Foarte bine, domnule.

– Ascultă, o vreme n-aș vrea nici un vizitator. Poți să-i oprești să intre?

– Ușor, domnule. Cineva special?

– Da, el. Oricine. Spune-le că lucrez.

– Se va bucura să audă asta, domnule, spuse Efor, ridurile lui topindu-se, o clipă, de răutate, după care continuă cu o familiaritate respectuoasă. Nimeni care nu vreți nu trece de mine, iar în final adăugă cu o sobrietate formală: Mulțumesc, domnule și bună dimineața.

Mâncarea și adrenalina risipiseră paralizia lui Shevek. Începu se se plimbe prin cameră, iritabil și agitat. Dorea să acționeze. Petrecuse aproape un an fără să facă nimic, în afară de a se purta ca un prost. Era momentul să facă ceva.

Ei bine, pentru ce venise aici?

Să facă fizică. Să afirme, prin talentul său, drepturile oricărui cetățean, din oricare societate: dreptul de a munci, de a fi întreținut în timpul muncii și de a împărți produsul muncii cu toți cei care îl doreau. Drepturile unui odonian și ale unei ființe umane.

E drept, gazdele sale binevoitoare îi îngăduiseră să lucreze, și îl întreținuseră pe timpul lucrului. Problema apărea pe al treilea tronson. Dar el încă nu ajunsese acolo. Nu-și făcuse treaba. Nu putea împărți ceea ce nu avea.

Se întoarse la birou, se așeză și scoase câteva petece de hârtie acoperite cu un scris înghesuit, din cel mai puțin accesibil și cel mai inutil buzunar al pantalonilor săi strâmți, la modă. Le

întinse pe masă cu degetele și le cercetă. Îi trecu prin minte că începe să semene cu Sabul, scriind foarte mărunt, cu abrevieri, pe fragmente de hârtie. Înțelegea acum motivația lui Sabul: era posesiv și secretos. O psihopatie pe Anarres era comportare rațională pe Urras.

Shevek rămase din nou nemișcat, cu capul plecat, studiind cele două hârtiuțe pe care notase anumite puncte esențiale ale Teoriei Generale Temporale, așa cum se prezenta în momentul acela.

Următoarele trei zile le petrecu la birou, cu ochii ațintiți asupra celor două bucăți de hârtie.

Din când în când se ridica și se plimba prin cameră, sau nota ceva, sau folosea computerul, ori îi cerea lui Efor ceva de mâncare, ori se întindea pe pat și adormea.

Apoi se ducea din nou la birou și se așeza acolo.

În seara celei de-a treia zile ședea, pentru variație, pe scaunul de marmură de lângă cămin. Șezuse acolo în prima seară în care intrase în această cameră, această elegantă celulă de închisoare, și de obicei stătea acolo atunci când avea vizitatori. În acel moment nu avea nici un vizitator, dar se gândea la Saio Pae.

Ca toți aceia care umblau după putere, Pae era uimitor de miop. Mintea lui avea o calitate trivială, abortivă; îi lipsea profunzimea, afectul, imaginația. Era, de fapt, un instrument primitiv. Totuși, potențialitatea sa fusese reală și, deși era acum deformată, nu era pierdută. Pae era un fizician foarte deștept. Sau, mai precis, era foarte deștept când venea vorba despre fizică. Nu realizase nimic original, dar oportunismul său, simțul său de a ști unde se află avantajul, îl duseseră de nenumărate ori către domeniul cel mai promițător. Intuia întotdeauna *unde să se apuce de lucru*, la fel ca și Shevek, iar Shevek îl respecta pentru aceasta așa cum se respecta și pe el, fiind un atribut deosebit de important la un om de știință. Pae era acela care îi dăduse lui Shevek lucrarea tradusă din terrană, lucrările simpozionului asupra teoriilor relativității, ale cărui idei începuseră să-l preocupe din ce în ce mai mult în ultima vreme. E posibil să fi venit pe Urras numai pentru a-l cunoaște pe Saio Pae, dușmanul său? Că venise să-l caute, știind că ar putea primi de la dușmanul său ceea ce nu putea primi de la frații și prietenii săi, ceea ce nici un anarresian nu-i putea oferi: cunoștințele străinilor, necunoscuților, noutățile...

Îl uită pe Pae și se gândi la carte. Nu-și putea explica limpede ce anume găsise atât de stimulator la ea. La urma urmei, majoritatea principiilor de fizică pe care le conținea erau depășite; metodele erau greoaie iar atitudinea străină părea, uneori, destul de dezagreabilă. Terranii fuseseră imperialiști intelectuali, geloși constructori de ziduri. Până și Ainsetain, inițiatorul teoriei, se simțise obligat să atragă atenția că fizica sa nu presupune alt mod decât cel al fizicii și nu trebuie considerată că implică modul metafizic, filozofic, sau etic. Ceea ce, desigur, era superficial adevărat. Cu toate acestea, Ainsetain folosise *numărul*, puntea de legătură dintre elementul rațional și cel perceput, dintre psihic și materie, „Indisputabilul număr" – cum îl numiseră străvechii fondatori ai Științei Nobile. A folosi matematica în acest sens însemna să folosești modul care a precedat și a condus la celelalte moduri. Ainsetain știuse aceasta; cu o precauție plină de afecțiune recunoscuse că el crede că fizica lui descrie, într-adevăr, realitatea.

Ciudățenie și familiaritate; în fiecare moment al gândirii terranului Shevek descoperea această combinație și se simțea intrigat, dar și înțelegător, pentru că și Ainsetain fusese în căutarea unei teorii unificatoare a timpului. După explicarea forței gravitaționale ca o funcție a geometriei spațiului-timp, căutase să extindă sinteza pentru a include forțele electromagnetice. Nu reușise. Chiar în timpul vieții și la multe decade după moartea lui, fizicienii propriei sale lumi au întors spatele efortului și nereușitei sale, urmărind magnificele incoerențe ale teoriei cuantice cu aplicațiile sale tehnologice superioare, concentrându-se în final atât de exclusiv pe modul tehnologic încât au ajuns la un punct mort, un eșec de-a dreptul catastrofal al imaginației. Totuși, intuiția lor originală fusese sănătoasă: în punctul în care se aflau, progresul rezida în nedeterminarea pe care Ainsetain refuzase să o accepte. În ultimă instanță, până și refuzul său fusese la fel de corect. Atâta doar că îi lipsiseră instrumentele cu care să-l demonstreze – variabilele lui Saeba și teoriile vitezei infinite și cauzei complexe. Câmpul său unificat există, în fizica cetiană, dar există numai în termenii pe care el nu ar fi fost dornic să-i accepte, deoarece viteza luminii ca factor limitator fusese esențială pentru această mare teorie. Ambele Teorii ale Relativității sunt la fel de frumoase, la fel de valide și de utile, după atâtea secole, ambele depinzând, totuși, de o ipoteză care nu a

putut fi demonstrată ca adevărată și în anumite circumstanțe fusese dovedită a fi chiar falsă.

Dar nu cumva o teorie în care toate elementele sunt demonstrabil adevărate este doar o simplă tautologie? În domeniul nedemonstrabilului, sau chiar al dezaprobabilului există singura șansă de a penetra cercul și de a înainta. În acest caz, mai are vreo importanță cu adevărat caracterul nedemonstrabil al ipotezei coexistenței reale – problema de care Shevek se izbise disperat cu capul în aceste ultime trei zile și chiar în acești ultimi zece ani? Bâjbâise și încercase să pună mâna pe certitudine, ca și cum ar fi ceva care poate fi posedat. Ceruse o asigurare, o garanție care nu se dă, iar chiar dacă se acordă, se transformă în închisoare. Prin simpla asumare a validității coexistenței reale era lăsat liber să utilizeze frumoasele geometrii ale relativității, iar apoi va fi posibil să meargă mai departe. Pasul următor era deosebit de clar. Coexistența succesiunii ar putea fi mânuită printr-o serie de transformări Saebanice; abordată astfel, caracterul succesiv și prezența nu mai oferă nici un fel de antiteză. Unitatea fundamentală a punctelor de vedere ale secvenței și simultaneității se clarifică; conceptul de interval servește pentru a conecta aspectul static cu cel dinamic al universului. Cum a fost posibil să privească realitatea timp de zece ani de zile fără s-o vadă? Nu va avea nici un fel de dificultate în a merge mai departe. Într-adevăr, chiar mersese mai departe. Era deja acolo. Vedea tot ce avea să se întâmple în această aparent întâmplătoare întrezărire a metodei, conferită de înțelegerea unei nereușite în trecutul îndepărtat. Zidul se prăbușise. Viziunea era atât limpede cât și completă. Ceea ce vedea era simplu, mai simplu decât orice. Era simplitatea în sine, conținând toată complexitatea, toate promisiunile. Era o revelație. Era drumul clar, drumul spre casă, lumina.

Spiritul din el era ca un copil ieșind în fugă la lumina soarelui. Nu există sfârșit, nu există sfârșit...

Totuși, în această totală ușurare și fericire se simțea cuprins de teamă; mâinile îi tremurau, iar ochii i se umpluseră de lacrimi, de parcă ar fi privit spre soare. La urma urmei, carnea nu e transparentă. Și e ciudat, deosebit de ciudat să știi că visul de o viață ți s-a împlinit. Cu toate acestea, continua să privească și să meargă mai departe, cu aceeași bucurie copilărească, până când dintr-o dată nu s-a mai putut și a trebuit să se întoarcă și,

privind în jur printre lacrimi, a văzut camera întunecată și ferestrele înalte pline de stele.

Clipa trecuse. O văzuse trecând. Nu încercase să se țină de ea. Știa că el e o parte a clipei și nu invers. El e deținutul clipei.

După o vreme se ridică împleticindu-se și aprinse lampa. Se învârti puțin prin cameră, atingând lucrurile – legătura unei cărți, abajurul unei lămpi – bucuros că se află din nou printre aceste obiecte familiare, înapoi, în propria sa lume, deoarece în această clipă deosebirea dintre planeta asta și cea de colo, dintre Urras și Anarres nu i se părea mai semnificativă decât deosebirea dintre două grăunțe de nisip de pe țărmul mării. Nu mai existau nici abise, nici ziduri. Exilul nu mai exista. Văzuse fundațiile universului, iar acestea erau solide.

Intră în dormitor, mergând încet și cam nesigur și se prăbuși pe pat fără să se dezbrace. Rămase întins, cu brațele sub cap, din când în când prevăzând și planificând un detaliu sau altul al muncii care mai trebuiau făcute, absorbit de o solemnă și încântătoare mulțumire care, treptat, se preschimbă într-o senină reverie și apoi în somn.

A dormit zece ore. S-a trezit gândindu-se la ecuațiile care ar exprima conceptul de interval. A mers la birou și s-a așezat pentru a le calcula. În după-amiaza aceea avea o oră și a trebuit să se ducă. A luat cina la cantina universitarilor, discutând cu colegii de acolo despre vreme, despre război și orice alt subiect abordat de ei. Dacă ei observaseră vreo schimbere la el, nu-și dădea seama, pentru că, în realitate, nu era conștient de existența lor. A revenit în camera sa și a continuat să lucreze.

Urrasienii numărau douăzeci de ore într-o zi. Timp de opt zile Shevek a petrecut între douăsprezece și șaisprezece ore pe zi la masa de lucru, ori învârtindu-se prin cameră, ochii săi luminoși îndreptați adesea către ferestre, dincolo de care strălucea soarele cald al primăverii, sau stelele și – roșiatică, în scădere – Luna.

Intrând cu micul dejun, Efor îl găsi în pat, pe jumătate îmbrăcat, cu ochii închiși, vorbind într-o limbă străină. Îl trezi. Shevek se sculă cu o tresărire convulsivă, se ridică și se duse, clătinându-se, în cealaltă cameră, la biroul care era complet gol; se uită la computer, a cărui memorie fusese ștearsă și rămase acolo

ca un om care a fost lovit în cap și încă nu-și dă seama. Efor reuși să-l facă să se întindă din nou, spunând;

– Febră, domnule. Chem doctorul?

– Nu!

– Sigur, domnule?

– Nu lăsa pe nimeni să intre aici. Spune-le că sunt bolnav, Efor.

– Atunci vor aduce precis doctorul. Pot spune că încă mai lucrați, domnule. Le place asta.

– Încuie ușa când ieși, spuse Shevek.

Corpul său netransparent îl părăsise. Era slăbit de epuizare și din această cauză agitat și panicard. Se temea de Pae și de Oiie și de o percheziție a poliției. Tot ce auzise, citise ori înțelesese pe jumătate despre poliția urrasiană, poliția secretă, îi reveni viu și terifiant în memorie, ca atunci când un om admite boala și își amintește fiecare cuvânt pe care l-a citit despre cancer. Înălță privirea către Efor cu o durere febrilă.

– Puteți avea încredere în mine, spuse omul în stilul său supus, crispat, repezit.

Efor îi aduse lui Shevek un pahar cu apă și ieși din cameră iar încuietoarea ușii exterioare se auzi țăcănind în urma lui. În următoarele două zile îl îngriji pe Shevek cu un tact care avea puțin de-a face cu pregătirea lui ca servitor.

– Ar fi trebuit să fii doctor, Efor, îi spuse Shevek, atunci când slăbiciunea lui devenise o simplă moleșeală trupească, de loc neplăcută.

– Așa zice și bătrâna mea, domnule. Nu lasă pe nimeni să o îngrijească, în afară de mine, când nu e în apele ei. Zice ea, „Tu ai mână bună." Cred că așa e.

– Ai lucrat vreodată cu bolnavii?

– Nu, domnule. Nu vreau să mă încurc eu cu spitalele. Nenorocită zi va fi aceea când voi ajunge să mor într-una din împuțiciunile alea.

– Spitalele? Ce e rău cu ele?

– Nimic, domnule. Nu cele unde ați fi fost dus dacă v-ar fi fost mai rău, răspunse Efor, cu blândețe.

– Atunci, la care te referi?

– La ale noastre. Împuțite. Ca dosul unui gunoier, spuse Efor, fără violență, descriptiv. Vechi. Copilul mi-a murit într-unul. Sunt găuri în pardoseală, găuri mari, de se văd grinzile,

înțelegeți? Zic eu, „Cum se face?" Vedeți, șobolanii ies din găuri, drept în paturi. Zic ei, „Casă veche, e spital de șase sute de ani." Stabilimentul Armoniei Divine pentru săraci, așa-i zice. O mizerie, asta e.

– Copilul tău a murit în spital?

– Da, domnule, fiica mea, Laia.

– De ce-a murit?

– O valvă la inimă. Așa zic ei. N-a crescut prea mult. La doi ani a murit.

– Mai ai și alți copii?

– Nu în viață. S-au născut trei. Greu pentru a bătrână. Dar acum, zice: „Bine, nu trebuie să-ți pară rău de ei, la urma urmei!" Mai doriți ceva, domnule?

– Da. Vorbește mai deoarte, răspunse, nerăbdător Shevek, pe care trecerea bruscă la sintaxa clasei de sus îl surprinse neplăcut.

Deoarece vorbise spontan, sau poate pentru că nu se simțea bine și încă mai trebuia să i se facă pe plac, de data aceasta Efor nu se formaliză.

– Cândva mă gândeam să mă fac medic în armată. Dar mai întâi au pus ei mâna pe mine. Instrucție. Zic ei, „Ordonanță, tu să fii ordonanță." Așa și fac. Pregătire bună, de ordonanță. Ies din armată drept în serviciul domnilor.

– Ai fi putut fi pregătit ca medic, în armată?

Conversația continua. Lui Shevek îi venea greu să urmărească, atât limba cât și conținutul. I se relatau lucruri despre care nu avea nici cea mai mică idee. Niciodată nu văzuse un șobolan, ori o cazarmă militară, sau un ospiciu de nebuni, un azil pentru săraci, o casă de amanet, o execuție, sau un hoț, sau o casă cu chirie, ori un încasator, ori un om care să vrea să muncească și să nu găsească de lucru, ori un copil mort într-un șanț. Toate acestea apăreau în amintirile lui Efor ca locuri comune, ori ca ororî obișnuite. Shevek trebuia să-și folosească imaginația și să invoce orice fărâmă de cunoștințe pe care le avea despre Urras pentru a le înțelege. Cu toate acestea, i se păreau familiare, așa cum nu i se mai păruse nimic din cele văzute pe aici și, într-adevăr, înțelegea.

Acesta e Urrasul despre care învățase la școală, pe Anarres. Aceasta e lumea din care fugiseră strămoșii săi, preferând foamea și deșertul și exilul nesfârșit. Aceasta e lumea care formase

opiniile lui Odo și care o întemnițase de opt ori pentru că le rostise cu glas tare. Aceasta e suferința umană în care sunt înrădăcinate idealurile societății sale, terenul din care au izvorât.

Nu e „adevăratul Urras." Demnitatea și frumusețea camerei în care se aflau el și Efor erau la fel de reale ca și sărăcia de unde provenea Efor. Pentru el, treaba unui om care gândește nu este să nege o realitate pe seama alteia, ci să includă și să conecteze. Nu era o treabă ușoară.

– Arătați din nou obosit, domnule, spuse Efor. Mai bine v-ați odihni.

– Nu, nu sunt obosit.

Efor îl observă un moment. Când funcționa ca servitor, chipul său brăzdat, proaspăt ras era destul de inexpresiv; în ultima oră Shevek îl văzuse trecând prin extraordinare schimbări de asprime, umor, cinism și durere. În acel moment însă, expresia sa era prietenoasă, deși detașată.

– Diferit de toate astea, acolo, de unde veniți, spuse Efor.

– Foarte diferit.

– Nimeni nu rămâne vreodată fără de lucru, acolo, adăugă el, cu o ușoară notă de ironie, întrebător.

– Nu.

– Nimeni nu e flămând?

– Nimeni nu rămâne flămând când altul mănâncă.

– A!

– Dar și nouă ne-a fost foame. Am flămânzit. Știi, a fost o foamete, acum opt ani. Am cunoscut o femeie care și-a ucis copilul, pentru că nu avea lapte și nu mai era nimic altceva, nu mai avea ce să-i dea. Nu e totul numai... numai lapte și miere pe Anarres, Efor.

– Nu mă îndoiesc, domnule, spuse Efor, cu una din curioasele lui reveniri la dicțiunea manierată, apoi continuă cu o grimasă, îndepărtându-și buzele de pe dinți. Oricum, acolo nu e nici unul dintre *ei*.

– Dintre ei?

– Știți, domnule Shevek, ce ați spus dumneavoastră, odată. Proprietarii.

În seara următoare își făcu apariția Atro. Pae trebuie să fi fost de veghe, pentru că doar la câteva minute după ce Efor îl

primi pe bătrân, acesta intră cu pași mari și întrebă cu o încântătoare simpatie despre indispoziția lui Shevek.

– Ați lucrat mult prea mult în aceste ultime două săptămâni, domnule, spuse Pae. Nu trebuie să vă obosiți atât.

Pae nu se așeză, ci plecă foarte repede, simbolul politeții. Atro continuă să vorbească despre războiul din Benbili care devenea, după el, „o operațiune pe scară largă."

– Dar oamenii din țara asta sunt de acord cu războiul? întrebă Shevek, întrerupând un discurs despre strategie.

Fusese uimit de lipsa de judecată morală din ziarele de scandal cu privire la acest subiect. Renunțaseră la articolele acelea bombastice; de multe ori, formulările lor erau exact aceleași cu cele din buletinele informative emise de guvern.

– De acord? Doar nu-ți închipui că o să ne culcăm pe o parte și să-i lăsăm pe nenorociții de thuvieni să ne calce în picioare! Este în joc statutul nostru de putere mondială!

– Dar mă refer la popor, nu la guvern. La... la oamenii care trebuie să lupte.

– Ce e cu ei? Sunt obișnuiți cu recrutările în masă. Pentru asta și există, dragul meu. Să lupte pentru țara lor. Și îngăduiemi să-ți spun, nu e soldat mai bun pe pământ decât recrutul iotic, odată ce a învățat să execute ordinele. Pe timp de pace, poate da în pacifism sentimental, dar hotărârea de a lupta se află acolo, dedesubt. Soldatul de rând a fost dintotdeauna cea mai mare resursă a noastră ca națiune. În felul acesta am ajuns liderul de azi.

– Cățărându-vă pe o movilă de copii morți? întrebă Shevek, dar mânia, sau poate o reținere greu de acceptat de a nu răni sentimentele bătrânului, îl făcură să vorbească în surdină, iar Atro nu-l auzi.

– Nu, continuă Atro, vei găsi sufletul poporului tare ca oțelul, atunci când țara e amenințată. Câțiva demagogi din Nio și orașele industriale fac mare zgomot între războaie, dar e grozav să vezi cum strâng rândul oamenii atunci când drapelul țării e în pericol. Știu că nu-ți vine să crezi așa ceva. Problema cu odonianismul, dragul meu, este că, știi tu, este feminin. Pur și simplu, nu include partea virilă a vieții. „Sânge și oțel, strălucirea vieții", cum spune poetul de demult. Nu înțelege curajul – dragostea pentru drapel.

– În parte, asta poate fi adevărat. Cel puțin noi nu avem steaguri, spuse Shevek cu blândețe, după un minut de tăcere.

După plecarea lui Atro, Efor intră să ia tava. Shevek îl opri. Se apropie de el, spunând, „Scuză-mă, Efor", și puse pe tavă un bilețel pe care scrisese: „Se află vreun microfon în această cameră?"

Servitorul se aplecă și îl citi, încet, apoi îl privi pe Shevek – o privire lungă, de aproape. După aceea, ochii săi se opriră o clipă la coșul de deasupra căminului.

„Dormitor?" întrebă Shevek în aceeași manieră.

Efor dădu din cap, lăsă tava și îl urmă pe Shevek în dormitor. Închise ușa în urma sa cu silențiozitatea unui bun servitor.

– L-am descoperit în prima zi, ștergând praful, spuse el cu un zâmbet larg care îi adâncea ridurile de pe față în cute aspre.

– Aici nu?

– Niciodată n-am dat de el, răspunse Efor, ridicând din umeri. Putem da drumul la apa de acolo, domnule, așa cum fac în poveștile cu spioni.

Se mutară în magnificul templu de aur și ivoriu al closetului. Efor deschise robinetele, apoi cercetă pereții.

– Nu, spuse el. Nu cred. Iar o cameră ascunsă aș vedea-o. Am dat odată de ele, când lucram pentru unul din Nio. După ce le-ai văzut o dată, nu-ți mai scapă.

Shevek mai scoase o hârtie din buzunar și i-o arătă lui Efor.

– Știi de unde a venit asta?

Era biletul pe care îl găsise în haină, „Alătură-te nouă, frații tăi." După o pauză – citea încet, mișcând buzele strânse – Efor răspunse:

– Nu știu de unde a venit asta.

Shevek era dezamăgit. Îi trecuse prin minte că Efor însuși se află într-o poziție excelentă de a strecura ceva în buzunarul „stăpânului" său.

– Știu de la cine a venit, într-un fel.

– De la cine? Cum pot ajunge la ei?

Urmă o nouă pauză.

– Periculoasă treabă, domnule Shevek, spuse el și se întoarse pentru a face să crească debitul de apă de la robinete.

– Nu vreau să te amestec pe tine. Doar dacă îmi poți spune... unde să mă duc. Despre ce să întreb. Chiar și un nume.

Încă o pauză, ceva mai lungă. Fața lui Efor era congestionată și dură.

– Nu știu..., începu el și se opri, după care continuă brusc, pe un ton foarte jos. Uite ce e, domnule Shevek. Dumnezeu știe că au nevoie de dumneavoastră, că avem nevoie de dumneavoastră, dar uite, nu știți cum este. Cum o să vă ascundeți? Un bărbat ca dumneavoastră? Care arată așa cum arătați? E o capcană aici, dar peste tot sunt capcane. Poți fugi dar nu te poți ascunde. Nu știu ce să vă spun. Să vă dau nume, sigur. Întrebați-l pe oricare ioti și vă spune unde să mergeți. Noi aproape că neam săturat. Trebuie să mai respirăm puțin. Dar vă prinde, vă împușcă, eu cum mă simt? Lucrez pentru dumneavoastră opt luni, ajung să țin la dumneavoastră. Vă admir. Ei vin tot timpul la mine. Eu zic, „Nu. Lăsați-l în pace. Om bun și n-are treabă cu necazurile noastre. Să se întoarcă de unde a venit, unde oamenii sunt liberi. Să plece cineva liber din afurisita asta de închisoare în care trăim!"

– Nu mă pot întoarce. Încă nu. Vreau să-i cunosc pe acești oameni.

Efor nu răspunse. Poate că era deprinderea vieții sale ca servitor, ca om care se supune, să dea din cap, în cele din urmă și să spună, șoptind:

– Tuio Maedda, de el aveți nevoie. Pe Aleea Glumelor, din Orașul Vechi. Băcănia.

– Pae spune că îmi este interzis să ies din campus. Mă pot opri dacă mă văd că mă urc în tren.

– Taxi, poate, spuse Efor. Eu vă chem un taxi, dumneavoastră coborâți pe scări. Îl cunosc pe Kae Oimon de la poartă. Are bun simț. Dar nu știu.

– E-n regulă. Acum e bine. Pae tocmai a trecut pe aici, m-a văzut, crede că stau în casă pentru că sunt bolnav. Cât e ceasul?

– Șapte și jumătate.

– Dacă plec acum, am toată noaptea să aflu unde trebuie să merg. Cheamă taxiul, Efor.

– Vă fac bagajul, domnule...

– Bagaj? Pentru ce?

– Veți avea nevoie de haine...

– Dar am hainele pe mine! Dă-i drumul!

– Doar n-o să plecați fără nimic, protestă Efor, pe care asta îl făcea mai îngrijorat și mai neliniștit decât orice. Bani aveți?

– A, da. Ar trebui să iau așa ceva.

Shevek era deja în mișcare. Efor se scărpină în cap, arătând mohorât și trist, dar se duse la telefonul din hol pentru a chema un taxi. Se întoarse pentru a-l găsi pe Shevek așteptând în afara ușii holului, îmbrăcat.

– Coborâți, spuse Efor, nemulțumit. Kae va fi la ușa din dos, în cinci minute. Spuneți-i să iasă pe Grove Road, nu e nici un punct de control acolo, cum e la poarta principală. Nu ieșiți pe poartă, vă opresc sigur acolo.

– Vei fi acuzat pentru asta, Efor?

Amândoi vorbeau în șoaptă.

– Nu știu că ați plecat. Dimineața, spun că nu v-ați trezit încă. Dormiți. O vreme îi țin departe.

Shevek îl cuprinse de umeri, îl îmbrățișă, îi strânse mâna.

– Mulțumesc, Efor!

– Mult noroc!, spuse omul, uluit.

Shevek era deja plecat.

Costisitoarea zi petrecută cu Vea îi consumase aproape toți banii gheață, iar cursa cu taxiul până la Nio îl costă încă zece unități. Coborî la principala stație de metro și cu ajutorul hărții își croi drum cu metroul în Orașul Vechi, un cartier al orașului pe care nu-l vizitase niciodată. Aleea Glumelor nu se afla pe hartă, așa că Shevek coborî din tren la stația principală pentru Orașul Vechi. Cînd ajunse la suprafață din spațioasa gară de marmoră, se opri încurcat. Asta nu semăna cu Nio Esseio.

Cădea o ploaie măruntă, prin ceață, și era destul de întuneric; iluminatul public era inexistent. Stâlpii existau, dar lămpile nu erau aprinse, ori erau sparte. Raze galbene ieșeau, din loc în loc, dinspre ferestrele închise cu obloane. Mai departe, în josul străzii, lumina izvora printr-o ușă deschisă, în jurul căreia pierdeau vremea câțiva bărbați, discutând cu glas tare. Pavajul, alunecos din cauza ploii, era plin de hârtii și gunoaie. Vitrinele magazinelor, atât cât le putea distinge, erau mici, toate acoperite cu grilaje grele sau obloane de lemn, cu excepția uneia care fusese distrusă de foc și rămăsese neagră și goală, cu cioburi de sticlă încă înfipte în ramele ferestrelor sparte.

O bătrână urca scările în urma lui, iar Shevek se întoarse pentru a o întreba pe unde s-o apuce. În lumina globului galben care marca intrarea la metrou, îi văzu limpede chipul: alb și ri-

dat, cu privirea inexpresivă, ostilă a epuizării. Cercei mari de sticlă îi atârnau pe obraji. Urca scările cu multă grijă, îndoită de oboseală, ori de artrită, ori de vreo deformare a coloanei. Dar nu era bătrână, așa cum își închipuise; nu avea nici măcar treizeci de ani.

– Mi-ați putea spune unde se află Aleea Glumelor? o întrebă el, bâlbâindu-se, dar femeia îl privi cu indiferență, grăbind pasul până când ajunse sus și se îndepărtă fără o vorbă.

Shevek porni pe stradă la întâmplare. Emoția deciziei sale neașteptate și a fugii de la Ieu Eun se schimbaseră în înțelegere, în senzația de a fi mânat, hărțuit. Ocoli grupul de oameni de la ușă, instinctul spunându-i că un străin singur nu se apropie de un astfel de grup. Când văzu un bărbat înaintea lui, mergând singur, repetă întrebarea. Omul răspunse, „Nu știu!" și întoarse capul.

Nu avea altceva de făcut decât să-și continue drumul. Ajunse la o intersecție mai bine iluminată, care se continua în ploaia tulbure, în ambele sensuri, într-un prost gust confuz, sumbru, de firme și reclame luminoase. Erau multe magazine de băuturi și centre de amanet, unele încă deschise. O mulțime de oameni se aflau pe stradă, împingându-se pe lângă el, intrând sau ieșind din magazinele de băuturi. Mai era un bărbat care zăcea, zăcea în canal, cu haina trasă peste cap; zăcea în ploaie adormit, bolnav, mort. Shevek se uită cu groază către el și către ceilalți care treceau pe lângă el fără să se uite măcar.

Cum stătea acolo, paralizat, cineva se opri lângă el și îl privi drept în față, un individ scund, neras, cu gâtul strâmb, de vreo cincizeci, ori poate șaizeci de ani, cu ochii înroșiți și o gură fără dinți, deschisă în râs. Stătea pe loc și râdea prostește de omul acela mare, înspăimântat, îndreptând către el o mână tremurândă.

– De unde ai tot păru ăla? Hă, hă, hă, păru ăla! De unde ai tot păru ăla? bălmăji el.

– Poți... poți să-mi spui cum să ajung la Aleea Glumelor?

– Desigur, glumele, glumesc, nu e nici o glumă că sunt lefter. Hei, n-ai una mică și albastră pentru ceva de băut într-o noapte rece? Bineînțeles că ai una mică și albastră.

Omul se apropie și mai mult. Shevek se trase înapoi, văzând mâna deschisă, dar fără să înțeleagă.

– Haide, acceptă o glumă, domnule, o albastră, murmură omul mecanic, fără să amenințe ori să cerșească, cu gura încă deschisă în rânjetul acela fără sens și cu mâna întinsă.

Shevek înțelese. Scotoci prin buzunar, găsi ultimii bani pe care îi mai avea, îi îngrămădi în mâna cerșetorului iar apoi, înghețat de spaimă, trecu cu forța pe lângă omul care murmura și încerca să-l prindă de haină, luând-o spre cea mai apropiată ușă deschisă. Era sub o firmă pe care scria: „Bunuri amanetate și folosite de cea mai bună calitate." Înăuntru, printre cuiere cu haine uzate, pantofi, eșarfe, instrumente sparte, lămpi stricate, farfurii ciudate, bidoane, linguri, mărgele, rămășițe și fragmente, fiecare vechitură marcată cu prețul său, se opri Shevek, încercând să se adune.

– Căutați ceva?

Shevek repetă întrebarea încă o dată.

Patronul, un bărbat negricios, la fel de înalt ca Shevek, dar adus de spate și foarte slab, îl cercetă cu atenție.

– De ce vrei să ajungi acolo?

– Caut o persoană care locuiește acolo.

– De unde ești?

– Trebuie neapărat să ajung în strada asta, Aleea Glumelor. E departe de aici?

– De unde ești, domn'e?

– Sunt de pe Anarres, de pe Lună, răspunse Shevek, enervat. Trebuie să ajung acolo imediat, chiar în noaptea asta.

– Tu ești acela? Omul de știință? Ce dracu faci aici?

– Fug de poliție! Ai de gând să le spui că sunt aici, sau vrei să mă ajuți?

– Ba pe dracu! exclamă omul. Ba pe dracu! Uite ce e..., începu el, ezitând. Vru să spună ceva, apoi altceva. Spuse: Poți să pleci! Apoi, cu aceeași răsuflare, deși în aparență se răzgândise complet, încheie: Bine. Închid. Te duc acolo. Așteaptă. La dracu!

Omul își făcu de lucru în spatele magazinului, stinse luminile, ieși împreună cu Shevek, trase obloanele de metal și le încuie, puse lacătul la ușă și porni cu un pas energic, spunându-i:

– Să mergem!

Merseră cale de douăzeci sau treizeci de blocuri, pătrunzând tot mai adânc în labirintul de străzi și alei întortocheate, în inima Orașului Vechi. Burnița cădea ușor în întunericul luminat inegal, scoțând la iveală mirosuri de putreziciune, de pia-

tră și metal ud. Cotiră pe o alee neluminată, fără reclame, printre blocuri înalte de locuit, la parterul cărora erau mai ales magazine. Ghidul lui Shevek se opri și bătu în vitrina oblonită a unuia dintre ele: V. Maedda, Delicatese. După o bună bucată de timp, ușa se deschise. Proprietarul de la muntele de pietate conferi cu cineva din interior, apoi îi făcu semn lui Shevek și intrară amândoi. O fată le deschisese.

– Tuio s-a întors, poftiți, spuse ea ridicând privirea către chipul lui Shevek în lumina slabă de la un culoar din spate.

– Tu ești acela? întrebă ea cu o voce slabă și nerăbdătoare, zâmbind ciudat. Chiar el?

Tuio Maedda era un bărbat brunet, cam de patruzeci de ani cu o figură încordată, intelectuală. Închise un registru în care scria și se ridică repede în picioare la intrarea lor. Îl salută pe proprietar pe nume, fără a-și lua ochii de la Shevek.

– A intrat în prăvălia mea întrebând cum să ajungă aici, Tuio. Spune că el este, știi tu, cel de pe Anarres.

– Tu ești acela, nu? întrebă Tuio, încet. Shevek. Ce faci aici? mai întrebă el, privindu-l cu ochi alarmați, luminoși.

– Caut ajutor.

– Cine te-a trimis la mine?

– Primul om pe care l-am întrebat. Nu știu cine ești. L-am întrebat unde m-aș putea duce și mi-a spus să vin la tine.

– Mai știe și altcineva că ești aici?

– Ei habar n-au că am plecat. Vor afla mâine.

– Mergi și adu-l pe Remeivi, îi spuse Maedda fetei. Ia loc, domnule doctor Shevek. N-ar fi rău să-mi spuneți ce se întâmplă.

Shevek se așeză pe un scaun de lemn, dar nu își desfăcu haina. Era atât de obosit încât tremura.

– Am evadat, spuse el. De la Universitate, din închisoare. Nu știu unde să merg. Poate că pe aici nu sunt decât închisori. Am venit aici deoarece se discută despre clasele de jos, despre clasele muncitoare și m-am gândit că seamănă cu poporul meu. Oameni care s-ar putea să se ajute între ei.

– Ce fel de ajutor cauți?

Shevek făcu un efort să își adune mințile. Privi în jurul său, la biroul mic, mizerabil și la Maeda.

– Am ceva care le trebuie. O idee. O teorie științifică. Am venit aici de pe Anarres deoarece mi-am închipuit că aici pot fi-

naliza lucrarea și o voi putea publica. Nu am înțeles că aici o idee este proprietatea Statului. Nu pot lua banii și lucrurile pe care mi le dau. Vreau să scap. Dar nu mă pot întoarce acasă. Așa că am venit aici. Voi nu aveți nevoie de știința mea și poate că nu vă place nici guvernul vostru.

– Așa este, răspunse Maedda, zâmbind. Dar nici guvernul meu nu mă place mai mult. Nu ai ales locul cel mai sigur, nici pentru tine, nici pentru noi... Nu-ți face probleme. Astă seară e astă seară. Vom hotărî ce e de făcut.

– Iată ce m-a adus aici, spuse Shevek scoțând biletul pe care-l găsise în buzunarul de la haină și dându-i-l lui Maedda.

– „Alătură-te nouă, fraților tăi... " Nu știu. S-ar putea.

– Sunteți odonieni?

– Parțial. Sindicaliști, libertarieni. Colaborăm cu Thuvianiștii, cu Uniunea Muncitorilor Socialiști, dar suntem împotriva centralizării. Știi, ai sosit într-un moment destul de fierbinte.

– Războiul? întrebă Shevek, iar Maedda dădu din cap.

– O demonstrație a fost anunțată de azi în trei zile. Împotriva recrutărilor, a taxelor de război, a majorării prețurilor alimentelor, începu Maedda, care tot timpul îl privise pe Shevek cu atenție, iar acum, de parcă examenul se terminase, schimbase direcția privirii și se lăsase pe spate, pe scaun. Orașul acesta este gata pentru aproape orice. Avem nevoie de o grevă, de o grevă generală și de demonstrații masive. Ca Greva de Nouă Luni condusă de Odo, adăugă el, cu un zîmbet sec, încordat. Ne-ar prinde bine acum cineva ca Odo. Doar că de data asta nu mai au nici o Lună cu care să ne cumpere. Facem dreptate aici, sau nicăieri, continuă al privind înapoi, către Shevek, iar în cele din urmă spuse pe un ton mult mai moale: Știi ce a însemnat societatea dumitale, aici, pentru noi, în acești o sută și cincizeci de ani? Știi că oamenii de aici, atunci când vor să-și ureze unii altora noroc, spun, „Să te renaști pe Anarres!"? Să știi că există, că este o astfel de societate fără guvern, fără poliție, fără exploatare economică, să știi că nu mai pot spune din nou că nu este decât un miraj, doar visul unui idealist! Dr. Shevek, mă întreb dacă înțelegi de ce te-au ținut atât de bine ascuns, acolo, la Ieu Eun. De ce nu ți s-a permis niciodată să apari la o întrunire deschisă publicului. De ce se vor năpusti după tine ca un câine după un iepure în clipa în care vor afla că ai plecat. Nu numai pentru că vor ideea asta a ta, ci pentru că ești tu însuți o idee.

Una periculoasă. Ideea de anarhism în carne și oase. Plimbându-te printre noi.

– Atunci îl aveți pe Odo, spuse, cu vocea ei liniștită, preocupată, fata care reintrase în timp ce Maedda vorbea. La urma urmelor, Odo nu a fost decât o idee. Dr. Shevek este dovada.

Maedda rămase tăcut vreme de un minut.

– O dovadă nedemonstrabilă, spuse el.

– De ce?

– Dacă oamenii află că este aici, va afla și poliția.

– Să vină și să încerce să-l aresteze, spuse fata zâmbind.

– Demonstrația va fi absolut nonviolentă, spuse Maedda cu o violență neașteptată. Chiar și sindicatul a fost de acord.

– Eu nu am fost de acord, Tuio. N-am de gând să mă aleg cu pumni în față ori cu creierii zburați de către uniformele negre. Dacă mă lovesc, voi lovi și eu.

– Du-te cu ei, dacă-ți plac metodele lor. Justiția nu se dobândește prin forță!

– Nici puterea nu se dobândește prin pasivitate.

– Noi nu umblăm după putere. Noi căutăm sfârșitul puterii! Tu ce spui? întrebă Maedda, făcând apel către Shevek. Mijloacele înseamnă scopul. Odo a afirmat-o toată viața ei. Numai pacea aduce pace, numai acțiunile juste aduc justiția! Nu putem fi dezbinați pe motivul acesta în ajunul unei acțiuni!

Shevek se uită către el, către fată și către patronul care stătea lângă ușă, ascultând cu atenție, apoi vorbi cu o voce obosită, calmă.

– Dacă vă pot fi de ajutor, folosiți-mă. Poate că aș putea publica o declarație într-unul din ziarele voastre. N-am venit pe Urras pentru a mă ascunde. Dacă toți oamenii vor ști că sunt aici, poate că guvernul se va teme să mă aresteze în public. Nu știu nici eu.

– Asta este. Desigur, spuse Maedda, ochii săi negri aruncând flăcări de emoție. Unde dracu e Remeivi? Siro, mergi și caut-o pe sora lui și spune-i să-l scoată de unde-o fi și să-l aducă aici... Scrie de ce ai venit aici, scrie despre Anarres, scrie de ce nu vrei să te vinzi guvernului, scrie tot ce vrei. Noi o să publicăm. Siro! Cheamă-l și pe Meisthe... Te vom ascunde, dar, pentru Dumnezeu, vom face ca toți oamenii din A-Io să știe că ești aici, că ești de partea noastră!

Cuvintele se revărsau din gura lui, dădea din mâini agitat în timp ce vorbea, mergea repede, în sus și în jos prin cameră.

– Apoi, după demonstrație, după grevă, vom mai vedea. Poate că lucrurile vor fi cu totul altfel! Poate că nu va mai trebui să te ascunzi! încheie el.

– Poate că toate ușile închisorilor se vor deschide larg, completă Shevek. Bine, dați-mi niște hârtie, am să scriu.

Fata pe nume Siro se apropie de el. Zâmbind, se aplecă de parcă îi făcea o plecăciune, puțin timorată, cu trac, îl sărută pe obraz și apoi ieși din cameră. Atingerea buzelor ei era rece, iar Shevek o simți multă vreme pe obraz.

Petrecu o zi în podul unei clădiri și două nopți și o zi într-un subsol de sub un magazin de mobilă de mâna a doua, un loc ciudat, slab luminat, plin de rame de oglindă goale și cadre de pat sfărâmate. Le petrecu scriind. În câteva ceasuri îi aduseră ce scrisese, tipărit: mai întâi în ziarul *Epoca Modernă* și mai târziu, după ce tiparnițele de la *Epoca Modernă* au fost închise și redactorii arestați, sub formă de fluturași trași la o tiparniță particulară, împreună cu planurile și apelurile la demonstrație și greva generală. Shevek nu recitea ce scrisese. Nici nu-l asculta cu atenție pe Maedda și pe ceilalți, care îi descriau entuziasmul cu care erau citite ziarele, acceptarea tot mai largă a planului pentru greva generală, efectul pe care prezența sa la demonstrație îl va avea în ochii întregii lumi. Când îl lăsau singur, uneori scotea un carnețel din buzunarul de la cămașă și se uita la notițele codificate și la ecuațiile Teoriei Generale Temporale. Se uita la ele și nu le putea citi. Nu le înțelegea. Punea carnețelul la loc și rămânea așa, cu capul în mâini.

Anarres nu avea un steag pe care să-l fluture, dar printre placardele proclamând greva generală și steagurile albastre și albe ale sindicaliștilor și muncitorilor socialiști, erau multe semne făcute de mână arătând Cercul Vieții, verde, străvechiul simbol al mișcării odoniene de acum două sute de ani. Toate steagurile și semnele străluceau minunat în lumina soarelui.

Era bine să fii afară, după camerele cu uși încuiate, după ascunzători. Îi făcea plăcere să meargă pe jos, dând din brațe, respirând aerul curat al unei dimineți de primăvară. Să te afli în mijlocul atâtor oameni, al unei mulțimi atât de imense, mii

de oameni mărșăluind împreună, umplând toate străzile laterale și marele bulevard de-a lungul căruia mărșăluiau, era înspăimântător dar era și antrenant. Atunci când cântau, atât animația cât și teama se transformau într-o exaltare oarbă și ochii i se umpleau de lacrimi. Acea îngemănare a miilor de voci într-un singur cântec, indistinctă, copleșitoare, de pe nesfârșitele străzi, era profundă, estompată de aerul liber și de distanțe. Cântecul părții din față a coloanei, departe, în susul străzii și al mulțimilor fără număr venind din spate era defazat de distanța pe care trebuia s-o străbată sunetul, așa că melodia părea mereu a rămâne în urmă, trebuind se se ajungă pe sine, ca un canon, iar toate părțile cântecului erau cântate deodată, în același moment, deși fiecare participant cânta melodia ca pe un singur vers, de la început până la sfârșit.

Shevek nu le știa cântecele, doar le asculta și era purtat de muzică, până când din față se apropie, străbătând val după val râul imens, lent, de oameni, un cântec pe care îl cunoștea. Ridică și el capul și cântă împreună cu ei, în propria sa limbă, așa cum îl învățase: Imnul Insurecției. Fusese cântat pe aceste străzi, pe aceeași stradă, cu două sute de ani în urmă, de acești oameni, de poporul său.

Lumină de la răsărit,
Trezește pe cei ce-au adormit!
Și bezna neagră risipește,
Făgăduiala o-mplinește.

Cei din rândurile din jurul lui Shevek încetară să mai cânte, pentru a-l auzi, iar el înălță glasul, zâmbind, mergând înainte alături de ei.

Să fi fost o sută de mii de ființe umane în piața Capitoliului, sau poate de două ori pe-atât. Indivizii, ca particulele din fizica atomică, nu puteau fi numărați, nici pozițiile lor nu puteau fi stabilite și nici comportamentul lor nu putea fi anticipat. Totuși, ca o masă de oameni, acea enormă masă făcea tot ce se așteptau să facă organizatorii grevei: se aduna, mărșăluia în ordine, cânta, umplea piața și străzile din jur, rămânea pe loc, în imensitatea ei de nenumărat, neliniștită și totuși răbdătoare în amiaza fierbinte, ascultându-i pe vorbitorii ale căror voci izolate, amplificate la întâmplare, se izbeau și se reflectau de fațadele bătute

de soare ale Senatului și Directoratului, pârâind și fâșâind peste murmurul continuu, estompat, uriaș al mulțimii însăși.

Mai mulți oameni se aflau aici, în Piață, decât în întregul Abbenay, își spuse Shevek, dar gândul nu avea nici un rost, o încercare de a cuantifica experiența directă. Se afla împreună cu Maedda și cu ceilalți pe treptele Directoratului, în fața coloanelor și ușilor înalte de bronz și privea pe deasupra câmpului sobru, tremurător de chipuri și asculta, așa cum ascultau și ei, vorbitorii: fără să audă și să înțeleagă în sensul în care ființa individuală rațională percepe și înțelege, ci mai degrabă așa cum privești și asculți gândurile cuiva, ori așa cum un gând percepe și înțelege eul. Atunci când luă cuvântul, vorbirea se dovedi diferită de ascultare. Nu îl mișca nici un fel de voință conștientă proprie, nu simțea în el nici un fel de conștiință de sine. Cu toate acestea, ecourile multiple ale vocii sale, produse de difuzoarele îndepărtate și de fațadele de piatră ale clădirilor masive, îl deranjau puțin, făcându-l să ezite din când în când și să vorbească foarte încet. Dar nu ezita niciodată din lipsă de cuvinte. Exprima gândurile lor, ființa lor, în propria lor limbă, deși nu spunea mai mult decât izvorâse din propria sa izolare, din centrul propriei sale ființe cu mult timp în urmă.

– Suferința noastră comună este aceea care ne unește. Nu iubirea. Iubirea nu se supune minții și se transformă în ură atunci când este forțată. Ceea ce ne leagă este mai presus de voința noastră. Suntem frați. Suntem frați prin ceea ce avem în comun. În durere, pe care fiecare dintre noi trebuie să o îndure singur, în foame. În sărăcie și speranță ne recunoaștem frăția. O cunoaștem, pentru că a trebuit să o învățăm. Știm că nu avem nici un ajutor, decât unul pe altul, că nici o mână nu ne va salva dacă nu întindem mâna. Iar mâna pe care o întindeți este goală, așa cum este și mâna mea. Nu aveți nimic. Nu posedați nimic. Nu dețineți nimic. Sunteți liberi. Tot ce aveți voi este ceea ce sunteți și ceea ce dați. Mă aflu aici pentru că voi vedeți în mine o promisiune, promisiunea pe care noi am făcut-o acum două sute de ani în acest oraș – promisiunea ținută. Noi, pe Anarres ne-am ținut promisiunea. Nu avem nimic altceva decât libertatea noastră. Nu avem nimic să vă dăm decât libertatea voastră. Nu avem nici o lege în afara unicului principiu al ajutorului reciproc între indivizi. Nu avem nici un guvern decât unicul principiu al asocierii libere. Nu avem state, națiuni, președinți, premieri, șefi,

generali, directori, bancheri, proprietari, nu avem nici salarii, nici caritate, nici poliție, nici soldați și nici războaie. Dar nici nu avem mai mult din altele. Noi suntem părtași, nu posesori. Nu suntem prosperi. Nici unul dintre noi nu este bogat. Nici unul nu este puternic. Dacă Anarres este ceea ce doriți, dacă acesta este viitorul pe care îl căutați, atunci vă spun că trebuie să vă îndreptați spre el cu mâinile goale. Să vă îndreptați către el singuri și goi, așa cum vine copilul pe lume, către viitor, fără trecut, fără nici o avere, viața lui depinzând în totalitate de a celorlalți oameni. Nu puteți lua ceea ce nu ați oferit și trebuie să vă oferiți pe voi. Nu puteți cumpăra Revoluția. Nu puteți face Revoluția. Nu puteți decât să fiți voi înșivă Revoluția. Ea există în spiritul vostru, sau nicăieri.

Pe când termina discursul, larma sacadată a elicopterelor poliției care se apropiau începu să-i acopere cuvintele. Shevek se trase înapoi din fața microfonului și privi în sus cu ochii întredeschiși, orbit de strălucirea soarelui. Iar când o mare parte din cei prezenți făcură același lucru, mișcarea capetelor și mâinilor acestora se simți ca trecerea vântului peste un lan de grâu, bătut de soare. Zgomotul produs de rotoarele mașinilor în imensa cutie de piatră a Pieții Capitoliului era de nesuportat, cloncănind și pălăvrăgind ca vocea unui monstruos robot, acoperind răpăitul mitralierelor care trăgeau din elicoptere. Chiar și atunci când zgomotul mulțimii se înteți într-un tumult, pălăvrăgeala elicopterelor tot se mai auzea, strigătul absurd al armelor, cuvântul lipsit de înțeles.

Tirul din elicoptere se concentră asupra acelora care stăteau pe treptele Directoratului, sau cel mai aproape de acestea. Portalul cu coloane al clădirii oferi refugiu imediat celor de pe trepte, iar în câteva clipe era plin până la refuz. Zgomotul mulțimii, când oamenii se împingeau cuprinși de panică în direcția celor opt străzi care dădeau afară din piață, se transformă într-un vaiet, ca al unui vânt puternic. Elicopterele erau aproape deasupra capului, dar nu se putea spune dacă încetaseră focul, sau dacă încă mai trăgeau; morții și răniții din mulțime erau ținuți prea strâns pentru a cădea.

Ușile îmbrăcate în bronz ale Directoratului cedară cu un pocnet pe care nu-l auzi nimeni. Oamenii se călcau în picioare și se împingeau către ele pentru a ajunge la adăpost, pentru a scăpa de ploaia de metal. Se împingeau cu sutele în sălile înalte

din marmură, unii pitindu-se pentru a se ascunde în primul refugiu pe care-l zăreau, alții continuând să împingă pentru a-și croi drum prin clădire, către ieșirea din spate, alții rămânând să distrugă tot ce se putea până la venirea soldaților. Iar când aceștia își făcură apariția, mărșăluind în tunicile lor negre, impecabile, urcând scările printre bărbați și femei morți sau muribunzi, pe zidul înalt, cenușiu, lustruit al marelui foaier, găsiră un singur cuvânt scris la nivelul privirii unui om, cu dungi late de sânge: JOS.

Traseră în cadavrul cel mai apropiat de cuvânt, iar mai târziu, când Directoratul era din nou redat ordinii, îndepărtară cuvântul cu apă, săpun și cârpe, dar acesta rămase. Fusese rostit. Avea un înțeles.

Shevek își dădu seama că e imposibil să meargă mai departe fără însoțitorul său, care slăbea văzând cu ochii și începea să se împleticească. Nu avea unde merge, doar să plece din Piața Capitoliului. Nici nu avea unde se opri. Mulțimea se strânsese de două ori în Bulevardul Mesee, încercând să facă față poliției, dar vehiculele blindate ale armatei au venit în urma poliției și i-au împins pe manifestanți înainte, către Vechiul Oraș. Tunicile negre nu trăseseră în nici una din ocazii, deși din direcția altor străzi se auzeau focuri de armă. Gălăgioasele elicoptere dădeau ocol pe deasupra străzilor; nimeni, aflat sub raza lor de acțiune, nu putea scăpa.

Însoțitorul său respira întretăiat, sorbind lacom aerul în timp ce se deplasau. Shevek aproape că îl cărase cale de câteva blocuri iar acum se aflau departe, în urma grosului mulțimii. Nu avea nici un rost să încerce să țină pasul cu ei.

– Aici, așează-te aici, îi spuse el omului și îl ajută să se așeze pe treapta de sus a unei intrări în subsolul a ceea ce părea un fel de depozit, peste drum de ferestrele oblonite pe care fusese scris cu litere imense cuvântul GREVĂ. Coborî până la intrarea în subsol; ușa era încuiată. Toate ușile erau încuiate. Proprietatea era privată. Shevek luă o bucată de piatră de pavaj care căzuse de la un colț al scării și sparse lacătul și balamaua de la ușă, fără a acționa nici pe ascuns și nici vindicativ ci cu siguranța celui care își descuie propria ușă de la intrare. Aruncă o privire înăuntru. Subsolul era plin de lăzi; nu se vedea țipenie

de om. Îl ajută pe celălalt să coboare treptele, închise ușile în urma lor și spuse:

– Stai aici. Întinde-te, dacă vrei. Eu mă duc după apă.

Subsolul, evident un depozit de substanțe chimice, dispunea de o serie de chiuvete precum și de un sistem de furtune pentru stingerea incendiilor. Până să se întoarcă Shevek, omul leșinase. Profită de ocazie pentru a-i spăla mâna cu câțiva stropi de apă de la un furtun și să se uite la rană. Era mai grav decât își închipuise el. Se părea că mai mult de două gloanțe o loviseră, smulgându-i două degete și sfărâmându-i palma și încheietura. Fragmente de oase sparte ieșeau la suprafață ca niște scobitori. Când elicopterele începuseră să tragă, omul se afla lângă Shevek și Maedda, iar când fusese lovit se rezemase de Shevek, ținându-se de el ca să nu cadă. Nu îi cunoștea numele; după banderola albă, era socialist. Părea de vârsta lui Shevek, patruzeci sau ceva mai mult.

La fabricile din sud-vest Shevek văzuse oameni răniți în accidente mult mai grave decât acesta și ajunsese la concluzia că oamenii pot îndura și supraviețui incredibil de mult atunci când e vorba de răni serioase și durere. Dar acolo fuseseră îngrijiți. Existase un chirurg care să amputeze, plasmă pentru a completa sângele pierdut, un pat în care să se întindă.

Se așeză pe pardoseală, lângă om, care acum zăcea aproape semiconștient într-o stare de șoc și privi în jur la stivele de lăzi, la aleile lungi și întunecate dintre ele, licărirea albicioasă a luminii de afară intrând prin deschiderile zăbrelite de pe peretele frontal, dungile albe de salpetru de pe tavan, urmele bocancilor muncitorilor și dârele lăsate de roțile cărucioarelor pe podeaua prăfuită, din beton. Într-o clipă, sute de mii de oameni cântând sub cerul liber, în clipa următoare, doi bărbați ascunși într-un subsol.

– Sunteți vrednici de milă, îi spuse Shevek, în pravică. Nu puteți menține ușile deschise. Nu veți fi niciodată liberi.

Puse, ușor, mâna pe fruntea omului; era rece și asudată. Îi slăbi, puțin, pansamentul, apoi se ridică, traversă subsolul întunecos până la ușă și ieși în stradă. Detașamentul de blindate trecuse. Treceau foarte puțini răzleți, participanți la demonstrație, grăbiți, cu capetele plecate, în teritoriul dușman. Shevek încercă să oprească doi dintre ei. În sfârșit, cel de-al treilea se opri.

– Am nevoie de un doctor, e cineva rănit. Poți trimite un medic aici?

– Mai bine scoate-l de acolo.

– Ajută-mă să-l duc.

– Vor trece pe aici, strigă omul peste umăr, continuându-și drumul. Mai bine-ai pleca și tu.

Nu mai apăru nimeni și până la urmă Shevek zări un rând de uniforme cenușii mai jos, în stradă. Coborî în subsol, închise ușa și se întoarse lângă rănit, așezându-se pe podeaua prăfuită.

– La dracu! exclamă el, iar după un timp scoase carnețelul din buzunarul cămășii și începu să-l studieze.

După-amiază, când privi cu grijă afară, văzu o mașină blindată staționată pe partea cealaltă a străzii și încă două blocând strada la intersecție. Asta explica strigătele pe care le auzise; trebuie să fie militari dându-și ordine unul altuia.

Atro îi explicase cândva cum e organizată treaba asta, cum sergenții dau ordine soldaților, cum locotenenții pot da ordine sergenților și soldaților, cum căpitanii... și tot așa, mereu, până la generali care puteau da ordine tuturor și nu erau nevoiți să primească ordine de la nimeni, cu excepția comandantului suprem. Shevek ascultase cu un dezgust plin de neîncredere.

– Iar tu numești asta organizare? întrebase el. O numești chiar disciplină? Dar nu e nici una nici alta. E un mecanism coercitiv de o extraordinară ineficiență – un fel de locomotivă cu aburi din mileniul al șaptelea! Cu o asemenea structură fragilă, ce s-ar putea face din tot ce merită făcut?

Asta îi oferise lui Atro șansa de a susține valoarea armatei ca promovatoarea curajului și bărbăției și eliminatoarea celor nepotriviți, dar simpla linie a argumentației îl forțase să afirme eficiența luptătorilor de gherilă, organizați de jos în sus, autodisciplinați.

– Dar chestia asta nu funcționează decât atunci când oamenii sunt convinși că luptă pentru ceva care le aparține, știi, cum ar fi casele lor, ori ceva de genul acesta, îi explicase bătrânul.

Atunci, Shevek încetase să mai argumenteze. Continuă acum, în subsolul tot mai întunecat, printre stivele de lăzi conținând chimicale fără etichetă. Îi explică, în gând, lui Atro că acum înțelege de ce armata e organizată în felul acesta. Era, într-adevăr, cât se poate de necesară. Nici o formă rațională de organizare nu ar servi acestui scop. Pur și simplu nu înțelesese că

scopul este de a permite oamenilor cu mitraliere să ucidă oameni neînarmați cu ușurință și în număr mare atunci când li se ordonă s-o facă. Atâta doar că nu prea înțelegea unde intervin curajul, bărbăția sau condiția fizică.

Din când în când, pe măsură ce se întuneca, se adresa și celuilalt. Omul zăcea acum cu ochii deschiși și gemu de câteva ori într-un fel care îl impresionă pe Shevek, un geamăt copilăresc, aproape răbdător. Făcuse un efort plin de înțelegere să se țină tare și să continue drumul, tot timpul cât fuseseră cuprinși de panica inițială a mulțimii, forțând intrarea și apoi trecerea prin Directorat, fugind și apoi mergând către Vechiul Oraș; își ținuse mâna rănită sub haină, strânsă pe lângă corp și făcuse totul să meargă mai departe și să nu-l țină pe Shevek în loc. Când îl auzi gemând pentru a doua oară, Shevek îl prinse de mâna sănătoasă și îi șopti, „Nu, nu. Liniștește-te, frate!" numai pentru că nu suporta să audă durerea unui om și să nu poată face nimic pentru el. Omul își închipui, probabil, că îi spune să tacă pentru a nu-i da pe mâna poliției, pentru că dădu, slăbit, din cap și strânse buzele.

Amândoi îndurară trei nopți acolo. În timpul acela avură loc lupte sporadice în cartierul depozitului, iar blocada militară rămase dincolo de blocul acela din Bulevardul Messe. Luptele nu ajunseră niciodată prea aproape, soldații erau foarte numeroși, iar cei doi nu aveau nici o șansă să iasă fără a se preda. O dată, când rănitul se trezise, Shevek l-a întrebat:

– Dacă ne-am duce la polițiști, ce ar face cu noi?

– Ne-ar împușca, a șoptit omul zâmbind.

Deoarece ore în șir se auziseră împușcături răzlețe, de jur împrejur, în apropiere și în depărtare, câte o explozie puternică și zgomotul sacadat al elicopterelor, opinia lui părea foarte bine întemeiată. Motivul zâmbetului era, însă, mai puțin clar.

Muri chiar în noaptea aceea din cauza pierderii de sânge, în timp ce stăteau întinși unul lângă altul, pentru a-și ține de cald, pe salteaua pe care Shevek o încropise din paiele de la ambalaje. Era deja țeapăn când se trezi Shevek și se ridică în capul oaselor, ascultând liniștea din marele subsol cuprins de întuneric și de afară, din stradă și din întregul oraș, o liniște de moarte.

10

Căile ferate din sud-vest se întind în cea mai mare parte pe terasamente de un metru sau chiar mai mult deasupra câmpiei. Pe un amplasament elevat, vântul ridică mai puțin praf, oferind pasagerilor o bună vedere asupra pustietății.

Sud-vestul e singura din cele opt diviziuni administrative de pe Anarres căreia îi lipsește orice curs de apă mai important. În sudul îndepărtat mlaștinile s-au format în urma topirii calotei polare pe timpul verii; către ecuator nu se află decât lacuri alcaline, puțin adânci, pe vaste platouri sărate. Nu există munți; la fiecare o sută de kilometri sau cam așa ceva, de la nord la sud, se întinde câte un lanț de dealuri sterpe, crăpate, roase de vreme în piscuri și văi abrupte, brăzdate de fâșii roșii și violete, iar pe pantele abrupte mușchiul de stâncă, o plantă care trăiește în orice extreme de căldură, frig, ariditate și vânt, crește pe verticale îndrăznețe de verde-gri, formând o împletitură cu striațiile gresiei. Nu se vede nici o altă culoare a peisajului în afară de cenușiu-cafeniu, pălind către alb acolo unde platoul de sare e doar pe jumătate acoperit cu nisip. Nori de furtună ocazionali colindă pe deasupra câmpiilor, de un alb strălucitor pe cerul purpuriu. Nu aduc ploaie; nu fac altceva decât umbră. Terasamentul și liniile sclipitoare se întind drept, în urma trenului, cât vezi cu ochii; drept, înaintea trenului, tot cât vezi cu ochii.

– Nu se poate face nimic în sud-vest, spuse mecanicul, decât să treci mai departe.

Însoțitorul său nu răspunse; adormise. Capul îi tremura de vibrațiile motorului. Mâinile, muncite și mușcate de ger îi atârnau pe lângă corp. Chipul, relaxat, era ridat și trist. Luase trenul de la Copper Mountain și pentru că nu mai erau alți pasageri, mecanicul îl invitase în cabină pentru a nu fi singur. Omul adormise imediat. Mecanicul îl privea, din când în când, dezamăgit,

dar cu simpatie. În ultimii ani văzuse atâția oameni epuizați încât i se părea o stare normală. Târziu, către seară, omul se trezi.

– Întotdeauna faci cursa asta singur? întrebă el după ce privi, un timp, deșertul din jur.

– În ultimii trei, patru ani.

– Te-ai defectat vreodată pe aici?

– De vreo două ori. Am destule provizii și apă în fișet. Ți-e cumva foame?

– Încă nu.

– Într-o zi două trimit vagonul de depanare de la Lonesome.

– Asta e noua așezare?

– Da. Sunt o mie șapte sute de kilometri de la Minele Sedep la Lonesome. Cea mai mare distanță dintre două orașe de pe Anarres. O fac de unsprezece ani.

– Nu te-ai plictisit?

– Nu. Îmi place să fac treaba de unul singur.

Pasagerul dădu din cap afirmativ.

– Și e permanentă. Îmi plac treburile de rutină. Poți să gândești. Cincisprezece zile în cursă, cincisprezece cu partenera la New Hope. An de an; secetă, foamete, orice ar fi. Nimic nu se schimbă; aici e întotdeauna secetă. Îmi place drumul. Vrei să scoți apa? Răcitorul e în spate, sub fișet.

Traseră, fiecare, câte o lungă înghițitură din sticlă. Apa avea un gust de stătut, sălciu, dar era rece.

– A, ce bună e! spuse pasagerul, recunoscător, după care puse sticla de unde o luase, reveni la locul său din fața cabinei și se întinse, proptindu-și mâinile pe tavan. Deci, ai o parteneră, constată el.

Era o anume simplitate în felul în care rostise cuvintele, care îi plăcu mecanicului.

– De optsprezece ani, răspunse el.

– Ești doar la început.

– La naiba, sunt de acord cu tine. Asta e, și mulți nici nu-și dau seama. După cum văd eu, dacă te împerechezi destul în tinerețe, atunci te alegi cu ceva din toată treaba asta și îți și dai seama că peste tot e cam aceeași nenorocită de chestie. Bună, ce-i drept! Totuși, ce diferă nu e împerecherea, ci persoana cealaltă. Iar optsprezece ani nu e decât un început, ai dreptate, atunci când te gândești la deosebirea *asta*. Cel puțin, dacă încerci

să te gândești la o femeie. O femeie nu se dă de gol că e atât de încurcată de un bărbat, dar poate că se mai și înșeală... Oricum, în asta constă plăcerea. Încurcăturile, păcălelile și toate celelalte. Varietatea. Nu găsești varietate doar dacă te miști de colo până colo. În tinerețe am colindat peste tot, pe Anarres. Am condus și am încărcat produse în fiecare Diviziune. Trebuie ca am cunoscut vreo sută de fete, în diferite orașe. Devenea plictisitor. Am revenit aici și fac cursa asta la fiecare trei decade, an de an, prin același deșert, unde nu poți deosebi o dună de nisip de alta și e la fel pe o distanță de trei mii de kilometri, oriunde te-ai uita, și mă întorc acasă la aceeași parteneră – și nici măcar o singură dată nu m-am simțit plictisit. Nu colindând dintr-un loc în altul îți păstrezi energia. Totul e să îți atragi timpul de partea ta. Să lucrezi cu timpul, nu împotriva sa.

– Asta e, spuse pasagerul.

– Unde ți-e partenera?

– În nord-est. De patru ani.

– E prea mult. Ar fi trebuit să fiți repartizați împreună.

– Nu și unde eram eu.

– Adică, unde?

– Elbow, iar apoi Grand Valley.

– Am auzit de Grand Valley.

Mecanicul îl privea acum pe pasager cu respectul datorat unui supraviețuitor. Văzu tenta uscată a pielii bronzate a omului, un fel de îmbătrânire până la os pe care o mai observase și la alții care trecuseră prin anii de foamete din Pulbere.

– N-ar fi trebuit să ținem fabricile acelea în funcțiune, continuă el.

– Aveam nevoie de fosfați.

– Dar se spune că atunci când trenul de provizii a fost oprit la Portal, au ținut fabricile în funcțiune iar oamenii au murit de foame la lucru. Doar s-au dat la o parte din drum, s-au întins pe jos și au murit. Chiar așa a fost?

Omul dădu din cap. Nu scoase o vorbă. Pentru moment, mecanicul nu mai insistă, dar după o vreme spuse:

– M-am întrebat ce aș face dacă trenul meu ar fi vreodată jefuit!

– Nu s-a întâmplat niciodată?

– Nu. Știi, nu transport niciodată alimente. Cel mult un vagon, pentru Upper Sedep. Asta e un transport de minereuri. Dar

dacă aș avea un transport de provizii și m-ar opri, ce aș face? Să dau peste ei și să duc mâncarea acolo unde trebuie să ajungă? Dar, pe dracu, asta înseamnă să dau peste copii și bătrâni! E adevărat că fac ceva rău, dar trebuie să-i *ucizi* pentru asta? Nu știu!

Șinele drepte, sclipitoare fugeau pe sub roți. Spre apus, norii formau uriașe miraje tremurătoare deasupra câmpiei, umbrele viselor unor lacuri secate în urmă cu zece mii de ani.

– Un sindicalist, un tip pe care-l știu de ani de zile, chiar așa a făcut, la nord de aici, în '66. Au încercat să pună mâna pe un vagon de cereale din trenul său. A dat trenul înapoi, a omorât câțiva dintre ei înainte de a elibera linia. Erau ca viermii pe un pește putred, atât erau de mulți, zicea el. Opt sute de oameni așteaptă trenul ăsta, îmi spunea el, câți vor muri dacă nu ajunge la ei? Mai mult de doi, mult mai mulți. Așa ca se pare că a avut dreptate. Dar, la naiba! Nu pot să adun cifrele în felul ăsta. Nu știu dacă e drept să socotești oamenii așa cum socotești cifrele. În cazul acesta, ce faci? Pe care-i omori mai întâi?

– În al doilea an al meu la Elbow, eram pontator. Sindicatul uzinei reducea rațiile. Oamenii care lucrau șase ore în uzină primeau rații complete – strictul necesar pentru felul acesta de muncă. Oamenii cu jumătate de normă primeau trei sferturi de rație. Dacă erau bolnavi, sau prea slăbiți ca să muncească, primeau doar jumătate. Cu jumătate de rații nu te mai poți face bine. Nu mai poți reveni la lucru. S-ar putea să rămâi în viață. Eu trebuia să trec oamenii la jumătate de rații, pe aceia care erau deja bolnavi. Eu munceam normă întreagă, uneori opt, zece ore, așa că beneficiam de rație întreagă; o câștigam. O câștigam întocmind liste cu aceia care urmau să flămânzească. Așa cum ai spus, trebuia să număr oameni, mai spuse el, ochii săi limpezi privind înainte, în lumina uscată.

– Ai renunțat?

– Da, am renunțat. Am plecat la Grand Valley. Dar altcineva a preluat listele de la oțelăriile din Elbow. Întotdeauna există câte cineva dornic să facă liste.

– Asta nu e bine, spuse mecanicul, încruntându-se de strălucirea prea puternică. Nu e deloc bine. Ar fi trebuit să închidă oțelăriile. Nu-i poți pretinde unui om așa ceva. Nu suntem, oare, odonieni? Bine, un om își poate pierde cumpătul. Asta s-a întâmplat și cu oamenii care au jefuit trenurile. Erau flămânzi,

puștii erau flămânzi, le fusese prea mult foame, iată cum trece mâncarea și nu e pentru tine, îți pierzi cumpătul și te duci s-o iei. La fel și cu amicul meu, oamenii ăștia îi decuplau trenul pe care îl avea în grijă, și-a pierdut calmul și a dat înapoi. Nu i-a numărat. Oricum, nu atunci! Poate că mai târziu. Pentru că i-a venit rău când a văzut ce făcuse. Dar ce te-au pus pe tine să faci? Să spui că acesta trăiește iar acela moare. Asta nu e o treabă pe care nimeni nu are dreptul s-o facă, ori să-i ceară altcuiva s-o facă.

– Au fost timpuri grele, frate! spuse pasagerul cu blândețe, privind câmpia sclipitoare unde umbrele apei tremurau și se deplasau o dată cu vântul.

Greoi, masiv, vechiul dirijabil de marfă traversă munții și ancoră la aeroportul de pe Kidney Mountain. Doar trei pasageri coborâră acolo. Chiar în clipa în care ultimul dintre ei atinse pământul, același pământ se înălță, izbindu-l.

– Cutremur, remarcă acesta, un localnic, revenind acasă. Într-o bună zi o să coborâm aici și n-o să mai găsim nici un munte.

Doi dintre pasageri preferară să aștepte încărcarea camioanelor, pentru a pleca cu ele. Shevek preferă să meargă pe jos, localnicul spunând că Chakar se află doar la șase kilometri mai la vale.

Drumul continua printr-o serie de curbe largi cu o scurtă ridicătură la capătul fiecăreia. Pantele ascendente din stânga drumului și cele descend nte de pe dreapta erau acoperite de lăstari de holum. Arbori înalți de holum, distanțați egal de parcă ar fi fost plantați, urmăreau vine de apă freatică de-a lungul versanților. Pe coama unei înălțimi Shevek zări aurul curat al apusului deasupra dealurilor întunecate, numeroase. Nu era alt semn de umanitate cu excepția drumului însuși, care se pierdea în umbră. Când începu să coboare, aerul din jurul său parcă mormăi ceva, iar el avu o senzație ciudată: nu o smucitură, nu un tremurat, ci o dizlocare, convingerea că lucrurile nu stau tocmai cum trebuie. Termină pasul pe care îl începuse, iar pământul era tot acolo, gata să-i întâlnească piciorul. Merse mai departe; drumul rămase, mai departe, întins înaintea lui. Trecuse prin pericol, dar niciodată, în nici unul din pericolele prin care trecuse, nu se simțise atât de aproape de moarte. Moartea se afla

în interiorul lui, sub tălpile lui. Pământul însuși era incert, nesigur. Ceea ce durează, certitudinea, este o promisiune a minții omenești. Shevek ascultă cu atenție. Îndepărtat, un torent de munte se prăvălea, bubuind, undeva, în profunzimea umbrelor.

Ajunse la Chakar târziu, către seară. Dincolo de piscurile negre cerul era violet închis. Pe străzi, lămpile ardeau cu o lumină puternică, singuratice. În lumina artificială fațadele caselor păreau abia schițate, deșertul întunecat în spatele lor. Erau multe loturi libere, multe case izolate; un oraș vechi, un oraș de frontieră, izolat, împrăștiat. O femeie, în trecere, îl îndrumă pe Shevek spre Domiciliul opt.

– Pe aici, frate, dincolo de spital, la capătul străzii.

Strada continua în beznă și se termina la ușa unei clădiri joase. Shevek intră și se află în foaierul unui domiciliu de țară care îl transportă înapoi, în copilărie, în acele locuri din Liberty, Drum Mountain, Wide Plains, unde locuise împreună cu tatăl său: lumina difuză, covorul peticit; o foaie descriind un grup local de pregătirea mașiniștilor, un anunț pentru o întrunire sindicală și un fluturaș anunțând un spectacol cu o piesă de teatru, de acum trei săptămâni, toate prinse în pioneze pe tabla de afișaj; o pictură înrămată, a unui amator, reprezentând-o pe Odo în închisoare, agățată deasupra canapelei din camera comună; un armoniu artizanal; o listă a rezidenților și un anunț cu orele de apă caldă la baia orășenească, afișat lângă ușă.

Sherut. Takver. No. 3.

Bătu, urmărind reflectarea luminii de pe hol pe suprafața neagră a ușii care nu era fixată chiar atât de bine în tocul ei. O femeie îi spuse să intre, iar el deschise ușa.

Lumina mai puternică din cameră era undeva în spatele ei. O clipă nu văzu chiar bine pentru a-și da seama dacă e Takver. Ea se ridică, privindu-l drept în față. Întinse brațele de parcă ar fi dorit să-l împingă afară ori să-l cuprindă, un gest nesigur, neterminat. El îi prinse mâna iar în clipa următoare se cuprinseră unul pe altul, se apropiară și rămaseră așa, îmbrățișați pe pământul nesigur.

– Intră, spuse Takver, haide, intră.

Shevek deschise ochii. Mai departe, în camera care încă i se părea foarte luminoasă, zări chipul serios, atent al unui copil.

– Sadik, acesta e Shevek.

Copilul se apropie de Takver, o cuprinse de picior și izbucni în plâns.

– Dar nu plânge! De ce plângi, suflet mic?

– Dar tu de ce plângi? șopti copilul.

– Fiindcă sunt fericită! Numai pentru că sunt fericită. Stai la mine în poală. Dar Shevek, Shevek! Scrisoarea de la tine nu a venit decât ieri. Aveam de gând să trec pe la telefon, când am dus-o pe Sadik acasă să se culce. Ai spus că vei telefona astă-seară, nu că o să vii! O, nu mai plânge, Sadik! Vezi? Eu nu mai plâng.

– Și omul a plâns!

– Bineînțeles că am plâns.

Sadik îl privi cu o curiozitate plină de neîncredere. Avea patru ani, capul rotund, chipul rotund, era rotundă, brunetă, pufoasă, moale.

Nu era nici un fel de mobilier în cameră cu excepția celor două platforme-paturi. Takver se așeză pe una din ele, cu Sadik în poală, Shevek pe cealaltă, întinzându-și picioarele. Își șterse ochii cu dosul palmelor și le întinse apoi către Sadik.

– Vezi? spuse el. Sunt ude. Îmi curge și nasul. Ai batistă?

– Da. Tu nu ai?

– Ba am, dar s-a pierdut la o spălătorie.

– Poți să folosești batista mea, spuse Sadik după o pauză.

– Dar nu știe unde e, spuse Takver.

Fetița se ridică din poala mamei și aduse o batistă dintr-un sertar din dulap. I-o dădu lui Takver care, la rândul ei, i-o trecu lui Shevek.

– E curată, spuse Takver, zâmbind cu gura până la urechi, iar fetița privi cu multă atenție în timp ce Shevek își ștergea nasul.

– A fost cutremur cu câtva timp în urmă? întrebă el.

– Se zguduie tot timpul, aproape că nici nu mai observăm, spuse Takver, dar Sadik, încântată că poate oferi informații, răspunse cu vocea ei înaltă, puțin șuierată.

– Da, a fost unul mare înainte de cină. Când e cutremur ferestrele încep să zornăie și podeaua se unduiește și atunci e bine să stai în pragul ușii, ori să ieși afară.

Shevek se uită către Takver. Ea îi întoarse privirea. Îmbătrânise cu mai mult de patru ani. Niciodată nu avusese dinți prea buni, iar acum pierduse doi, așa că golurile se vedeau când

zâmbea. Pielea ei nu mai avea aspectul îngrijit din tinerețe iar părul, strâns cu grijă la spate, era lipsit de luciu.

Shevek vedea prea bine că Takver nu mai avea grația tinereții și arăta ca o femeie obișnuită, obosită, către mijlocul vieții. Vedea lucrul acesta mai bine decât oricine. Vedea tot ce ținea de Takver într-un mod în care nimeni n-ar fi fost capabil să vadă, de pe poziția anilor de intimitate și a anilor de dor. O vedea așa cum era.

Ochii lor se întâlniră.

– Cum... cum ați mai dus-o pe aici? întrebă el, înroșindu-se dintr-o dată și vorbind evident la întâmplare.

Takver simți vibrația aceea palpabilă, izbucnirea dorinței sale. Zâmbi și ea abia perceptibil și zâmbi.

– O, la fel ca atunci când am vorbit la telefon, răspunse ea cu glasul puțin răgușit.

– Asta a fost acum șase decade!

– Lucrurile stau tot cam așa.

– E frumos pe aici... dealurile...

Shevek văzu în ochii ei întunecimea văilor montane. Ascuțimea dorinței sale sexuale spori brusc, rămânând un moment amețit, apoi depăși temporar criza și încercă să-și țină sub control erecția.

– Crezi că o să vrei să rămâi aici? întrebă el.

– Nu-mi pasă, răspunse ea cu vocea aceea ciudată, profundă, răgușită.

– Încă îți mai curge nasul, remarcă Sadik, atentă, dar fără o încărcătură afectivă.

– Bucură-te că e doar atât, spuse Shevek.

– Sst, Sadik, nu fi egoistă! spuse Takver și ambii adulți râseră iar fetița continuă să-l studieze pe Shevek.

– Îmi place cu adevărat orașul ăsta, Shev. Oamenii sunt drăguți. Dar munca nu e cine știe ce. Nu e decât muncă de laborator la spital. Lipsa de tehnicieni e aproape rezolvată. Aș putea pleca în curând fără să-i las cu fundul în baltă. Mi-ar plăcea să mă întorc la Abbenay, dacă la asta te gândeai. Ai obținut o nouă repartizare?

– N-am cerut și nici n-am verificat. Mă aflu pe drum de o decadă.

– Ce-ai făcut pe drum?

– Am călătorit, Sadik.

– Venea din cealaltă jumătate a lumii, din sud, din deșert, pentru a ajunge la noi, spuse Takver iar copilul zâmbi, se instală și mai confortabil în poala mamei și căscă.

– Ai mâncat, Shev? Ești istovit? Trebuie să-l duc pe copilul ăsta la culcare, tocmai ne gândeam să plecăm atunci când ai bătut.

– Doarme deja la cămin?

– De la începutul acestui trimestru.

– Aveam deja patru ani, adăugă Sadik.

– Se spune, „Am deja patru ani!", spuse Takver și o coborî ușor pentru a-i putea scoate haina din dulap.

Sadik se ridică, privindu-l pe Shevek din profil, extrem de conștientă de prezența lui și adresându-i toate întrebările ei.

– Dar am împlinit patru, acum am mai mult.

– Temporalistă, ca tata!

– Nu poți să ai patru și mai mult de patru ani în același timp, nu? întrebă copilul, intuind aprobarea, de data aceasta privindu-l direct pe Shevek.

– Ba da, e foarte ușor. Și poți chiar să ai patru și în același timp aproape cinci ani.

Așezat pe platforma joasă, Shevek își putea ține capul la același nivel cu al copilului, așa că Sadik nu era nevoită să-și ridice privirea către el.

– Doar că, știi, eu uitasem că tu ai aproape cinci ani. Când te-am văzut ultima oară erai un pic mai mare decât nimic.

– Adevărat? întrebă ea cu o îndubitabilă cochetărie.

– Da. Atât erai de lungă, răspunse el, ținând mâinile nu prea îndepărtate.

– Puteam deja vorbi?

– Spuneai, „Oaaa!" și încă vreo câteva lucruri.

– Sculam pe toată lumea, așa cum face copilul lui Cheben? se interesă ea cu un zâmbet larg, zglobiu.

– Desigur.

– Când am învățat să vorbesc de-adevăratelea?

– La aproape un an și jumătate, spuse Takver, iar de atunci n-ai mai tăcut. Unde e pălăria, Sadik?

– La școală. Nu-mi place de loc pălăria pe care o port, îl informă ea pe Shevek.

Însoțiră fetița pe străzile bătute de vânt până la căminul centrului de învățare și o conduseră înăuntru. Și aceasta era o

clădire mică, sărăcăcioasă, dar înviorată de picturile copiilor, de câteva frumoase machete de locomotive, din alamă, și o grămadă de căsuțe și oameni de lemn, vopsiți. Sadik își sărută mama de noapte bună, apoi se întoarse către Shevek și ridică brațele. El se aplecă iar fetița îl sărută cu un aer nonșalant dar ferm, spuse „Noapte bună!" și plecă împreună cu îngrijitoarea de noapte, căscând. Îi auziră vocea și pe însoțitoare spunându-i cu blândețe să tacă.

– E frumoasă, Takver. Frumoasă, inteligentă, voinică.

– Mă tem că e cam răsfățată.

– Nu, nu, te-ai descurcat bine, fantastic de bine. Pe astfel de timpuri...

– N-a fost chiar atât de rău pe aici, nu ca în sud, spuse ea, la ieșirea din clădire, ridicând privirea către el. Aici copiii au fost hrăniți. Nu foarte bine, dar suficient. Aici o comunitate poate produce hrana. Dacă nu altceva, cel puțin arbuștii de holum. Poți aduna semințe de holum sălbatic și să le macini, pentru a avea făină. Nimeni nu a flămânzit aici. Dar chiar că am răsfățat-o pe Sadik. I-am dat să sugă până la trei ani, bineînțeles. Și de ce nu, când nu era nimic bun pentru care să o fi înțărcat? Dar la stația de cercetări de la Rolny n-au fost de acord. Voiau să o aduc la creșa de aici, cu program normal. Spuneau că sunt proprietariană în privința copilului și că nu contribui cu toate forțele la efortul social pe timp de criză. Într-adevăr, aveau dreptate. Doar că erau atât de virtuoși! Nici unul nu pricepea ce înseamnă să fii singur. Toți erau colectiviști, nu individualități. Femeile mă tot băteau la cap în privința alăptatului. Adevărate profitoare trupești. Am rămas acolo pentru că mâncarea era bună – încercam algele să văd dacă se pot mânca, uneori primeam mai mult decât rațiile standard, chiar dacă aveau gust de clei – asta, până când m-au putut înlocui cu cineva mai potrivit. După care m-am mutat la Fresh Start pentru aproape zece decade. Asta a fost iarna, acum doi ani, perioada aceea lungă, atunci când nu venea corespondența și când lucrurile mergeau atât de rău acolo unde te aflai tu. La Fresh Start am văzut anunțat postul acesta și am venit aici. Sadik a stat împreună cu mine până astă toamnă. Tot îmi mai e dor de ea. Camera e atât de tăcută.

– Ai o colegă de cameră?

– Sherut, e foarte drăguță, dar lucrează în schimbul de noapte la spital. Era timpul ca Sadik să plece, e bine pentru ea să locuiască împreună cu alți copii. Se făcuse rușinoasă. A fost foarte bună când a trebuit să plece acolo, foarte stoică. Sunt stoici, copiii mici. Plâng atunci când se lovesc, dar iau lucrurile importante așa cum sunt, nu se plâng, așa cum fac atâția adulți.

Continuară drumul împreună, alături. Stelele toamnei își făcuseră apariția, incredibile ca număr și strălucire, licărind și aproape clipind din cauza prafului ridicat de cutremur și de vânt, așa încât întregul cer părea că se scutură, tremur de cioburi de diamant, scânteierea soarelui pe o mare neagră. Sub această splendoare incertă dealurile erau întunecate și solide, acoperișurile cu contururi dure, lumina felinarelor de pe stradă, blândă.

– Acum patru ani, spuse Shevek, acum patru ani m-am întors la Abbenay din locul acela de la sud-est – cum îi zicea? – Red Springs. Era o noapte la fel ca asta, înstelată. Bătea vântul. Am alergat, am fugit tot drumul din Plains Street până la domiciliu. Iar tu nu erai acolo. Plecaseși. Patru ani!

– În momentul în care am părăsit Abbenay mi-am dat seama că eram o proastă că plec. Foamete sau nu, ar fi trebuit să refuz repartizarea.

– N-ar fi schimbat prea mult lucrurile. Sabul mă aștepta să-mi spună că eram eliminat de la Institut.

– Dacă eu aș fi fost acolo, nu te-ai fi dus în Pulbere.

– Poate că nu, dar nu am fi putut păstra posturile împreună. O vreme se părea că nimic nu mai ține. Am dreptate? Orașele acelea din sud-vest – nu mai rămăsese nici un copil în ele. Nici acum nu sunt copii. I-au trimis în nord, în regiuni unde se găsește muncare pe plan local, sau cel puțin există această șansă. Iar ceilalți au rămas pentru a păstra minele și oțelăriile în funcțiune. E o minune că am supraviețuit cu toții, nu?... Dar, la dracu, acum o să mă ocup numai de munca mea pentru o vreme!

Ea îl prinse de braț. El se opri scurt, de parcă atingerea ei l-ar fi electrocutat pe loc. Ea îl scutură ușor, zâmbind.

– N-ai mâncat, nu-i așa?

– Nu. O, Takver, mi-a fost dor, mi-a fost dor de tine!

Se îmbrățișară, ținându-se strâns unul pe altul, în strada întunecoasă, între felinare, sub stele. Se despărțiră la fel de brusc, iar Shevek se rezemă cu spatele de zidul cel mai apropiat.

– Ar fi mai bine să mănânc ceva, spuse el.

– Da, altfel o să cazi din picioare. Haide.

Mai merseră cale de un bloc, până la cantină, cea mai mare clădire din Chakar. Trecuse de ora cinei, dar bucătarii erau la masă și îi dădură călătorului un castron de tocană și pâine la discreție. Ședeau cu toții la masa cea mai apropiată de bucătărie. Celelalte mese fuseseră deja curățate și aranjate pentru dimineața următoare. Sala avea aspect de peșteră, tavanul pierzându-se în umbră, celălalt capăt întunecat, exceptând locurile unde sclipeau, reflectând lumina, un castron ori vreun pahar. Bucătarii și cei care serveau formau un grup liniștit, obosiți după o zi de muncă; mâncau repede, fără să vorbească prea mult și fără a acorda cine știe ce atenție lui Takver și străinului. Unul câte unul terminau și se ridicau, ducându-și farfuriile la mașinile de spălat din bucătărie. O femeie în vârstă le spuse, când se ridică, „Nu vă grăbiți, amărari, spălatul vaselor durează o oră." Avea o figură încruntată și părea aspră, neînduplecată, nici maternă, nici binevoitoare, dar vorbea cu milă, cu acea caritate a celor egali. Nu putea face nimic pentru ei, decât să le spună „Nu vă grăbiți." Și să-i privească câteva clipe cu o expresie de dragoste frățească. Nici ei nu puteau face nimic pentru ea și abia dacă puteau face puțin mai mult unul pentru celălalt.

Reveniră la Domiciliul opt, Camera 3 iar acolo marea lor dorință se împlini. Nici măcar nu aprinseră lumina; le plăcea la amândoi să facă dragoste pe întuneric. Prima dată împlinirea lor coincise cu slobozirea lui Shevek în trupul ei, a doua oară se luptară, strigând de furia bucuriei, prelungindu-și climaxul de parcă ar fi vrut să întârzie clipa morții, a treia oară, erau amândoi pe jumătate adormiți, gravitând în jurul centrului infinitei plăceri, fiecare în jurul ființei celuilalt, asemenea planetelor care înconjoară orbește, în tăcere, inundate de lumina soarelui, centrul de gravitație comun rotindu-se, înconjurându-l până la infinit.

Takver se trezi în zori. Se rezemă într-un cot, privind dincolo de Shevek spre pătratul cenușiu al ferestrei, apoi către el. Dormea pe spate, respirând atât de ușor încât pieptul abia i se înalță, cu fața puțin retrasă, îndepărtată și aspră în lumina diafană. Am venit, unul către altul, își spunea Takver, de la o mare depărtare. Întotdeauna am făcut așa. De la mari depărtări, peste ani, peste abisuri ale întâmplării. Tocmai pentru că vine de foarte departe, de aceea nu ne poate despărți nimic. Nimic, nici o distanță, nici un an nu poate fi mai mare decât depărtarea care

există deja între noi, depărtarea sexului, diferența dintre ființele noastre, dintre mințile noastre; prăpastia aceea, abisul acela pe care îl traversăm cu o privire, cu o atingere, cu un cuvânt, cel mai ușor lucru din lume. Uite cât de departe este, acum și întotdeauna. Dar se întoarce, se întoarce, se întoarce...

Takver a pus un anunț de plecare la spitalul din Chakar, dar a rămas până când au putut-o înlocui la laborator. Lucra în schimburi de opt ore – în al treilea trimestru al anului 168 mulți continuau să efectueze schimburile lungi ale repartizărilor de urgență, pentru că, deși seceta încetase în iarna lui 167, economia nu revenise în nici un caz la normal. „Muncă multă și mâncare puțină" continua să fie regula pentru cei angajați în munci calificate, doar că mâncarea nu era corespunzătoare muncii prestate într-o zi întreagă, ceea ce nu se întâmplase nici acum un an, nici acum doi ani.

O vreme, Shevek n-a făcut mare lucru. Nu se considera bolnav; după cei patru ani de foamete toți erau atât de obișnuiți cu efectele greutăților și subalimentației, încât le considerau drept normale. El rămăsese cu tusea aceea provocată de praf, endemică în comunitățile din deșertul sudic, o iritație cronică a bronhiilor asemănătoare silicozei și altor boli ale minerilor, dar și aceasta era ceva pe care oamenii, acolo unde locuise, o considerau drept o stare de fapt. Pur și simplu se bucura de faptul că, dacă n-avea chef să facă nimic, nici nu avea ce să facă.

Câteva zile, el și Sherut au împărțit camera în timpul zilei, amândoi dormind până după-masa, târziu. Apoi, Sherut, o femeie placidă, de patruzeci de ani, s-a mutat în camera unei alte femei care lucra în schimbul de noapte, iar Shevek și Takver au beneficiat de cameră numai ei amândoi, timp de patru decade cât aveau să stea la Chakar. În timp ce Takver era la lucru el dormea sau se plimba pe câmpie ori pe dealurile uscate, sterpe care dominau orașul. Către seară trecea pe lângă centrul de învățare și o privea pe Sadik și pe ceilalți copii pe terenurile de joacă, ori se implica și el, așa cum făceau adesea adulții, în câte unul din programele pentru copii – un grup de tâmplari trăsniți în vârstă de șapte ani, ori doi topometriști sobri de doisprezece ani care aveau probleme cu calculele geometrice. Apoi o însoțea pe Sadik până la camera lor; o întâmpinau pe Takver atunci când pleca de la lucru și mergeau împreună la baie și la cantină.

La o oră sau două de la cină, duceau copilul înapoi la cămin și reveneau în cameră. Zilele erau cum nu se poate mai liniștite, sub lumina soarelui de toamnă, în tăcerea dealurilor. Pentru Shevek acesta era un timp în afara timpului, paralel cu cel adevărat, un timp nereal, permanent, vrăjit. Uneori discuta cu Takver până târziu; în alte seri se culcau imediat după căderea întunericului și dormeau nouă, sau chiar zece ore, în tăcerea profundă, cristalină a nopții montane.

Venise cu bagaj: un mic geamantan ponosit din PFL, cu numele său scris mare cu cerneală neagră; toți anarresienii cărau hârtii, suveniruri, a doua pereche de ghete în același fel de geamantan, din PFL, zgâriat și crestat. Al său conținea o cămașă nouă pe care o luase în trecere prin Abbenay, câteva cărți și niște hârtii și un obiect curios care, așa cum stătea în geamantan, părea alcătuit dintr-o serie de bucle de sârmă și mai multe mărgele de sticlă. I-l arătă fetiței, misterios, în a doua seară de la sosire.

– E un colier! exclamă fetița cuprinsă de uimire.

Locuitorii micilor orașe purtau destul de multe bijuterii. În sofisticatul Abbenay se simțea mai mult tensiunea dintre neproprietate și impulsul de autoîmpodobire, iar acolo un inel, sau un ac de păr reprezentau limita bunului gust. Dar în altă parte, profunda legătură dintre estetic și achizitiv era pur și simplu ignorată; oamenii se împodobeau fără nici o jenă. Majoritatea cartierelor aveau un bijutier profesionist care lucra de plăcere și pentru faimă, precum și ateliere unde îți puteai face ceva după gustul tău cu materialele modeste oferite – cupru, argint, spinel, mărgele, granate și diamantele galbene din sud-est. Sadik nu văzuse multe lucruri strălucitoare și delicate, dar cunoștea colierele, așa că își spusese părerea.

– Nu. Privește! spuse tatăl ei și, cu solemnitate și pricepere, ridică obiectul de firul care lega multele sale bucle. Atârnând din mâna lui, obiectul prinse viață, buclele răsucindu-se liber, descriind sfere aeriene una în interiorul alteia, mărgelele de sticlă prinzând lumina becului.

– O, ce frumos! spuse fetița. Ce e asta?

– Se atârnă de tavan. E vreun cui? A, bun și cuierul, până când aduc un cui de la depozit. Știi cine a făcut-o, Sadik?

– Nu... Tu ai făcut-o.

– Ea a făcut-o. Mama. Ea a făcut-o, răspunse el întorcându-se către Takver. Asta îmi place cel mai mult, cea care era dea-

supra biroului. Le-am dat pe celelalte lui Bedap. Doar nu era să le las acolo pentru bătrâna... cum o cheamă? Mama Invidie, de la capătul coridorului.

– A, Bunub! De ani de zile nu m-am mai gândit la ea, spuse Takver, scuturându-se de râs și privind mobilul de parcă s-ar fi temut de de el.

Sadik rămase cu ochii ațintiți asupra mobilului care se învârtea în tăcere, căutându-și echilibrul.

– Aș vrea, spuse ea în cele din urmă, cu multă grijă, s-o pun și eu într-o noapte deasupra patului în care dorm, la cămin.

– Am să mai fac una pentru tine, suflet scump. Pentru fiecare noapte.

– Chiar poți să le faci, Takver?

– În sfârșit, puteam. Cred că ți-aș putea face una.

În ochii ei se vedeau lacrimi. Shevek o îmbrățișă. Erau încă la limită, foarte încordați. Sadik îi urmări pentru o clipă cum se strâng în brațe cu o prvire calmă, cercetătoare, apoi reveni la Ocuparea Spațiului Nelocuit.

Seara, atunci când rămâneau singuri, Sadik forma adesea subiectul discuției lor. În lipsa altor intimități, Takver era oarecum suprapreocupată de copil, iar puternicul ei bun-simț era voalat de ambiții și neliniști materne. În cazul ei, nu era ceva natural, pentru că nici competitivitatea, nici protectivismul nu reprezentau motive prea puternice în viața anarresienilor. Se bucura să vorbească de grijile ei și să scape astfel de ele, iar prezența lui Shevek îi permitea acest lucru. În primele nopți ea vorbea cel mai mult iar el asculta de parcă ar fi ascultat muzică sau apă curgătoare, fără a încerca să răspundă. În ultimii patru ani nu vorbise prea mult; pierduse obiceiul conversației. Takver îl scosese din tăcere, așa cum făcuse întotdeauna. Mai târziu, el era acela care vorbea cel mai mult, deși depindea întotdeauna de reacția ei.

– Ți-l mai amintești pe Tirin? o întrebă el într-o seară.

Era frig. Venise iarna, iar camera, cea mai îndepărtată de centrala termică a domiciliului, niciodată nu se încălzea suficient, chiar și cu registrul deschis la maximum. Shevek purta o cămașă foarte veche, spălată de prea multe ori, pentru a-i ține de cald la piept, fiindcă îi plăcea să stea în capul oaselor în pat. Takver, fără să poarte nimic, era sub pătură până la urechi.

– Ce s-a întâmplat cu pătura galbenă? întrebă ea.

– Ce proprietaristă ești! Am lăsat-o.

– Mamei Invidie? Ce trist. Nu sunt proprietaristă, ci doar sentimentală. A fost prima pătură sub care am dormit.

– Nu, nu a fost prima. Trebuie să fi folosit o pătură sus, în munții Ne Theras.

– Dacă e așa, nu-mi aduc aminte, spuse ea, râzând. Despre cine m-ai întrebat?

– Tirin.

– Nu-mi amintesc.

– La Regionalul din nord-vest. Un băiat brunet, cu nasul cârn...

– A, Tirin! Bineînțeles. Eu mă gândeam la Abbenay.

– L-am văzut în sud-vest.

– L-ai văzut pe Tirin? Ce mai făcea?

O vreme, Shevek nu spuse nimic, urmărind cu degetul țesătura păturii.

– Îți amintești ce ne-a spus Bedap despre el?

– Că primea mereu repartiții mizerabile și că circula foarte mult, iar în final a ajuns în Insula Segvina, nu? Apoi Dap i-a pierdut urma.

– Ai văzut piesa pe care a pus-o în scenă? Aceea care i-a făcut numai necazuri?

– La Festivalul Verii, după plecarea ta? O, da. Nu mi-o mai amintesc, e atât de mult de atunci. Era o prostie. Spirituală... Tirin era spiritual. Dar o prostie. Despre un urrasian, așa e. Urrasianul ăsta se ascunde într-un rezervor de culturi hidroponice și respiră printr-un pai și mănâncă rădăcinile plantelor. Doar ți-am spus că e o prostie! Și uite așa ajunge ilegal pe Anarres. După care aleargă peste tot și încearcă să cumpere lucruri de la depozite și să le vândă oamenilor și adună bucăți de aur până când nu se mai poate mișca. Așa că trebuie să rămână pe locul unde se află și își construiește un palat și se autointitulează Proprietarul planetei Anarres. Și mai e scena aia groaznic de caraghioasă în care el și cu femeia aceea vor să se împerecheze, iar ea e gata pregătită, dar el nu poate s-o facă până când nu îi dă mai întâi aurul, să o plătească. Iar ea n-are nevoie de aur. Și treaba e amuzantă, s-o vezi pe ea aruncându-se pe jos și fluturând din picioare, și el se aruncă asupra ei, după care sare în picioare de parcă l-ar fi mușcat ceva și zice, „Nu trebuie să fac așa ceva.

Nu e *moral*! Nu e o bună *afacere!* Bietul Tirin! Era așa de caraghios, atât de plin de viață.

– El l-a jucat pe urrasian?

– Da, a fost minunat.

– Mi-a arătat piesa, de câteva ori.

– Unde l-ai întâlnit? În Grand Valley?

– Nu, mai înainte, la Elbow. Era portar la uzină.

– El alesese treaba asta?

– Nu cred că pe vremea aceea Tir mai putea să facă vreo alegere. Bedap întotdeauna a crezut că l-au forțat să meargă la Segvina, că fusese forțat să ceară tratament. Nu știu. Când l-am văzut, la câțiva ani după tratament, era un om distrus.

– Crezi că au făcut ceva la Segvina...

– Nu știu; cred că Azilul într-adevăr încearcă să ofere un adăpost, un refugiu. Judecând după publicațiile lor sindicale, sunt cel puțin altruiști. Nu cred că l-au scos din minți pe Tir.

– Dar, atunci, ce l-a terminat? Doar că nu a găsit postul dorit?

– Piesa l-a zdrobit.

– Piesa? Vâlva pe care au făcut-o scârbele alea bătrâne? Ascultă, să înnebunești din cauza unor asemenea mustrări moraliste, ar trebui să fii deja nebun. Tot ce trebuia să facă era să nu le acorde nici o atenție.

– Tir era deja înnebunit de standardele societății noastre.

– Ce vrei să spui?

– Păi, eu consider că Tir e un artist înnăscut. Nu un meșteșugar, ci un creator. Un inventator-distrugător, dintre aceia care trebuie neapărat să întoarcă totul pe dos și cu josul în sus. Un satirist, un om care laudă prin mânie.

– Chiar așa de bună a fost piesa? întrebă Takver cu naivitate, ieșind câțiva centimetri de sub pătură și studiind profilul lui Shevek.

– Nu, nu cred. Trebuie să fi fost amuzantă pe scenă. La urma urmei, nu avea decât douăzeci de ani atunci când a scris-o. Încă mai continuă să o scrie. N-a mai scris niciodată altceva.

– Continuă să scrie aceeași piesă?

– Continuă să scrie aceeași piesă.

– Pfui! exclamă ea cu milă și dezgust.

– La fiecare două decade venea și mi-o arăta. Iar eu o citeam, ori mă prefăceam că o citesc și încercam să o discut cu

el. Vroia cu disperare să discute despre piesă, dar nu era în stare. Era mult prea înspăimântat.

– De ce? Nu înțeleg.

– De mine. De toată lumea. De organismul social, de rasa umană, de confreria care l-a respins. Când te simți singur împotriva tuturor celorlalți, poți foarte bine să te simți înspăimântat.

– Vrei să spui că numai pentru că unii i-au făcut piesa imorală și au spus că n-ar trebui să ocupe un post didactic a hotărât că toată lumea s-a întors împotriva lui? Sună cam prostește!

– Dar cine a fost de partea lui?

– Dap și toți prietenii lui.

– Doar că i-a pierdut. A fost trimis în altă parte.

– Atunci de ce n-a refuzat repartiția?

– Ascultă, Takver, m-am gândit și eu exact la același lucru. Întotdeauna vorbim așa. Chiar tu ai spus că ar fi trebuit să refuzi să te duci la Rolny. Mi-am spus și eu, de îndată ce am ajuns la Elbow: Sunt un om liber, nu m-a obligat nimeni să vin aici... Întotdeauna o gândim, o spunem, dar n-o facem. Păstrăm inițiativa pusă la o parte, la loc sigur, în mintea noastră, ca o încăpere unde putem intra și spune: „Nu trebuie să fac nimic, hotărăsc de unul singur, sunt liber." Apoi ieșim din cămăruța din mintea noastră și plecăm unde ne repartizează CPD-ul și rămânem acolo până când suntem trimiși în altă parte.

– O, Shev, nu e adevărat. Doar de la secetă încoace. Înainte nu aveau loc nici pe jumătate din aceste repartizări. Oamenii doar lucrau acolo unde era nevoie de ei, se înscriau într-un sindicat, ori formau unul și apoi se înregistrau la Divlab. Cei de la Divlab îi repartizau mai ales pe aceia care preferau să facă parte din Cartelul General al Muncii. Se va reveni la asta, în curând.

– Nu știu. Ar trebui, desigur. Dar chiar și înainte de foamete nu se mergea în direcția asta, ci în sens opus. Bedap avea dreptate: fiecare repartizare de urgență, chiar și fiecare mobilizare pentru muncă, tinde să lase în urma sa un spor de mecanism birocratic în cadrul CPD și o anume rigiditate. Așa se întâmpla atunci, așa se întâmplă și acum, așa *trebuie* să se întâmple... Erau multe situații similare înainte de secetă. Cinci ani de control sever trebuie să fi permanentizat modelul. Nu te uita la mine cu

atâta scepticism! Ascultă, spune-mi, câți oameni cunoști tu care au refuzat să accepte o repartiție, chiar și înainte de foamete?

– Fără a-i mai socoti pe nuchnibi? întrebă Takver, după ce se gândi puțin la întrebare.

– Nu, nu. Nuchnibii sunt importanți.

– Bine, câțiva dintre prietenii lui Dap – compozitorul acela simpatic, Salas și câțiva dintre cei mai zdrențăroși. Iar adevărați nuchnibi veneau prin Round Valley când eram eu copil. Doar că înșelau, așa îmi spuneam eu întotdeauna. Spuneau atâtea minciuni și povești frumoase, preziceau viitorul, toți se bucurau să-i vadă și să-i întrețină și să le dea de mâncare cât vroiau ei să stea. Dar niciodată nu stăteau prea mult. Dar după aceea oamenii plecau pur și simplu din oraș, mai ales pușlimea, unora pur și simplu nu le plăcea munca la fermă, așa că părăseau postul și plecau. Oamenii fac asta pretutindeni, tot timpul. Se duc în altă parte, căutând ceva mai bun. Doar că nu poți numi asta refuzul unei repartiții!

– De ce nu?

– La ce te referi? mormăi Takver, ascunzându-se și mai mult sub pătură.

– Uite la ce. Ne e rușine să spunem că am refuzat o repartiție. Conștiința socială domină complet conștiința individuală, în loc de a realiza un echilibru cu ea. Noi nu cooperăm – noi ne *supunem*. Ne e teamă să fim proscriși, să fim făcuți leneși, disfuncționali, egoiști. Ne e teamă de opinia vecinului mai mult decât ne respectăm propria libertate de a alege. Nu mă crezi, Tak, dar încearcă, străduiește-te să treci peste linie, doar în imaginație, ca să vezi cum te simți. Deci, realizezi ce este Tirin și de ce este o epavă, un suflet pierdut. E un criminal! Noi am creat crima, tot așa cum au făcut și proprietarienii. Forțăm un om în afara sferei aprobării noastre și apoi îl condamnăm pentru asta. Am făcut legi, legi ale comportării convenționale, am construit ziduri în jurul nostru și nu le vedem, deoarece sunt o parte a modului nostru de gândire. Tir n-a făcut niciodată așa ceva. Îl cunoșteam de când aveam amândoi zece ani. El niciodată nu a făcut așa ceva, niciodată nu a putut construi ziduri. Era un rebel natural. Era un odonian natural – unul adevărat! Era un om liber, iar noi, ceilalți, frații săi, l-am scos din minți drept pedeapsă pentru prima sa acțiune liberă.

– Nu cred, spuse Takver, defensivă, de sub pături. Nu cred că Tir a fost o persoană foarte puternică.

– Nu, era extrem de vulnerabil, spuse el și urmă o lungă tăcere.

– Nu e de mirare că te obsedează. Piesa lui. Cartea ta.

– Doar că eu sunt mai norocos. Un om de știință se poate preface că opera lui nu este el însuși, că nu este decât simplul adevăr impersonal. Un artist nu se poate ascunde în dosul adevărului. Nu se poate ascunde niciunde.

Takver îl privi o vreme cu coada ochiului, apoi se întoarse și se ridică, strângându-și pătura pe după umeri.

– Brr! E frig... Am greșit, nu? Atunci când cu cartea. Când l-am lăsat pe Sabul să o ciopârțească și să-și pună numele pe ea. Atunci mi se părea corect. Era ca și cum aș fi pus opera înaintea omului, mândria înaintea vanității, comunitatea înaintea eului, toate astea. Dar nu a fost chiar asta, nu? A fost o capitulare. O supunere în fața autoritarianismului lui Sabul.

– Nu știu. Doar că a condus la tipărirea lucrării.

– Scopul corect, dar mijloacele nepotrivite! M-am gândit multă vreme la asta când eram la Rolny, Shev. Îți spun eu ce n-a fost cum trebuie. Eram însărcinată. Femeile însărcinate nu cunosc nici un fel de etică. Doar cea mai primitivă formă de impuls de sacrificiu. La dracu cu cartea și parteneriatul, dacă acestea amenință prețiosul făt! Este un impuls de prezervarea rasei, dar poate acționa direct împotriva comunității; e biologic, nu social. Bărbatul poate fi recunoscător că pe el nu-l cuprinde niciodată. Dar își poate da seama mai bine decât o femeie și poate să se ferească de el. Cred că acesta este motivul pentru care cei de pe timpuri foloseau femeile ca pe niște proprietăți. De ce le permiteau femeile? Pentru că erau tot timpul însărcinate? Pentru că erau deja posedate, înrobite!

– Bine, poate, dar societatea noastră, aici, este o adevărată comunitate oriunde întrupează cu adevărat ideile lui Odo. O femeie a fost aceea care a făcut Promisiunea. Dar tu ce faci? Te lași cuprinsă de sentimente de culpabilitate? Te bălăcești în mocirlă?

Cuvântul folosit de Shevek nu însemna „bălăceală", pe Anarres neexistând animale care să se bălăcească. Era un cuvânt compus, însemnând, literalmente, „a acoperi continuu cu un strat gros de excremente." Flexibilitatea și precizia pravicii per-

mitea crearea unor metafore vii, destul de puțin prevăzute de inventatorii limbii.

– Ei bine, nu. A fost minunat să o nasc pe Sadik. Dar am greșit în privința cărții.

– Amândoi am greșit. Întotdeauna greșim împreună. Doar nu-ți închipui că te-ai hotărât tu pentru mine!

– În cazul acela cred că așa a fost.

– Nu. Adevărul este că nici unul din noi nu a hotărât. Nici unul nu a ales. L-am lăsat pe Sabul să aleagă pentru noi. Propriul nostru Sabul – cel interiorizat – convențiile, moralismul, teama de ostracism social, teama de a fi diferit, teama de a fi liber! Bine, nu se va mai întâmpla niciodată. Învăț eu încet, dar învăț.

– Ce ai de gând să faci? întrebă Takver cu un tremur de plăcută emoție în glas.

– Să plec împreună cu tine la Abbenay și să înființăm un sindicat al tipografilor și să tipărim *Principiile*, text integral. Și tot ce mai vrem. *Schița Educației Deschise în Știință* a lui Bedap, pe care cei de la CPD nu vor să o pună în circulație. Chiar și piesa lui Tirin. Îi datorez asta. M-a învățat ce sunt închisorile și cine le construiește. Aceia care înalță ziduri sunt proprii lor prizonieri. Am de gând să-mi îndeplinesc propria mea funcție în organismul social. Am de gând să încep să demolez zidurile.

– S-ar putea să se facă destul de mult curent, spuse Takver, înfășurată în pături și se rezemă de el.

– Cred că așa se va întâmpla, spuse el, cuprinzând-o de după umeri.

În noaptea aceea, târziu, după ce Takver adormise, Shevek era tot treaz, cu brațele sub cap, privind în întuneric, auzind tăcerea. Se gândea la lunga sa călătorie de întoarcere, amintindu-și meandrele și mirajele deșertului și mecanicul de tren cu capul chel, bronzat și cu ochi sinceri, care spusese că trebuie să lucrezi cu timpul și nu împotriva timpului.

În acești ultimi patru ani Shevek învățase câte ceva despre propria sa voință. În frustrare îi descoperise forța. Nici un imperativ social sau etic nu o egalau. Nici măcar foamea nu o putea suprima. Cu cât avea mai puțin, cu atât mai puternică devenea nevoia sa de a fi.

Recunoștea nevoia aceea, în termeni odonieni, drept „funcția sa celulară" – termenul analogic pentru individualitatea insului, munca pe care o poate presta cel mai bine, deci contribuția sa cea mai bună adusă societății. O societate sănătoasă i-ar permite să exercite liber acea funcție optimă, găsindu-și adaptabilitatea și puterea în coordonarea tuturor acestor funcții. Aceasta este o idee centrală în *Analogia* lui Odo. Faptul că societatea odoniană de pe Anarres nu atinsese idealul nu făcea să scadă, în ochii săi, responsabilitatea față de aceasta; dimpotrivă. Mitul Statului fiind dat la o parte, se evidențiază adevărata mutualitate și reciprocitate a societății și individului. Se poate pretinde sacrificiu din partea individului, dar compromis niciodată, pentru că, deși numai societatea poate oferi securitate și stabilitate, numai individul, persoana are puterea alegerii morale – puterea schimbării, funcția esențială a vieții. Societatea odoniană era concepută ca o revoluție permanentă, iar revoluția începe în mintea care gândește.

Toate acestea îi treceau prin minte lui Shevek, în acești termeni, deoarece conștiința sa era în totalitate odoniană. Era, deci, convins, în momentul acela că dorința sa radicală și necalificată de a crea este, în termeni odonieni, propria sa justificare. Sentimentul de responsabilitate primară față de propria sa muncă nu îl separa de semenii săi, de societatea sa, așa cum își închipuise. Îl angaja, alături de aceștia, în termeni absoluți. Mai simțea că un om care nutrește un astfel de simțământ de responsabilitate în legătură cu un singur lucru, este obligat să-l mențină în toate. E o greșeală să te vezi drept un vehicul al acestui sentiment și nimic altceva, să-ți sacrifici pe altarul său orice altă obligație. Acesta era spiritul de sacrificiu la care se referise Takver spunând că îl recunoscuse în cazul ei atunci când era gravidă; vorbise cu oroare, cu dispreț de sine, pentru că și ea era odoniană, iar separarea scopurilor și mijloacelor era și în concepția ei, falsă. Există progres; totul este progres. Poți merge într-o direcție promițătoare, ori poți să greșești, dar nu pornești la drum așteptându-te să te oprești vreodată, undeva. Toate responsabilitățile, toate angajamentele înțelese în felul acesta capătă sens și durată. Așadar, angajamentul său mutual cu Takver, relația dintre ei, rămăsese la fel de vie după o separare de patru ani. Amândoi suferiseră de pe urma acestei despărțiri, suferiseră mult, dar nici unuia nu-i trecuse prin minte să scape de su-

ferință negând angajarea. Pentru că, în definitiv, își spunea el acum, înconjurat de căldura somnului ei, amândoi nu căutăm altceva decât bucurie – completitudinea ființei. Să fugi de suferință, înseamnă să fugi și de șansa bucuriei. S-ar putea să te alegi cu plăcere, sau plăceri, dar niciodată nu te vei simți împlinit. Nu vei ști ce înseamnă să te întorci acasă.

Takver suspină ușor, în somn, de parcă îi dădea dreptate, după care se întoarse pe partea cealaltă, în urmărirea vreunui vis liniștit.

Împlinirea, își spunea Shevek, este o funcție a timpului. Căutarea plăcerii este circulară, repetitivă, atemporală. Căutarea varietății din partea spectatorului, a vânătorului de senzații tari, a amatorului de promiscuitate sexuală întotdeauna sfârșește în același loc. Are un sfârșit. Ajunge la capăt și trebuie să înceapă din nou. Nu este o călătorie și o întoarcere; este un ciclu închis, o cameră încuiată, o celulă de închisoare.

În afara camerei încuiate este peisajul timpului, în care, cu noroc și curaj, spiritul poate construi drumurile și orașele fragile, improbabile ale fidelității; un peisaj locuibil de către ființele umane.

Un act nu este un act uman până când nu are loc în peisajul trecutului și viitorului. Loialitatea, care confirmă continuitatea trecutului și viitorului, legând timpul într-un întreg, este esența forței umane; fără loialitate nu se poate face nimic bun.

Așadar, privind retrospectiv la cei patru ani, Shevek îi vedea nu ca fiind irosiți, ci ca pe o parte a edificiului pe care el și Takver îl construiau cu viețile lor. Adevărul în a lucra în colaborare cu timpul și nu împotriva sa, se gândea el, este că timpul nu e irosit. Până și durerea contează.

11

Rodarred, vechea capitală a Provinciei Avan, era un oraș ascuțit: o pădure de conifere și, deasupra vârfurilor copacilor, o pădure mai aerisită, de turnuri. Străzile erau întunecoase și înguste, acoperite de mușchi, adesea cețoase, pe sub bolta de pini. Numai de pe cele șapte poduri care traversau râul puteai ridica privirea pentru a vedea vârfurile turnurilor. Unele erau înalte de sute de picioare, altele erau doar simple mlădițe, ca niște case obișnuite căzute în paragină. Unele erau din piatră, altele de porțelan, mozaic, foi de sticlă colorată, îmbrăcate în cupru, cositor sau aur, ornamentațiile depășind orice închipuire, delicate, sclipitoare. Pe aceste străzi halucinante și încântătoare și-a avut sediul pe tot parcursul celor trei sute de ani de existență, Consiliul Urrasian al Guvernelor Mondiale. Multe ambasade și consulate de pe lângă CGM și din A-Ic erau deasemenea aglomerate în Rodarred, numai la o oră cu mașina din Nio Esseia și sediul național al guvernului.

Ambasada terrană pe lângă CGM funcționa în River Castle, castel pitit între autostrada spre Nio și râu, înălțând către cer doar un singur turn îngrămădit, sumbru, cu un acoperiș pătrat și deschideri înguste, laterale, ca niște ochi întredeschiși, în loc de ferestre. Arbori întunecați mărgineau latura dinspre câmp, iar printre aceștia un pod basculant se întindea peste un șanț de apărare. Podul era coborât iar porțile castelului deschise. Șanțul de apărare, râul, iarba verde, zidurile negre, steagul de pe turn, toate sclipeau neclar în razele soarelui pentrând ceața de pe râu, iar clopotele din toate turnurile din Rodarred își începură sarcina prelungită și demențial de armonioasă de a bate ora șapte.

Un funcționar de la recepția extrem de modernă din interiorul castelului era ocupat cu un căscat imens.

– De fapt nu deschidem înainte de ora opt, spuse el cu un glas dogit.

– Vreau să discut cu ambasadorul.

– Ambasadorul servește micul dejun. Va trebui să te înscrii la o audiență.

Rostind acestea, funcționarul își șterse ochii apoși, putând astfel să-l vadă pentru prima dată pe vizitator. Omul făcu ochii mari, mișcă de câteva ori din maxilar și îl întrebă:

– Cine ești? De unde... ? Ce vrei?

– Vreau să stau de vorbă cu ambasadorul.

– Așteaptă puțin, spuse funcționarul cu cel mai pur accent iotic și întinse mâna după telefon.

O mașină tocmai se oprise între poarta dintre podul basculant și intrarea în ambasadă, iar câțiva bărbați tocmai coborau, accesoriile de alamă ale hainelor negre strălucind în soare. Alți doi bărbați tocmai intraseră în foaier venind din partea principală a clădirii, conversând, oameni cu aspect străin, îmbrăcați ciudat. Shevek se apropie de ei în grabă, aproape fugind, ocolind recepția.

– Ajutați-mă! spuse el.

Cei doi îl priviră surprinși. Unul se trase înapoi, încruntându- se, celălalt privi dincolo de Shevek, spre grupul în uniformă care tocmai intra în ambasadă.

– Intră aici, spuse el cu răceală și din doi pași și un gest, ca un balerin, se închise împreună cu Shevek într-un mic birou lateral.

– Ce se întâmplă? Ești din Nio Esseia?

– Vreau să discut cu ambasadorul.

– Ești unul dintre greviști?

– Shevek. Mă cheamă Shevek. De pe Anarres.

Ochii străini fulgerară, strălucitori, inteligenți, pe fața neagră ca smoala.

– *Mai-god!* exclamă terrianul abia auzit, după care continuă, în iotică. Cereți azil politic?

– Nu știu. Eu...

– Veniți cu mine, dr. Shevek. Am să vă duc într-un loc unde să vă puteți așeza.

Au urmat holuri, scări, cu mâna omului negru pe brațul său.

Oameni necunoscuți încercau să-i scoată haina. Shevek se împotrivi, de teamă că vor carnetul din buzunarul cămășii. Cineva i se adresă autoritar într-o limbă străină.

– E-n regulă. Încearcă să afle dacă nu ești rănit, îi explică un altul. Ai haina plină de sânge.

– Altcineva, răspunse Shevek. E sângele altcuiva.

Reuși să se ridice, deși își simțea capul învârtindu-se. Era așezat pe o canapea într-o cameră mare, luminată de soare; se părea că leșinase. Doi bărbați și o femeie stăteau în picioare lângă el. Shevek îi privi fără să înțeleagă.

– Vă aflați în Ambasada Planetei Terra, dr. Shevek. Aici vă aflați pe pământ terrian. Sunteți într-o siguranță absolută. Puteți rămâne aici cât de mult doriți.

Pielea femeii era galben-maronie, ca pământul feros, cu excepția scalpului; neras, dar fără păr. Trăsăturile ei erau ciudate și copilărești, o gură mică, nasul mic, ochii cu pleoape lungi, grele, obrajii și bărbia rotunjite, cu pernuțe de grăsime. Întreaga ei figură era rotunjită, suplă, copilărească.

– Vă aflați în siguranță aici, repetă ea.

Shevek încercă să vorbească, dar fără succes. Unul dintre bărbați îl apăsă ușor pe piept, spunându-i să se întindă.

– Vreau să-l văd pe ambasador, șopti el, întinzându-se.

– Eu sunt ambasadorul. Keng este numele meu. Ne bucurăm că ați venit la noi. Aici vă aflați în siguranță. Vă rog să vă odihniți acum, dr. Shevek. Discutăm mai târziu. Nu e nici o grabă.

Vocea ei avea o calitate stranie, cântată, dar era răgușită, ca a lui Takver.

– Takver, spuse el în propria lui limbă, nu știu ce să fac.

– Dormi, spuse ea, iar el adormi.

După un somn de două zile și două zile de alimentație, îmbrăcat din nou în costumul său gri, iotic, acum curățat și călcat, Shevek a fost condus în salonul particular al ambasadoarei, la etajul al treilea al turnului.

Ambasadoarea nici nu se înclină în fața lui, nici nu dădu mâna cu el, dar își apropie palmele în fața pieptului și zâmbi.

– Mă bucur că vă simțiți mai bine, dr. Shevek. Nu, ar trebui să vă spun, pur și simplu, Shevek. Nu? Te rog să iei loc. Regret că trebuie să-ți vorbesc în iotică, o limbă străină pentru amândoi. Nu îți cunosc limba; mi se spune că e interesantă, singura limbă inventată rațional care a devenit limba unui mare popor. Alături de această străină suavă, Shevek se simțea masiv, greoi, păros. Se așeză într-unul din fotoliile adânci, moi. Keng se așeză și ea, dar cu o strâmbătură pe chip.

– Am probleme cu spatele, explică ea, de la atâta stat în fotoliile acestea confortabile! iar Shevek își dădu seama că nu e o femeie de treizeci de ani sau mai puțin, cum își închipuise, ci de șaizeci sau chiar mai mult și că îl indusese în eroare pielea

ei netedă și fizicul copilăresc. Acasă, continuă ea, stăm cel mai mult pe perne, pe podea. Dar dacă aș face așa ceva aici, ar trebui și mai mult să privesc de jos în sus pe toată lumea. Voi, cetienii, sunteți atât de înalți!... Avem o mică problemă. Adică, de fapt, nu e problema noastră ci a guvernului din A-Io. Știi, oamenii tăi de pe Anarres, aceia care mențin comunicarea prin radio cu Urras, au cerut să vorbească imediat cu tine, iar guvernul ioti e într-o încurcătură, spuse ea zâmbind, un zâmbet de pur amuzament. Nu știu ce să spună.

Era calmă. Era calmă ca o piatră roasă de apă care, atunci când este contemplată, te calmează. Shevek se lăsă pe spate, în fotoliu și se gândi mult înainte de a răspunde.

– Guvernul iotic știe că sunt aici?

– În sfârșit, nu oficial. Noi nu am spus nimic, ei nu au întrebat. Dar avem câțiva funcționari și secretari ioti, care lucrează aici, la ambasadă. Așa că, desigur, au aflat.

– E periculos pentru voi, că mă aflu aici?

– A, nu. Ambasada noastră este pe lângă Consiliul Guvernelor Mondiale, nu pe lângă statul A-Io. Ai avut tot dreptul să vii aici, ceea ce restul Consiliului îi va forța pe cei din A-Io să admită. Și după cum ți-am spus, acest castel este teritoriu terrian, explică ea, zâmbind din nou, chipul ei neted încrețindu-se într-o mulțime de pliuri și apoi descrețindu-se. Încântătoare fantezie a diplomaților! Acest castel e la unsprezece ani-lumină de Pământul meu, camera asta, într-un turn din Rodared, în A-Io, pe planeta Urras a soarelui Tau Ceti, este pământ terrian.

– Atunci le poți spune că sunt aici.

– Bine. Va simplifica lucrurile. Am vrut acceptul vostru.

– Nu a venit nici un... mesaj pentru mine de pe Anarres?

– Nu știu. Nu am întrebat. Nu m-am gândit la asta din punctul tău de vedere. Dacă te îngrijorează ceva, putem face o transmisie spre Anarres. Cunoaștem, desigur, lungimea de undă pe care o folosesc oamenii tăi de acolo, dar nu am utilizat-o pentru că nu am fost invitați s-o facem. Am considerat că e mai bine să nu forțăm. Dar îți putem aranja cu ușurință o convorbire.

– Aveți emițător?

– Am retransmite prin nava noastră – nava hainiană care staționează pe orbită în jurul planetei Urras. Știi că Hain și Terra colaborează. Ambasadorul hainian știe că te afli la noi; e singura persoană care a fost informată oficial. Așa că radioul îți stă la dispoziție.

Shevek îi mulțumi cu simplitatea unuia care nu caută dincolo de ofertă motivul ofertantului. Ea îl studie un moment, cu o privire atentă, directă și calmă.

–Ți-am ascultat discursul, spuse ea.

– Discursul? întrebă el, privind-o ca de la o mare depărtare.

– Când ai vorbit la marea demonstrație din Piața Capitoliului. Azi e o săptămână. Ascultăm întotdeauna posturile de radio clandestine, emisiunile Muncitorilor Socialiști și ale Libertarienilor. Bineînțeles că transmiteau în direct demonstrația. Te-am auzit vorbind. Am fost foarte mișcată. Apoi a urmat un zgomot, un zgomot ciudat și se auzea mulțimea cum începe să strige. N-au explicat de ce. Se auzeau țipete. Apoi, brusc, a dispărut din undă. Era groaznic, groaznic de ascultat. Iar tu erai acolo. Cum de ai scăpat? Cum ai ieșit din oraș? Orașul Vechi este încă înconjurat; se află trei regimente de militari în Nio. Îi ridică pe greviști și pe suspecți cu zecile și sutele, în fiecare zi. Cum de-ai ajuns aici?

– Într-un taxi, răspunse el, zâmbind abia schițat.

– Prin toate punctele de control? În haina aceea pătată de sânge? Când toată lumea te știe cum arăți?

– Eram sub bancheta din spate. Taxiul a fost ... comandat. Așa se spune? A fost un risc pe care și l-au asumat unii, pentru mine.

Shevek își privi mâinile, împreunate în poală. Stătea perfect nemișcat și vorbea calm, dar mai era o tensiune, o încordare, vizibilă în ochi și în liniile din jurul gurii. Se gândi o vreme, după care continuă în aceeași manieră detașată.

– La început, a fost norocul. Când am ieșit din ascunzătoare, am avut noroc să nu fiu arestat imediat. Dar am ajuns în Orașul Vechi. După aceea nu a fost numai norocul. S-au gândit în locul meu unde m-aș putea duce, au plănuit cum să ajung acolo, și-au asumat riscurile, spuse el, rostind un cuvânt în propria lui limbă, pe care ulterior îl traduse. Solidaritate...

– E foarte ciudat, spuse ambasadoarea de pe Terra. Nu cunosc aproape nimic despre lumea ta, Shevek. Nu știu decât ceea ce ne spun urrasienii, deoarece oamenii tăi nu ne lasă să ajungem acolo. Știu, desigur, că planeta e aridă și mohorâtă, cum a fost constituită colonia, că este un experiment de comunism neautoritarist, că a supraviețuit timp de o sută șaptezeci de ani. Am citit ceva din scrierile lui Odo – nu foarte mult. M-am gândit că totul este destul de puțin important pentru problemele actuale de pe Urras, destul de îndepărtat, un experiment interesant. Dar nu am avut dreptate, nu? E important. Poate că

Anarres e cheia pentru Urras. Revoluționarii din Nio aparțin aceleiași tradiții. Nu făceau grevă doar pentru salarii mai bune, nici nu protestau împotriva recrutărilor. Nu sunt numai socialiști, sunt anarhiști; demonstrau împotriva puterii. Vezi, amploarea demonstrației, intensitatea sentimentelor populare, reacția de panică a guvernului, toate păreau foarte greu de înțeles. De ce atâta agitație? Guvernul de aici nu este despotic. Bogații sunt, într-adevăr, foarte bogați, dar săracii nu sunt chiar atât de săraci. Nu sunt nici înrobiți, nici nu flămânzesc. De ce nu sunt mulțumiți cu pâine și discursuri? De ce sunt atât de suprasensibili?... Acum încep să înțeleg de ce. Dar ceea ce rămâne încă inexplicabil este că guvernul din A-lo, știind că această tradiție libertinistă este încă vie, cunoscând nemulțumirea din orașele industriale, te-a adus totuși aici. Ca și cum ai duce chibritul în pulberărie.

– Eu nu eram programat să ajung lângă pulberărie. Eu trebuia să fiu ținut izolat de populație, să trăiesc printre savanți și bogătași. Să nu-i văd pe săraci. Să nu văd nimic urât. Urma să fiu ambalat în vată, într-o cutie, într-un înveliș, într-o ladă, într-o peliculă de plastic, așa cum este totul pe aici. Acolo trebuia să fiu fericit și să îmi fac treaba, treaba aceea pe care n-o puteam face pe Anarres. Iar când totul avea să fie gata, urma să le-o predau lor pentru a vă putea amenința pe voi cu ea.

– Să ne amenințe? Vrei să spui, Terra și Hain și alte puteri interspațiale? Cu ce să ne amenințe?

– Cu anihilarea spațiului.

– Cu asta te ocupi? întrebă ea cu vocea ei blândă, amuzată, după câteva momente de tăcere.

– Nu! Nu mă ocup de așa ceva. În primul rând eu nu sunt inventator, inginer; sunt teoretician. Ceea ce vor ei de la mine este o teorie. O teorie a Câmpului General în fizica temporală. Știi ce înseamnă asta?

– Shevek, fizica voastră cetiană, știința voastră nobilă mă depășește complet. Nu sunt pregătită în matematică, fizică, filozofie, iar teoria ta pare formată din toate astea, plus cosmologie și multe altele. Dar știu la ce te referi când vorbești de Teoria Simultaneității, în același fel în care știu ce înseamnă Teoria Relativității. Adică, știu că teoria relativității a condus la anumite rezultate practice însemnate; în concluzie, presupun că această fizică temporală a ta poate face posibile noi tehnologii.

– Ceea ce vor ei, explică el, confirmând spusele ei printr-o înclinare a capului, este transferul instantaneu al materiei în spațiu. Tranzilienta.Înțelegi? Călătoria spațială fără traversarea

spațiului sau trecerea timpului. Cred că ar putea ajunge la asta, chiar și fără ecuațiile mele. Dar, dacă vor, cu aceste ecuații pot realiza ansibilul. Oamenii nu pot traversa spațiile imense, dar ideile pot.

– Ce este un ansibil, Shevek?

– O idee, răspunse el, zâmbind, fără prea mult umor. Va fi un dispozitiv care va permite comunicarea fără nici un fel de interval de timp între două puncte din spațiu. Desigur, dispozitivul nu va transmite mesaje. Simultaneitatea înseamnă identitate. Dar pentru percepțiile noastre, acea simultaneitate va funcționa ca o transmisie, ca o expediere. Așa că o vom putea utiliza pentru a efectua convorbiri între lumi, fără a mai aștepta atâta timp pentru ca mesajul să ajungă la destinație și să primim răspunsul, necesar în cazul impulsurilor electromagnetice. Este, într-adevăr, o chestiune extrem de simplă. Ca un fel de telefon.

– Simplitatea fizicienilor! exclamă Keng, râzând. Deci, aș putea ridica receptorul – ansibilului? – și discuta cu fiul meu de la Delhi? Sau cu nepoata mea, care avea cinci ani când am plecat și a trăit unsprezece ani în timp ce eu călătoream de pe Terra spre Urras cu o viteză aproape de cea a luminii? Aș putea afla ce se întâmplă acasă ACUM, nu acum unsprezece ani. Ar putea fi luate decizii, s-ar putea ajunge la acorduri, s-ar putea schimba informații. Eu aș putea discuta cu diplomații de pe Chiffewar, tu ai putea discuta cu fizicienii de pe Hain, nu ar fi nevoie de o generație pentru ca ideile să circule de la o lume la alta... Știi, Shevek, am impresia că această chestiune simplă a ta ar putea schimba viața miliardelor de oameni din cele Nouă Lumi Cunoscute!

Shevek dădu din cap afirmativ.

– Ar face posibilă o ligă a lumilor. O federație. Am fost despărțiți de ani, de decadele dintre plecare și sosire, dintre întrebare și răspuns. E ca și cum ai fi inventat vorbirea umană! Putem discuta – în sfârșit, putem comunica unul cu altul.

– Și ce vei spune?

Amărăciunea din glasul lui o surprinse pe Keng, care îl privi și nu mai spuse nimic. Shevek se lăsă pe spate, în fotoliu și își frecă fruntea, îndurerat.

– Uite ce este, spuse el, trebuie să-ți explic de ce am venit la voi și de ce am venit în această lume. Am venit pentru idee. De dragul ideii. Să învăț, să predau, să mă bucur de idee. Pe Anarres, știi, ne-am izolat. Nu comunicăm cu alți oameni, cu restul umanității. Nu aveam cum să-mi termin lucrarea acolo. Și chiar dacă aș fi putut să o termin acolo, ei nu o vroiau, nu

îi întrevedeau nici o utilizare. Așa că am venit aici. Aici se află ce îmi trebuie mie – discuțiile, schimbul de idei, un experiment în laboratorul de lumină care demonstrează ceva contrar așteptărilor mele, o carte asupra teoriei relativității dintr-o altă lume, stimulentul de care am nevoie. Așa că în sfârșit mi-am terminat lucrarea. Încă nu este scrisă, dar dețin ecuațiile și raționamentul, e gata. Dar ideile din mintea mea nu sunt singurele care au importanță pentru mine. Societatea mea este tot o idee, eu am fost realizat de această idee – ideea libertății, a schimbării, a solidarității umane – o idee importantă. Deși eram foarte prost, mi-am dat seama până la urmă că preocupându-mă de una dintre ele, de fizică, o trădez pe cealaltă. Că le permit proprietarienilor *să cumpere adevărul* de la mine.

– Dar ce alttceva ai putea face, Shevek?

– Nu există nici o alternativă la vânzare? Nu există daruri?

– Da...

– Pricepi că eu vreau să v-o ofer vouă și celor de pe Hain și celorlalte lumi, chiar și țărilor de pe Urras? Vouă, tuturor! Astfel încât nici unul dintre voi să nu o poată folosi, așa cum vor cei din A-lo, pentru a dobândi puterea asupra celorlalți, pentru a se îmbogăți, ori pentru a câștiga mai multe războaie. Ca să nu folosiți adevărul pentru profitul vostru particular, ci doar pentru binele comun.

– În final, adevărul insistă, de obicei, să slujească numai binele comun, spuse Keng.

– În final, da, dar eu nu vreau să aștept sfârșitul. Nu am decât o viață de trăit și nu vreau să o petrec în lăcomie, dobândirea de profituri și minciuni. Nu vreau să servesc *nici unui* stăpân.

Calmul ambasadoarei era o atitudine mult mai forțată, mai controlată decât la începutul discuției lor. Forța personalității lui Shevek, neînfrânată de nici un fel de constiință de sine sau considerente de autoapărare, era formidabilă. Se simțea zguduită de prezența lui și îl privea cu un anumit grad de uimire și compasiune.

– Cum este, întrebă ea, cum poate fi societatea care te-a format? Te-am auzit vorbind despre Anarres, acolo, în Piață și am plâns ascultându-te, dar în realitate nu te-am crezut. Bărbații vorbesc întotdeauna astfel despre casa lor, despre țara îndepărtată... Doar că tu *nu* ești ca alți bărbați. În cazul tău există o deosebire.

– Deosebirea constă în idee. Și pentru ideea aceea am venit aici. Pentru Anarres. Deoarece poporul meu refuză să privească

spre exterior, m-am gândit că i-aș putea determina pe alții să privească spre noi. M-am gândit că ar fi mai bine să nu rămânem izolați în dosul unui zid, ci să fim o societate printre altele, o lume printre altele, oferind și primind. Dar acolo am greșit – am greșit complet.

– De ce spui asta? Cu siguranță că...

– Pentru că nu există nimic, absolut nimic pe Urras de care să avem nevoie noi, anarresienii! Acum o sută șaptezeci de ani am plecat cu mâinile goale și am avut dreptate. Nu am luat nimic. Pentru că aici nu există nimic altceva decât State și armele lor, bogații și minciunile lor, săracii și mizeria lor. Nu există nici o posibilitate de a acționa corect, cu inima ușoară, pe Urras. Nu poți face nimic în care să nu intervină și profitul, teama de a pierde și dorința de putere. Nu poți să spui bună dimineața cuiva fără a ști care este „superior" celuilalt, sau fără a încerca să o demonstrezi. Nu poți acționa ca un frate față de alți oameni, trebuie să-i manipulezi, să-i comanzi ori să te supui lor, sau să-i înșeli. Nu poți să-l atingi pe altul; cu toate acestea, nu te vor lăsa singur. Nu există nici un fel de libertate. Este o cutie – Urras e o cutie, un pachet, cu tot ambalajul frumos al cerului albastru și al pajiștilor, pădurilor și marilor orașe. Deschizi cutia și ce găsești înăuntru? Un beci negru, plin de praf și un mort. Un om a cărui mână a fost zburată de gloanțe pentru că a întins-o altora. În sfârșit, am ajuns în Iad. Desar avea dreptate: Iadul este Urras.

Cu toată pasiunea, vorbea cu simplitate, cu un fel de umilință și din nou ambasadoarea de pe Terra îl privi cu o surprindere disimulată dar plină de simpatie, ca și cum habar n-avea cum să interpreteze această simplitate.

– Amândoi suntem străini aici, Shevek, spuse ea, după o pauză. Eu vin de la o distanță mult mai mare în timp și spațiu. Cu toate acestea, încep să cred că sunt mult mai puțin străină pe Urras decât tine... Să-ți spun cum mi se pare mie această lume. Pentru mine și pentru toți semenii mei terrieni care au vizitat planeta, Urras este cea mai bună, cea mai diversă și mai frumoasă dintre toate lumile locuite. Este lumea care se apropie cel mai mult de Paradis.

Îl privi cu calm și intensitate. Shevek nu spuse nimic.

– Știu că este plină de rele, continuă ea, plină de nedreptate umană, lăcomie, prostie, risipă. Dar este și plină de frumusețe, vitalitate, împlinire. Este așa cum ar trebui să fie oricare altă lume! Este *vie*, extraordinar de vie – plină de speranță, în ciuda tuturor relelor sale. Nu am dreptate?

Shevek dădu din cap.

– Iar acum tu, om dintr-o lume pe care nici măcar nu mi-o pot imagina, tu, pentru care Paradisul meu este Iadul, vrei să mă întrebi cum trebuie să arate lumea *mea*?

Shevek tăcea, privind-o cu ochii săi decolorați, neclintiți.

– Lumea mea, Pământul meu este o ruină. O planetă distrusă de specia umană. Neeam înmulțit și ne-am îndopat și ne-am luptat până când n-a mai rămas nimic, iar apoi am murit. Nu am pus stavilă nici apetitului, nici violenței; nu ne-am adaptat. Ne-am distrus pe noi înșine. Dar mai întâi ne-am distrus lumea. Pe Pământ n-au mai rămas păduri. Aerul este cenușiu, cerul este cenușiu, este întotdeauna foarte cald. Este locuibil, încă mai este locuibil, dar nu ca această lume. Aceasta este o lume care trăiește, o armonie. Lumea mea este o discordie. Voi, odonienii, ați ales un deșert. Noi, terrienii, am făcut un deșert... Supraviețuim, la fel ca și voi. Oamenii sunt rezistenți! Mai suntem cam o jumătate de miliard. Am fost, cândva, nouă miliarde. Mai poți încă vedea, pretutindeni, vechile orașe. Oasele și cărămizile se transformă în pulbere, dar bucățelele de plastic nu se schimbă niciodată – nici ele nu se adaptează, niciodată. Am eșuat ca specie, ca specie socială. Ne aflăm acum aici, tratând de la egal la egal cu alte societăți umane din alte lumi numai datorită caritații arătate de hainezi. Au venit; ne-au adus ajutoare. Au construit nave și ni le-au dăruit, pentru a putea părăsi lumea noastră în ruine. Ne tratează cu blândețe, cu milă, așa cum cel puternic îl tratează pe cel slab. Sunt un popor foarte ciudat, hainezii. Mai vechi decât oricare dintre noi, infinit de generoși. Altruiști. Sunt motivați de o vină pe care noi nu o înțelegem, cu toate crimele noastre. Cred că ei, în tot ce fac, sunt motivați de trecut, de trecutul lor fără limite. În sfârșit, salvasem tot ce mai putuse fi salvat și organizasem pe Terra un fel de viață pe ruine în singurul fel în care se putea realiza: prin centralizare totală. Control total asupra fiecărui pogon de pământ, fiecărui grăunte de metal, a fiecărui gram de combustibil. Raționalizare totală, controlul populației, eutanasia, înscrierea universală în forța de muncă. Regimentarea absolută a fiecărei vieți către țelul supraviețuirii rasei. Asta izbutisem să facem când au venit hainezii. Ne-au adus... ceva mai multă speranță. Nu foarte multă. Am supraviețuit... Nu putem privi lumea asta splendidă, această societate, acest Urras, acest Paradis decât din exterior. Nu suntem capabili decât să-l admirăm și poate să-l invidiem puțin. Dar nu prea mult.

– Atunci Anarres, așa cum mai auzit pe mine descriind-o... ce înseamnă Anarres pentru tine, Keng?

– Nimic. Nimic, Shevek. Am pierdut șansa Anarres cu secole în urmă, chiar înainte de a-și face apariția.

Shevek se ridică și se apropie de fereastră, una din lungile deschideri orizontale ale turnului. Sub aceasta era o nișă în care un arcaș ar fi putut urca pentru a-i vedea și trage în atacatori încă de la poartă. Dacă nu urcai până acolo, nu puteai vedea nimic afară, decât cerul inundat de soare, ușor încețoșat. Shevek rămase în fața ferestrei, privind pierdut, lumina umplându-i ochii.

– Voi nu înțelegeți ce este timpul, spuse el. Spuneți că trecutul este dus, că viitorul nu este real, că nu există schimbare, nici speranță. Credeți că Anarres este un viitor care nu poate fi atins, așa cum trecutul vostru nu poate fi schimbat. Deci, nu există nimic altceva decât prezentul, acest Urras, prezentul bogat, real, stabil, clipa prezentă. Și credeți că acesta este ceva care poate fi posedat! Îl invidiați puțin. Vă închipuiți că este ceva care v-ar place să-l aveți. Doar că, știi, nu este real. Nu este stabil, nici solid – nimic nu este. Lucrurile se schimbă, se schimbă. Nu poți avea totul... Și, mai ales, nu poți avea prezentul, dacă nu-l accepți o dată cu acesta trecutul și viitorul. Nu numai trecutul, dar și viitorul, nu numai viitorul, dar și trecutul! Pentru că sunt reale: numai realitatea lor face ca prezentul să fie real. Nu veți înfăptui, și nici măcar nu veți înțelege Urras dacă nu acceptați realitatea, realitatea de necontestat a planetei Anarres. Ai dreptate: noi suntem cheia. Dar când ai spus asta, nu credeai nici tu în vorbele tale. Nu crezi în Anarres. Nu crezi nici în mine, deși sunt împreună cu tine, în această cameră, în această clipă... Poporul meu avea dreptate și eu nu, în următoarea privință: noi nu putem veni la tine. Voi nu ne îngăduiți. Voi nu credeți în schimbare, în șansă, în evoluție. Mai degrabă ne-ați distruge decât să ne acceptați realitatea, decât să admiteți că există dreptate! Nu putem veni la voi. Nu putem decât să vă așteptăm să veniți la noi.

Keng îl asculta cu o expresie surprinsă și gânditoare, de ușoară uluire.

– Nu înțeleg. Nu înțeleg, spuse ea în cele din urmă. Semeni cu cineva din trecutul nostru, cu vechii idealiști, cu vizionarii libertății; totuși, nu te înțeleg, e ca și cum ai încerca să-mi vor-

bești de lucruri viitoare. Cu toate acestea, așa cum spui, ești aici, acum!...

Ambasadoarea nu-și pierduse perspicacitatea. Tăcu din nou, după care continuă.

– Atunci, de ce ai venit la mine, Shevek?

– O, pentru a-ți oferi ideea. Știi, teoria mea. Să o salvez de la a deveni o proprietate a guvernului iotic, o investiție sau o armă. Dacă vrei, cel mai simplu lucru este să transmiți ecuațiile, să le pui la dispoziția fizicienilor din toată această lume, din Hain și alte lumi, cât mai curând posibil. Ai vrea să faci așa ceva?

– Mai mult decât orice.

– Nu e mai mult de câteva pagini. Demonstrațiile și câteva implicații vor dura mai mult, dar astea pot urma și mai târziu, iar dacă nu eu, atunci alții vor putea să lucreze la ele.

– Dar ce vei face după aceea? Vrei să te întorci la Nio? Aparent, orașul este liniștit acum. Insurecția pare a fi înfrântă, cel puțin pentru moment, dar mă tem că guvernul te consideră un insurgent. Desigur, mai există și Thu...

– Nu, nu vreau să rămân aici. Nu sunt un altruist! Dacă mă poți ajuta și cu asta, aș vrea să mă întorc acasă. Poate că până și cei din A-Io vor dori să mă trimită acasă. Cred că ar avea sens: să mă facă să dispar, să-mi nege existența. Desigur, ar putea-o rezolva mai ușor ucigându-mă, ori întemnițându-mă pe viață. Încă nu vreau să mor și în nici un caz nu vreau să mor aici, în Iad. Unde ți se duce sufletul dacă mori în Iad? întrebă el, râzând, redobândindu-și gentilețea manierelor. Dar dacă ai putea să mă trimiți acasă, cred că ar răsufla ușurați. Știi, anarhiștii morți se transformă în martiri și continuă să trăiască timp de secole. Dar cei absenți pot fi uitați.

– Am crezut că știu ce înseamnă „realism", spuse Keng și zâmbi, de data aceasta cu un zâmbet încordat.

– Cum se poate, dacă nu știi ce înseamnă speranța?

– Nu ne judeca prea aspru, Shevek.

– Nu vă judec deloc. Nu cer decât ajutorul vostru, pentru care nu am ce să ofer în schimb.

– Nimic? Teoria ta nu înseamnă nimic?

– Pune-o în balanță cu libertatea unui singur spirit omenesc, spuse el, întorcându-se către ea. Care va cântări mai greu? Poți să-mi spui? Eu nu pot.

12

– Vreau să prezint un proiect, spuse Bedap, din partea Sindicatului de Inițiativă. Știi că de aproape douăsprezece decade ne aflăm în contact radio cu Urras...

– Împotriva recomandărilor acestui consiliu, a Federației pentru Apărare și a votării majoritare a Listei!

– Da, răspunse Bedap, măsurându-l pe vorbitor din cap până în picioare, dar fără a protesta pentru întrerupere.

Nu existau nici un fel de reguli pentru procedurile parlamentare la întrunirile CPD. Uneori, întreruperile erau mult mai frecvente decât declarațiile. Procedura, comparată cu o conferință de conducere bine condusă, era o halcă de carne crudă pusă alături de o schemă de conectare. Oricum, carnea crudă funcționează mai bine la locul său decât ar face-o o astfel de diagramă – în interiorul unui animal viu.

Bedap îi cunoștea pe toți vechii lui oponenți din Consiliul de Import-Export; se împlineau trei ani de când tot trecea pe acolo și se lupta cu ei. Vorbitorul acesta era nou, un om tânăr, probabil repartizat nu de mult, prin loterie, pe lista CPD. Bedap îl mai cercetă o dată, binevoitor și continuă.

– Haideți să nu mai reluăm vechile certuri. De acord? Vă supun atenției ceva nou. Am recepționat un mesaj interesant de la un grup de pe Urras. A venit pe lungimea de undă utilizată de contactele noastre de acolo, dar nu la ora stabilită și a fost un semnal slab. Se pare că a fost trimis dintr-o țară numită Benbili, nu din A-lo. Grupul se autointitulează „Societatea Odoniană". Se pare că este vorba de odonieni de după Colonizare, existând sub o anumită formă în golurile legislației și guvernului de pe Urras. Mesajul lor a fost adresat „fraților de pe Anarres." Îl puteți citi în buletinul Sindicatului; este interesant. Ne întreabă dacă li se îngăduie să trimită oameni aici.

– Să trimită oameni aici? Să-i lăsăm pe Urrasieni să vină aici? Ca spioni?

– Nu, în calitate de coloniști.

– Vor reînceperea Colonizării. Așa este, Bedap?

– Spun că sunt hăituiți de guvernul lor și speră să...

– ... reînceapă Colonizarea! Pentru fiecare profitor care se denumește odonian?

Relatarea integrală a unei dezbateri manageriale anarresiene ar fi dificilă; se derula foarte repede, adesea mai mulți oameni vorbind deodată, fiecare destul de concis, cu mult sarcasm, cu multe lucruri nerostite. Tonul era emoțional, de multe ori deosebit de personal, se ajungea la final, dar nu se trăgea nici o concluzie. Era ca o discuție contradictorie între frați, sau între gânduri într-o minte nedecisă.

– Dacă îi lăsăm pe acești așa-ziși odonieni să vină, cum au de gând să ajungă aici?

Se înscrise la cuvânt oponentul de care se temea Bedap, femeia aceea rece, inteligentă pe nume Rulag. Ea fusese cel mai inteligent adversar al lui din consiliu, în acel an. Bedap se uită spre Shevek, care participa la acest consiliu pentru prima dată, pentru a-i atrage atenția asupra ei. Cineva îi spusese lui Bedap că Rulag e ingineră și descoperise la ea claritatea și pragmatismul minții inginerului, plus ura mecanicistului pentru complexitate și neregularitate. Rulag se opunea Sindicatului de Inițiativă în fiecare problemă, inclusiv aceea a dreptului său de a exista. Argumentele ei erau fondate și Bedap o respecta. Uneori, când o auzea vorbind despre forța planetei Urras și despre pericolul de a negocia cu cei puternici de pe poziția celor slabi, chiar o credea.

Pentru că erau momente în care Bedap se întreba, în sinea lui, dacă nu cumva el și cu Shevek, atunci când se întâlniseră în iarna lui '68 și discutaseră mijloacele prin care un fizician frustrat poate să-și tipărească opera și să comunice cu fizicienii de pe Urras, nu declanșaseră un lanț de evenimente incontrolabile. Când, până la urmă, stabiliseră contactul radio, urrasienii se dovediseră mult mai dornici să discute, să schimbe informații, decât se așteptaseră. Iar când au primit rapoarte scrise ale acestor schimburi, opoziția pe Anarres fusese mult mai virulentă decât își închipuiseră. Oamenii din ambele lumi le acordau mult mai multă atenție decât era cazul. Atunci când dușmanul te îmbrățișază entuziast, iar concetățenii tăi te resping fără milă, e greu să nu te întrebi dacă nu cumva ești, de fapt, un trădător.

– Presupun că ar veni pe una din navele de transport, răspunse el. Ca niște buni odonieni, ar veni cu o ocazie. Doar dacă guvernul lor, sau Consiliul Guvernelor Mondiale le permite. Îi

vor lăsa, oare? Oare arhiștii le vor face o favoare anarhiștilor? Asta aș vrea eu să aflu. Dacă am invita un grup mic, șase sau poate opt, din acești oameni, ce s-ar întâmpla acolo?

– Lăudabilă curiozitate, spuse Rulag. De acord, am cunoaște mai bine pericolul dacă am cunoaște mai bine ce se întâmplă în realitate pe Urras. Dar pericolul rezidă în actul descoperirii.

Rulag se ridică în picioare, sugerând prin aceasta că dorește să păstreze cuvântul mai mult de câteva secunde. Bedap făcu cu ochiul și se uită din nou spre Shevek, care ședea alături. „Ferește-te de asta!" murmură el. Shevek nu reacționă în nici un fel, dar, de obicei, era rezervat și chiar rușinos la întruniri, insignifiant dacă nu era cumva mișcat în profunzime de ceva, în care caz se dovedea un vorbitor surprinzător de bun. Dar, în timp ce Rulag vorbea, Bedap observă că, deși i se adresa lui, era cu ochii ațintiți asupra lui Shevek.

– Sindicatul vostru de Inițiativă, începu ea, accentuând pronumele, a procedat la construirea unui emițător, la efectuarea de transmisii către Urras și la recepționarea de mesaje de la ei, precum și la publicarea comunicațiilor efectuate. Ați făcut toate astea împotriva recomandărilor majorității CPD și protestelor tot mai vehemente din partea întregii Confrerii. Până acum nu au avut loc nici un fel de represiuni împotriva instalațiilor și a voastră, în parte, cred, pentru că noi, odonienii ne-am dezobișnuit de ideea că un individ poate porni pe o cale dăunătoare celorlalți, persistând pe aceasta în ciuda tuturor sfaturilor și protestelor. Este un eveniment rar. De fapt, voi sunteți primii dintre noi care vă purtați în felul în care criticii arhiști au prezis întotdeauna că se vor purta oamenii într-o societate fără legi: cu o totală lipsă de responsabilitate față de bunăstarea societății. Nu îmi propun să mă refer din nou la răul pe care l-ați făcut deja, predarea de informații științifice unui inamic puternic, recunoașterea slăbiciunilor noastre, reprezentată de toate transmisiile voastre către Urras. Dar acum, gândindu-mă că ne-am obișnuit cu toate astea, propuneți ceva mult mai rău. Care e diferența, veți spune, dintre a discuta cu o mână de urrasieni pe unde scurte și a vorbi cu ei aici, la Abbenay? În ce constă deosebirea? Care este deosebirea dintre o ușă închisă și o ușă deschisă? Haideți să deschidem ușa! Asta spune el, ammari. Să deschidem ușa, să-i lăsăm pe urrasieni să vină! Șase sau opt pseudo-odonieni pe nava următoare. Șaizeci sau optzeci de profitori pe următoarea, să ne cerceteze și să vadă cum putem fi împărțiți ca proprietate între națiunile de pe Urras. Iar la următoarea

cursă vor veni șase, ori opt sute de nave de război, înarmate: tunuri, soldați, o forță de ocupație. Sfârșitul lui Anarres, sfârșitul Promisiunii. Speranța noastră s-a aflat și se află, de o sută șaptezeci de ani, în Termenii Colonizării: Nici un urrasian nu coboară de pe navă, cu excepția Coloniștilor, atunci și întotdeauna. Nici un fel de amestec. Nici un contact. A abandona acel principiu acum înseamnă să le spui tiranilor pe care i-am înfrânt cândva: „Experimentul a eșuat! Veniți pentru a ne înrobi din nou!"

– În nici un caz! interveni Bedap, prompt. Mesajul este limpede: Experimentul a reușit, suntem, acum, suficient de puternici să vă facem față ca egali.

Discuția continuă ca și mai înainte, o enunțare rapidă de probleme. Ca de obicei, nu se supuse nimic la vot. Aproape toți cei de față susțineau cu tărie respectarea cu strictețe a Termenilor Colonizării. De îndată ce epuizară acest subiect, Bedap interveni din nou.

– Bine. Consider problema încheiată. Nimeni nu vine pe *Kuieo Fort* sau pe *Înțeleptul*. În problema aducerii de urrasieni pe Anarres, scopurile Sindicatului trebuie evident să se supună opiniei societății în întregul ei; v-am cerut sfatul și îl vom urma. Dar mai rămâne un alt aspect al aceleiași chestiuni. Shevek!

– Da, mai este problema trimiterii unui anarresian pe Urras.

Urmară exclamații și întrebări. Shevek nu ridică tonul, care nu era mult mai puternic decât un murmurat, dar insistă.

– Nu ar face rău nimănui, nu ar amenința nici un locuitor de pe Anarres. Se pare că este o problemă care ține de dreptul individului; de fapt, o testare a acestui drept. Termenii Colonizării nu o interzic. A o interzice acum, ar însemna presupunerea unei autorități din partea CPD, o reducere a dreptului individului odonian de a iniția acțiuni inofensive pentru ceilalți.

Rulag se aplecă în față, pe scaunul ei. Zâmbea puțin și ochii strălucitori priveau de la Shevek la Bedap și înapoi.

– Oricine poate să plece de pe Anarres. Poate pleca oricând dorește, dacă transportoarele proprietarienilor vor să-l ia. Nu se mai poate întoarce.

– Cine spune că nu poate? o întrebă Bedap.

–Termenii Încheierii Colonizării. Nimeni nu va putea trece de pe navele de transport mai departe de limita Portului Anarres.

– Bine, sigur, asta trebuia să se aplice urrasienilor, nu anarresienilor, interveni un bătrân consilier, Ferdaz, căruia îi plăcea să se amestece chiar și atunci când intervenția lui dirija discuția dincolo de cursul dorit.

– Acela care vine de pe Urras este urrasian, întări Rulag.

– Legalisme, legalisme! Ce rost au toate aceste subterfugii? întrebă o femeie calmă, masivă, pe nume Trepil.

– Subterfugii? strigă noul membru, tânărul, cu un accent din nord-est și o voce puternică, joasă. Dacă nu-ți plac subterfugiile, încearc-o pe asta. Dacă se află aici persoane cărora nu le place Anarres, să plece. Îi ajut eu. Îi duc eu până la Port. Le trag până și un picior undeva! Dar dacă încearcă să se strecoare înapoi, câțiva dintre noi vom fi acolo să-i întâmpinăm. Câțiva odonieni adevărați! Și nu ne vor găsi zâmbind și spunând, „Bun venit acasă, fraților". Se vor trezi cu dinții înfundați pe gât și testiculele în stomac. Pricepeți ce spun? E suficient de clar pentru voi?

– Clar, nu. Direct, da. Direct ca un vânt, răspunse Bedap. Claritatea este o funcție a gândirii. Ar trebui să mai înveți ceva odonianism înainte de a lua cuvântul aici.

– Nu meriți să rostești numele lui Odo! strigă tânărul. Sunteți niște trădători, voi și tot Sindicatul vostru. Pretutindeni pe Anarres sunt oameni cu ochii pe voi. Credeți că noi nu știm că Shevek a fost invitat să meargă pe Urras, să meargă și să vândă știința anarresiană profitorilor? Vă închipuiți că nu știm că voi toți, niște sclifosiți, ați vrea să ajungeți acolo, să trăiți în belșug și să îi lăsați pe proprietarieni să vă bată pe spate? N-aveți decât să vă duceți. Mare pagubă! Dar dacă veți încerca să vă întoarceți aici, veți avea de-a face cu *justiția*.

Tânărul se ridicase în picioare și, aplecat deasupra mesei, striga drept în fața lui Bedap.

– Tu nu te referi la justiție. Te referi la pedeapsă. Vrei să spui că sunt unul și același lucru? întrebă Bedap, ridicând privirea către el.

– Se referă la violență, interveni Rulag. Iar dacă se produce violență, voi sunteți aceia care o veți fi creat. Voi și Sindicatul vostru. Iar voi o veți merita.

Un bărbat slab, mic de statură, de lângă Trepil, începu să vorbească, la început încet, cu o voce înăsprită de tusea provocată de praf, încât prea puțini îl auziră. Era un delegat din partea

sindicatului minerilor din sud-vest și nimeni nu se aștepta că se va referi la acest subiect.

– ... ceea ce merită oamenii, spunea el. Pentru că fiecare dintre noi meritățm totul, orice bogăție stivuită în mormintele regilor morți și nici unul nu meritățm nimic, nici măcar o gură de pâine atunci când ne e foame. N-am mâncat noi, oare, atunci când alții flămânzeau? Ne vei pedepsi pentru asta? Ne vei răsplăti pentru virtutea de a flămânzi în timp ce alții mâncau? Nimeni nu câștigă pedeapsa, nici răsplata. Eliberați-vă mintea de ideea de *merit* și de ideea de *câștig* și abia atunci veți fi în stare să gândiți.

Erau cuvintele lui Odo în *Scrisori din închisoare* dar, rostite cu vocea aceea slabă, răgușită, produseră un efect straniu, de parcă omul le producea el însuși, cuvânt cu cuvânt, ca și cum ar fi provenit din inima sa, încet, cu greutate, așa cum apa se înalță încet, încet prin nisipul deșertului.

Rulag asculta, cu capul înălțat și fața încordată, ca a unui om care își ascunde durerea. De partea cealaltă a mesei, vizavi de ea, Shevek stătea cu capul plecat. Cuvintele minerului fiind urmate de un moment de tăcere, Shevek ridică privirea și vorbi:

– Vedeți, ceea ce căutăm este să ne reamintim nouă înșine că nu am venit pe Anarres pentru a căuta siguranță, ci pentru libertate. Dar dacă trebuie să fim cu toții de acord, să muncim împreună, nu suntem cu nimic mai buni decât o mașină. Dacă un individ nu poate lucra în solidaritate cu semenii săi, este de datoria lui să lucreze singur. Îndatorirea sa și dreptul său. Noi am negat și negăm oamenilor acest drept. Am spus și spunem, tot mai des, „Trebuie să lucrezi împreună cu alții, trebuie să accepți regula majorității." Dar orice regulă înseamnă tiranie. Datoria individului este de a *nu* accepta *nici o* regulă, să fie inițiatorul propriilor acte, să fie responsabil. Numai dacă el face așa, societatea va trăi, se va schimba, se va adapta și va supraviețui. Noi nu suntem supușii unui Stat bazat pe lege, suntem membrii unei societăți bazate pe revoluție. Revoluția este obligația noastră, speranța noastră de evoluție. „Revoluția este în spiritul individual, sau niciunde. Este pentru toți, sau nu reprezintă nimic. Dacă se consideră că revolutia are un sfârșit, atunci nu va începe niciodată cu adevărat." Nu putem rămâne aici. Trebuie să continuăm. Trebuie să ne asumăm riscurile.

– Nu ai nici un drept să ne implici pe toți într-un risc pe care ești obligat să ți-l asumi din motive personale, răspunse Rulag, la fel de calmă ca și el, dar foarte rece.

– Nimeni, dacă nu vrea să meargă la fel de departe ca mine, nu are dreptul să mă oprească, spuse Shevek, iar ochii lor se întâlniră pentru o secundă, după care plecară amândoi privirile.

– Riscul unei călătorii pe Urras nu implică pe nimeni în afară de persoana care o face, interveni Bedap. Nu schimbă nimic în Termenii Colonizării și nimic din relațiile noastre cu Urras, exceptând, poate, aspectul moral – și asta în avantajul nostru. Dar nu cred că suntem pregătiți, că nici unul dintre noi nu este gata să decidă în această privință. Pentru moment, închid subiectul, dacă sunteți și voi de acord.

Răspunsul fiind favorabil, Bedap și Shevek părăsiră întrunirea.

– Trebuie să trec pe la Institut, spuse Shevek, atunci când ieșeau din clădirea PDC. Sabul mi-a trimis una din notele acelea ale lui. Parcă ar fi tăieturi de la unghiile de la picioare. Mă întreb, ce-o fi în mintea lui?

– Iar eu mă întreb ce-o fi în mintea femeii aceleia, Rulag. Are ceva personal împotriva ta. Cred că invidie. Nu vă mai așezăm unul în fața altuia la aceeași masă, altfel nu mai ajungem niciunde. Dar nici flăcăul acela din nord-est nu mi-a făcut o impresie prea bună. Conducerea și puterea majorității înseamnă dreptate! Reușim noi oare să-i facem să prisească mesajul nostru, Shev? Ori nu facem decât să îndârjim opoziția?

– Poate că într-adevăr trebuie să trimitem pe cineva pe Urras, să ne demonstrăm drepturile prin acte, dacă prin cuvinte nu izbutim s-o facem.

– Poate. Atâta vreme cât nu sunt eu acela! Aș vorbi până m-aș înroși despre dreptul de a părăsi Anarres, dar dacă ar trebui s-o fac, pe dracu, mai degrabă mi-aș tăia beregata.

– Trebuie să plec, spuse Shevek, râzând. Voi fi acasă într-o oră, sau cam așa ceva. Vino să mănânci cu noi astă seară.

– Ne vedem în camera voastră.

Shevek porni pe stradă cu pasul său mare; Bedap rămase ezitând în fața clădirii CPD. Era mijlocul după-amiezii, o zi cu vânt, însorită, rece de primăvară. Străzile orașului erau strălucitoare, cu aspect lustruit, fremătând de lumină și oameni. Bedap se simțea tulburat și părăsit totodată. Totul, inclusiv emoțiile sale, era promițător și totuși nesatisfăcător. Își continuă drumul

până la domiciliul unde locuiau acum Shevek și Takver. Așa cum sperase, o găsi pe Takver acasă împreună cu copilul.

Takver pierduse două sarcini, după care venise Pilun, târziu și pe neașteptate, dar binevenită. Fusese foarte mică la naștere iar acum, când mergea pe doi ani, era încă mică, cu brațe și picioare subțiri. Când Bedap o ridica, era întotdeauna vag înspăimântat, având chiar o senzație de respingere la atingerea brațelor acelea atât de fragile încât le-ar fi putut ușor frânge cu o răsucire a mâinii. Ținea foarte mult la Pilun, era fascinat de ochii ei cenușii, înnourați și câștigat de încrederea ei totală, dar ori de câte ori o atingea, era conștient, așa cum nu i se mai întâmplase până atunci, de ce înseamnă atracția cruzimii, de ce puternicii îi chinuie pe cei slabi. De aceea – deși nici el nu-și dădea seama de ce – înțelegea ceva care niciodată nu însemnase mare lucru pentru el, nici măcar nu-l interesase cine știe ce: sentimentul părintesc. Simțea o plăcere din cele mai grozave atunci când Pilun îi spunea „tadde".

Se așeză pe platforma-pat din dreptul ferestrei. Era o cameră bine dimensionată, cu două platforme. Podeaua era mochetată. Nu exista nici un fel de mobilier, nici scaune sau mese, doar un gărduț mobil care delimita un spațiu de joacă, ori servea de paravan pentru patul fetiței. Takver deschisese sertarul lung și larg de sub cealaltă platformă și sorta o mulțime de hârtii păstrate acolo.

– Chiar te rog să o ții pe Pilun, dragă Dap, spuse ea, cu zâmbetul ei larg, atunci când fetița începu să se îndrepte către el. A răscolit hârtiile astea de cel puțin zece ori, de fiecare dată când vreau să le aranjez. Termin într-un minut... ba nu, în zece minute.

– Nu te grăbi. N-am chef de vorbă. Nu vreau decât să stau aici. Haide, Pilun, mergi! Ce fetiță mare! Vino la Tadde Dap. Te-am prins!

Pilun stătea mulțumită pe genunchii lui, studiindu-i mâna. Lui Bedap îi era rușine de unghiile lui, pe care nu și le mai rodea, dar care rămăseseră deformate de atâta ros. Mai întâi strânse pumnul pentru a le ascunde, după care se rușină de rușinea lui și deschise mâna. Pilun îl bătu bucuroasă pe mână.

– Frumoasă cameră, spuse el. Cu lumina dinspre nord. E întotdeauna atât de liniște aici.

– Așa e. Ssst! Număr foile.

După o vreme dădu deoparte teancurile de foi și închise sertarul.

– Poftim! Scuză-mă! I-am spus lui Shev că voi pagina articolul acela pentru el. Ce-ar fi să bem ceva?

Raționalizarea era încă valabilă pentru multe alimente de bază, deși mult mai puțin strictă decât fusese cu cinci ani în urmă. Livezile din nord-est suferiseră mai puțin și își reveniseră mai repede în urma secetei decât regiunile cerealiere, iar anul trecut fructele uscate și sucurile de fructe ieșiseră de pe lista restricțiilor. Takver avea o sticlă pe pervazul ferestrei umbrite. Turnă pentru fiecare câte o ceașcă, în cestile de pământ, cam butucănoase, pe care Sadik le confecționase la școală. Apoi se așeză în fața lui Bedap și îl privi, zâmbind.

– Ei bine, ce mai e nou pe la CPD?

– Ca întotdeauna. Ce mai e pe la laboratorul de pești?

– Nu știu. Mă gândesc să plec, spuse Takver, privind în ceașcă și clătinând-o pentru a prinde lumina pe suprafața lichidului.

– De ce, Takver?

– Mai bine plec eu, decât să-mi spună ei. Problema este că îmi place slujba și sunt bună. E singura de genul acesta în Abbenay. Doar că nu poți fi membra unui colectiv de cercetare care a decis că nu faci parte dintre ei.

– Se cam năpustesc asupra ta, nu?

– Tot timpul, răspunse ea, privind în grabă și fără să-și dea seama către ușă, ca și cum ar fi vrut să fie sigură că Shevek nu se află acolo, ascultându-i. Unii sunt incredibili. Ei bine, doar știi la ce mă refer. N-are rost să continui pe tema asta.

– Nu. De aceea mă bucur că te prind singură. Nu știu exact. Eu, Shev, Skovan și Gezach și toți ceilalți care ne petrecem cea mai mare parte a timpului la imprimerie și la turnul radio, nu avem posturi, așa că nu întâlnim prea mulți oameni din afara Sindicatului de Inițitivă. Eu petrec foarte mult timp la CPD, dar asta este o situație specială. Mă aștept la opoziție acolo, deoarece eu o creez. De ce te izbești?

– De ură, răspunse Takver, cu vocea ei joasă, blândă. Ură reală. Directorul proiectului meu nu mai vrea să-mi vorbească. Bine, nu e cine știe ce pierdere. Oricum, e împotrivă. Dar unii dintre ceilalți, chiar că îmi spun ce cred... Mai e o femeie, nu la laboratoarele de pești, ci aici, în sediul central. Face parte din comitetul de igienizare a blocului și a trebuit să merg și să-i vorbesc despre ceva. Nu mă lasă să deschid gura. „Nu încercați să intrați în camera asta, vă cunosc prea bine, nenorociți de trădă-

tori, intelectualilor, egoiștilor", și așa mai departe, apoi a trântit ușa. A fost de-a dreptul grotesc.

Takver râse, fără umor. Pilun, văzând-o râzând, zâmbi din adâncitura brațului lui Bedap, apoi căscă.

– Dar știi, continuă ea, a fost înspăimântător. Sunt o lașă, Dap. Nu îmi place violența. Nici măcar nu-mi place dezaprobarea!

– Bineînțeles că nu. Singura garanție pe care o avem este aprobarea vecinilor noștri. Un arhist poate încălca legea și spera să scape nepedepsit, dar nu poți „încălca" un obicei; este cadrul vieții tale cu alții. Nu facem altceva decât să începem să simțim cum este atunci când suntem revoluționari, așa cum afirma Shev la întrunirea de astăzi. Și nu e deloc plăcut.

– Unii înțeleg, spuse Takver cu un optimism hotărât. Femeia aceea de ieri, din omnibuz: nu știu unde o întâlnisem, presupun că în timpul vreunei activități de zece zile, cândva. Zice ea: „Trebuie să fie minunat să trăiești cu un mare savant, atât de interesant!" Zic eu: „Da, cel puțin e întotdeauna ceva despre care să discuți...". Pilun, nu te culca, puiule! Shevek va fi acasă în curând și vom merge la cantină. Leagăn-o, Dap. În sfârșit, înțelegi, știa cine e Shev, dar nu era ostilă, ori dezaprobatoare. Era foarte drăguță.

– Chiar că oamenii îl cunosc, spuse Bedap. E amuzant, pentru că nu-i înțeleg cărțile mai mult decât mine. El crede că sunt, totuși, câteva sute. Studenții aceia de la Institutele Divizionale, care încearcă să organizeze cursuri de simultaneitate. Personal, consider că doar câteva zeci ar însemna o estimare generoasă. Cu toate acestea, oamenii au auzit de el, au această senzație, că reprezintă ceva cu care se pot mândri. Presupun că asta a realizat sindicatul, dacă nu altceva. A tipărit cărțile lui Shev. Poate că e singurul lucru înțelept pe care l-au făcut.

– Hai, lasă! Pesemne că ai avut o sesiune proastă la CPD.

– Așa e. Aș vrea să te înveselesc, Takver, dar nu pot. Sindicatul atacă groaznic de aproape de principiul societal fundamental, teama de străini. Era azi acolo un tânăr care amenința pe față cu represiuni violente. În sfârșit, e o opinie nenorocită, dar va găsi alții gata să o împărtășească. Iar Rulag aceea, naiba s-o ia, e un oponent formidabil!

– Dap, știi cine e Rulag?

– Cine e?

– Shev nu ți-a spus niciodată? E mama lui.

– Mama lui Shev?

– A plecat când el avea doi ani, răspunse ea, dând din cap. Tatăl lui a rămas cu el. Bineînțeles, nimic neobișnuit. Cu excepția sentimentelor lui Shev. Are impresia că a pierdut ceva esențial – atât el cât și tatăl său. Nu face din asta un principiu general, că părinții trebuie întotdeauna să-și păstreze copiii, sau ceva de genul acesta. Dar cred că importanța pe care el o acordă loialității de acolo pornește.

– Ceea ce este neobișnuit, spuse Bedap energic, fără a mai ține seama de Pilun care adormise pe genunchii săi, chiar ieșit din comun, sunt sentimentele ei față de el. A fost evident astăzi că l-a așteptat să apară la o întrunire de import-export. Știe că el e sufletul grupului și ne urăște din cauza lui. De ce? Din vină? Oare societatea odoniană a putrezit într-atât încât suntem motivați de *vină*?... Tu știi, iar acum o știu și eu, că se aseamănă. Numai că la ea totul a devenit extrem de dur, ca stânca – totul a murit.

În timp ce vorbea se deschise ușa și intrară Shevek și Sadik. Sadik avea zece ani, era înaltă pentru vârsta ei, cu picioare lungi, suplă și fragilă, cu o claie de păr negru. Shevek venea în spatele ei, iar Bedap, privindu-l în noua și curioasa lumină a înrudirii lui cu Rulag, îl văzu așa cum vezi uneori un foarte vechi prieten, cu o însuflețire la care contribuie tot trecutul: chipul acela splendid, reticent, plin de viață, dar istovit, uzat până la os. Era o față intens individualizată dar, cu toate acestea, trăsăturile nu erau numai ale lui Rulag dar și ale multor altor anarresieni, un popor selectat de o viziune a libertății și adaptat la această lume aridă, o lume a depărtărilor, tăcerilor, dezolărilor.

În cameră, între timp, multă apropiere, mișcare, comuniune: salutări, râs, Pilun trecând de la unul la altul, spre ușoara ei nemulțumire, pentru a fi giugiulită, sticla trecând de la unul la altul pentru a fi golită, întrebări, conversații. La început Sadik se află în centrul atenției, deoarece, din familie, era cea care venea cel mai rar, apoi Shevek.

– Ce-a mai vrut bătrânul Barbă Unsuroasă? întrebă Bedap.

– Ai fost la Institut? întrebă Takver, privindu-l cu atenție când acesta se așeză lângă ea.

– Doar am trecut pe-acolo. Sabul mi-a lăsat un mesaj în această dimineață la Sindicat, spuse Shevek înghițind sucul de fructe și făcînd o curioasă grimasă, o non-expresie. A spus că Federația de Fizică are de completat o normă întreagă. Autonomă, permanentă.

– Vrei să spui că pentru tine? Acolo? La Institut?

Shevek dădu din cap.

– Sabul ți-a spus?

– Încearcă să te atragă, spuse Bedap.

– Da, asta e și părerea mea. Dacă nu poți să-l smulgi din rădăcini, domesticește-l – cum ziceam noi, în nord-vest, spuse Shevek, râzând pe neașteptate, spontan. Amuzant, nu?

– Nu, răspunse Takver. Nu e amuzant. E dezgustător. Cum de-ai putut să stai de vorbă cu el? După toate calomniile pe care le-a împrăștiat în legătură cu tine și minciunile că i s-au furat *Principiile*! După ce nu ți-a comunicat că urrasienii ți-au conferit premiul acela, anul trecut, doar, i-a dezbinat și i-a trimis de aici pe copiii care au organizat seria aceea de cursuri, datorită influenței tale „cripto-autoritariene" asupra lor! Tu, un autoritar! A fost ceva scârbos, de neiertat. Cum poți fi politicos cu un asemenea om?

– În sfârșit, nu e numai Sabul, știi bine. El e doar un purtător de cuvânt.

– Știu, dar îi place să fie purtătorul de cuvânt. Și atâta vreme a fost atât de meschin! Bine, iar tu ce i-ai spus?

– Am temporizat – cum ai spune tu, răspunse Shevek, râzând din nou, iar Takver îl privi, știind de acum că, în ciuda autocontrolului, se află într-o stare de extremă tensiune și emoție.

– Deci nu l-ai refuzat de la bun început?

– I-am spus că m-am hotărât cu ani în urmă să nu accept nici un fel de repartiție cu caracter permanent, atâta vreme cât voi putea face lucrări teoretice. Iar el a spus că, deoarece este vorba de un post autonom, voi fi complet liber să continui cercetările de care m-am ocupat, iar scopul pentru care mi se oferea mie postul este – stai să-mi amintesc vorbele lui – „de a facilita accesul la instalațiile experimentale ale institutului și la canalele normale de publicare și difuzare". Cu alte cuvinte, presa CPD.

– Asta înseamnă că ai câștigat! spuse Takver, privindu-l cu o expresie ciudată. Ai câștigat. Vor tipări ce ai scris. Asta ai vrut când ne-am întors aici acum cinci ani. Zidurile s-au prăbușit.

– Există ziduri dincolo de ziduri, spuse Bedap.

– Am câștigat numai dacă accept postul. Sabul se oferă să... să mă legalizeze. Să mă facă oficial. Pentru a mă delimita de Sindicatul de Inițiativă. Nu crezi că ăsta e motivul său, Dap?

– Bineînțeles, răspunse Bedap, încruntat. Dezbină pentru a slăbi.

– Dar a-l lua pe Shev înapoi la Institut și a tipări ceea ce scrie în presa CPD înseamnă să acorzi o aprobare implicită întregului Sindicat, nu?

– Pentru majoritatea oamenilor, asta ar putea însemna.

– Nu, nu-i așa, interveni Bedap. Se vor da explicații. Marele fizician a fost, o vreme, indus în eroare de un grup dezafectat. Intelectualii sunt întotdeauna derutați, deoarece ei se gândesc la lucruri nerelevante, ca timpul și spațiul și realitatea, lucruri care nu au nici o legătură cu viața adevărată, așa că sunt cu ușurință prostiți de deviaționiști răuvoitori. Dar bunii odonieni de la Institut i-au arătat cu blândețe erorile iar el a revenit pe drumul adevărului social-organic. Lăsând Sindicatul de Inițiativă lipsit de singura sa pretenție imaginabilă la atenția oricărui locuitor de pe Anarres sau Urras.

– Eu nu părăsesc Sindicatul, Bedap.

– Nu. Știu că nu, spuse Bedap după un minut, ridicând capul.

– Bine, Hai să mergem la masă. Îmi ghiorăie mațele. Pilun, auzi? Ghiorrr, ghiorrr!

– Sus! spuse Pilun, pe un ton poruncitor.

Shevek o săltă și se ridică în picioare, aruncând-o pe umeri. În spatele capului său și al copilului, singurul mobil din această cameră oscila ușor. Era o lucrare mare, confecționată din sârme aplatizate, în așa fel că privite din profil aproape că dispăreau, făcând ca ovalurile în care erau modelate să sclipească din când în când, pierzându-se, așa cum făceau, în anumite intensități ale luminii, cele două baloane de sticlă subțiri, transparente, care se mișcau împreună cu sârmele ovale în orbite elipsoide complet interpătrunse, în jurul centrului comun, fără a se întâlni vreodată cu adevărat, fără a se despărți. Takver o numea „Locuirea Timpului".

Au mers împreună la cantina de pe strada Pekesh, trebuind să aștepte ca pe panoul de înregistrare să apară un semnal, pentru a-l putea aduce pe Bedap cu ei ca oaspete. Înregistrarea sa acolo îl scotea din evidență de la cantina unde mânca de obicei, sistemul fiind coordonat de un computer la nivelul întregului oraș. Era unul din „procesele homeostatice" atât de iubite de primii Colonișți, care nu mai persista decât aici, în Abbenay. Ca și sistemele mai puțin elaborate utilizate în alte părți, nu funcționa întotdeauna cum trebuie; apăreau lipsuri, surplusuri sau frustrări, dar nesemnificative. Astfel de situații la cantina Pe-

kesh erau puțin frecvente, deoarece bucătăria era cea mai cunoscută din Abbenay, cu o tradiție a celor mai buni bucătari. Până la urmă s-a eliberat o masă și au intrat. Doi tineri, pe care Bedap îi cunoștea vag ca fiind vecinii prietenilor săi, se așezară la aceeași masă cu ei. Altfel, erau lăsați singuri – sau părăsiți. Care din două? Nu părea să aibă vreo importanță. Masa a fost bună, au conversat cu plăcere, dar, din când în când, Bedap avea senzația că sunt înconjurați de un cerc de tăcere.

– Nu știu la ce se vor gândi urassienii în etapa următoare, spuse el și, deși vorbea încet, se surprinse, spre iritarea lui, coborând vocea. Au cerut să vină aici și l-au rugat pe Shevek să meargă acolo; care va fi următoarea mișcare?

– Nu știam că i-au cerut cu adevărat lui Shev să meargă acolo, spuse Takver pe jumătate încruntată.

– Ba da, ai știut, spuse Shevek. Când mi-au comunicat că mi-au acordat premiul – știi tu, Premiul Seo Oen – au întrebat dacă n-aș putea veni. Îți amintești? Să iau banii care însoțesc premiul!

Shevek zâmbi, senin. Dacă în jurul său era un cerc de tăcere, nu-l deranja. Întotdeauna fusese singur.

– Chiar că nu știam. Doar că n-o înregistrasem ca pe o posibilitate reală. De câteva decade tot încerci să sugerezi CPD-ului ca cineva să se ducă pe Urras, numai pentru a-i șoca.

– Exact asta am făcut în această după-amiază. Dap m-a făcut să le spun.

– Au fost șocați?

– Părul vâlvoi, ochii ieșiți din orbite...

Takver chicoti. Pilun stătea pe un scaun înalt alături de Shevek, exersându-și dinții într-o bucată de pâine de holum și vocea într-un cântec. „O, mathery bathery", proclama ea, „Abbery abbery babber dab!" replica Shevek, versatil, pe același ton. Conversația adulților continuă fără intensitate și cu unele întreruperi. Pe Bedap nu-l deranja. Învățase de mult să îl accepte pe Shevek cu complicațiile sale, sau deloc. Cea mai tăcută dintre toți era Sadik.

Bedap mai rămase o oră împreună cu ei după masă, în sala comună, plăcută și spațioasă a căminului, iar când se ridică se oferi să o însoțească pe Sadik până la căminul ei, care era în drum. În acel moment se întâmplă ceva, unul din acele evenimente sau semnale obscure pentru cei din afara familiei; tot ce știa era că Shevek, fără nici un fel de vâlvă sau discuții, venea cu ei. Takver trebuia să meargă să-i dea de mâncare lui Pilun,

care țipa tot mai tare. Îl sărută pe Bedap, după care el și Shevek plecară împreună cu Sadik, discutând. Discutau aprins și trecură de centrul de învățare. Se întoarseră. Sadik se oprise în fața intrării în cămin. Stătea acolo, nemișcată, dreaptă și subțire, cu chipul neclintit, în lumina slabă a felinarului. Shevek rămase un moment la fel de liniștit, apoi se apropie de ea.

– Ce s-a întâmplat, Sadik?

– Shevek, pot să rămân în camera voastră în noaptea asta?

– Desigur. Ce s-a întâmplat?

Chipul delicat, prelung al copilului tremură, părând a se fragmenta.

– Nu le place de mine la cămin, spuse ea, vocea-i devenind ascuțită de încordare, dar chiar mai încet decât înainte.

– Nu le place de tine? Ce vrei să spui?

Încă nu se atinseseră. Fata îi răspunse cu un curaj disperat.

– Pentru că nu le place.. nu le place Sindicatul... nu le place de Bedap și... și de tine. Sora cea mare din cameră a spus că ești... că toți suntem trădători.

Rostind cuvântul, fetița tresări de parcă ar fi fost împușcată, iar Shevek o prinse în brațe și o sprijini. Sadik îl strângea cu toată puterea ei, plângând cu suspine adânci. Era prea mare, prea înaltă, ca s-o poată ridica. O ținu mai departe în brațe, mângâindu-i părul. Privi peste capul ei către Bedap. Ochii lui erau plini de lacrimi.

– E-n regulă, Dap. Poți să pleci.

Bedap nu mai găsi nimic altceva de făcut decât să-i lase acolo, bărbatul și copilul, în acea unică intimitate căreia nu-i putea fi părtaș, cea mai dură și mai profundă, intimitatea durerii. Nu-i oferea nici un sentiment de ușurare, ori scăpare; mai degrabă, se simțea inutil, diminuat. „Am acum treizeci și nouă de ani", își spunea el pe când se îndrepta spre domiciliu, camera de cinci persoane în care dormea într-o independență perfectă. „Peste câteva decade, voi avea patruzeci. Ce am făcut? Ce tot fac? Nimic. Mă amestec. Mă amestec în viețile altora deoarece eu nu beneficiez de așa ceva. Niciodată nu mi-am rezervat timp. Și timpul va începe să se epuizeze pentru mine, dintr-o dată, iar eu niciodată nu voi fi avut... așa ceva. Privi înapoi, de-a lungul străzii tăcute, nesfârșite, unde lămpile de la intersecții făceau pete moi de lumină în întunecimea bătută de vânt, dar se îndepărtase mult prea mult pentru a-i mai vedea pe tată și fiică, ori poate că plecaseră. Iar ceea ce înțelegea prin „așa ceva", nu putea spune, oricât de bun era el în mânuirea cuvintelor. Simțea,

totuși, că le înțelege limpede, că întreaga sa speranță stă în această înțelegere, iar dacă vrea să fie salvat, trebuie să-și schimbe viața.

Când Sadik se calmă suficient pentru a putea să meargă, Shevek o lăsă șezând pe treptele de la intrarea căminului și intră pentru a o informa pe supraveghetoare că în noaptea aceea fata va sta cu părinții. Supraveghetoarea i se adresă cu răceală. Adulții care lucrau la căminele copiilor aveau o tendință naturală de a dezaproba vizitele peste noapte la domiciliul părinților, considerându-le disruptive. Shevek își spuse că probabil greșește atunci când își închipuie că simte ceva mai mult decât o astfel de dezaprobare în cuvintele supraveghetoarei. Sălile centrului de învățare erau puternic luminate, răsunând de zgomot, exerciții muzicale, glasuri de copii. Acolo erau toate sunetele de demult, mirosurile, umbrele, ecourile copilăriei pe care Shevek și le amintea, iar spaimele erau cu el. Spaimele se uită.

Ieși din clădire și porni spre casă cu Sadik, înconjurându-i cu brațele umerii slabi. Fata era tăcută; încă mai lupta cu emoția.

– Știu că nu e agreabil pentru tine și Takver să mă țineți peste noapte, spuse ea, brusc, la intrarea în domiciliul principal.

– De unde ți-a venit ideea asta?

– Pentru că vreți intimitate, cuplurile adulte au nevoie de intimitate.

– Mai e și Pilun, observă el.

– Pilun nu contează.

– Nici tu.

Sadik suflă pe nas, încercând să zâmbească. Totuși, când ajunseră la lumina camerei, fața ei albă, congestionată, o surprinse pe Takver imediat, făcând-o să exclame, „Ce s-a mai întâmplat?" iar Pilun, întreruptă din alăptat, tulburată din starea ei de fericire, începu să urle. La aceasta Sadik izbucni din nou în plâns și o vreme se părea că toți plâng și se liniștesc unul pe altul și refuză mângâierea. Toate acestea se rezolvară destul de brusc în tăcere, Pilun în poala mamei sale, Sadik pe genunchii tatălui. După ce alăptă și culcă copilul, Takver întrebă cu o voce scăzută, dar plină de pasiune:

– Bine! Ce se întâmplă?

Sadik era și ea pe jumătate adormită, cu capul pe pieptul tatălui ei. Shevek o simți cum își adună forțele pentru a răspunde. O mângâie pe păr pentru a o liniști și răspunse în locul ei.

– Unii oameni de la centrul de învățare ne dezaprobă.

– Și, la dracu, ce nenorocit de drept au ei ca să ne dezaprobe?

– Ssst. Dreptul Sindicatului.

– O, exclamă Takver, scoțând un sunet ciudat, gutural, iar când își închise tunica, smulse nasturele chiar din țesătură. Rămase cu ochii pe nasturele din palmă, apoi se uită la Shevek și la Sadik.

– De cât timp se întâmplă?

– De multă vreme, răspunse Sadik, fără să ridice capul.

– Zile, decade, tot trimestrul?

– O, mai de mult. Dar acum... acum sunt și mai răi, la cămin. Noaptea. Terzol nu-i oprește, spuse Sadik, vorbind ca în somn, destul de liniștită, de parcă problema n-o mai privea.

– Ce fac? insistă Takver, deși Shevek încerca s-o oprească din privire.

– Ei bine, sunt... sunt pur și simplu răi. Mă țin deoparte la jocuri și la altele. Tip, știți, eram prietene, venea să stăm de vorbă după stingere. Dar a încetat. Terzol este acum sora cea mare de la cămin și zice... spune că „Shevek este... "

Shevek interveni, simțind cum crește tensiunea în trupul copilului, umilirea și efortul de a-și face curaj, greu de suportat.

– Terzol spune: „Shevek e un trădător, Sadik e egoistă". Takver, tu știi bine ce spune!

Ochii lui ardeau. Takver se apropie și atinse o dată obrazul fiicei sale, destul de timid.

– Da, știu, spuse ea cu o voce calmă, după care se așeză pe cealaltă platformă-pat, în fața lor.

Pilun, ghemuită la perete, sforăia ușor. Oamenii din camera vecină se întoarseră de la masă, se trânti o ușă, cineva de jos, din piață, strigă „Noapte bună!" și i se răspunse de la o fereastră deschisă. Marele domiciliu, de două sute de camere, fremăta liniștit, plin de viață, în jurul lor; așa cum existența lor se interfera cu existența sa, tot așa existența domiciliului se înterpătrundea cu a lor, ca parte a unui întreg. În cele din urmă Sadik alunecă de pe genunchii tatălui ei și se așeză alături de el pe platformă, cu părul răvășit și încurcat încadrându-i fața.

– N-am vrut să vă spun pentru că..., începu ea cu o voce subțire și mică. Dar e din ce în ce mai rău. Se înrăiesc tot mai mult unul pe altul.

– Dacă e așa, nu te mai întorci acolo, spuse Shevek încercând să o cuprindă cu brațul, dar Sadik rezistă, rămânând dreaptă.

– Mă duc să discut cu ei, spuse Takver.

– N-are nici un rost. Ei simt ceea ce simt.

– Dar de ce ne lovim? întrebă Takver, cuprinsă de uimire.

Shevek nu răspunse. Ținu brațul în jurul fetiței, care îi cedă în cele din urmă, rezemându-și epuizată capul de brațul său.

– Mai sunt și alte centre de învățare, spuse el într-un târziu, fără prea multă convingere.

Takver se ridică în picioare. Evident, nu putea sta liniștită și dorea să facă ceva, să acționeze într-un fel. Dar nu prea avea ce face.

– Sadik, lasă-mă să-ți împletesc părul, spuse ea, cu o voce supusă.

Takver perie și împleti părul fetiței, apoi puseră paravanul în mijlocul camerei și o culcară pe Sadik lângă copilul adormit. Sadik avea din nou lacrimi în ochi atunci când le spuse noapte bună, dar într-o jumătate de oră își dădură seama, după respirația ei, că adormise. Shevek se așezase pe capătul platformei lor cu un carnet și o planșetă pe care o folosea pentru calcule.

– Astăzi am paginat manuscrisul acela, îi spuse Takver.

– La cât a ajuns?

– Patruzeci și una de pagini. Cu supliment cu tot.

Shevek dădu din cap. Takver se ridică, privi peste paravan la cei doi copii adormiți, se întoarse și se așeză pe marginea platformei.

– Știam eu că ceva nu merge cum trebuie. Dar ea n-a spus nimic. Niciodată nu spune, e o fire stoică. Nu m-am gândit că e vorba de asta. Îmi închipuiam că e doar problema noastră, nu mi-a trecut prin minte că o vor extinde asupra copiilor. Crește, se complică... Oare altă școală va fi altfel?

– Nu știu. Dacă petrece mult timp cu noi, probabil că nu.

– Sunt sigură că nu sugerezi...

– Nu, în nici un caz. Nu fac decât să constat o stare de fapt. Dacă am hotărât să-i oferim copilului intensitatea dragostei individuale, nu o putem cruța de celălalt aspect, de riscul durerii, al suferinței. Durere de la noi și prin noi.

– Nu e cinstit ca ea să fie chinuită pentru ceea ce facem noi. E atât de bună și blândă, ca o apă limpede...

Takver se opri, sugrumată de o criză de plâns, își șterse ochii, își controlă expresia.

– Nu e vorba de ce facem noi, spuse Shevek, lăsând carnetul din mână. E vorba de ce fac eu. Și tu suferi pentru asta.

– Nu-mi pasă de ce cred ei.

– La serviciu?

– Pot să-mi caut o altă repartiție.

– Dar nu aici și nu în domeniul tău.

– Bine, dar vrei să plec în altă parte? Laboratoarele de pescuit Sorruba de la Peace-and-Plenty m-ar primi. Dar tu unde rămâi? întrebă ea, privindu-l supărată. Presupun că aici!

– Aș putea veni cu tine. Shovan și ceilalți se descurcă în iotică și vor putea să se ocupe de radio. Asta e, de fapt, principala mea funcție practică în cadrul Sindicatului în acest moment. Pot să fac fizică la Peace-and-Plenty la fel de bine ca și aici. Dar dacă nu mă retrag din Sindicatul de Inițiativă, asta nu rezolvă problema, nu? Eu sunt problema. Eu sunt acela care aduce necazuri.

– Crezi că se vor lega de asta într-un loc mic, așa cum e Peace -and-Plenty?

– Eu mă tem că s-ar putea.

– Shev, de câtă ură din asta ai avut parte? Ai tăcut, ca Sadik?

– Și ca tine. În sfârșit, ocazional. Când am fost la Concord, vara trecută, a fost ceva mai rău decât ți-am spus. S-a lăsat cu azvârlit de pietre și o bătaie zdravănă. Studenții care m-au invitat să vin au trebuit să se bată pentru mine. Ceea ce au și făcut, dar am ieșit repede, pentru că îi puneam în pericol. În sfârșit, studenții preferă un oarecare grad de periculozitate. La urma urmei, noi am căutat bătaia, noi am stârnit în mod deliberat mulțimea. Și sunt mulți de partea noastră. Dar acum... încep să mă întreb dacă nu cumva vă pun în pericol, pe tine și pe copii, Tak. Stând împreună cu voi.

– Doar nu ești tu însuți în pericol! spuse ea, ieșindu-și din fire.

– Eu am căutat-o, însă nu mi-a trecut prin minte că vor extinde resentimentele lor tribale asupra voastră. Dar nu simt pericolul vostru la fel ca pe al meu.

– Altruistule!

– Poate. Dar n-am ce face. Chiar că mă simt răspunzător, Tak. Fără mine, poți merge oriunde, sau rămâne aici. Ai lucrat pentru Sindicat, dar ceea ce au împotriva ta este loialitatea ta față de mine. Eu sunt simbolul. Așa că nu... eu nu am unde să mă duc.

– Mergi pe Urras, spuse Takver.

Vocea ei era atât de aspră încât Shevek se trase înapoi de parcă l-ar fi lovit peste față. Takver nu-i întâlni privirea, dar continuă pe un ton ceva mai blând.

– Du-te pe Urras... De ce nu? Cei de acolo te vor. Cei de aici nu! Poate că atunci când vei fi plecat vor începe să înțeleagă ce au pierdut. Iar tu vrei să mergi. Mi-am dat seama astă seară. Niciodată nu m-am gândit la asta până acum, dar când am discutat despre premiu, la masă, am văzut cum ai râs.

– N-am nevoie de premii și recompense!

– Nu, dar într-adevăr ai nevoie de apreciere, de discuții și studenți – fără nici un fel de sfori de-ale lui Sabul. Tu și cu Dap vorbiți tot timpul cum să-i speriați pe cei de la CPD cu idea trimiterii cuiva pe Urras, afirmând dreptul respectivului la autodeterminare. Dar dacă doar vorbiți despre asta și nimeni nu pleacă, nu faceți decât să consolidați partea lor – nu faceți decât să demonstrați că obiceiul e de nezdruncinat. Acum, după ce ați ridicat problema într-o ședință a CPD, cineva trebuie neapărat să meargă. S-ar cuveni ca tu să fi acela. Pe tine te-au invitat; tu ai un motiv să mergi. Mergi și primește-ți răsplata – banii pe care îi păstrează pentru tine! încheie ea cu un râs neașteptat, destul de sincer.

– Takver, nu vreau să plec pe Urras!

– Ba da, vrei. Știi că vrei. Deși nici eu nu sunt sigură că știi de ce.

– Bine, desigur că mi-ar plăcea să-i cunosc pe câțiva dintre fizicieni... și să văd laboratoarele de la Ieu Eun, unde fac experimente cu lumina, spuse el cu o expresie rușinată.

– E dreptul tău să o faci, spuse ea cu o hotărâre neclintită. Dacă face parte din munca ta, trebuie să mergi.

– Ar menține Revoluția în viață – de ambele părți – nu? Ce idee trăsnită! La fel ca piesa lui Tirin, doar că e invers. Eu sunt cel care merge să-i convertească pe arhiști... În sfârșit, cel puțin le-ar dovedi că Anarres există. Discută cu noi prin radio, dar am impresia că, în realitate, nu cred în noi. În ceea ce suntem noi.

– Dacă ar crede, poate că s-ar înspăimânta. Ar veni și ne-ar spulbera de pe cer, dacă i-ai convinge cu adevărat.

– Nu cred. Aș putea face o mică revoluție în fizica lor, dar nu și în opiniile lor. Aici, în locul acesta pot eu afecta societatea, chiar dacă nu acordă nici o atenție fizicii mele. Să știi că ai dreptate; acum, când am discutat despre asta, trebuie s-o ducem la bun sfârșit, spuse el, iar după o scurtă pauză, continuă: Mă întreb ce fel de fizică fac alte rase.

– Care alte rase?

– Străinii. Oamenii de pe Hain și din alte sisteme solare. Se află două ambasade străine pe Urras, Hain și Terra. Hainezii au inventat deplasarea interstelară pe care o folosesc în prezent cei de pe Urras. Presupun că ne-ar da-o și nouă dacă am vrea s-o solicităm. Ar fi interesant să...

Shevek nu-și termină fraza. După o altă pauză lungă, se întoarse către ea, adresându-i-se pe un ton diferit, sarcastic.

– Dar tu ce-ai face în vreme ce eu i-aș vizita pe proprietarieni?

– M-aș duce pe țărmul mării, la Sorruba, împreună cu fetele și aș trăi o viață foarte pașnică în calitate de tehnician într-un laborator pentru studiul peștilor. Asta până când te-ai întoarce.

– Să mă întorc? Cine știe dacă m-aș mai putea întoarce.

– Ce te-ar împiedica? întrebă ea, privindu-l drept în ochi.

– Poate că urrasienii. S-ar putea să mă țină. Știi, acolo nimeni nu e liber să vină și să plece. Poate chiar oamenii noștri. S-ar putea să nu-mi permită aterizarea. Astăzi, unii din CPD m-au amenințat cu așa ceva. Rulag a fost una dintre ei.

– Ea ar fi în stare. Nu cunoaște decât negarea.Cum să negi posibilitatea de a te întoarce acasă?

– E destul de adevărat. Asta explică totul, spuse el, așezându-se din nou și privind-o pe Takver cu o admirație contemplativă. Doar că Rulag nu e singura, din nefericire. Pentru un mare număr de oameni, oricine s-ar duce pe Urras și ar încerca apoi să se întoarcă ar fi, pur și simplu, un trădător, un spion.

– Efectiv, ce-ar putea face?

– Păi, dacă i-ar convinge pe cei de la Apărare de pericol, aceștia ar putea doborî nava.

– Ar fi cei de la Apărare atât de tâmpiți?

– Nu cred. Dar oricine din afara Apărării ar putea face explozibile cu praf pentru explozii și arunca nava în aer la sol. Sau, mai degrabă, să mă atace de îndată ce voi fi părăsit nava. Cred că asta e o posibilitate sigură. Ar trebui inclusă în planul de a face o călătorie dus-întors pentru a vedea peisajele de pe Urras.

– Dar, pentru tine, ar merita riscul?

O vreme, Shevek rămase cu privirea ațintită în gol, fără a vedea nimic.

– Da, spuse el. Într-un fel. Dacă aș putea finaliza teoria acolo și apoi să le-o dau lor – nouă, lor, tuturor lumilor – asta mi-ar plăcea. Aici, sunt închis. Sunt imobilizat, e greu să lucrez, să tes-

tez ceea ce fac, mereu fără instalații, fără colegi și studenți. După care, când termin treaba, nu le trebuie. Sau, dacă le trebuie, ca în cazul lui Sabul, îmi cer să abandonez inițiativa în schimbul obținerii aprobării. Vor folosi lucrarea pe care o fac după moartea mea, întotdeauna se întâmplă asta. Dar de ce trebuie să dau eu munca mea de o viață lui Sabul, tuturor Sabulilor, indivizii mărunți, intriganți, lacomi ai unei singure planete? Mie mi-ar plăcea să o împart cu alții. Subiectul la care lucrez este mare. Ar trebui dat altora, împărțit cu alții. Nu se va epuiza!

– Bine, deci. Merită.

– Merită ce?

– Riscul. Poate, imposibilitatea de a reveni.

– Imposibilitatea de a reveni, repetă el, îndreptând asupra ei o privire stranie, intensă și totuși absentă.

– Eu cred că sunt mai mulți oameni de partea noastră, de partea Sindicatului decât realizăm noi. Atâta doar că noi, de fapt, nu am făcut cine știe ce, nu am făcut nimic pentru a-i uni, nu ne-am asumat nici un risc. Dacă tu ți-ai asuma acest risc, eu cred că ar ieși în sprijinul tău.

– Da, dar s-ar putea să vină toți și să-mi trântească ușa în nas.

– Dacă fac așa ceva, urât din partea lor. Sindicatul te poate proteja la aterizare. Apoi, dacă oamenii vor fi la fel de ostili și de plini de ură, îi dăm dracului. Ce rost mai are o societate anarhistă care se teme de anarhiști? Ne vom muta în Lonesome, în Sedepul de Sus, în Uttermost, vom merge să trăim singuri în munți, dacă va fi cazul. E loc destul. Vor exista oameni care să vină cu noi. Vom pune bazele unei noi comunități. Dacă societatea noastră se antrenează în politică și dobândirea puterii, atunci ne vom retrage, vom pleca să înființăm Anarres, dincolo de Anarres, un nou început. Ce zici?

– Frumos, minunat, suflet drag. Dar, știi, n-am de gând să merg pe Urras.

– O, da. Și te vei întoarce, spuse Takver.

Ochii ei erau negri, foarte negri, de un negru estompat, culoarea pădurii, noaptea.

– ... doar dacă pleci. Tu întotdeauna ajungi acolo unde îți propui. Și întotdeauna te întorci.

– Nu fi proastă, Takver. Nu plec pe Urras!

– Sunt istovită, spuse Takver, întinzându-se și aplecându-se pentru a-și sprijini fruntea de brațul lui. Hai să ne culcăm.

13

Înainte de a părăsi orbita, hublourile erau pline de turcoazul încețoșat al planetei Urras, imensă și frumoasă. Dar nava și-a modificat poziția, au ieșit la vedere stelele și printre ele Anarres, ca o piatră rotundă, strălucitoare, mișcându-se și totuși nemișcată, aruncată de nu se știe ce mână, descriind cercuri la nesfârșit, creând timpul.

L-au dus pe Shevek peste tot, prezentându-i nava interstelară *Davenant*. Era cum nu se poate mai diferită de transportorul *Înțeleptul*. Din exterior avea un aspect la fel de bizar și de fragil, ca o structură în sticlă și sârmă; nu avea deloc aspectul unei nave, al unui vehicul, nici măcar un început și un sfârșit, pentru că nu călătorea niciodată prin nici un fel de atmosferă mai densă decât aceea a spațiului interstelar. În interior, era spațioasă și solidă ca o casă. Încăperile erau mari și personale, pereții cu lambriuri de lemn sau acoperiți cu țesături, plafoanele înalte. Atâta doar că arăta ca o casă cu jaluzelele trase, pentru că doar puține camere aveau hublouri, și era foarte tăcută. Până și puntea de comandă și sala motoarelor păstrau aceeași tăcere, iar mașinile și instrumentele prezentau aceeași trăsătură simplă, definitorie a designului pentru dotările unei nave de croazieră. Pentru recreere, exista chiar o grădină, unde iluminarea avea calitatea luminii solare, iar aerul era îndulcit de mirosul pământului și al frunzelor; în timpul nopții de pe navă, grădina rămânea în întuneric, iar hublourile se deschideau spre stele.

Deși călătoriile sale interstelare nu durau decât câteva ore sau zile în timpul navei, o astfel de navă, care se deplasa cu o viteză aproape de viteza luminii, putea petrece luni de zile pentru explorarea unui sistem solar, sau chiar ani întregi, orbitând în jurul unei planete unde trăia sau efectua explorări echipajul său. De aceea era spațioasă, umană, confortabilă pentru aceia

care trebuiau să locuiască la bord. Stilul folosit nu avea nici opulența de pe Urras, nici austeritatea de pe Anarres, dar păstra un echilibru, cu grația fără efort a unei practici îndelungate. Îți puteai imagina o astfel de viață restrânsă, fără a face caz de restricții, cu mulțumire, meditativ. Pentru că hainezii din echipaj erau oameni meditativi, politicoși, respectuoși, aproape sobri. Aveau foarte puțină spontaneitate. Cei mai tineri dintre ei păreau mai bătrâni decât oricare dintre terrienii de la bord.

Dar, în timpul celor trei zile care îi trebuiau navei să se deplaseze, prin propulsie chimică și la viteze convenționale, de la Urras la Anarres, Shevek era foarte rar atent la ei. Replica atunci când i se vorbea, răspundea cu plăcere la întrebări, dar punea el însuși foarte puține. Când vorbea, cuvintele porneau dintr-o tăcere interioară. Oamenii de pe *Davenant*, mai cu seamă cei mai tineri, se simțeau atrași de el, de parcă ar fi avut ceva ce le lipsea lor, sau era ceva ce ei ar fi vrut să fie. Discutau despre el destul de mult, dar în prezența lui erau timizi. Shevek nu băga de seamă. Era foarte puțin conștient de prezența lor. Era conștient doar de Anarres, în fața lui. Era conștient de speranța înșelată și de promisiunea ținută; de eșec și de resursele din interiorul spiritului său, în sfârșit descătușate, de bucurie. El era un om eliberat din închisoare, care se întorcea acasă, la familie. Tot ceea ce vede un asemenea om în drumul său, vede numai ca reflecții ale luminii.

În a doua zi a călătoriei se afla în camera de comunicații, discutând cu Anarres prin radio, mai întâi pe lungimea de undă a CPD, iar acum cu Sindicatul de Inițiativă. Stătea aplecat, ascultând ori răspunzând cu o revărsare neașteptată a limbii clare, expresive, care era limba lui maternă, uneori gesticulând cu mâna liberă, ca și cum interlocutorul l-ar fi putut vedea, râzând din când în când. Primul ofițer al navei, un hainez pe nume Ketho, care supraveghea legătura radio, îl privea adâncit în gânduri. Cu o seară înainte, după cină, Ketho petrecuse o oră cu Shevek, împreună cu comandantul și alți membri ai echipajului, iar el îi pusese, în maniera calmă, neforțată a hainezilor, o mulțime de întrebări despre Anarres.

– E-n regulă, am terminat, spuse Shevek, întorcându-se către el. Restul poate să aștepte până ajung acasă. Mâine te vor contacta pentru a stabili procedura de intrare.

– Ai primit vești bune, spuse Ketho.

– Da, așa este. Cel puțin câteva, cum se spune, știri viabile.

Împreună, trebuiau să vorbească în iotică. Shevek era mult mai fluent în această limbă decât Ketho, care o vorbea foarte corect și rigid.

– Aterizarea va fi palpitantă, continuă Shevek. Vor fi de față o mulțime de dușmani și o mulțime de prieteni. Vestea cea bună sunt prietenii... Se pare că sunt mai mulți decât atunci când am plecat eu.

– Mă gândesc la pericolul de a fi atacat la aterizare, spuse Ketho. Ești sigur că ofițerii de la Portul Anarres cred că-i pot ține sub control pe dizidenți? Nu cumva îți spun intenționat să cobori pentru a fi ucis?

– Mda, mă vor apăra. Dar, în definitiv, chiar și eu sunt un dizident. Eu am cerut să-mi asum riscul. Știi, este privilegiul meu, în calitate de odonian, spuse el, zâmbindu-i lui Ketho.

Hainezul nu-i întoarse zâmbetul. Pe chip i se citea o expresie serioasă. Era un bărbat bine făcut, de aproximativ treizeci de ani, înalt și cu pielea albă, ca un cetian, dar aproape lipsit de păr, ca un terrian, cu trăsături foarte puternice și totuși delicate.

– Mă bucur că pot fi alături de tine, spuse el. Te voi conduce în modulul de aterizare.

– Bine, răspunse Shevek. Nu oricine e dispus să accepte privilegiile noastre!

– Poate că mai mulți decât îți închipui. Doar dacă le-ai permite s-o facă.

Shevek, a cărui minte nu urmărea în totalitate conversația, era pe punctul de a pleca, dar replica lui Ketho îl opri. Întoarse privirea către acesta și după un moment îl întrebă:

– Vrei să spui că ți-ar plăcea să aterizezi împreună cu mine?

– Da, aș vrea, răspunse hainezul cu egală sinceritate.

– Dar comandantul ți-ar permite?

– Da. Ca ofițer pe o navă în misiune, este de datoria mea să explorez și să cercetez o lume nouă atunci când este posibil. Comandantul și cu mine am vorbit despre această posibilitate. Am discutat-o și cu ambasadorii noștri, înainte de a pleca. Părerea lor a fost că n-ar trebui făcută nici o solicitare formală, deoarece politica poporului tău este de a interzice aterizarea străinilor.

– Hm, făcu Shevek, neutru.

Se apropie de peretele opus și rămase o vreme în fața unui tablou, un peisaj hainez, foarte simplu și subtil, un râu aproape negru curgând printre trestii sub un cer apăsător.

– Termenii încheierii Colonizării Planetei Anarres nu permit urrasienilor să aterizeze niciunde, cu excepția suprafeței îngrădite a Portului Anarres. Acești termeni mai sunt încă acceptați. Atâta doar că tu nu ești urrasian. Când a fost colonizată Anarres, nu erau cunoscute alte rase. Implicit, termenii aceia îi includ pe toți străinii. Așa au decis conducătorii noștri, acum șaizeci de ani, când oamenii voștri au pătruns pentru prima dată în acest sistem solar și au încercat să discute cu noi. Dar eu cred că n-au avut dreptate. Nu făceau altceva decât să construiască mai multe ziduri, mai spuse Shevek întorcându-se și privindu-l pe celălalt, cu mâinile la spate. De ce vrei să aterizezi, Ketho?

– Vreau să văd Anarres. Chiar înainte de a veni tu pe Urras eram curios. Totul a început atunci când am citit scrierile lui Odo. Am devenit foarte interesat. Am..., începu el, ezitând, de parcă ar fi fost jenat, dar continuă în felul său reținut, conștient de sine, ... am învățat puțină pravică. Nu cine știe ce.

– Este propria ta voință, deci? Propria ta inițiativă?

– În totalitate.

– Și îți dai seama că s-ar putea să fie periculos?

– Da.

– Situația este puțin... scăpată de sub control pe Anarres. Despre asta mi-au vorbit prin radio prietenii mei. Acesta a fost tot timpul scopul nostru – al Sindicatului, a acestei călătorii pe care am făcut-o – să zguduim lucrurile, să facem agitație, să spargem niște obiceiuri, să determinăm oamenii să pună întrebări. Să se poarte ca niște anarhiști! Toate acestea s-au întâmplat în timp ce eram plecat. Așa că, vezi, nimeni nu e prea sigur de ce se va întâmpla în etapa următoare. Iar dacă aterizezi împreună cu mine, scandalul va fi și mai mare. Nu pot să forțez prea mult. Nu te pot lua cu mine ca reprezentant oficial al unui guvern străin. Pe Anarres, așa ceva nu merge.

– Înțeleg.

– Odată ajuns acolo, de îndată ce vei trece de zid împreună cu mine, așa cum văd eu lucrurile, vei deveni unul de-al nostru. Vom fi răspunzători pentru tine, iar tu pentru noi. Vei deveni un anarresian, cu aceleași opțiuni ca ale celorlalți. Dar acestea nu sunt niște opțiuni lipsite de pericol. Libertatea nu este niciodată foarte sigură,

spuse Shevek, privind în jur la camera liniștită, ordonată, cu consolele simple și instrumentele delicate, tavanul înalt și pereții fără ferestre și din nou spre Ketho. Te vei trezi foarte singur.

– Rasa mea este foarte veche, spuse Ketho. Suntem civilizați de o mie de milenii. Avem istorii despre sute din acele milenii. Am încercat totul, chiar și anarhismul, alături de celelalte. Dar *eu* nu l-am încercat. Se spune că nu este nimic nou sub soare. Dar dacă fiecare viață nu este nouă, fiecare viață individuală, atunci de ce ne mai naștem?

– Suntem copiii timpului, spuse Shevek, în pravică.

Tânărul îl privi un moment, apoi repetă cuvintele în iotică.

– Suntem copiii timpului.

– Bine, spuse Shevek și râse. Bine, ammar! Ai face mai bine să chemi din nou Anarres prin radio, mai întâi Sindicatul... I-am spus lui Keng, ambasadoarei, că nu am nimic să ofer în schimb pentru ceea ce oamenii ei și ai voștri au făcut pentru mine. Dar poate că vă pot oferi ceva în schimb. O idee, o promisiune, un risc...

– Voi discuta cu comandantul, spuse Ketho, la fel de grav ca întotdeauna, dar cu un ușor tremur de emoție, de speranță în glas.

Foarte târziu, în următoarea noapte pe navă, Shevek se afla în grădină. Luminile erau stinse, acolo, dar era plină de strălucirea stelelor. Aerul era destul de rece. O floare care înflorește noaptea, din cine știe ce lume de neimaginat, se deschisese printre frunzele negre și își risipea parfumul cu dulceața răbdătoare, zadarnică pentru a atrage un fluture de neimaginat de la trilioane de mile depărtare, într-o grădină, pe o lume înconjurând o altă stea. Luminile sorilor diferă, dar întunericul nu e decât unul singur. Shevek stătea în fața hubloului înalt, descoperit, privind spre partea întunecată a lui Anarres, o curbă neagră acoperind jumătate din stele. Se întreba dacă Takver va fi acolo, la Port. Nu se întorsese încă în Abbenay de la Peace-and-Plenty, atunci când discutase ultima oară cu Bedap și lăsase în seama lui Bedap să vorbească cu ea și să decidă dacă e oportun pentru ea să-și facă apariția la Port. „Doar nu-ți închipui că o voi putea opri, chiar dacă n-ar fi oportun!" îi răspunsese Bedap. Se mai întreba cu ce mijloc de transport călătorise ea de la Sorruba, poate cu un dirijabil, dacă le-a adus și pe fete. Călătoria cu trenul era dificilă, cu copiii Încă își mai amintea dificultățile călătoriei de la Chakar la Abbenay, în '68, când Sadik avusese rău de tren timp de trei zile nenorocite.

Ușa grădinii se deschise, făcând să crească iluminarea difuză. Comandantul navei se uită înăuntru și îi rosti numele; el răspunse, iar comandantul intră împreună cu Ketho.

– Avem schema de pătrundere pentru modulul nostru de aterizare de la turnul vostru de control, spuse comandantul, un terrian scund, de culoarea fierului, cu un aer detașat, oficial. Dacă ești gata de plecare, vom începe procedura de lansare.

– Da.

Comandantul dădu din cap și plecă. Ketho înaintă și se opri alături de Shevek lângă chepeng.

– Ketho, ești sigur că vrei să treci prin acest zid împreună cu mine? Știi, pentru mine e ușor. Orice s-ar întâmpla, mă întorc acasă. Dar tu pleci de acasă. „Adevărata călătorie este întoarcerea... "

– Sper să mă întorc, spuse Ketho cu vocea sa calmă. Cu timpul.

– Când urmează să intrăm în modulul de aterizare?

– În circa douăzeci de minute.

– Sunt gata. Nu am nimic de împachetat.

Shevek râse, râsul unei fericiri curate, neamestecate. Celălalt bărbat îl privi grav, de parcă nu era sigur ce este fericirea și totuși o recunoștea, ori și-o amintea de undeva, de departe. Rămase alături de Shevek, de parcă dorea să-l întrebe ceva. Dar nu-l mai întrebă.

– Va fi dimineața devreme la Portul Anarres, spuse el în cele din urmă și plecă pentru a-și lua lucrurile și pentru a-l întâlni pe Shevek la baza de lansare.

Rămas singur, Shevek se întoarse la postul său de observație și zări curba orbitoare a răsăritului de soare apărând peste Temae.

– În noaptea asta mă culc pe Anarres, se gândi el. Mă voi întinde lângă Takver. Era bine să fi adus poza, aceea cu puiul de oaie, să i-o dau lui Pilun.

Dar nu adusese nimic. Mâinile lui erau goale, așa cum fuseseră întotdeauna.